

UCHWAŁA NR 5666/22
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Z DNIA 27 LIPCA 2022 ROKU

W SPRAWIE:

przyjęcia „Raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego w latach 2018–2021 oraz Oceny realizacji inwestycji celu publicznego oznaczeniu ponadlokalnym ujętych w obowiązującym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego”.

NA PODSTAWIE:

art. 14 ust. 1 pkt 7 i art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 547 ze zm.) oraz art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 503) uchwała się, co następuje:

§1

Po dokonaniu przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym przyjmuje się „Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego w latach 2018–2021 oraz Ocenę realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ujętych w obowiązującym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, stanowiący załącznik do uchwały.

§2

Wykonanie uchwały powierza się Marszałkowi Województwa Świętokrzyskiego.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

ANDRZEJ BĘTKOWSKI

(dokument podpisano elektronicznie)

Załącznik do Uchwały nr 5666/22
Zarządu Województwa Świętokrzyskiego
z dnia 27 czerwca 2022 r.

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

RAPORT O STANIE

ZAGOSPODAROWANIA

PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA

ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

W LATACH 2018–2021

oraz

OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

O ZNACZENIU PONADLOKALNYM UJĘTYCH

W OBOWIĄZUJĄCYM PLANIE ZAGOSPODAROWANIA

PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Kielce 2022

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, 25-520 Kielce:
tel. (041) 362-70-12, (041) 343-83-20, e-mail: sekretariat@sbrr.pl
Zespół Planowania Przestrzennego Województwa:
tel. (041) 343-81-74, wew. 3010-3070, e-mail: zppw@sbrr.pl

Opracowano w Świętokrzyskim Biurze Rozwoju Regionalnego w Kielcach
Dyrektor Biura mgr inż. Krzysztof Domagała

Zespół Planowania Przestrzennego Województwa w składzie:

mgr inż. arch. Katarzyna Bieniek-Kaszyńska — kierownik zespołu, generalny projektant

mgr inż. Anna Buras

mgr inż. Jolanta Florczyk

inż. Karolina Frydrych

mgr inż. Katarzyna Jandała

mgr Agnieszka Kowalewska

inż. Maciej Kuliński

mgr Magdalena Kwiatkowska

mgr inż. Jolanta Papros

mgr Agnieszka Przygodzka

mgr Andrzej Sikora

mgr Lena Skibińska-Opoka

mgr Ewa Tatarek

mgr Katarzyna Wdowczyk

**RAPORT O STANIE
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
W LATACH 2018–2021**

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	8
1.1. WPROWADZENIE	8
1.2. CELE I ZAKRES RAPORTU	17
II. OGÓLNA OCENA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA TLE KRAJU	18
2.1. CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO.....	18
2.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE	19
2.3. RYNEK PRACY	20
2.4. DOSTĘP DO DÓBR	21
2.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	22
2.6. TURYSTYKA	22
2.7. POMOC SPOŁECZNA I POLITYKA PRORODZINNA.....	23
2.8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	23
2.9. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW	24
III. GŁÓWNE TENDENCJE I PROBLEMY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO.....	26
3.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE	26
3.1.1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	26
3.1.2. Decyzje o warunkach zabudowy oraz decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	29
3.1.3. Powierzchnia gruntów rolnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nierolnicze i powierzchnia gruntów leśnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nieleśne	32
3.1.4. Analiza przekazanych Zarządowi Województwa do uzgodnienia studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast/gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....	33
3.1.5. Podsumowanie	37
3.1.6. Wnioski do zmiany Planu województwa	40
IV. ANALIZA STANU ZAGOSPODAROWANIA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ.....	41
4.1. OBSZARY FUNKCJONALNE.....	41
4.1.1. Delimitacja obszarów funkcjonalnych i problemowych	49
4.1.2. Główne problemy	67
4.1.3. Wnioski do zmiany Planu województwa	67
4.2. OSADNICTWO	67
4.2.1. Główne problemy	70

4.2.2. Wnioski do zmiany Planu województwa	71
4.3. OCHRONA PRZYRODY	72
4.3.1. Obszary prawnie chronione.....	72
4.3.2. System przyrodniczy.....	74
4.3.3. Główne problemy i obszary problemowe	76
4.3.4. Wnioski do zmiany Planu województwa	76
4.4. OCHRONA POWIETRZA	76
4.4.1. Emisja zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego.....	77
4.4.2. Ocena jakości powietrza atmosferycznego	78
4.4.3. Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych	81
4.4.4. Uchwała antysmogowa	82
4.4.5. Główne problemy i obszary problemowe	83
4.4.6. Wnioski do zmiany Planu województwa	83
4.5. GOSPODARKA WODNA.....	84
4.5.1. Zasoby i jakość wód powierzchniowych.....	84
4.5.2. Zasoby i jakość wód podziemnych.....	87
4.5.3. Zagrożenie powodziowe.....	89
4.5.4. Zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków.....	93
4.5.5. Główne problemy i bariery rozwoju.....	102
4.5.6. Wnioski do zmiany Planu województwa	102
4.6. GEOLOGIA I SUROWCE MINERALNE	103
4.6.1. Województwo na tle kraju	103
4.6.2. Stan aktualny	104
4.6.3. Problemy przestrzenne.....	106
4.6.4. Wnioski do zmiany Planu województwa	107
4.7. DZIEDZICTWO KULTUROWE	108
4.7.1. Specyfika kulturowa regionu	108
4.7.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego	110
4.7.3. Zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym	113
4.7.4. Zmiany w przepisach prawnych oraz w działalności instytucji.....	113
4.7.5. Główne uwarunkowania i problemy zagospodarowania przestrzeni kulturowej	113
4.7.6. Główne obszary problemowe.....	117
4.7.7. Wnioski do zmiany Planu województwa	117
4.8. KRAJOBRAZ.....	118
4.9. PROCESY DEMOGRAFICZNE	119
4.9.1. Dynamika zmian liczby ludności	119
4.9.2. Wskaźnik gęstości zaludnienia.....	123
4.9.3. Struktura wieku ludności i obciążenie demograficzne	126
4.9.4. Ruch naturalny ludności i współczynnik feminizacji.....	132
4.9.5. Saldo migracji ludności na pobyt stały	133
4.9.6. Przyrost rzeczywisty ludności	135
4.9.7. Prognoza demograficzna dla województwa świętokrzyskiego.....	138
4.9.8. Programy dla rozwoju demograficznego kraju i województwa świętokrzyskiego	144
4.9.9. Wnioski do zmiany Planu województwa	148
4.10. ZMIANY NA RYNKU PRACY I W STRUKTURZE BEZROBOCIA	154
4.10.1. Pracujący	154
4.10.2. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw	161
4.10.3. Struktura bezrobocia	163

4.10.4. Popyt na pracę, aktywność ekonomiczna oraz wykształcenie ludności	167
4.10.5. Zagrożenia na rynku pracy.....	169
4.10.6. Wnioski do zmiany Planu województwa	171
4.11. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	172
4.11.1. Szkolnictwo	172
4.11.2. Kultura	176
4.11.3. Opieka zdrowotna	178
4.11.4. Pomoc społeczna	180
4.11.5. Główne problemy	183
4.11.6. Wnioski do zmiany Planu województwa	184
4.12. ENERGETYKA.....	186
4.12.1. Elektroenergetyka	186
4.12.2. Energia odnawialna	186
4.12.3. Gaz	187
4.12.4. Problemy i wnioski do zmiany Planu województwa.....	196
4.13. GOSPODARKA ODPADAMI	197
4.13.1. Stan aktualny	197
4.13.2. Problemy i wnioski do zmiany Planu województwa.....	199
4.14. TRANSPORT I KOMUNIKACJA	199
4.14.1. System powiązań komunikacyjnych	199
4.14.2. Główne zamierzenia inwestycyjne	221
4.14.3. Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014–2023 (z perspektywą do 2025 r.)	222
4.14.4. Program budowy 100 obwodnic na lata 2020–2030.....	224
4.14.5. Wnioski do zmiany Planu województwa — główne problemy i obszary problemowe	224
4.15. BAZA EKONOMICZNA I ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI.....	226
4.15.1. Województwo na tle kraju	226
4.15.2. Sytuacja branży w województwie — główne wskaźniki	228
4.15.3. Regionalne specjalizacje gospodarcze.....	231
4.15.4. Otoczenie biznesu	232
4.15.5. Zmiany prawa	235
4.15.6. Główne problemy przestrzenne	237
4.15.7. Wnioski do zmiany Planu województwa	238
4.16. TURYSTYKA	238
4.16.1. Wstęp	238
4.16.2. Stan zagospodarowania turystycznego i sportowo-rekreacyjnego województwa	240
4.16.3. Główne problemy i zagrożenia	255
4.16.4. Wnioski do zmiany Planu województwa	256
4.17. ROLNICTWO	257
4.17.1. Ocena dotychczasowego rozwoju funkcji rolniczej	257
4.17.2. Zróżnicowanie obszarów wiejskich pod względem natężenia procesów urbanizacyjnych i wpływu miast..	263
4.17.3. Główne obszary problemowe rolnictwa.....	264
4.17.4. Wnioski do zmiany Planu województwa	265
4.18. LEŚNICTWO	266
4.18.1. Główne problemy przestrzenne leśnictwa	269
4.19. MIESZKALNICTWO	270
4.19.1. Wnioski do zmiany Planu województwa	273

V. OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	275
5.1. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO ZAPISANYCH W PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ORAZ W ZMIANIE PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO — PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO	277
5.2. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — OCHRONA PRZYRODY	285
5.3. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — GOSPODARKA WODNA.....	286
5.4. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — GEOLOGIA I SUROWCE MINERALNE	288
5.6. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	290
5.6.1. Oświata i nauka	291
5.6.2. Kultura	293
5.6.3. Opieka zdrowotna i społeczna.....	297
5.7. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — KAPITAŁ LUDZKI I RYNEK PRACY	304
5.8. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — TRANSPORT I KOMUNIKACJA.....	311
5.9. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — BAZA EKONOMICZNA	313
5.10. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — TURYSTYKA, SPORT I REKREACJA	315
5.11. PRZEDSIĘWZIĘCIA FINANSOWANE W RAMACH KONTRAKTU.....	319
VI. PODSUMOWANIE	325
VII. WYKAZ TABEL, MAP, WYKRESÓW, RYSUNKÓW I SCHEMATÓW	331
7.1. WYKAZ TABEL	331
7.2. WYKAZ MAP	332
7.3. WYKAZ WYKRESÓW	334
7.4. WYKAZ RYSUNKÓW	336
7.5. WYKAZ SCHEMATÓW.....	336
VIII. BIBLIOGRAFIA	337

I. WSTĘP

1.1. WPROWADZENIE

Potrzeba opracowania Raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego oraz oceny realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym wynika z art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r. poz. 741, z późn. zm.), który wprowadza wymóg dokonania przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym i wykonania raportu oraz oceny przynajmniej raz w czasie kadencji Sejmiku. Podstawowym zadaniem Raportu, wynikającym z tej ustawy jest identyfikacja głównych zjawisk i problemów rozwoju przestrzennego oraz ocena aktualności Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, służącego m.in. do koordynacji i weryfikacji projektów opracowań urbanistycznych, w tym pod kątem zapewnienia możliwości realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym podejmowanych na obszarze województwa.

Raport ten jest opracowywany i aktualizowany m.in. w oparciu o przeglądy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa świętokrzyskiego oraz okresową ocenę realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym (podlegającą zaopiniowaniu przez Wojewódzką Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną). Wyniki tych przeglądów oraz „Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego ...” są przedstawiane Sejmikowi Województwa oraz przekazywane do wiadomości ministrowi właściwemu do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa.

Niniejszy Raport jest czwartą edycją tego dokumentu. Poprzedni Raport obejmował okres od uchwalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (Uchwała nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r.) czyli lata 2014–2017. Obecny Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego za lata 2018–2021, zawiera również analizy danych, w zakresie wszystkich dziedzin zagospodarowania przestrzennego uwzględnionych w Planie województwa, za rok 2017, a czasem jeśli było to uzasadnione także i z wcześniejszych lat. Należy mieć na uwadze fakt, że w momencie opracowywania niniejszego Raportu nie były dostępne dane za lata 2020 i 2021 z niektórych dziedzin. W opracowaniu tym uwzględniono też najnowsze, dostępne informacje oraz zmiany (z 2021 r.) w zakresie problematyki objętej Planem województwa.

Dodatkowo obecny Raport diagnozuje również aktualność ustaleń zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, dotyczącej opracowania „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego”, uchwalonej Uchwałą nr XXVII/377/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2020 r., opublikowanej w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego z 2021 r. pod pozycją 277, ogłoszonym 12 stycznia 2021 r. Zmiana ta dotyczyła jedynie fragmentu obszaru województwa o zasięgu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego, w skład którego wchodziły gminy: Miedziana Góra, Zagnańsk, Masłów, Górno, Daleszyce, Morawica, Sitkówka-Nowiny (obecnie Nowiny), Chęciny, Piekoszków, Strawczyn, Chmielnik oraz rdzeń — miasto Kielce, a także spoza tego obszaru — gmina Łączna.

Ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym dotyczy inwestycji uwzględnionych w obowiązującym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego oraz w jego zmianie — Planie Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego. Poza tym zawiera też wykaz wybranych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub Sejmik Województwa od 2017 do 2021 r. (do czasu ukończenia prac nad obecnym Raportem).

Zarówno obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (zwany dalej: Planem województwa), jak i jego zmiana, dotycząca opracowania „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego” (zwana dalej Planem MOF OW) powstały w oparciu o ustalenia głównego dokumentu w zakresie zagospodarowania przestrzennego, sporządzonego na szczeblu krajowym — Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. KPZK 2030 zawierała szereg regulacji, celów, zasad i kierunków dla planowania przestrzennego na wszystkich poziomach: krajowego, wojewódzkiego i lokalnego.

W związku z postępującymi w Polsce zmianami w zakresie systemu planowania przestrzennego w aspekcie jego integracji z programowaniem strategicznym, 13 listopada 2020 roku uchylono Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Zmiana ta miała też swoje odzwierciedlenie w zmianach ustaw i rozporządzeń dotyczących planowania przestrzennego. W ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z najważniejszych zmian jakie wprowadzono warto wspomnieć że: uchylono przepisy dotyczące planowania na szczeblu krajowym oraz planowania na obszarach funkcjonalnych (m.in. obecnie nie jest już obligatoryjne sporządzenie planu zagospodarowania

przestrzennego dla miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego), zamiast obowiązku uwzględnienia w Planie województwa koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju wprowadzono obowiązek uwzględnienia w tym dokumencie ustaleń średniookresowej strategii rozwoju kraju, oraz uwarunkowań wynikających z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju województwa, wprowadzono też zmiany w zakresie inwestycji celu publicznego. W zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju uwzględniono nowy, długookresowy dokument wizyjny, opracowany na szczeblu krajowym jakim ma być Koncepcja Rozwoju Kraju, która ma na celu: *identyfikację kluczowych światowych i krajowych trendów kształtujących przyszłość w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej; wskazanie zestawu najważniejszych wyzwań rozwojowych, z jakimi mierzy i mierzyć się będzie Polska; formułowanie możliwych scenariuszy rozwojowych; rekomendacji strategicznych wyborów w ramach polityk publicznych w perspektywie roku 2050. W chwili obecnej (styczeń 2022 r. nadal trwają prace nad tym dokumentem).*

Obowiązującą średniookresową strategią rozwoju kraju jest przyjęta 14 lutego 2017 roku przez Radę Ministrów Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r., zwana dalej SOR). Strategia ta określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Głównym celem SOR jest „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”. W Strategii tej wyszczególniono także cele szczegółowe:

I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna);

II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie);

III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE), a ponadto **obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii:** Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.

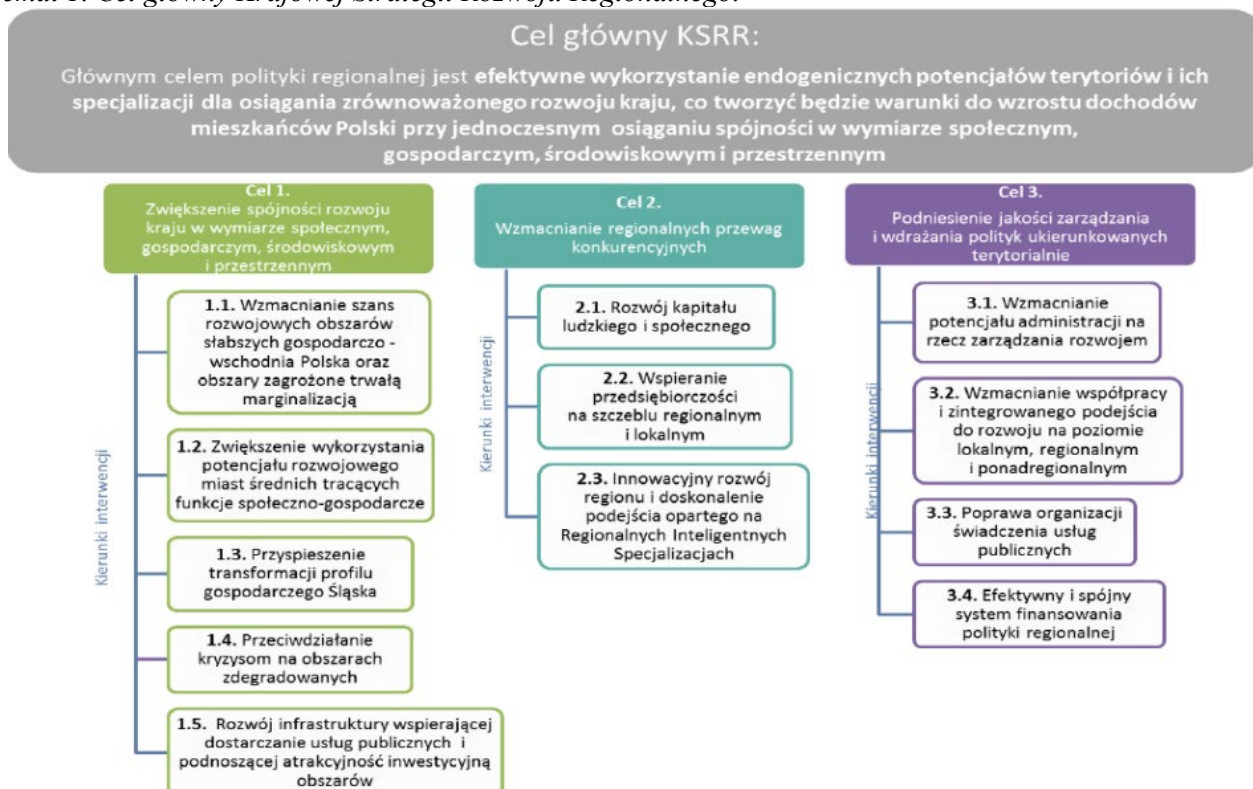
Ważnym ogniwem systemu dokumentów strategiczno-programowych w zakresie polityki rozwoju kraju, wśród których nadrzędną rolę pełni Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, jest

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (zwana dalej KSRR). Rozwija ona postanowienia SOR określone w filarze rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 roku. Określono w niej 7 wyzwań:

1. Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie zagrożeń dla środowiska.
2. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych.
3. Rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego.
4. Wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek.
5. Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach.
6. Zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządami terytorialnymi i między sektorami.
7. Przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych.

Na poniższym schemacie przedstawiono: cel główny, cele szczegółowe i kierunki interwencji KSRR.

Schemat 1. Cel główny Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.

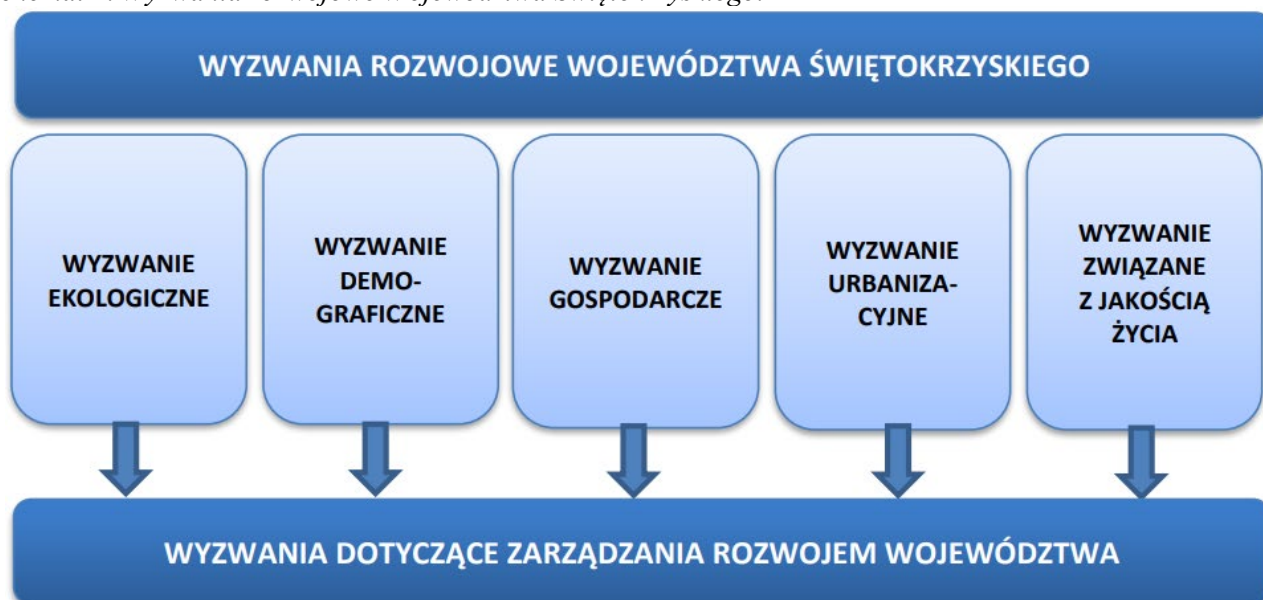

Źródło: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

W KSRR 2030 założono działania mające na celu odejście od wspierania całego kraju czy regionów w jednolity sposób na rzecz większego różnicowania interwencji w zależności od problemów i potencjałów poszczególnych obszarów. Obszary strategicznej interwencji wskazane w tym dokumencie to: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, wschodnia Polska oraz Śląsk. Dwa pierwsze otrzymają obligatoryjne wsparcie z poziomu kraju i regionu za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów. Na poziomie regionalnym samorząd województwa otrzymał możliwość, zgodnie ze swoją wiedzą i potrzebami — wyznaczać swoje obszary strategicznej interwencji, takie m.in. jak subregiony, miejskie obszary funkcjonalne, obszary przygraniczne, poprzemysłowe, zdegradowane czy tzw. wewnętrzne peryferia. W sposób szczegółowy zagadnienia dotyczące OSI zostały omówione w dalszej części Raportu.

29 marca 2021 r. Uchwałą nr XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego przyjęto Strategię Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. Zawarto w niej kluczowe wnioski z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego, wnioski z istotnych dla województwa uwarunkowań zewnętrznych, analizy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz trendów i prognoz rozwojowych, a także strategiczne wyzwania rozwojowe województwa świętokrzyskiego.

Schemat 2. Wyzwania rozwojowe Województwa Świętokrzyskiego.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

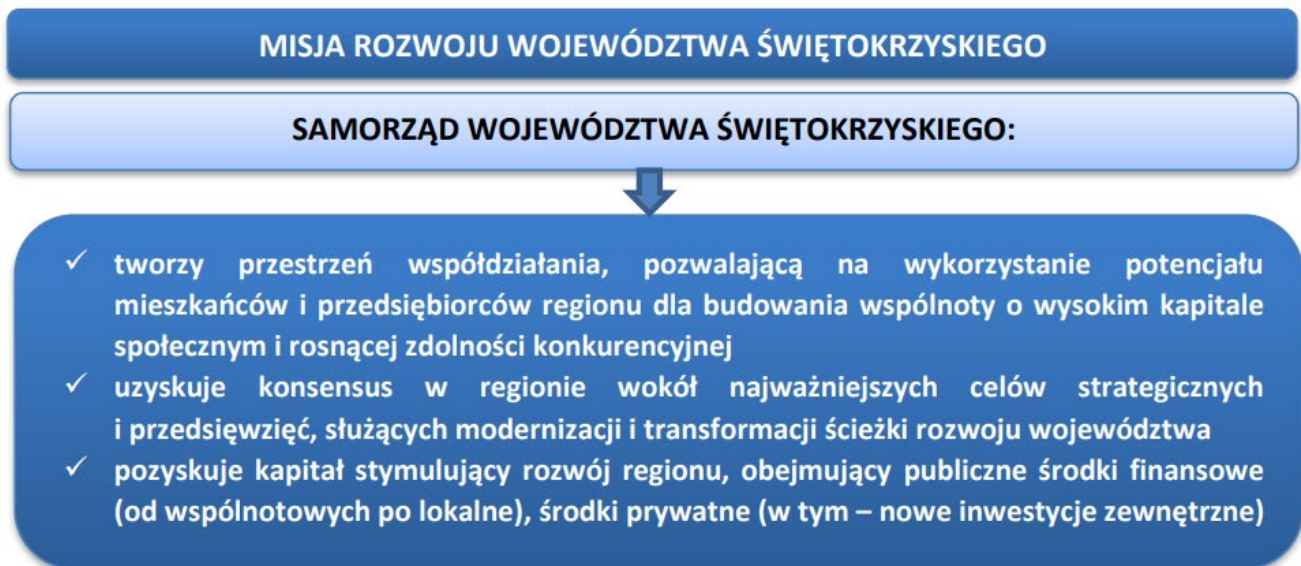
Sformułowano wizję i misję rozwoju województwa oraz wyznaczono cele strategiczne i kluczowe kierunki działań prowadzące do ich osiągnięcia.

Schemat 3. Wizja rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.

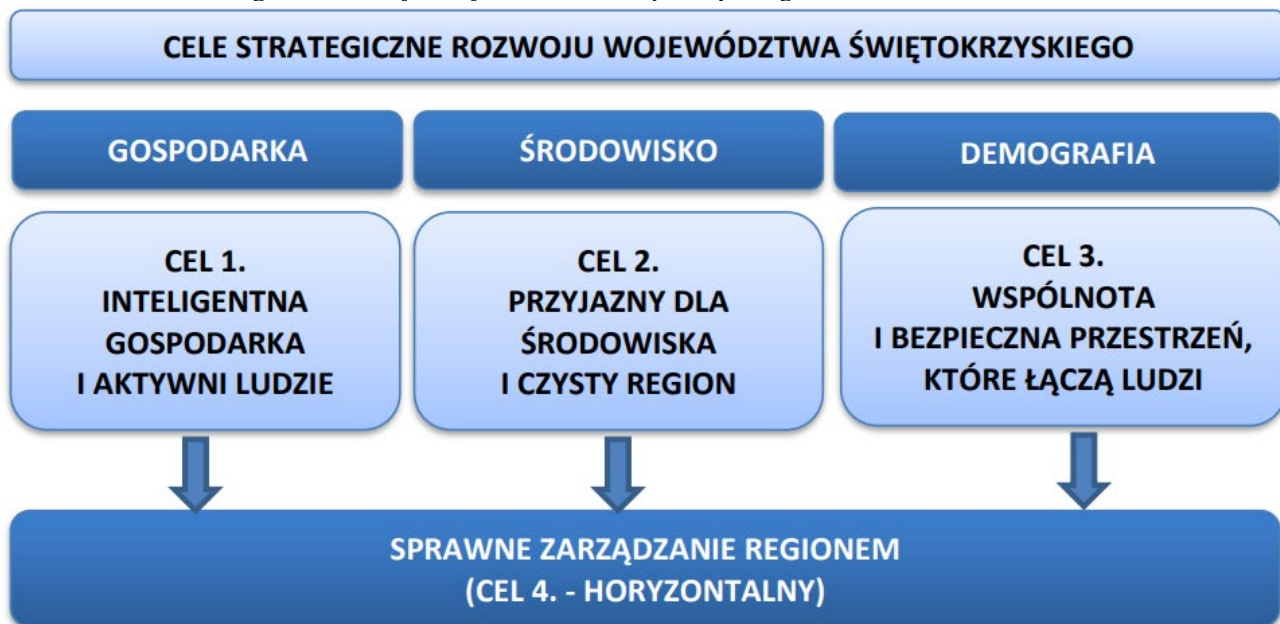
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Schemat 4. Misja rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Schemat 5. Cele strategiczne rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

W Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ zostały wskazane obszary strategicznej interwencji. Tematyka ta szczególnie istotna w aspekcie zgodności z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego została omówiona w dalszej części niniejszego Raportu.

Warto również wziąć pod uwagę fakt otwarcia od 2021 do 2027 r. nowej perspektywy finansowej UE. Obecnie trwają przygotowania do wdrożenia nowej generacji programów krajowych i wojewódzkich bazujących na europejskiej polityce spójności, co z kolei będzie rzutować na pojawienie się nowych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które również należałoby uwzględnić w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.

Okolo 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne, zarządzane przez marszałków województw.

Programy realizowane na poziomie krajowym w bieżącej perspektywie to:

- **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)** — następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ). Program ten ma przyczynić się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. Ma wspierać też inwestycje transportowe oraz ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe;
- **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)** — program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 (POIG) oraz Inteligentny

Rozwój 2014–2020 (POIR). Ma on za zadanie wsparcie realizacji projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki;

- **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS)** — następcą Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia;
- **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)** — jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014–2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie wspierał: dostęp do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego i przedsiębiorców;
- **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW)** — nowy program dla makroregionu Polski Wschodniej będzie koncentrował się na czterech głównych obszarach: wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, energia i ochrona klimatu, spójna sieć transportowa i zwiększenie dostępności transportowej oraz aktywizacja kapitału społecznego, rozwój turystyki i usługi uzdrowiskowe. Oprócz 5 województw dotychczas objętych wsparciem: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego, z nowego programu będzie korzystać także województwo mazowieckie bez Warszawy i dziewięciu otaczających ją powiatów;
- **Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich** — program ma trzy główne priorytety: skuteczne instytucje, skuteczni beneficjenci i skuteczna komunikacja. Środki z Pomocy Technicznej zostaną przeznaczone m.in. na: szkolenia dla beneficjentów korzystających z Funduszy Europejskich, rozwój krajowego systemu informatycznego umożliwiającego aplikowanie i rozliczanie projektów unijnych, działania informacyjno-promocyjne zwiększające wiedzę o Funduszach w Polsce;
- **Program dotyczący sprawiedliwej transformacji** — zakłada pomoc w transformacji dla regionów górniczych: śląskiego, małopolskiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego, łódzkiego i lubelskiego;

- **Program Pomoc Żywnościowa** — wsparcie osób doświadczonych ubóstwem;
- **Program Ryby** — wsparcie rybactwa i rybołówstwa oraz rozwój lokalnych społeczności rybackich;
- **Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej** — wsparcie współpracy tansgranicznej i transnarodowej oraz międzyregionalnej UE.

Rada Ministrów przyjęła też **Krajowy Plan Odbudowy (KPO)**, który jest podstawą do wypłaty pieniędzy z unijnego Funduszu Odbudowy na wsparcie potencjału rozwojowego gospodarki, utraconego w wyniku pandemii COVID 19 oraz wsparcie budowy trwałej konkurencyjności gospodarki i wzrost poziomu życia społeczeństwa w dłuższym horyzoncie czasowym.

W ramach KPO przewidziano 5 obszarów wsparcia:

1. Odporność i konkurencyjność gospodarki.
2. Zielona energia i zmniejszenie energochłonności.
3. Transformacja cyfrowa.
4. Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia.
5. Zielona, inteligentna mobilność.

Wokół tych pięciu komponentów koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponencie ujęto także działania na rzecz spójności terytorialnej — w zależności od zidentyfikowanych problemów — adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych.

Istotną kwestią w odniesieniu do zawartości planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest też zmiana w art. 39 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym mówiąca o obligatoryjności uwzględnienia w tym dokumencie rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym. Należy mieć na uwadze fakt, że Zarząd Województwa 22 kwietnia 2020 roku podjął uchwałę nr 2015/20 w sprawie przystąpienia do sporządzenia audytu krajobrazowego dla województwa świętokrzyskiego oraz wyznaczenie jednostki odpowiedzialnej za realizację zadania. Zgodnie z założonym harmonogramem termin opracowania audytu mija z końcem I kwartału 2023 roku, o ile nie będzie on przedłużony. Do końca 2021 roku wykonano I etap: identyfikację i klasyfikację krajobrazów na obszarze województwa wraz z wyznaczeniem ich granic, oraz określeniem typów i podtypów krajobrazu.

Niniejsza edycja Raportu wskazuje zmiany jakie zaszły w poszczególnych dziedzinach zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego od momentu uchwalenia Planu

Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego oraz jego zmiany — Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego.

Niniejszy raport ma za zadanie wykazać czy na przestrzeni lat 2018–2021 nastąpiły istotne zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym, bądź pojawiły się nowe, kluczowe inwestycje (ocena), które znacząco rzutowałyby na zmianę kierunków zagospodarowania poszczególnych obszarów, co wpłynęło by na potrzebę zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.

1.2. CELE I ZAKRES RAPORTU

Niniejszy dokument skupia się na identyfikacji zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa świętokrzyskiego w latach 2018–2021. Stanowiąca jedną z części Raportu — Ocena ma za zadanie wykazać stopień realizacji uwzględnionych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego oraz w jego zmianie — Planie Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym oraz ewentualnie wskazać nowe inwestycje istotne dla rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych obszarów w województwie.

Celem opracowania Raportu jest więc wykazanie czy zachodzi potrzeba zmiany Planu województwa oraz ewentualnie wskazanie zakresu tej zmiany, tak aby odpowiadał on aktualnym kierunkom zagospodarowania przestrzennego województwa oraz trendom rozwojowym.

Raport posiada następujące części:

1. Wstęp (zawierający zmiany w zakresie systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz cele i zakres Raportu).
2. Ogólną ocenę zagospodarowania przestrzennego województwa na tle kraju.
3. Główne tendencje i problemy rozwoju przestrzennego (skupiające się na ocenie ważniejszych procesów i zagrożeń gospodarki przestrzennej ze szczególnym uwzględnieniem zachowania ładu przestrzennego).
4. Analizę stanu zagospodarowania w poszczególnych obszarach gospodarki przestrzennej (z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych).
5. Ocenę realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.
6. Podsumowanie (zawierające wskazania do zmiany Planu województwa).

Treści poszczególnych części raportu towarzyszą wykresy oraz mapy poglądowe, pozwalające zobrazować i umiejscowić omawiane w części tekstowej zagadnienia. Do opracowania załączono też mapę w skali 1:50 000 — Ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

II. OGÓLNA OCENA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA TLE KRAJU

2.1. CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Województwo świętokrzyskie położone jest w południowo-wschodniej Polsce i posiada powierzchnię 1 171,1 tys. ha, co stanowi 3,8% powierzchni kraju (15 miejsce). Zamieszkiwane jest przez 1 224,6 tys. osób, tj. 3,2% ludności Polski (13 pozycja). Zalicza się do województw najmniejszych powierzchniowo i najmniej zaludnionych. Wskaźnik gęstości zaludnienia jest niższy od średniej krajowej i wynosi 105 osób/km², co lokuje je na 10 pozycji wśród województw (Polska — 122 osoby/km²). Świętokrzyskie należy do najslabiej zurbanizowanych regionów w kraju. W 2020 roku odsetek ludności zamieszkującej w miastach wynosił 45,4% (średnio w kraju — 59,9%). Głównym ośrodkiem administracyjnym, gospodarczym i kulturalnym regionu jest miasto Kielce (193,4 tys. mieszkańców).

Tabela 1. Wybrane dane statystyczne dotyczące województwa świętokrzyskiego.

Wybrane dane statystyczne	2016 r.	2020 r.	Dynamika 2016=100%
Powierzchnia w ha	1 171 050	1 171 050	100,0
Ludność	1 252 900	1 224 626	97,7
Ludność na 1 km ²	107	105	98,1
Kobiety na 100 mężczyzn	105	105	100,0
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	62,3	68,3	109,6
Urodzenia żywe	10 610	9 488	89,4
Zgony	13 948	17 309	124,1
Przyrost naturalny	-3 338	-7 821	234,3
Dochody ogółem budżetów gmin na 1 mieszkańca w zł	3 998,6	5 824,6	145,7
Wydatki ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca w zł	3 868,8	5 633,2	145,6
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem wg granic ubóstwa — % osób w gospodarstwach domowych poniżej granic minimum egzystencji	7,5	6,2*	82,7
Mieszkania oddane do użytkowania	3 020	3 974	131,6
Pracujący ¹ w tys.	235,1	236,9	100,8

¹ Dane wg faktycznego miejsca pracy, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w rolnictwie indywidualnym.

Pracujący na 1000 ludności	188	193	102,7
Bezrobotni zarejestrowani ogółem w tys.	57,1	44,9	78,6
Stopa bezrobocia rejestrowanego w %	10,8	8,5	78,7
Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	19 431	26 662*	137,2
Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	2 797	4 436	158,6

Źródło: BDL/GUS. * dane za 2019 rok.

W 2020 roku dochody (ogółem) województwa świętokrzyskiego przekraczały wydatki (ogółem) o 95,6 mln zł. Wśród wydatków dominowały wydatki inwestycyjne (236,3 mln zł) i majątkowe (236,3 mln zł), zaś wśród dochodów dotacje (241,9 mln zł) i dochody własne (226,2 mln zł). Dodać należy, że w latach 2016–2020 środki pozyskane z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych wzrosły z 24,9 mln zł do 28,2 mln zł.

Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu w 2020 roku wynosiły 7,164 mld zł, z czego 2,917 mld zł stanowiły dochody własne (prawie 41% ogółu dochodów), zaś w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosło z 3 998zł w 2016 r. do 5 824 zł w 2020 r. Dochody własne to podstawowe źródło dochodów gmin. Ich udział w ogólnej kwocie dochodów gminy traktowany jest jako wskaźnik określający zamożność samorządów lokalnych oraz ich zdolność do generowania własnych środków, nie pochodzących z państwowych subwencji, dotacji czy innego rodzaju wsparcia. Im więcej tego rodzaju środków w budżecie gminy, tym większa jest jej swoboda decyzyjna w działaniach dotyczących wydatkowania środków.

Kwota wydatków gmin i miast na prawach powiatu ogółem wzrosła w porównaniu do 2016 roku z 4,853 mld zł do 6,929 mld zł, zaś w przeliczeniu na 1 mieszkańca z 3 868 zł do 5 633 zł.

2.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

Pod względem demograficznym województwo zalicza się do obszarów kraju o najwyższym oraz stałym tempie ubytku ludności i jej starzenia się. Proces ten jest wynikiem corocznego ujemnego przyrostu naturalnego, jak i wysokiej skali migracji zarobkowej. Na koniec 2020 roku województwo świętokrzyskie zamieszkiwało 1 224 626 osób. Przyrost naturalny na 1000 ludności wynosił minus 6,4, podczas gdy średnio w kraju minus 3,2. Średnia długości życia mężczyzn wynosiła 72 lata i była ona niższa niż średnia wieku w kraju dla mężczyzn — 73 lata, zaś dla kobiet zarówno w województwie, jak i w kraju średnia ta wynosiła 81 lat. Należy dodać, że starsi pozostają mieszkańcy miast, niż mieszkańcy obszarów wiejskich. Przewiduje się systematyczny spadek mieszkańców województwa do około 1 116,6 tys. osób w 2035 roku, natomiast na koniec okresu prognozowanego, tj. w 2050 roku do 976,9

tys. osób. Wśród kierunków emigracji międzywojewódzkich na pobyt stały dominują przede wszystkim województwa: mazowieckie, małopolskie i śląskie.

2.3. RYNEK PRACY

W województwie świętokrzyskim w 2020 roku liczba pracujących w gospodarce narodowej (uwzględniając pracujących w rolnictwie indywidualnym) wyniosła 481,2 tys. osób, tj. o 4,9 tys. osób mniej niż rok wcześniej — co spowodowane było m.in. panującą pandemią COVID-19. Pracujący stanowili 3,1% ogółu pracujących w kraju (12 miejsce przed województwami: warmińsko-mazurskim, podlaskim, lubuskim i opolskim). Sektor prywatny skupiał 81,1% pracujących, wśród których 38,2% to pracujący w rolnictwie (149,2 tys. osób). Struktura zatrudnienia pod względem płci wskazywała na niewielką dominację mężczyzn, bowiem kobiety stanowiły 48,1% ogółu pracujących.

W latach 2016–2020 w województwie notowano spadek stopy bezrobocia z 10,8% do 8,5%, (w kraju z 8,2% do 6,2%). Na koniec 2020 r. najniższą stopę bezrobocia odnotowano w powiecie buskim (4,4%) i w Kielcach (5,6%), natomiast najwyższą w powiatach: skarżyskim (16,6%), opatowskim (13,4%), koneckim (12,7%), ostrowieckim (11,5%) oraz kieleckim (9,5%). Na koniec 2020 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 44,9 tys. osób bezrobotnych (co stanowiło 4,3% ogółu bezrobotnych w kraju), czyli o 12,2 tys. mniej niż w 2016 roku. W strukturze bezrobotnych dominują kobiety (51,4%). Wskaźnik zatrudnienia w województwie świętokrzyskim w analizowanych latach wzrósł z 50,2% do 52,7% i był o 1,6 pkt % niższy od krajowego. Również wskaźnik aktywności zawodowej w regionie był niższy od krajowego o 1,0 pkt % i wynosił 55,1%.

W 2019 roku wartość wytworzonego produktu krajowego brutto w województwie świętokrzyskim w cenach bieżących wyniosła 57 222 mln zł i stanowiła 2,3% ogółu PKB dla kraju (XIII lokata wśród województw). Poziom PKB w regionie w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniósł w 2019 roku 42 608 zł (średnio w Polsce — 55 586 zł). Dało to województwu świętokrzyskiemu XII lokatę w kraju.

W 2020 roku liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w wybranych sekcjach wynosiła:

- przetwórstwo przemysłowe — 10,8 tys. (8,9% ogółu podmiotów w regionie);
- budownictwo — 18,3 tys. (15,2%);
- handel i naprawa pojazdów samochodowych — 31,5 tys. (26,2%);
- transport i gospodarka magazynowa — 7,7 tys. (6,5%);
- obsługa rynku nieruchomości — 3,8 tys. (3,1%);

- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna — 9,7 tys. (8,1%);
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna — 6,3 tys. (5,2%).

Wskaźnik podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym wynosił 1 650,2 (średnio w kraju — 2 047,9). W 2020 roku przybyły w regionie 8 682 nowe podmioty gospodarcze, a 4 625 zostało wyrejestrowanych. Niemal 97% zarejestrowanych podmiotów gospodarczych zatrudniało do 9 osób.

2.4. DOSTĘP DO DÓBR

W latach 2015–2019 przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych wzrósł z 1 171,10 zł (w kraju — 1 337,87 zł) do 1 582,65 zł (w kraju do 1 768,65 zł). Natomiast przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym wzrosły z 903,17 zł do 1 059,05 zł (w kraju do 1 251,73 zł).

W latach 2016–2020 odnotowano systematyczny wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób), tj. z 3 669,57 zł (było wówczas o 14,3% niższe od średniej krajowej) do 4 800,21 zł i było o 13,1% niższe od średniej krajowej, przez co w 2020 roku województwo uplasowało się na XIV pozycji w kraju. Porównując płace w powiatach naszego województwa w roku 2020 najwyższe wynagrodzenie odnotowano w powiecie grodzkim mieście Kielce — 5 218,61 zł oraz w powiatach: jędrzejowskim — 4 969,29 zł, sandomierskim — 4 966,33 zł i staszowskim — 4 825,77 zł, zaś najniższe w kazimierskim — 4 235,96 zł i opatowskim — 4 269,94 zł.

Przeciętna liczba emerytów i rencistów (świadczeniobiorców ZUS i KRUS) w analizowanych latach w województwie świętokrzyskim zwiększyła się z 301 974 osób do 312 726 osób. Średnia miesięczna emerytura i renta w tym czasie wzrosła z 1 818,86 zł do 2 152,28 zł, a emerytura i renta rolników indywidualnych z 1 157,75 zł do 1 366,71 zł.

Zasób mieszkaniowy województwa według stanu na koniec 2020 r. wynosił 450 754 nieruchomości. Na każde 1000 mieszkańców przypada zatem 365 mieszkań. Jest to wartość niewiele mniejsza od średniej krajowej (386). Statystyczne mieszkanie składało się z 3,8 izb. Natomiast przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach to 4,44 i jest to wartość znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce. Średnio powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 75,3 m². W 2020 r. w województwie oddano do użytku 3 974 mieszkania, w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców do użytku oddano 3,25 nowych lokali. W stosunku do roku 2018 było to więcej o 717 (22%) mieszkań oddanych do użytku.

Biorąc pod uwagę standard mieszkań pod względem instalacji techniczno-sanitarnych przyłączonych do wodociągu jest 92,5%. Nieruchomości wyposażonych w ustęp splukiwany jest 86,6%, w łazienkę zaopatrzoną jest 84,1%, z centralnego ogrzewania korzysta 79,3%, natomiast z gazu sieciowego 41,2%.

2.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

W województwie świętokrzyskim w 2020 roku funkcjonowało 11 szkół wyższych, w których kształciło się 19 604 studentów, z czego 14 606 pobierało nauki na uczelniach publicznych. Najliczniejsza grupa studentów 3 819 osób (19,5%) pobiera nauki na kierunkach medycznych, kolejną pozycję zajmują kierunki związane z biznesem i administracją gdzie studiuje 3 177 osób (16,2%) oraz naukami społecznymi — 1 999 słuchaczy (10,2%), a także inżynierijno-techniczne — 1 761 studentów (9,0%). Liczba szkół policealnych w ww. roku szkolnym wynosiła 60, a uczyło się w nich 7 317 uczniów.

W 2020 roku w województwie świętokrzyskim działały 263 biblioteki (wraz z filiami), w tym jedna wojewódzka. Przeciętnie na 1 bibliotekę przypadało 4,6 tys. mieszkańców, zaś liczba czytelników na 1000 ludności wynosiła 103.

W skład sieci placówek kultury wchodziły: Filharmonia Świętokrzyska, Amfiteatr „Kadzielnia”, 3 teatry (1 dramatyczny, 1 lalkowy i 1 muzyczny/rozrywkowy), 9 galerii sztuki i salonów wystawienniczych, 30 muzeów (wraz z oddziałami) i 18 kin stałych.

Według stanu na koniec 2020 roku pomoc medyczną można było uzyskać w 24 szpitalach ogólnych. Biorąc pod uwagę liczby porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca województwo nie odbiega od średniej krajowej, bowiem wskaźnik w tym zakresie wynosił 6,7. Także liczba łóżek w szpitalach ogólnych przypadających na 10 tys. ludności była zbliżona do średniej krajowej wynoszącej 42,83, natomiast w województwie — 43,34.

Liczba sanatoriów i szpitali uzdrowiskowych wynosiła 15 i dysponowały 3 002 łózkami. Liczba osób, która korzystała z tej formy leczenia wynosiła 29 312.

Opiekę nad małymi dziećmi do 3 lat sprawują m.in. żłobki. W 2020 roku funkcjonowało 68 żłobków i 1 oddział żłobkowy podległy samorządowi terytorialnemu z ogólną liczbą 2 824 miejsc, w których przebywało w ciągu roku 3 974 dzieci.

2.6. TURYSTYKA

Położenie, doskonałe warunki geograficzne, walory przyrodnicze oraz występowanie wód mineralnych stwarzają korzystne warunki do uprawiania różnego rodzaju turystyki zarówno latem, jak

i zimą oraz czynnego i biernego wypoczynku w ścisłym kontakcie z przyrodą. Turystom pragnącym aktywnie wypoczywać województwo oferuje liczne szlaki turystyczne (piesze, rowerowe, wodne, konne i inne), a także ogólnie dostępne obiekty i urządzenia sportowo-rekreacyjne (kryte pływalnie, baseny, lodowiska, korty tenisowe, ścianki wspinaczkowe, itp.). Zbiorniki wodne na czystych rzekach umożliwiają uprawianie żeglarstwa oraz kajakarstwa, narciarze znajdą tu kilkanaście tras zjazdowych i biegowych. Na turystów czeka też wiele zabytków kultury materialnej i duchowej, które posiadają unikatowe walory w skali krajowej i europejskiej.

2.7. POMOC SPOŁECZNA I POLITYKA PRORODZINNA

Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego są w znacznie większym stopniu zagrożeni ubóstwem niż mieszkańcy zamożniejszych regionów. Wskaźnik osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2020 roku wynosił 322,7 podczas gdy w kraju 273,7. Z pomocy pieniężnej korzystało stale 21,2%, okresowo 21,1% oraz 57,2% otrzymywało pomoc pieniężną celową.

W 2020 roku w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 71 placówek stacjonarnej pomocy społecznej (wraz z filiami) z 4 449 miejscami (w tym 37 domów pomocy społecznej), w których przebywało 3 990 osób. Ponadto 22 placówki socjalizacyjne i 12 rodzinnych dla dzieci i młodzieży dysponowało 429 miejscami, a wychowały się w nich 402 osoby.

2.8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Ogólna długość sieci dróg publicznych o twardej nawierzchni w 2020 roku w województwie świętokrzyskim wyniosła 14 774,5 km, co oznacza wzrost o około 3,5% w stosunku do roku 2016 (poprzedni Raport), w którym wielkość ta wynosiła 14 274 km. Struktura ww. dróg przedstawiała się następująco: 47,6% drogi gminne — 7 031,7 km (poprzednio 46% i 6 617 km), 39,8% drogi powiatowe — 5 874,1 km (poprzednio 41% i 5 815 km), 7,5% drogi wojewódzkie — 1 112 km (poprzednio 8% i 1 086 km), 5,1% drogi krajowe — 756,7 km (poprzednio 5% i 754 km). Na 100 km² powierzchni ogólnej w 2016 roku przypadało 122 km dróg publicznych o twardej nawierzchni (kraj — 94 km). W roku 2020 wskaźniki te osiągnęły wartość 126,2 (województwo) i 100,3 (Polska). Wskaźnik gęstości dróg o twardej nawierzchni na 100 km² wzrósł zatem w tym okresie w skali województwa o około 3,5% (Polska — 6,7%). Wyraźny wzrost odnotowano w długości dróg ekspresowych, których długość na obszarze województwa w roku 2020 wynosiła 105,5 km (w roku 2016 było to 57,1 km). Oznacza to przyrost o blisko 85%.

W 2019 roku wyprodukowano ogółem w Polsce 163 988,5 GWh energii elektrycznej, z czego 9577,8 GWh w województwie świętokrzyskim (5,84%). Zużycie ogółem energii elektrycznej na 1 mieszkańca wynosiło 4257,83 kWh (4316,05 kWh — Polska). W województwie największym konsumentem energii elektrycznej był sektor przemysłowy — 42,4% (kraj — 30,3%), następnie sektor energetyczny — 13,3% (kraj — 20,7%), gospodarstwa domowe — 14,5% (kraj — 17,7%). Najmniejsze zużycie w tym względzie wykazuje rolnictwo — 0,7% (kraj — 1,1%) oraz sektor transportowy — 2,6% (kraj — 3,3%).

Gęstość sieci gazowej rozdzielczej w 2019 roku w województwie wynosiła 33,7 km/100 km² (w Polsce 43,7 km/100 km²).

W 2019 roku udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie wyniósł 21,1%, natomiast w Polsce 15,5%.

W 2019 roku do wód powierzchniowych na obszarze województwa świętokrzyskiego odprowadzono łącznie 1 325,2 hm³ ścieków przemysłowych i w skali kraju stanowiły one 17%. Oczyszczaniu z podwyższonym usuwaniem biogenów poddano 28,9% ścieków zaś metodą mechaniczną oczyszczono 19,7% ścieków. Najmniej ścieków zarówno w kraju, jak i w naszym województwie, oczyszczono chemicznie — 0,2%. W 2020 roku z oczyszczalni ścieków korzystało 65,9% mieszkańców województwa. Pomimo systematycznego wzrostu tego wskaźnika dało to województwu świętokrzyskiemu przedostatnią lokatę w kraju, przy średniej krajowej 74,8%. Mniej osób korzystało z oczyszczalni tylko w województwie lubelskim — 58,1% ogółu ludności województwa.

2.9. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW

Region świętokrzyski wyróżnia się dużą różnorodnością warunków naturalnych, która jest pochodną współistnienia 2 odmiennych morfologicznie obszarów — świętokrzyskiego (północna i centralna część) i sandomiersko-nidziańskiego (południowa i wschodnia część). Pierwszy z nich, wyżynno-górski, obejmuje najstarszy w kraju masyw górski — Góry Świętokrzyskie z Puszcza Świętokrzyską i najwyższymi w centralnej Polsce wzniesieniami (Skała Agaty 614 m n.p.m.). Obszar ten ma surowszy klimat, słabsze gleby oraz interesujący krajobraz, wyróżniający się na tle płaskich terenów centralnej Polski.

Województwo świętokrzyskie to atrakcyjny region o cennych walorach przyrodniczych. Wg danych GUS-u aż 64,9% jego powierzchni objęte jest prawną ochroną przyrody, dzięki czemu zajmuje pierwszą lokatę w kraju (Polska — 32,3%). W przeliczeniu na jednego mieszkańca wypada

w regionie 6 209 m² obszarów chronionych (Polska — 2 641 m²) — drugie miejsce w kraju po województwie warmińsko-mazurskim.

Struktura powierzchni geodezyjnej województwa wg kierunków wykorzystania w 2019 roku przedstawiała się następująco (dane BDL GUS za Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii):

- użytki rolne — 64,7% (kraj — 60%);
- grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione — 28,8% (kraj — 30,5%);
- grunty pod wodami — 0,7% (kraj — 2,1%);
- grunty zabudowane i zurbanizowane — 4,8% (kraj — 5,5%);
- nieużytki — 0,7% (kraj — 1,5%);
- użytki ekologiczne i tereny różne — 0,4% (kraj — 0,4%).

Na koniec 2019 roku powierzchnia użytków rolnych wynosiła 467,0 ha, co stanowiło 39,9% powierzchni województwa. Struktura gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w 2019 roku kształtowała się następująco: 66,4% stanowiły gospodarstwa o powierzchni od 1÷5 ha; 27,6% stanowiły gospodarstwa o powierzchni od 5÷15 ha użytków rolnych, a gospodarstwa od 15÷30 ha stanowiły 3,8% ogólnej liczby gospodarstw, natomiast gospodarstwa o powierzchni powyżej 30 ha użytków rolnych zaledwie 1,6% w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne. W dalszym ciągu jednym z głównych problemów pozostaje rozdrobnienie gospodarstw rolnych chociaż widoczna jest niewielka tendencja wzrostowa. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego w 2019 roku wyniosła 5,82 ha i w porównaniu z 2017 rokiem wzrosła o 0,15 ha. W 2019 r. w rolnictwie w województwie świętokrzyskim odnotowano niewielki wzrost obsady pogłowa bydła na 100 ha użytków rolnych o 1,6 szt. w porównaniu z 2017 roku. Zmniejszyła się natomiast obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych o 4,8 sztuk w porównaniu z 2017 roku.

Podsumowując można stwierdzić, świętokrzyskie, obok województw Polski wschodniej należy do regionów najsłabszych zarówno pod względem poziomu życia mieszkańców, wskaźników rozwoju gospodarczego, jak i stanu infrastruktury.

III. GŁÓWNE TENDENCJE I PROBLEMY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

Ocena ważniejszych procesów i zagrożeń gospodarki przestrzennej ze szczególnym uwzględnieniem problematyki ład przestrzennego

3.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE

3.1.1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego to podstawowy dokument planistyczny sporządzany na szczeblu lokalnym, stanowiący prawo miejscowe, w którym ustala się przeznaczenie terenów oraz określa sposoby ich zagospodarowania i zabudowy. W założeniu powinno się go sporządzać dla większego obszaru, tak aby móc ocenić sąsiedztwo i uniknąć konfliktów w zagospodarowaniu przestrzennym. Ustalenia tego dokumentu powinny wpływać na kształtowanie ład przestrzennego. Dlatego też istotną kwestią jest potrzeba sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, zwłaszcza na obszarach o dużym zainteresowaniu lokalizacją zabudowy. Duży udział powierzchni, na której obowiązują mpzp w założeniu powinien się przełożyć na racjonalną, planową gospodarkę przestrzenną na tym obszarze.

Z danych GUS za lata 2016–2020 wynika, że województwo świętokrzyskie, mimo iż sytuacja w tym zakresie uległa poprawie, to nadal posiada nieznacznie mniejszy udział powierzchni, na której obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do powierzchni ogólnej, niż średnio w Polsce. Według stanu na 2020 r. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązywały na ok. 31,4% ogółu powierzchni Polski, zaś w województwie świętokrzyskim pokrycie tymi planami stanowiło 31,2% ogółu powierzchni województwa.

Największe pokrycie obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (zwanymi dalej mpzp), wynoszące ponad 60% odnotowały w 2020 roku województwa: śląskie (71,8%), małopolskie (68,4%) dolnośląskie (65,8%). Województwo lubelskie zanotowało nieznaczny spadek pokrycia mpzp z ponad 57,1% w 2016 r. do 56,9% w 2020 r.

Najmniejsze pokrycie powierzchni mpzp zanotowały województwa: kujawsko-pomorskie (7,7% w 2020 r., w 2016 r. — 6,3%), podkarpackie (9,2% w 2020 r., w 2016 r. — 8,7%), lubuskie (9,5% w 2020 r., w 2016 r. — 8,9%).

Województwo świętokrzyskie pod względem udziału powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem (pokrycia mpzp)

zajmuje nadal 8 pozycję i utrzymuje się na tej pozycji od kilku lat. W ostatnich latach odnotowuje się w województwie nieco większe (choć wciąż za małe), zainteresowanie gmin sporządzaniem mpzp (wzrost pokrycia mpzp w odniesieniu do powierzchni ogółem z 30,7% w 2016 r. do 31,2% w 2020 r.).

Ogólny poziom udziału powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w województwie świętokrzyskim należy jednak **nadal uznać za zbyt niski**.

Stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do poszczególnych gmin jest nadal bardzo zróżnicowany. Dla 15 gmin z województwa świętokrzyskiego w bazie danych GUS odnotowano brak danych w tym zakresie. Po zasięgnięciu informacji w tych gminach okazało się, że w analizowanym okresie na obszarze 14 z nich nie obowiązywał żaden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, a jedynie w jednej gminie (Łopuszno) uchwalono mpzp, co daje 1,3% udziału powierzchni tej gminy objętej mpzp.

W 2020 roku w odniesieniu do 2016 r. — odnotowano przyrost powierzchni objętej mpzp w odniesieniu do ogólnej powierzchni gminy w ponad 26% gmin w województwie świętokrzyskim. Najczęściej był to bardzo niewielki przyrost. Najwyższy wzrost udziału powierzchni pokrytej mpzp w omawianych latach zanotowano w: gm. Sobków (o 17,1%), w mieście Sandomierz (o 16%), w mieście i gminie Ćmielów (o prawie 11%) i w gminie Smyków (o ok. 9%).

Pod względem pokrycia powierzchni miasta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, na tle innych większych miast w województwie świętokrzyskim **pozytywnie wyróżnia się miasto Sandomierz** (udział powierzchni mpzp w ogólnej powierzchni miasta **stanowi ponad 48%**). Tymczasem inne większe miasta notują odpowiednio:

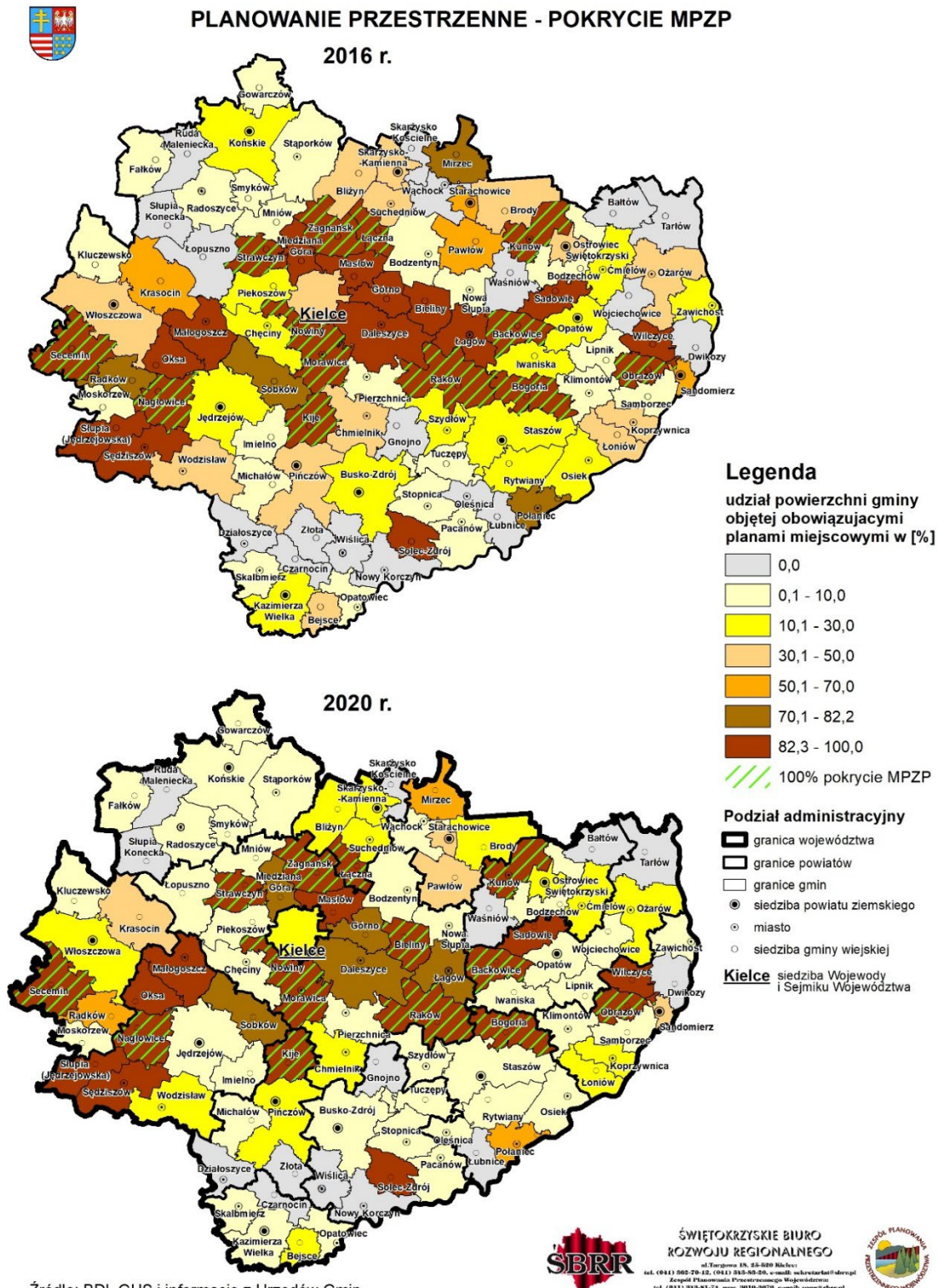
- Ostrowiec Świętokrzyski — ponad 19%, niezmiennie od 2016 roku;
- Kielce — ponad 17%, minimalny wzrost od 2016 roku;
- Skarżysko-Kamienna — ponad 11%, niewielki wzrost od 2016 roku.

Pozytywnym aspektem jest wzrost liczby gmin, charakteryzujących się wysokim udziałem powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (przedział 71 — 100% powierzchni ogólnej). O ile w 2015 roku były 23 takie gminy, to już w 2020 roku było 27 takich gmin, spośród których w 21, czyli w ponad 20% gmin województwa (w 2015 roku było 18) zanotowano 99,5 — 100% pokrycia.

W 2020 roku w odniesieniu do danych z 2016 roku — w jednej jednostce samorządu terytorialnego — miasto i gmina Połaniec, zanotowano spadek udziału powierzchni objętej obowiązującymi mpzp.

W dwóch gminach: Wojciechowice i Wąchock, w których w 2016 roku nie obowiązywał żaden mpzp, w 2020 r. odnotowano już fakt sporządzenia mpzp, choć na minimalnej powierzchni, w odniesieniu do powierzchni tych gmin (Wojciechowice 0,13% pokrycia mpzp, Wąchock 0,22%).

Mapa 1. Planowanie przestrzenne — pokrycie MPZP w 2016 i w 2020 r.

Źródło: BDL GUS i informacje z Urzędów Gmin

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO
ul. Targowa 15, 24-600 Kielce
tel. (041) 362-79-12, (041) 362-50-26, e-mail: sekretariat@sbrr.pl
Zespół Planowania Przestrzennego Województwa
tel. (041) 362-93-24, fax: 0010-0079, e-mail: upp@sbrr.pl

3.1.2. Decyzje o warunkach zabudowy oraz decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego

Na obszarach, dla których nie sporządzono miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, inwestycje celu publicznego lokalizuje się na mocy decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (ULICP), natomiast budowa innych obiektów budowlanych wymaga uzyskania decyzji o warunkach zabudowy (WZ). Intencją ustawodawcy, który wprowadził do obiegu prawnego termin decyzji o warunkach zabudowy była możliwość jej wykorzystywania, podobnie jak to ma miejsce w innych krajach, które stosują WZ, tylko w odniesieniu do uzupełniania luk w zabudowie, bądź do uzupełniania, kontynuacji zabudowy istniejącej. Niestety wyroki orzecznictwa sądowego (SKO) spowodowały, że samorządy gminne, zamiast regulować kwestie planowania przestrzennego miejscowymi planami, zaczęły nadużywać tego instrumentu, a bardzo luźna interpretacja „sąsiedztwa” oraz prawa do zabudowy własnej działki, skutkowały wydawaniem decyzji o WZ niemal wszędzie, gdzie tylko inwestor zapragnął.

Warto tu też zaznaczyć, że realizacja niektórych inwestycji (najwięcej inwestycji drogowych) odbywa się też na mocy tzw. specustaw, które przyjęto w celu usprawnienia realizacji inwestycji, w tym uproszczenia procedur administracyjnych. Niestety odbywa się to z wyłączeniem ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, co utrudnia planowanie przestrzenne (brak możliwości wykluczenia kolizyjnych funkcji) i bywa powodem konfliktów społecznych. Przykładem takich specustaw mogą być: specustawa drogowa — ustawa z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych, specustawa kolejowa — ustawa z dnia 28 marca 2003 roku o transporcie kolejowym, specustawa przeciwpowodziowa — ustawa z dnia 8 lipca 2010 roku o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych, specustawa gazowa — ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 roku o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu, specustawa energetyczna — ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych, specustawa mieszkaniowa — ustawa z dnia 5 lipca 2018 roku o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz inwestycji towarzyszących. Główny Urząd Statystyczny nie gromadzi danych w tym zakresie, nie ma ich też w publicznie dostępnych rejestrach, stąd nie objęto analizą tych zagadnień.

W 2020 roku w odniesieniu do roku 2016 w Polsce zmniejszyła się ilość wydawanych decyzji o warunkach zabudowy, natomiast wzrosła ilość wydawanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Podobny trend zanotowano w województwie świętokrzyskim. Na 102 gminy w 45

odnotowano spadek wydawanych decyzji o WZ. Warto tu dodać, że dla 18 gmin z województwa świętokrzyskiego w bazie danych GUS odnotowano brak danych w zakresie wydanych decyzji WZ i ULICP, jednak po zasięgnięciu informacji w tych gminach okazało się, że w analizowanym okresie nie wydawano takich decyzji ze względu na fakt obowiązywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Największy spadek wydawanych decyzji o WZ nastąpił w: gminie Piekoszów (o 75 decyzji mniej; w 2016 r. wydano 229 decyzji o WZ, a w 2020 r. — 154), mieście i gminie Końskie (o 69 decyzji mniej; w 2016 r. — 235, w 2020 r. — 166), w mieście Kielce (o 64 decyzje mniej; w 2016 r. — 378, w 2020 r. — 314). W odniesieniu do wymienionych jednostek samorządu terytorialnego (jst), zwłaszcza do miasta Kielce należy wziąć pod uwagę, że mimo spadku, liczba wydawanych decyzji o WZ jest nadal wysoka, co świadczy o wysokim natężeniu ruchu budowlanego.

W przypadku 31 gmin (miast, miast – gmin) w roku 2020 w odniesieniu do danych z 2016 roku zanotowano wzrost wydawanych decyzji o WZ, w tym największy w mieście Ostrowiec Świętokrzyski — o 43 decyzje o WZ (w 2016 r. — 191, w 2020 r. — 234). Zauważalny wzrost wydawanych decyzji w ww. okresie (o ponad 20 decyzji o WZ) zanotowano również w m. i gm. Chęciny (w 2016 r. — 151, w 2020 r. — 189), w gm. Rytwiany (w 2016 r. — 81, w 2020 r. — 117), w gm. Michałów (w 2016 roku — 36, w 2020 r. — 64), w m. i gm. Chmielnik (w 2016 r. — 45, w 2020 r. — 67).

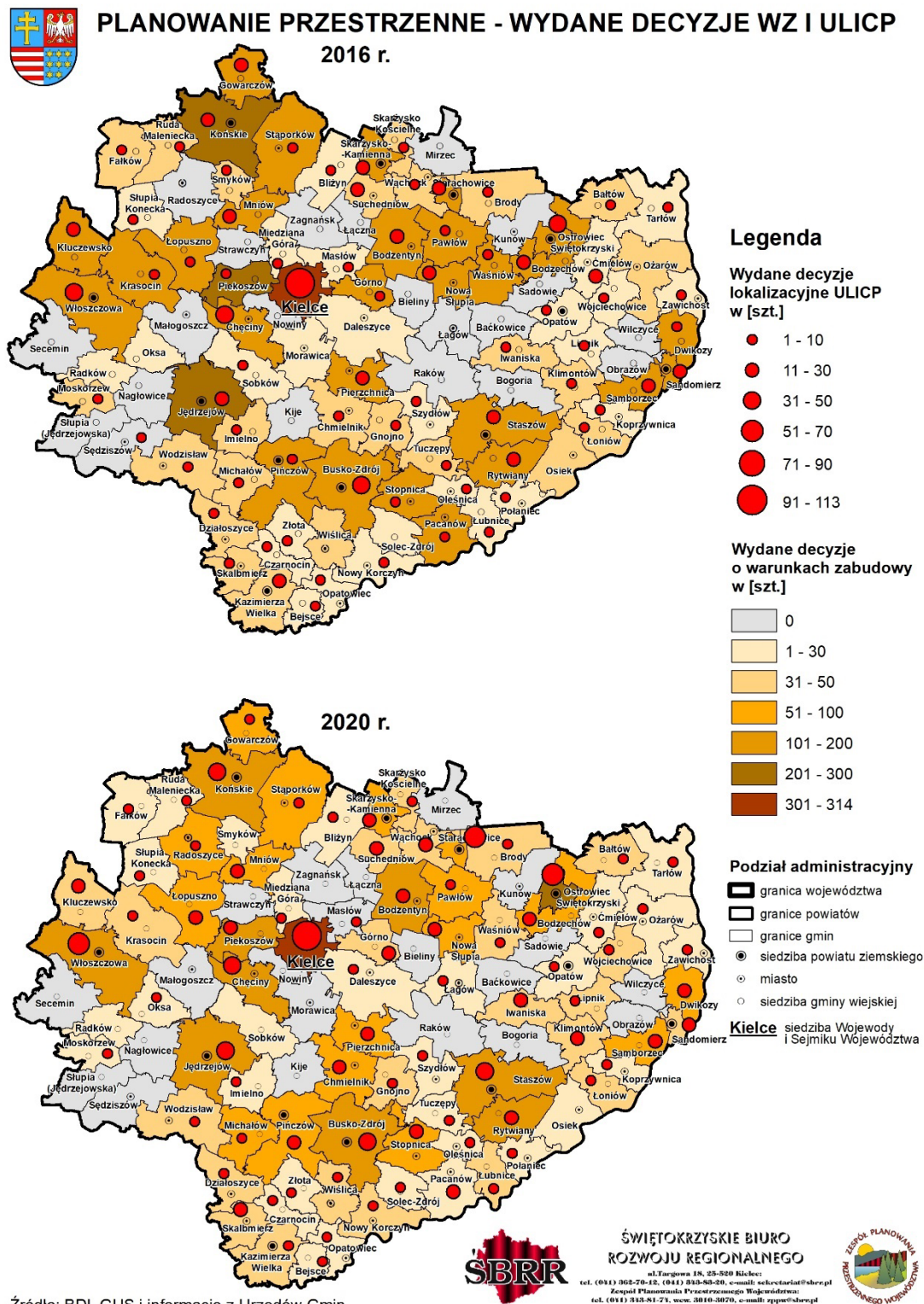
Najwięcej decyzji o warunkach zabudowy (ponad 100) w 2020 roku wydawano głównie w miastach i gminach miejsko-wiejskich. Wyjątkiem są dwie gminy wiejskie: Piekoszów (154 decyzje o WZ) i Rytwiany (117 decyzji o WZ), gdzie na fakt wydawania wielu decyzji o warunkach zabudowy miało wpływ oprócz braku mpzp jeszcze bezpośrednie sąsiedztwo z miastami, w przypadku Piekoszowa z Kielcami, a w przypadku Rytwian ze Staszowem. Spośród miast najwięcej decyzji o WZ w 2020 roku wydano w Kielcach (314) oraz w Ostrowcu Świętokrzyskim (234). Z gmin miejsko-wiejskich w czołówce pod względem ilości wydanych decyzji o WZ zakwalifikowały się: Busko-Zdrój (197), Jędrzejów (190), Chęciny (189) i Staszów (184).

Tak duże zainteresowanie wydawaniem decyzji o warunkach zabudowy wskazuje na potrzebę opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (w pierwszej kolejności tam, gdzie jest największe zainteresowanie inwestorów).

W odniesieniu do decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego analogicznie jak w przypadku decyzji o warunkach zabudowy, najwięcej takich decyzji wydaje się w miastach i gminach miejsko-wiejskich. W rankingu pod tym względem nadal przoduje miasto Kielce, gdzie w 2020 r. wydano 114 decyzji o ULICP. Dużo (ponad 40) tego typu decyzji wydaje się w jednostkach

samorządu terytorialnego takich jak: miasto Starachowice (w 2020 r. — 57 decyzji), m. Ostrowiec Świętokrzyski (56 decyzji), m. i gm. Włoszczowa (54 decyzje), m. i gm. Chęciny (48 decyzji) i jest to raczej stały trend powtarzający się od lat.

Mapa 2. Planowanie przestrzenne — wydane decyzje wz i ulicp w 2016 roku i w 2020 roku.

3.1.3. Powierzchnia gruntów rolnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nierolnicze i powierzchnia gruntów leśnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nieleśne

W odniesieniu do roku 2016 w 2020 ogółem w Polsce zmniejszeniu uległa łączna ilość gruntów rolnych, dla których zmieniono w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego przeznaczenie na cele nierolnicze (z 443 490 ha w 2016 roku do 345 012 ha w 2020 roku). Taki trend odnotowano we wszystkich województwach oprócz województwa zachodniopomorskiego, gdzie zanotowano wzrost ilości takich gruntów. W województwie świętokrzyskim w 2020 roku w odniesieniu do 2016 roku łączna ilość gruntów rolnych, dla których zmieniono w mpzp przeznaczenie na cele nierolnicze zmalała niemal o 50% (w 2016 roku było to — 14 749 ha, a w 2020 roku — 7 480 ha).

Najwięcej areału gruntów gleb chronionych przeznaczono na cele nierolnicze w gminie Strawczyn — 3 882 ha (taka liczba figuruje zarówno w 2016 jak i w 2020 roku). Gmina ta ma 100% pokrycia mpzp. Dla ponad 3 800 ha gruntów rolnych zmieniono również przeznaczenie na cele nierolnicze w gminie Krasocin (3 085 ha w 2020 r.), w 2020 r. gmina ta miała ponad 38% pokrycia mpzp. Znaczącą ilość gruntów przeznaczono też na cele nierolnicze w m. i gm. Daleszyce (2 403 ha w 2016 r.). Na podstawie tych wyników można wysnuć wnioski, że wpływ na tak dużą ilość gruntów rolnych przeznaczonych do zmiany miało natężenie procesów budowlanych związanych z sąsiedztwem miast (dla Strawczyna i Daleszyc są to Kielce, a dla Krasocina — Włoszczowa).

W przypadku łącznej ilości gruntów leśnych, dla których zmieniono w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego przeznaczenie na cele nieleśne, ogólnie w Polsce, odnotowano również ich spadek w 2020 roku w odniesieniu do 2016 roku (z 80 715 ha w 2016 roku do 63 232 ha w 2020 roku). Jednak w przypadku poszczególnych województw już ta sytuacja wyglądała różnie, w 5 województwach na 16, odnotowano wzrost tej powierzchni, w tym największy w województwie warmińsko-mazurskim o ponad 6 tys. ha. W województwie świętokrzyskim, podobnie jak średnio w kraju, w omawianym okresie, odnotowano spadek łącznej ilości gruntów leśnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nieleśne (z 4 893 ha w 2016 r. do 1 142 ha w 2020 r.). W odniesieniu do jednostek samorządu terytorialnego z województwa świętokrzyskiego najwięcej gruntów leśnych na cele nieleśne przeznaczono w gminie Bliżyn — 3 836 ha w 2016 roku. Ponad 100 ha lasów, które uległy zmianie przeznaczenia na cele nieleśne odnotowano: w mieście Starachowice (424 ha w 2016 r.; 424 ha w 2020 r.), w mieście i gminie Małogoszcz (139 ha w 2016 r.; 141 ha w 2020 r.), w mieście Ostrowiec Świętokrzyski (111 ha w 2016 r.; 113 ha w 2020 r.) w mieście i gminie Połaniec (24 ha w 2016 r.; 102 ha w 2020 r.).

Uwaga:

Na podstawie analizy danych prezentowanych przez GUS niestety istnieje duże prawdopodobieństwo, że gminy, które zasilają bazy danych GUS, różnie podchodzą do swoich zadań. Porównując, dla przykładu dane dotyczące łącznej powierzchni gruntów rolnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nierolnicze, w latach: 2016 i 2020 widać, że niektóre jst wpisują dokładnie te same liczby.

3.1.4. Analiza przekazanych Zarządowi Województwa do uzgodnienia studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast/gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Wójt/burmistrz/prezydent sporządza studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Natomiast w celu ustalenia przeznaczenia terenów, w tym dla inwestycji celu publicznego, oraz określenia sposobów ich zagospodarowania i zabudowy wójt/burmistrz/prezydent miasta sporządza miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Gminy z województwa świętokrzyskiego posiadają studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Niektóre z gmin oprócz jednego dokumentu, sporządzonego dla całego obszaru jednostki w jej granicach administracyjnych, posiadają jeszcze kilka, a nawet kilkanaście jednostkowych zmian studium. Zwykle w takich przypadkach to podstawowe studium obejmujące cały obszar gminy/miasta jest mocno zdezaktualizowane, a pojedyncze zmiany aktualizują tylko część zagadnień, w związku z czym występuje wiele niejasności, a nawet zaprzeczeń przy porównaniu tych dokumentów, co nie wpływa korzystnie na ocenę polityki przestrzennej, stanowi też problem dla potencjalnych inwestorów, oraz dla urzędników gminnych/miejskich, pracujących na takich dokumentach. W takich sytuacjach należy bezwzględnie podjąć uchwałę o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium w granicach administracyjnych gminy/miasta.

Zgodnie z art. 11 pkt 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wójt, burmistrz albo prezydent miasta, po podjęciu przez radę gminy uchwały o przystąpieniu do sporządzania studium, występuje o **uzgodnienie** projektu studium z zarządem województwa w zakresie jego zgodności z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Zgodnie z art. 17 pkt 6 litera b tiret pierwsze ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wójt, burmistrz albo prezydent miasta, po podjęciu przez radę gminy uchwały o przystąpieniu do sporządzania planu miejscowego, występuje o **uzgodnienie** projektu planu

z wojewodą, zarządem województwa, zarządem powiatu w zakresie odpowiednich zadań rządowych i samorządowych.

W myśl art. 24 ust. 1. ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uzgodnienia dokonuje się w trybie art. 106 Kodeksu postępowania administracyjnego, czyli w drodze postanowienia administracyjnego, na które służy zażalenie do organu wyższej instancji. W art. 24 ust. 2 ww. ustawy zapisano, że wójt, burmistrz albo prezydent miasta może uznać za uzgodniony projekt studium albo projekt planu miejscowego w przypadku, w którym organy uzgadniające nie określa warunków, na jakich uzgodnienie może nastąpić, a w art. 25 ust. 2. ujęto że nieprzedstawienie stanowiska lub warunków, o których mowa w art. 24 ust. 2, w terminie, o którym mowa w ust. 1 i 1a, uważa się za równoznaczne odpowiednio z uzgodnieniem lub zaopiniowaniem projektu (potocznie mówi się o tym „milcząca zgoda”).

Autor opracowania niniejszego Raportu, czyli Zespół Planowania Przestrzennego Województwa (ZPPW) ŚBRR, zgodnie z ustalonym w strukturach Samorządu Województwa Świętokrzyskiego podziałem zadań wykonuje wewnętrzne opinie gminnych dokumentów planistycznych (studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych plany zagospodarowania przestrzennego), a następnie przygotowuje propozycje rozstrzygnięcia czy dana dokumentacja może czy też nie powinna być uzgodniona przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego. Za ostateczną redakcję i procedowanie postanowień Zarządu odpowiada, nadzorujący ZPPW ŚBRR, Departament Nieruchomości, Geodezji i Planowania Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego.

Przedmiotowa szczegółowa analiza dotyczy dokumentacji przekazanych ZPPW ŚBRR do opiniowania w okresie od 2017 roku (cały rok) do 1 grudnia 2021 roku.

W przedłożonych do zaopiniowania dokumentacjach analizowano: w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego — sposób uwzględnienia zadań samorządu województwa pod kątem możliwości ich realizacji; w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin — zgodność z ustaleniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (spójność polityki gminnej z wojewódzką), w tym uwzględnienie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Do analizy przedkładano zarówno studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, obejmujące zarówno obszary całych gmin w ich granicach administracyjnych, jak i zmiany studiów o znacznie mniejszym zasięgu, a także plany miejscowe, obejmujące tereny

w granicach sołectw (rzadko w granicach gmin) oraz plany obejmujące mniejsze fragmenty gmin. Niektóre dokumentacje były opiniowane po kilka razy.

W ZPPW ŚBRR stosowano 3 kategorie zaopiniowania: opinia pozytywna i projekt postanowienia Zarządu Województwa Świętokrzyskiego — uzgodnienie projektu dokumentu; opinia pozytywna z uwagami (propozycja załatwienia sprawy zgodnie z art. 25 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym tzw. milczącą zgodą, a jednocześnie przekazanie opinii z uwagami i sugestii ich uwzględnienia i skorygowania dokumentu); opinia negatywna i projekt postanowienia Zarządu Województwa Świętokrzyskiego — odmowa uzgodnienia projektu dokumentu.

W 2017 roku wydano 18 opinii do projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gmin/miast, w tym niektóre z projektem postanowienia: Kunów (2 razy), Końskie, Łoniów, Sędziszów, Małogoszcz, Górno, Chęciny (3 razy), Ożarów (2 razy), Bieliny, Dwikozy, Kazimierza Wielka, Bodzechów, Strawczyn, Gowarczów. Zaledwie 1 projekt z 18 zaopiniowano pozytywnie bez uwag (projekt postanowienia — uzgodnienie projektu dokumentu), 6 projektów ze względu na brak zgodności z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa otrzymało opinie negatywne (projekt postanowienia — odmowa uzgodnienia projektu dokumentu), natomiast 11 projektów (ponad 60% wszystkich przekazanych do zaopiniowania dokumentacji) wykazało generalną zgodność z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa, jednak posiadało braki lub nieścisłości, które należało skorygować (opinia pozytywna z uwagami).

W tym samym roku opracowano też 6 opinii do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin, gdzie analizowano głównie możliwość realizacji zadań Samorządu Województwa (mpzp dla gmin: Bieliny — 3 razy, Secemin, Jędrzejów, Górno). Wśród tych opinii jedna była pozytywna (projekt postanowienia — uzgodnienie projektu dokumentu), a pozostałe 5 były to opinie pozytywne z uwagami.

W 2018 roku sporządzono 10 opinii do projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gmin/miast, w tym niektóre z projektem postanowienia (Morawica, Osiek, Górno, Łagów (2 razy), Sobków, Szydłów, Pińczów, Strawczyn, Chęciny). Większość opinii (9), były to opinie pozytywne z uwagami, 1 opinia była negatywna z propozycją odmowy uzgodnienia przedłożonej dokumentacji.

W tym samym roku sporządzono też 8 opinii do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin w zakresie zadań Samorządu Województwa: sołectwa — Brzezinki, Ciekoty, Mąchocice Scholasteria, Wola Kopcowa (na terenie gminy Masłów); sołectwo Pasturka (w gminie Pińczów); sołectwo Szerzawy II (na terenie gminy Pawłów) — 2 razy; obszar

Łęg-Zachód (w gminie Połaniec). Dwie z przedłożonych dokumentacji zaopiniowano pozytywnie (postanowienie dotyczące uzgodnienia przedłożonego projektu), w przypadku jednego projektu mpzp — zaopiniowano go negatywnie (postanowienie dotyczące odmowy uzgodnienia przedłożonego projektu), natomiast pozostałe 5 projektów zaopiniowano pozytywnie z uwagami.

W 2019 roku przygotowano 21 opinii do projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gmin/miast, w tym niektóre z projektem postanowienia: Górno, Osiek (3 razy), Krasocin, Jędrzejów, Tuczępy, Baćkowice (2 razy), Kielce (2 razy), Ostrowiec Świętokrzyski, Miedziana Góra, Bodzentyn (2 razy), Łągów, Nowa Słupia, Bodzechów, Daleszyce, Baćkowice, Mąchocice Kapitulne (w gminie Masłów). Większość (12) projektów studiów, bądź ich zmian, zaopiniowano pozytywnie z uwagami, 2 razy zwrócono dokumentację do korekty ze względu na istotne braki, co uniemożliwiało zajęcie stanowiska, jeden projekt zaopiniowano pozytywnie (projekt postanowienia — uzgodnienie projektu dokumentu), natomiast w 6 przypadkach wydano opinię negatywną (projekty postanowień o odmowie uzgodnienia tych dokumentacji).

W tym samym roku do zaopiniowania wpłynął jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, dotyczący sołectwa Mąchocice Kapitulne, który zaopiniowano pozytywnie, ale jednocześnie zwrócono uwagę na potrzebę wprowadzenia do tego projektu korekt i uzupełnień.

W 2020 roku zaopiniowano 14 projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin/miast (w tym niektóre z projektem postanowienia na Zarząd): Łągów, Daleszyce (2 razy), Łoniów, Chmielnik, Miedziana Góra (2 razy), Górno, Kielce, Sadowie, Starachowice, Strawczyn, Pińczów, Bogoria. Przewagę stanowiły opinie pozytywne z uwagami — wydano 9 takich opinii. Jednak aż 5 razy wydano opinie negatywne wraz z projektem postanowienia w zakresie odmowy uzgodnienia tych dokumentacji.

Również w tym roku przygotowano opinie do 3 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego: do 2 mpzp z gminy Pińczów i do 1 mpzp z gminy Osiek. Dwa projekty planów zaopiniowano pozytywnie z uwagami, a jeden — pozytywnie (postanowienie o uzgodnieniu projektu mpzp).

W 2021 roku (do 1 grudnia) sporządzono 29 opinii do projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin/miast, (w tym niektóre z projektem postanowienia na Zarząd): Zagnańsk (3 razy), Morawica, Imielno, Miedziana Góra (2 razy), Chęciny (3 razy), Górno, Krasocin (3 razy), Daleszyce, Staszów (2 razy), Kielce (2 razy), Skalbmierz (2 razy), Piekoszów, Starachowice, Samborzec, Kazimierza Wielka, Oleśnica (2 razy), Brody, Łągów. Najwięcej dokumentacji zaopiniowano pozytywnie z uwagami — 21, a 8 dokumentacji zaopiniowano negatywnie z projektem postanowienia o odmowie uzgodnienia.

W tym okresie do zaopiniowania przekazano również 7 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z terenu miast/gmin: Masłów, Miedziana Góra (2 razy), Końskie, Bodzentyn, Górno, Osiek. Większość z tych projektów zaopiniowano pozytywnie z uwagami, jedna dokumentacja została zaopiniowana negatywnie z projektem postanowienia o odmowie uzgodnienia.

3.1.5. Podsumowanie

Niestety w zakresie polityki przestrzennej miast/gmin z obszaru województwa świętokrzyskiego, kreowanej w latach 2017–2021 niewiele się zmieniło w odniesieniu do diagnozy w tym zakresie zawartej w ostatnim raporcie. Poniżej zamieszczono wnioski z poprzedniego Raportu, które są nadal aktualne. Nadal znikoma ilość jednostek samorządu terytorialnego jest zainteresowana sporządzaniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które w założeniu powinny w sposób jak najbardziej racjonalny kształtować przestrzeń na danym obszarze. Niektóre jednostki samorządu terytorialnego sporządzają miejscowe plany jedynie pod naciskiem inwestorów, są to głównie mpzp obejmujące niewielki obszar, a czasem nawet jedną działkę ewidencyjną, lub w przypadku potrzeby ochrony obszaru np. przed zabudową. Nie można nazwać takich działań racjonalną gospodarką przestrzenną. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, które przychodzą do opiniowania, praktycznie „dubluje” się kierunki zagospodarowania przestrzennego gmin, zawarte w studiach uwarunkowań, co zresztą wynika z obligatoryjnych przepisów, mówiących o „zgodności” miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Należy zwrócić uwagę, że większość studiów gminnych, które opiniowaliśmy, jest sporządzona nieracjonalnie. Generalnie, mimo iż w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jest wyraźnie napisane: *„Ustalając przeznaczenie terenu lub określając potencjalny sposób zagospodarowania i korzystania z terenu, organ waży interes publiczny i interesy prywatne, w tym zgłaszane w postaci wniosków i uwag, zmierzające do ochrony istniejącego stanu zagospodarowania terenu, jak i zmian w zakresie jego zagospodarowania, a także analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne”* (art. 1 ust. 3), to de facto w rzeczywistości realizuje się większość wniosków mieszkańców, często nieuzasadnionych. W związku z tym **mamy nadal do czynienia z sytuacją postępującego, już bardzo znaczącego, przeszacowania terenów przewidzianych w dokumentach planistycznych pod zabudowę**, jest to zupełnie nieadekwatne do prognoz demograficznych.. Niestety wciąż gminy nie przewidują skutków prowadzenia takiej polityki. Nie zwracają uwagi, że **niszczy się w ten sposób przestrzeń**, bo powstaje chaotyczna, zróżnicowana pod względem architektonicznym zabudowa, lokalizowana w wielu przypadkach w miejscach, które powinny być chronione przed zabudową m.in. ze względów na wyjątkowe walory krajobrazu, czy też

ochronę gruntów rolnych, czy leśnych, a także w miejscach do tego nieprzydatnych (duże spadki terenu, wysoki poziom wód gruntowych, tereny zagrożone osuwaniem się mas ziemnych, tereny spływu wód, sąsiedztwo drogi tranzytowej, kopalni, itp.). **Samorządy lokalne nie analizują też kosztów realizacji takiej polityki, kosztów społecznych — konflikty przestrzenne, problematyczne sąsiedztwo** (np. zabudowa mieszkaniowa i zabudowa zagrodowa z gospodarstwem rolnym, osiedle domków jednorodzinnych i decyzja o lokalizacji zabudowy wielorodzinnej) problemy z realizacją zadań własnych — **nieracjonalne odstępowania** (duży teren przeznaczony pod zabudowę, wybudowano zaledwie kilka domów w znacznym odstępie, brak zgody na przyłączenie do kanalizacji ze względu na brak racjonalnego i ekonomicznego uzasadnienia, naciski na zgodę na przydomowe oczyszczalnie ścieków a teren jest objęty ochroną przed lokalizacją tego typu inwestycji ze względu na ochronę ujęcia wody) **oraz kosztów ekonomicznych** (budowa dróg, zapewnienie dostępu do mediów). Wszystko to sprowadza się do smutnego wniosku, że zła polityka przestrzenna założona w studium uikzp gminy przekłada się następnie na zrealizowany na podstawie studium miejscowy plan, który stanowi już akt prawa miejscowego. Pozytywnym aspektem miejscowego planu jest jego zasięg i możliwość uniknięcia wielu konfliktów, dzięki temu, że opiniuje go wielu interesariuszy. Zdecydowanie więcej szkód w przestrzeni powodują jednostkowe decyzje o warunkach zabudowy, które dominują w gospodarce przestrzennej miast. Widać też pojawiający się trend opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w miastach po to, żeby ochronić jakiś teren przed zabudową. Niestety jest to działanie „pod naciskiem”, a nie przejaw racjonalnej, długofalowej gospodarki przestrzennej. W miastach widoczne są też problemy z lokalizacją zabudowy wielorodzinnej wśród zabudowy jednorodzinnej (m.in. pokłócie specustawy mieszkaniowej tzw. „Lex Deweloper”), ze względu na zupełnie inną intensywność zabudowy, wzmożony ruch, itp. oraz z presją do lokalizacji zabudowy mieszkaniowej na terenach rekreacyjnych z zielenią, gdzie dochodzi do konfliktów społecznych.

Opiniując głównie studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, szczególną uwagę zwraca oprócz wyznaczania nieracjonalnej ilości nowych terenów pod zabudowę również przeznaczanie pod lokalizację zabudowy mieszkaniowej terenów zlokalizowanych wzdłuż dróg tranzytowych (zwłaszcza wojewódzkich) oraz ich obwodnic. Należy mieć na uwadze fakt, że **jest to wysoce niekorzystne** zarówno dla samych mieszkańców ze względu na uciążliwości związane z funkcją drogi (hałas, spaliny, drgania, zagrożenie wypadkami itp.) jak i dla zarządcy drogi oraz innych użytkowników dróg (wymuszanie zgody na zjazdy, mimo iż obsługę komunikacyjną dla terenów zabudowy mieszkaniowej na obszarze własnej gminy powinien zapewnić wójt/burmistrz, prezydent, utrata ponadlokalnego charakteru — teren zabudowany

ograniczenie prędkości). Takie tereny powinny być wyłączone z możliwości lokalizacji wzdłuż nich zabudowy mieszkaniowej, gdyż zapewnienie i ochrona charakteru tranzytowej drogi powinna być nadrzędna jako cel publiczny. Problemem, który również odnotowaliśmy, a prawdopodobnie na skutek polityki zwiększenia udziału energii z OZE będzie się jeszcze nasilał jest lokalizacja farm fotowoltaicznych (obecnie konflikty były z lokalizacją OZE na obszarach gleb podlegających ochronie oraz na terenach złóż, może też wystąpić problem z ich lokalizacją w aspekcie potrzeby ochrony walorów krajobrazowych).

Do najważniejszych zidentyfikowanych w poprzednim Raporcie i nadal aktualnych zagrożeń ład przestrzennego w województwie świętokrzyskim należy zaliczyć:

- **dalszą suburbanizację** (chaotyczne rozlewanie się zabudowy głównie mieszkaniowej), w tym znaczne przeszacowanie w dokumentach planistycznych gmin terenów pod zabudowę mieszkaniową;
- **problem z wycofaniem się z raz podjętych zobowiązań, mimo iż wiadomo, że są one nieracjonalne** (np. przesądzenia odnośnie lokalizacji na niekorzystnych terenach nowej zabudowy bądź nie poparta analizą racjonalności realizacja wniosków mieszkańców o przeznaczenie pod zabudowę terenów rolnych, skutkująca de facto powstaniem niewielkiego ułamka zabudowy rozproszonej na tym terenie — a następnie problem — brak uzasadnienia ekonomicznego dla realizacji sieciowej kanalizacji, w obowiązującym mpzp, skutkują potem koniecznością ich „przeniesienia” do sporządzanego studium (lub odwrotnie ze studium do miejscowego planu), aby uniknąć wypłaty ewentualnych odszkodowań i sytuacja staje się patowa);
- **lokalizacja zabudowy mieszkaniowej wzdłuż dróg tranzytowych (głównie wojewódzkich) oraz obwodnic realizowanych w ciągu tych dróg** (niska atrakcyjność zamieszkiwania w sąsiedztwie ruchliwych dróg, utrata ponadlokalnego charakteru dróg, ograniczenie prędkości, zagrożenie bezpieczeństwa);
- **dopasowywanie wymaganych ustawowo bilansów terenów oraz analiz, do wniosków złożonych przez mieszkańców** (nagminne wykorzystywanie możliwości zwiększenia zapotrzebowania na nowe tereny budowlane w stosunku do wyników analiz o 30% bez względu na tendencje rozwoju ludnościowego oraz prognozy demograficzne, dopasowywanie odpowiednio założonej do osiągnięcia docelowej powierzchni użytkowej zabudowy przypadającej na 1 mieszkańca), przez co bilanse te stają się fikcją, zamiast zgodnie z wolą ustawodawcy — obiektywną metodą do wyznaczania racjonalnej ilości nowych terenów budowlanych.

Dodatkowo warto zwrócić też uwagę na następujące problemy i zagrożenia:

- problem z lokalizacją w dokumentach planistycznych liniowych inwestycji celu publicznego, które nie posiadają zatwierdzonej koncepcji przebiegu, a ich realizacja jest uzasadniona;
- problem z egzekwowaniem na poziomie lokalnym rekomendacji dotyczących ochrony krajobrazu wynikających z opracowywanego obecnie audytu krajobrazowego województwa;
- problem z monitoringiem powierzchni zabudowanej i zurbanizowanej w gminach (GUS obecnie nie udostępnia danych z poziomu gmin dotyczących powierzchni zabudowanej i zurbanizowanej, mimo postępującej presji urbanizacyjnej).

Podsumowując należy wyraźnie podkreślić, że przekazanie gminom tzw. „władztwa planistycznego” bez żadnych instrumentów kontroli, choćby z poziomu województwa, niestety nie wyszło na dobre. Efekt tego jest widoczny gołym okiem (degradacja krajobrazu, nieład przestrzenny), budżety gmin będą go odczuwać jak przeliczono w niektórych przypadkach — setki lat. Niestety zmiany w przestrzeni nie są łatwo odwracalne. Można już zaobserwować, że występują potem problemy z lokalizacją inwestycji celu publicznego (z trasowaniem korytarzy) z lokalizacją innych strategicznych dla regionu inwestycji.

3.1.6. Wnioski do zmiany Planu województwa

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, w tym Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego generalnie zachowuje swoją aktualność w odniesieniu do uwarunkowań i kierunków dotyczących ładu przestrzennego. Niestety w związku z uchynieniem Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (na bazie której opracowano Plan województwa i jego zmianę — Plan MOF OW) pewne zasady i priorytety wojewódzkiej polityki przestrzennej tracą cenne wsparcie. Podjęte i procedowane zmiany aktów prawnych, mających wpływ na przestrzeń skutkują potrzebą ich uwzględnienia w dokumencie planistycznym sporządzanym na szczeblu regionalnym. Trwają też prace nad zmianą systemu planowania przestrzennego w Polsce, w tym również dotyczące planowania na szczeblu regionalnym. Początkowo plany zagospodarowania przestrzennego województw miała zastąpić zintegrowana strategia rozwoju, jednak z obecnych ustaleń wynika, że niezbędny jest osobny dokument planistyczny na poziomie regionalnym oraz dodatkowe narzędzia z poziomu regionalnego do kontroli polityki przestrzennej gmin. W przypadku przyjęcia na szczeblu centralnym takich regulacji należy je uwzględnić.

IV. ANALIZA STANU ZAGOSPODAROWANIA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ

4.1. OBSZARY FUNKCJONALNE

13 listopada 2020 roku uchylono główny dokument w zakresie zagospodarowania przestrzennego — Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), zawierający szereg regulacji, celów, zasad i kierunków dla planowania przestrzennego na wszystkich poziomach: krajowego, wojewódzkiego i lokalnego. Ustalenia tej koncepcji stanowiły podstawę opracowania Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego i jego zmiany — Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego. Uchylenie KPZK 2030 spowodowało też odwrót od pewnych istotnych jej założeń. Mianowicie koncepcja ta zakładała określone działania skierowane dla obszarów charakteryzujących się wspólnymi cechami geograficznymi (społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi) oraz problemami rozwoju — tzw. obszarów funkcjonalnych. Przedmiotem polityki przestrzennego zagospodarowania kraju było całe jego terytorium, a jej cele i instrumenty zostały zróżnicowane w zależności od specyfiki poszczególnych obszarów funkcjonalnych i ukierunkowane na wykorzystanie ich specyficznego potencjału geograficznego dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju. Część obszarów funkcjonalnych w KPZK można było zaliczyć do tradycyjnie rozumianych „obszarów problemowych” — czyli takich, na których dochodzi do konfliktów przestrzennych czy dysfunkcji rozwojowych i na których istnieje potrzeba podjęcia interwencji publicznej z poziomu krajowego. Część obszarów funkcjonalnych w KPZK zostało przyjętych w rozumieniu polityki regionalnej (zgodnie z zapisami KSRR 2010–2020). Określone w KPZK 2030 obszary funkcjonalne miały być obligatoryjnie uwzględniane jako element planowania przestrzennego oraz społeczno-gospodarczego na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

W związku z powyższym w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, uchwalonym w 2014 r. wyodrębniono 8 głównych obszarów funkcjonalnych i 4 podobszary funkcjonalne:

- Obszar o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwoju;
- Obszar predysponowany do wsparcia krajowego w zakresie odnowy demograficznej;

- Obszar o niekorzystnych warunkach gospodarowania w rolnictwie predysponowany do wielokierunkowej aktywizacji społeczno-gospodarczej;
- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego (MOF OW);
- Obszary o największym potencjale rolniczym;
- Obszar turystyczny Gór Świętokrzyskich;
- Obszar turystyczno-uzdrowiskowy;
- Staszowski obszar aktywności gospodarczej;
- Podobszar recesji przestarzałej bazy przemysłowej, predysponowany do wielokierunkowej aktywizacji społeczno-gospodarczej w oparciu o funkcje nierolnicze;
- Podobszary kumulacji działań w zakresie poprawy dostępności do usług;
- Podobszary o największym potencjale rozwoju wydobycia i przetwórstwa surowców mineralnych;
- Podobszar Doliny Wisły.

Mapa 3. Główne obszary funkcjonalne — kierunki rozwoju.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.

Niestety po uchyleniu KPZK 2030, na szczeblu krajowym zapadły decyzje o odstąpieniu od planowania na obszarach funkcjonalnych. Wprowadzono zmiany do ustawy o planowaniu

i zagospodarowaniu przestrzennym, polegające na usunięciu definicji obszaru funkcjonalnego oraz związanych z nim innych przepisów. Przed tymi zmianami istniał obowiązek sporządzenia planów zagospodarowania przestrzennego dla miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich, obecnie jest to jedynie możliwość „*Dla miasta będącego siedzibą władz samorządu województwa lub wojewody i powiązanego z nim funkcjonalnie obszaru może być sporządzony plan zagospodarowania przestrzennego jako część planu zagospodarowania przestrzennego województwa*” (art. 39 ust. 6 ustawy o pizp, t.j. z 2021 roku).

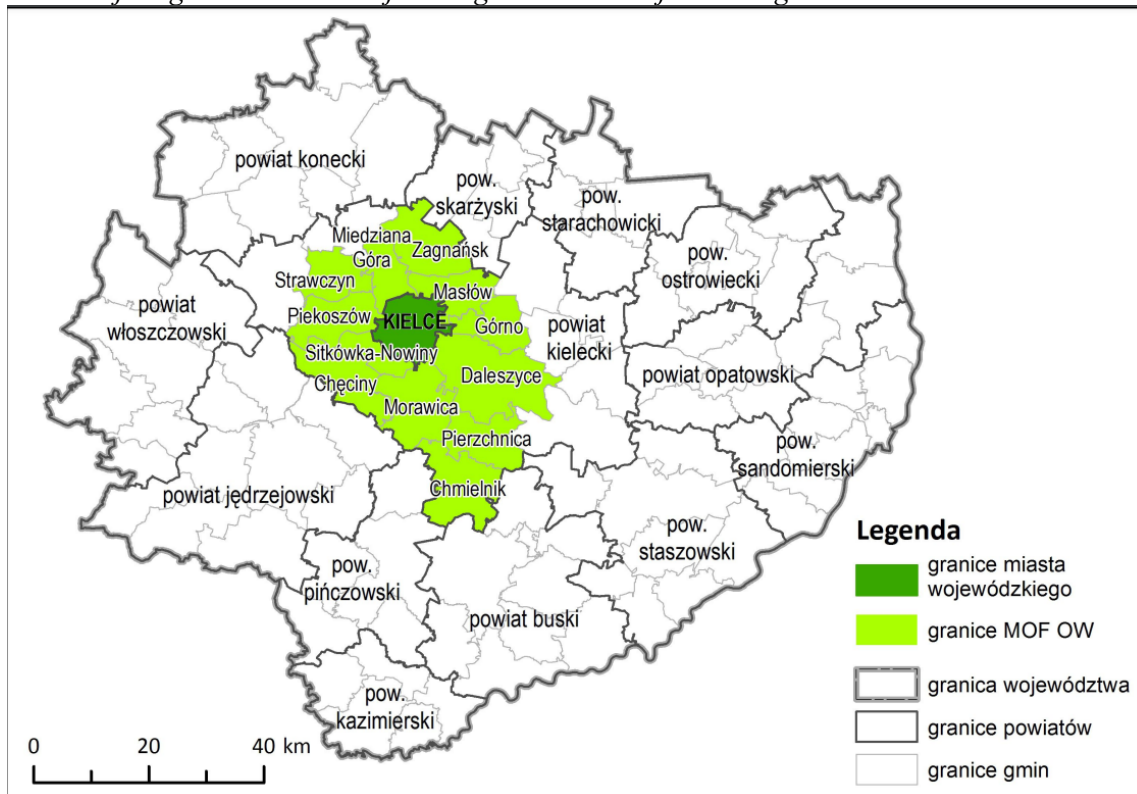
Biorąc pod uwagę powyższe oraz fakt, że zgodnie z art. 39 a — „*w celu zapewnienia spójności plan zagospodarowania przestrzennego województwa dostosowuje się do strategii rozwoju województwa po jej aktualizacji, w zakresie, w jakim aktualizacja strategii dotyczy sytuacji przestrzennej województwa*” poniżej odniesiono się do kwestii głównych obszarów funkcjonalnych przewidzianych w Planie województwa w aspekcie różnic w odniesieniu do obszarów strategicznej interwencji (OSI) uwzględnionych w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.

Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego (MOF OW)

W Planie województwa wyznaczono jego zasięg na bazie wskazanych na szczeblu krajowym kryteriów (była możliwa jedynie niewielka korekta jego granic, mocno uzasadniona). W skład MOF OW wchodziły następujące jednostki samorządu terytorialnego: Miedziana Góra, Zagnańsk, Masłów, Górnio, Daleszyce, Morawica, Sitkówka-Nowiny (obecnie — Nowiny), Chęciny, Piekoszów, Strawczyn, Chmielnik i miasto Kielce. Dla tego obszaru opracowano jako zmianę Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego — Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego (Uchwała nr XXVII/377/20 Sejmiku województwa świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2020 r.). Ze względu na przewidzianą w obowiązujących wówczas przepisach możliwość objęcia „Planem Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego”, również obszarów leżących poza granicami MOF OW a wykazujących z nim ścisłe związki, Planem MOF OW objęto również gminę Łączna. Decyzja taka wynikała z faktu, że już podczas pierwszej delimitacji obszaru MOF OW Łączna spełniała wiele kryteriów przynależności do tego obszaru. Taka też była rekomendacja zawarta w Planie MOF OW — powiększyć jego obszar przy uwzględnieniu dołączenia gminy Łączna po uzyskaniu zgody samorządów gmin (miast/gmin) wchodzących w skład MOF OW i prezydenta miasta Kielce jako Przewodniczącego Komitetu Sterującego ZIT KOF (akceptacji Komitetu Sterującego Porozumienia ZIT KOF). Jednak decyzja Komitetu Sterującego ZIT KOF była inna, a mianowicie aby przyłączyć do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka

Wojewódzkiego gminę Pierzchnica. W związku z czym w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego znalazło się OSI Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego o wskazanym na poniższej mapie zasięgu.

Mapa 4. OSI Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego.

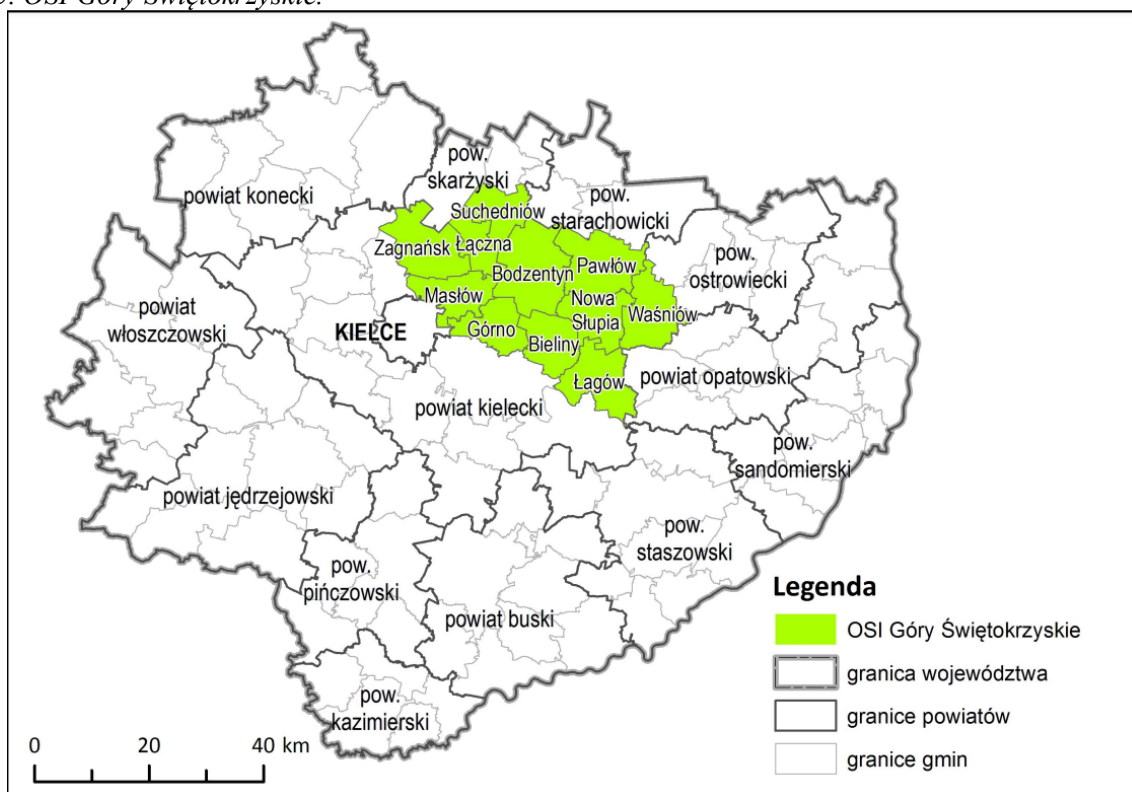
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Obszar funkcjonalny — Obszar turystyczny Gór Świętokrzyskich

Sporządzając Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego wytyczne na szczeblu krajowym były takie, że dana jednostka — gmina, może być zaliczona tylko do jednego z głównych obszarów funkcjonalnych (mogła być jednocześnie zaliczona też do podobszaru funkcjonalnego, jednak nie mogła znajdować się w zasięgu dwóch obszarów funkcjonalnych). Podczas prac nad strategią nie było już takich ograniczeń, stąd część jednostek samorządu terytorialnego znalazło się w zasięgu dwóch lub więcej obszarów strategicznej interwencji. W Planie województwa Obszar turystyczny Gór Świętokrzyskich tworzyły gminy (miasta/gminy): Bodzentyn, Pawłów, Nowa Słupia, Bieliny, Łagów.

W Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego uwzględniono OSI Góry Świętokrzyskie (powiększone) o wskazanym na poniższej mapie zasięgu.

Mapa 5. OSI Góry Świętokrzyskie.

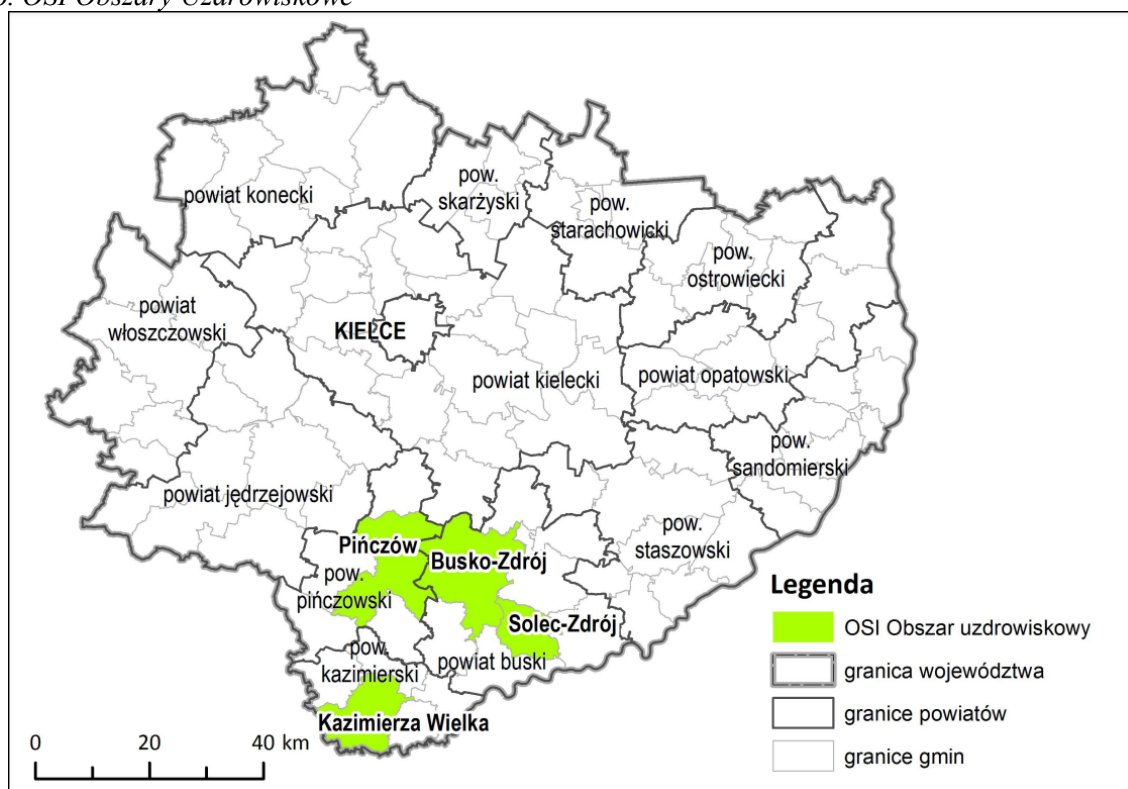
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Obszar funkcjonalny — Obszar turystyczno-uzdrowiskowy

O delimitacji tego obszaru w Planie województwa decydowały walory przyrodniczo-krajobrazowe, kulturowe oraz uzdrowiskowe. W jego skład weszły 4 gminy: miasto i gmina Busko-Zdrój, miasto i gmina Pińczów, gmina Solec-Zdrój i miasto i gmina Wiślica. Już w poprzednim raporcie sygnalizowaliśmy potrzebę włączenia do tego obszaru również miasta i gminy Kazimierza Wielka, na obszarze której potwierdzono właściwości lecznicze udokumentowanych złóż wód mineralnych (na podstawie wyników analizy fizykochemicznej wody z odwiertu Państwowy Instytut Zdrowia Publicznego — Państwowy Zakład Higieny wydał świadectwo potwierdzające właściwości lecznicze wody, wody lecznicze mineralne chlorkowo-sodowe, siarczkowe, jodkowe, hipotermalne, z odwiertu z możliwością ich wykorzystywania w leczeniu uzdrowiskowym). Ponadto gmina Kazimierza Wielka, uzyskała status obszaru ochrony uzdrowiskowej na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 maja 2019 roku (Dz. U. z 2019 r. poz. 1132), w granicach sołectwa Cudzynowice, Donosy, Słonowice oraz terenu miasta Kazimierza Wielka. W ww. decyzji potwierdzono możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego w Obszarze Ochrony Uzdrowiskowej Kazimierza Wielka zlokalizowanym w uzdrowiskowej gminie Kazimierza Wielka oraz ustalono kierunki lecznicze w odniesieniu do chorób: reumatycznych, chorób kardiologicznych i nadciśnienia oraz osteoporozy. Ustanowiono statut dla

„Obszaru Ochrony Uzdrawiskowej Kazimierza Wielka” w powiecie kazimierskim, w województwie świętokrzyskim, obowiązujący w obszarze gminy uzdrawiskowej Kazimierza Wielka w granicach sołectwa Cudzynowice, Donosy, Słonowice oraz terenu miasta Kazimierza Wielka. Obszar całkowity Obszaru Ochrony Uzdrawiskowej Kazimierza Wielka, wynosi 1 952,62 ha, w tym powierzchnia strefy „A” ochrony uzdrawiskowej — 93,82 ha, Strefa „B” — 474,07 ha, Strefa „C” — 1384,73 ha (Uchwała nr XIV/102/2019 Rady Miejskiej w Kazimierzy Wielkiej z dnia 15 lipca 2019 r. w sprawie uchwalenia Statutu Obszaru Ochrony Uzdrawiskowej „Kazimierza Wielka”, Dziennik Urzędowy Województwa Świętokrzyskiego z dnia 19 lipca 2019 roku poz. 2989).

Mapa 6. OSI Obszary Uzdrawiskowe

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Gmina Kazimierza Wielka została uwzględniona w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ jako jedna z gmin wchodzących w skład OSI Obszar uzdrawiskowy, zgodnie z zamieszczoną powyżej mapą, nie uwzględniono natomiast gminy Wiślica.

Podobszar Funkcjonalny — Dolina Wisły

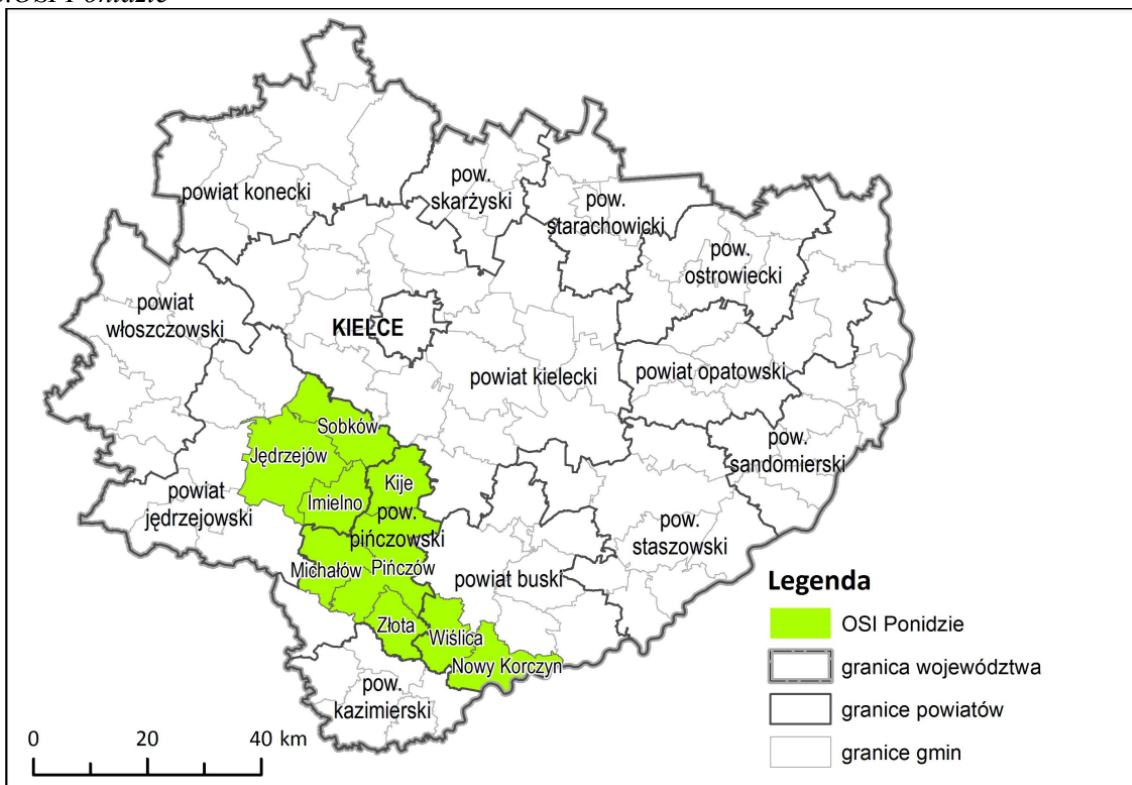
W Planie województwa obejmował on obszary (fragmenty gmin) zagrożone powodzią, na których przewidywano współpracę międzygminną i międzywojewódzką oraz wsparcie krajowe na działania w zakresie wzmocnienia ochrony przeciwpowodziowej, budowy przepraw mostowych

międzygminnej samorządów z makroregionu Niecki Nidziańskiej w zakresie ochrony cennych walorów przyrodniczo-krajobrazowych, realizacji działań przeciwpowodziowych, a także rozwoju turystyki i rolnictwa.

Mapa 8.OSI Ponidzie

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Obszary i podobszary wyznaczone w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, których nie uwzględniono w sposób bezpośredni w Strategii to:

- **Obszar wielokierunkowej aktywizacji społeczno-gospodarczej z podobszarem bazującym na rozwoju funkcji nierolniczych.**
- **Obszary o największym potencjale rolniczym.**
- **Staszowski obszar aktywności gospodarczej.**
- **Podobszar o największym potencjale rozwoju wydobywania i przetwórstwa surowców mineralnych.**
- **Podobszary kumulacji działań w zakresie poprawy dostępności do usług.**
- **Dwa obszary o zasięgu całego województwa, wymagające wsparcia procesów rozwojowych:**
  - **Obszar o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwoju, obejmujący całe województwo świętokrzyskie oraz inne województwa z tzw. Polski Wschodniej, został wyznaczony w KSRR 2020 i zaliczono do nich województwa, w tym całe**

województwo świętokrzyskie. W przygotowanych specjalnie dla tych obszarów dokumentach tj. Strategii Rozwoju Polski Wschodniej oraz Programie Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej, przewidziano wsparcie działań mających na celu: podnoszenie poziomu innowacyjności gospodarki, aktywizację zasobów pracy i poprawę jakości kapitału ludzkiego, budowę intensywnych powiązań społeczno-gospodarczych z lepiej rozwiniętym otoczeniem drogą budowy infrastruktury: komunikacyjnej, transportowej i elektroenergetycznej. Działania te miały na celu zmniejszenie dystansu rozwojowego województw Polski Wschodniej od silniej rozwiniętych regionów w Polsce;

- **Obszar predysponowany do wsparcia krajowego w zakresie odnowy demograficznej. W Planie województwa wyodrębniono taki obszar obejmujący województwo w granicach administracyjnych** ze względu na zdiagnozowaną w przeważającej części województwa świętokrzyskiego wysoką koncentrację negatywnych procesów demograficznych, zagrażających nasiloną depopulacją.

Należy jednak wziąć pod uwagę fakt, że niektóre gminy z ww. obszarów i podobszarów znalazły się w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego w ramach innych niżej opisanych OSI. Natomiast — Obszar o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwoju, obejmujący całe województwo świętokrzyskie oraz inne województwa z tzw. Polski Wschodniej nadal ma dedykowany dla tego obszaru odrębny Program operacyjny — Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021–2027.

4.1.1. Delimitacja obszarów funkcjonalnych i problemowych

W lipcu 2020 roku Zespół Planowania Przestrzennego województwa opracował „**Propozycję delimitacji obszarów funkcjonalnych miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze w województwie świętokrzyskim**”, która stanowiła punkt wyjścia do wyznaczenia obszarów funkcjonalnych w projekcie Strategii rozwoju województwa. Przy delimitacji zastosowano kryteria zaczerpnięte z „Delimitacji Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Stolic Województw”.

Przyjęto założenie, że **MOF musi posiadać rdzeń** (to jest miasto lub grupę miast), który oddziałuje ekonomicznie, społecznie, przestrzennie, kulturowo, itp. na otaczające go gminy, tworząc powiązania funkcjonalne.

Następnie w celu ustalenia zasięgu MOF przeanalizowano następujące wskaźniki:

- **liczba wyjeżdżających z danych gmin do pracy najmniej do rdzenia MOF na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym;**

- liczba zameldowań na pobyt stały mieszkańców z położonych w tym samym województwie gmin;
- udział pracujących w zawodach pozarolniczych jako stosunek do średniej wojewódzkiej;
- liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców jako stosunek do średniej wojewódzkiej;
- gęstość zaludnienia;
- liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców.

Powyższe wskaźniki mogłyby stanowić punkt wyjścia do dyskusji nad ostateczną delimitacją, a nie zastępować ją. Kluczowa jest wola współpracy samorządów w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

W przypadku MOF dla miast średnich, tracących funkcje społeczno-gospodarcze, które sąsiadują bezpośrednio (znajdują się w zasięgu oddziaływania) z innymi tego typu ośrodkami, bądź same znajdują się w MOF większych ośrodków miejskich, np. MOF OW należy kierować się poniższymi zasadami:

- dwa lub więcej miast sąsiadujących ze sobą — miasta takie powinny posiadać jeden wspólny MOF, tworząc równocześnie jeden „Rdzeń MOF”. W takim przypadku należy zidentyfikować wzajemne powiązania funkcjonalne oraz oddziaływanie na otaczające je gminy;
- miasto wchodzące w skład MOF innego, większego, ośrodka miejskiego — dla takich ośrodków miejskich nie można tworzyć własnych, odrębnych obszarów funkcjonalnych, i powinny być one włączone w istniejące MOF-y, z reguły MOF OW.

W oparciu o powyższe kryteria przygotowano dwa warianty zasięgu obszarów MOF miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Wariant I

Przyjęto założenie, że **MOF miast średnich, tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz MOF OW Kielce nie mogą się nakładać**, co oznacza, że gmina należąca już do MOF OW Kielce, pomimo spełniania kryteriów nie będzie brana pod uwagę przy ostatecznej delimitacji granic MOF miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Ponadto obszary **MOF miast średnich, tracących funkcje społeczno-gospodarcze muszą mieć charakter ciągły/zwarty**, co oznacza, że nie mogą wewnątrz tego obszaru występować luki w postaci gmin, które do niego nie przynależą. Należy to rozumieć w ten sposób, że jeżeli gmina nie spełniająca kryteriów statystycznych, otoczona jest jednostkami, które uzyskały wymaganą liczbę punktów zostanie ona zakwalifikowana do obszaru MOF miasta średniego, tracącego funkcje społeczno-gospodarcze. Do analiz posłużono się ogólnodostępnymi danymi BDL GUS.

Wzięto pod uwagę następujące wskaźniki:

- **W1** — liczba wyjeżdżających z danych gmin do pracy najmniej do rdzenia MOF na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym — wskaźnik obliczono na podstawie Macierzy „Przepływów ludności związanych z zatrudnieniem w 2016 r.”;
- **W2** — liczba zameldowań na pobyt stały mieszkańców z położonych w tym samym województwie gmin — z uwagi na brak danych na poziomie gmin, wskaźnik ten zastąpiono **saldem migracji ogółem na 1000 mieszkańców**, dane za 2019 r.;
- **W3** — udział pracujących w zawodach pozarolniczych w odniesieniu do średniej wojewódzkiej — z uwagi na brak aktualnych danych w tym zakresie wykorzystano dane z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r.;
- **W4** — liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w odniesieniu do średniej wojewódzkiej — dane z BDL GUS z 2019 r.;
- **W5** — gęstość zaludnienia — wzorując się na wytycznych do delimitacji do MOF OW obliczono wskaźnik gęstości zaludnienia w odniesieniu do średniej wojewódzkiej na podstawie danych z 2019 roku. Dodać należy, że prof. Śleszyński w Delimitacji MOF OW posługiwał się ww. wskaźnikiem, obliczonym na powierzchnię bezleśną, jednak od 2015 r. BDL GUS nie podaje powierzchni lasów na poziomie gmin;
- **W6** — liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców — **obliczono liczbę mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w latach 2009–2018 odniesiono do średniej wojewódzkiej.**

Przyjęto wartości graniczne takie jak niegdyś dla MOF OW, czyli dla:

- $W1 > 50$;
- $W2 > -3$ (średnia dla województwa);
- $W3 > 75\%$;
- $W4 > 75\%$;
- $W5 > 50\%$;
- $W6 > 75\%$.

W Wariancie I wszystkim wskaźnikom przypisano te same wagi. Zatem za spełnienie danego kryterium przyznawano 1 punkt. Maksymalnie gmina mogła uzyskać 6 punktów. Przyjęto, że do MOF-ów miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze zaliczone zostaną gminy, które uzyskały 4 punkty (60% spełnionych kryteriów). Z uwagi na wskaźnik dotyczący dojazdów do pracy zdecydowano się na indywidualne podejście do delimitacji 8 miast

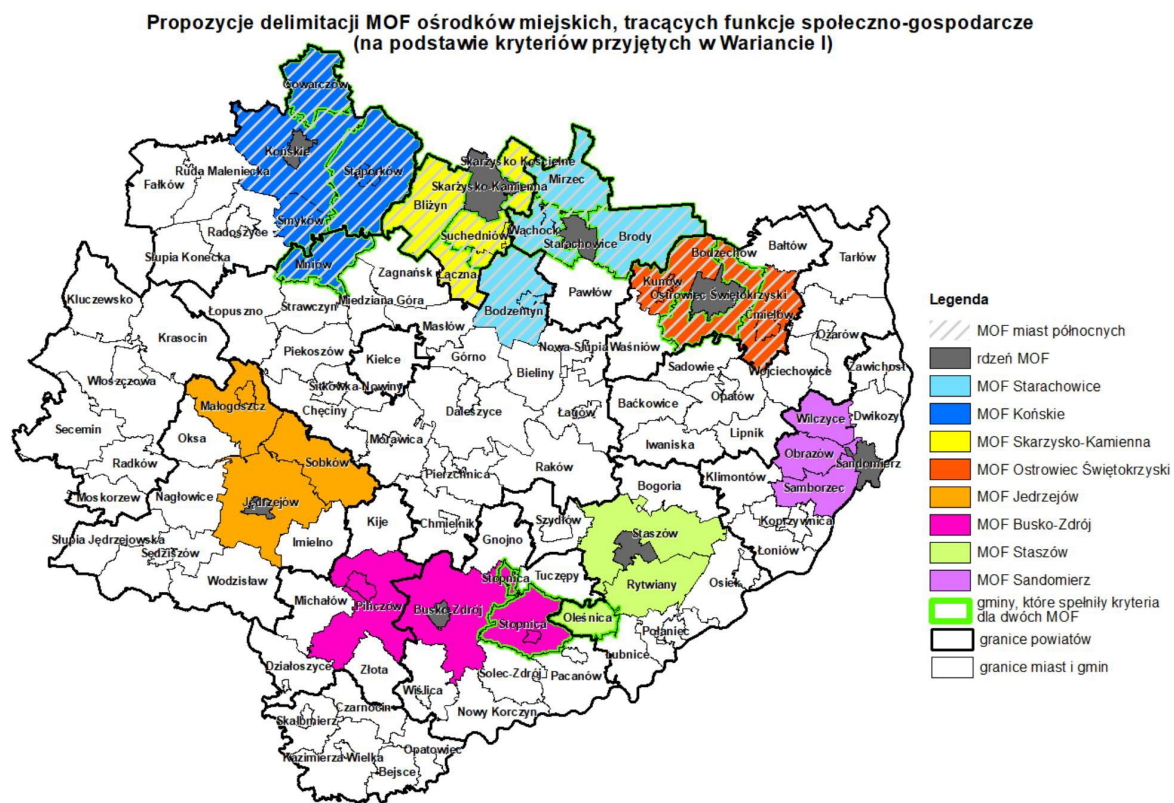
średnich, tracących funkcje społeczno-gospodarcze, bowiem gminy dysponujące zasobem (kadraj) pracowników dojeżdżających do pracy nakładają się na siebie.

W dalszej kolejności należało poddać analizie te gminy, które spełniły kryteria i powtarzały się w potencjalnych obszarach funkcjonalnych miast średnich, tracących funkcje społeczno-gospodarcze. W tym przypadku o przynależności do konkretnego ośrodka miejskiego przesądziła wartość wskaźnika dot. dojazdów do pracy, tzn. wyższa wartość wskaźnika dla danego miasta decydowała o włączeniu gminy do jego obszaru funkcjonalnego.

Na podstawie wyników uzyskanych z ww. wskaźników w skład poszczególnych MOF-ów wchodziłyby poniższe gminy:

- **MOF miasta Końskie:** obszar wiejski gminy Końskie oraz gminy: Gowarczów, Stąporków, Smyków i Mniów.
- **MOF miasta Skarżysko-Kamienna:** Skarżysko Kościelne, Blizyn, Suchedniów i Łączna.
- **MOF miasta Starachowice:** Wąchock, Brody, Bodzentyn, Mirzec.
- **MOF miasta Ostrowiec Świętokrzyski:** Bodzechów, Ćmielów i Kunów.

Mapa 9. Propozycje delimitacji MOF ośrodków miejskich, tracących funkcje społeczno-gospodarcze (na podstawie kryteriów przyjętych w Wariancie I).

Źródło: Propozycja delimitacji obszarów funkcjonalnych miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze w Województwie Świętokrzyskim.

Aktualnie obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego nie wyodrębnia obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych. Wynika to z faktu, że był opracowywany w oparciu o inne dokumenty strategiczne (między innymi Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030). Co prawda podjęto próby ustalenia jego zasięgu w oparciu o zaproponowaną wówczas metodologię MRR, jednak nie można było wyodrębnić zwartego obszaru funkcjonalnego ośrodków subregionalnych. Ich oddziaływanie na otaczające gminy było niewielkie.

Zwarty obszar miast i otaczających je gmin zlokalizowanych w północnej części województwa świętokrzyskiego ze względu na zbliżone uwarunkowania i problemy rozwojowe zakwalifikowany został do obszaru recesji przestarzałej bazy przemysłowej wymagającego wielokierunkowej aktywizacji społeczno-gospodarczej. W granicach ww. obszaru mieszczą się miasta: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Końskie.

Szczególnie strefy powiązań funkcjonalnych miast: Skarżysko-Kamienna i Starachowice niemal nakładają się na siebie. Podobnie jest w przypadku gmin położonych pomiędzy Starachowicami, a Ostrowcem Świętokrzyskim, które podlegają wpływom tychże miast, stanowiąc dla nich zasób kadry pracowniczej, co uwidacznia się w dojazdach do pracy.

Biorąc pod uwagę powyższe można założyć powołanie jednego **MOF miast północnych, w skład którego wchodziłyby gminy: Gowarczów, Końskie, Stąporków, Smyków, Mniów, Bliżyn, Skarżysko-Kamienna, Skarżysko Kościelne, Mirzec, Łączna, Wąchock, Suchedniów, Starachowice, Bodzentyn, Brody, Kunów, Ostrowiec Świętokrzyski, Bodzechów, Ćmielów.** Rdzenie aglomeracji stanowiłyby główne miasta — stolice powiatów tego obszaru: Końskie, Skarżysko-Kamienna, Starachowice, Ostrowiec Świętokrzyski.

Na podstawie wyników uzyskanych z ww. wskaźników pozostałe obszary funkcjonalne tworzyłyby:

- **MOF miasta Jędrzejów wchodziłyby: obszar wiejski gminy Jędrzejów oraz gminy: Małogoszcz, Sobków.**
- **MOF miasta Busko-Zdrój wchodziłyby: obszar wiejski gminy Busko-Zdrój oraz gminy: Pińczów i Stopnica.**
- **MOF miasta Staszów wchodziłyby: obszar wiejski gminy: Staszów oraz gmin: Oleśnica i Rytwiany.**
- **MOF miasta Sandomierza wchodziłyby gminy: Wilczyce, Obrazów, Samborzec.**

Wariant II

Wybrane 6 wskaźników (identycznych jak w W1) odniesiono do średniej wartości danego wskaźnika dla województwa, a następnie przypisano każdemu z przedziałów odpowiednią liczbę punktów. Im niższa wartość wskaźnika, tym mniejsza liczba.

Spośród wszystkich wskaźników, związki funkcjonalne najsilniej oddaje W1, odzwierciedlający codzienne dojazdy do pracy. W celu uwidocznienia stref funkcjonalnych analizowanych 8 miast dokonano klasyfikacji wartości wskaźnika W1 — **liczba wyjeżdżających z danej gminy do pracy najmniej do rdzenia MOF na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym** w 6 przedziałach, którym przyporządkowano odpowiednie wartości punktowe. W zależności od natężenia zjawiska, gminy mogły uzyskać od 0 do 5 punktów.

W przypadku wskaźnika W2 — saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców, odniesiono do średniej wartości wskaźnika dla województwa i podzielono na 3 klasy przyznając: punkt ujemny, jeżeli sytuacja w gminie była znacznie gorsza, niż średnio w województwie, 0 punktów — gdy niemal odpowiadała średniej, oraz +1 punkt, jeśli wynik był korzystniejszy od przeciętnej wartości dla regionu. Podobną zasadę zastosowano do pozostałych wskaźników, to jest: W3, W4 i W5.

Przyjęto założenie, że MOF danego miasta średniego, tracącego funkcje społeczno-gospodarcze tworzyć będą gminy, które uzyskały minimum 3 punkty. W związku z tym, że niewielka liczba gmin osiągnęła taki wynik, zdecydowano o dołączeniu także gmin, które uzyskały 2 punkty.

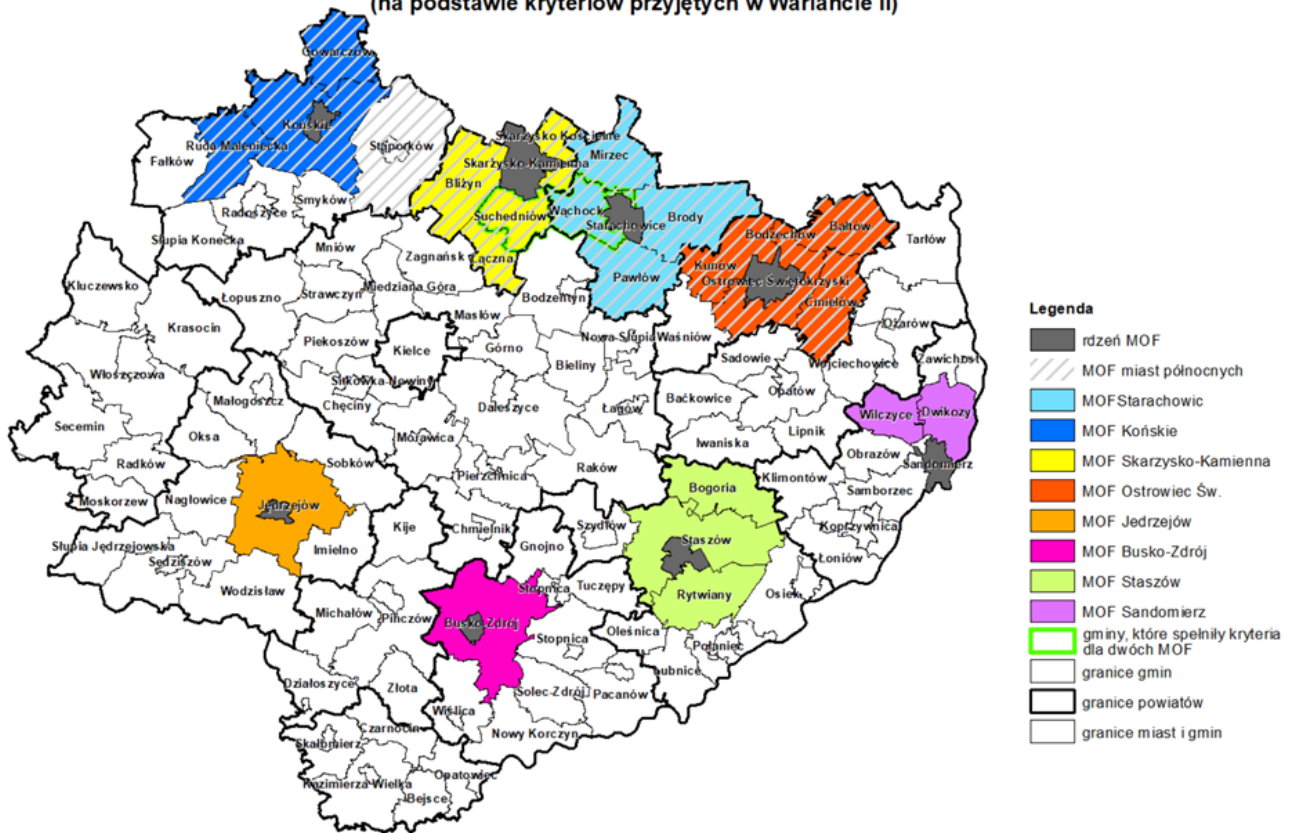
Obszary funkcjonalne poszczególnych miast składałyby się z:

- **MOF Ostrowca Świętokrzyskiego: Bodzechów, Ćmielów oraz Kunów i Baltów.**
- **MOF Starachowic: Brody, Wąchock i Mirzec oraz Pawłów.**
- **MOF Skarżyska-Kamiennej: Bliżyn, Skarżysko-Kościelne, Suchedniów i Łączna;**
- **MOF Końskich: Gowarczów i Ruda Maleniecka.**

Rozpatrując MOF Miast Północnych jako jeden obszar można przyjąć, że w oparciu o powyższe kryteria tworzyłyby go gminy: Gowarczów, Ruda Maleniecka, Końskie, Bliżyn, Skarżysko-Kamienna, Suchedniów, Łączna, Skarżysko-Kościelne, Wąchock, Starachowice, Mirzec, Brody, Pawłów, Kunów, Ostrowiec Świętokrzyski, Bodzechów, Ćmielów i Baltów. W celu zachowania ciągłości obszaru włączony do MOF zostałby również Stąporków, pomimo braku minimalnej liczby punktów.

Mapa 10. Propozycja delimitacji MOF ośrodków miejskich, tracących funkcje społeczno-gospodarcze (na podstawie kryteriów przyjętych w Wariancie II).

Propozycja delimitacji MOF ośrodków miejskich, tracących funkcje społeczno-gospodarcze (na podstawie kryteriów przyjętych w Wariancie II)

Źródło: Propozycja delimitacji obszarów funkcjonalnych miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze w Województwie Świętokrzyskim.

W przypadku MOF-ów pozostałych 4 miast powiatowych, zastosowanie powyższych kryteriów uwiaryściło, że najsilniejsze związki z miastem Jędrzejów ma obszar wiejski tejże gminy. Podobnie Busko-Zdrój najsilniej oddziałuje na swój obszar wiejski. Jedynie w przypadku dwóch miast: Staszowa i Sandomierza obszary funkcjonalne składałyby się z kilku gmin. W skład **MOF Staszowa** weszłyby gminy: Rytwiany oraz obszar wiejski gminy Staszów i Bogoria, zaś w skład **MOF Sandomierza** weszłyby gminy: Dwikozy i Wilczyce.

Podsumowując należy stwierdzić, że w przypadku MOF Miast Północy zarówno Wariant I, jak i Wariant II wskazują obszar o zbliżonym zasięgu. Jeśli chodzi o MOF-y pozostałych 4 miast powiatowych, to zdecydowanie Wariant I jest dla nich korzystniejszy, wskazując większy obszar oddziaływania. W przypadku MOF Buska-Zdroju oraz Staszowa 2 gminy: Oleśnica i Stopnica wykazują związki z obydwoma stolicami powiatów. Zważywszy jednak na odmienne specjalizacje oraz kierunki rozwoju obydwu miast, nie byłoby możliwe utworzenie jednego wspólnego MOF na wzór MOF miast północnych.

W okresie opracowywania aktualnej wersji Strategii województwa pojawiła się nowa wersja Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, w której zawarto odmienne od poprzedniego podejście do delimitacji obszarów problemowych. W związku z powyższym należałoby w tym miejscu przytoczyć najważniejsze zagadnienia mające wpływ na ostateczny kształt ww. obszarów.

W KSRR 2030 w oparciu o dane statystyczne GUS i wskaźniki z systemu STRATEG sformułowano **7 wyzwań dla polityki regionalnej**, które w zależności od nasilenia zjawiska powinny znaleźć odzwierciedlenie w odpowiednio dobranych działaniach skierowanych do poszczególnych gmin województwa:

1. Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie zagrożeń dla środowiska (dot. problemów rolnictwa, miast i obszarów kumulacji inwestycji).
2. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych (z badań wynika, że przyrost >10% do roku 2030 odnotuje tylko gmina Morawica, natomiast spadek >10% będzie miał miejsce w gminach: Fałków, Stąporków, Skarżysko-Kamienna, Starachowice, Ostrowiec Świętokrzyski, Opatów, Wojciechowice, Sandomierz, Pacanów, Solec-Zdrój, Opatowiec, Działoszyce, Skalbmierz, Wodzisław, Radków).
3. Rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego (kluczowe jest zwiększenie odsetka osób posiadających podstawowe umiejętności cyfrowe, ograniczenie koncentracji bezrobocia rejestrowanego w regionie — powyżej 10,4% powiaty: konecki, skarżyski, kielecki, ostrowiecki, opatowski, wspieranie aktywności społecznej i popularyzacji ekonomii społecznej).
4. Wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek (wsparcie działań mających na celu rozwój i absorpcję innowacji).
5. Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach (uzależnienie się od samochodów, niekontrolowana suburbanizacja, słabo rozwinięta infrastruktura transportowa i sieć połączeń na obszarach wiejskich, brak zintegrowanej przestrzennie oferty transportu publicznego), w zakresie infrastruktury technicznej zwiększył się w latach 2007–2017 odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej o 8,5 p. proc).
6. Zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządami terytorialnymi i między sektorami.
7. Przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych.

Z punktu widzenia obszarów problemowych oraz osadnictwa kluczowe jest wyzwanie nr 7, bowiem determinuje ono pozycję gminy w przestrzeni regionu. Z badań wynika, że **obszarami**

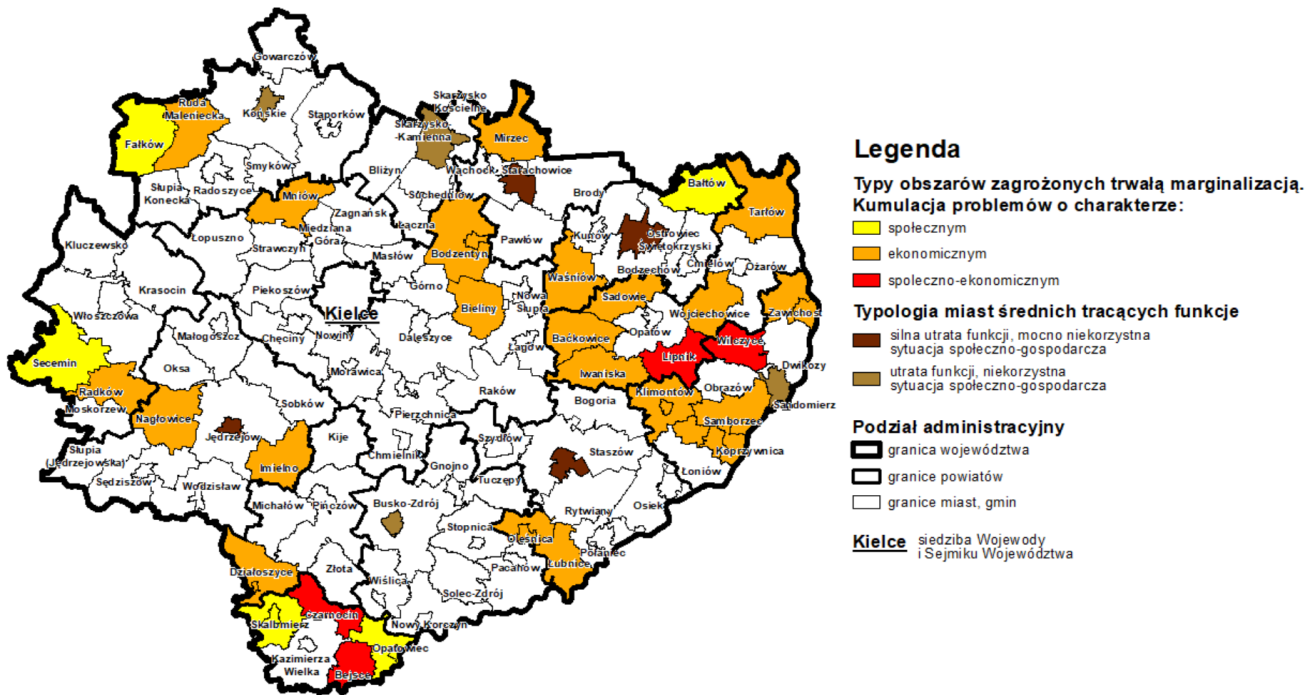
o największej koncentracji problemów rozwojowych i największym stopniu zagrożenia trwałą marginalizacją są skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast. Obszary te cechuje peryferyjne położenie względem największych aglomeracji oraz słaba dostępność transportowa. Ponadto odznaczają się poprzez problemy strukturalne w rolnictwie, wolny proces deagraryzacji lokalnych gospodarek, niski poziom przedsiębiorczości oraz niski zasób pozarolniczych miejsc pracy. Problem stanowi również relatywnie niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców, niska mobilność zawodowa i co za tym idzie niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej. Negatywnie na jakość życia mieszkańców wpływa zaś deprivacja infrastruktury publicznej. Sytuacji nie poprawia fakt starzenia się społeczeństwa, odpływu młodych i lepiej wykształconych osób oraz wyludnianie tych obszarów. Obserwuje się tutaj również słaby dostęp do podstawowych usług publicznych i duże zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej. Zagrożeniem dla tych obszarów jest dalsze pogarszanie się i tak słabej pozycji konkurencyjnej oraz zmniejszanie się ich udziału w procesach rozwojowych, co może prowadzić do ich trwałej marginalizacji społecznej i ekonomicznej.

KSRR 2030 wyodrębnia 3 typy obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, na których występuje kumulacja problemów:

- **społecznych** (Fałków, Secemin, Skalbmierz, Opatowiec, Bałtów);
- **ekonomicznych** (Ruda Maleniecka, Mniów, Mirzec, Tarłów, Wojciechowice, Zawichost, Koprzywnica, Samborzec, Klimontów, Iwaniska, Baćkowice, Sadowie, Waśniów, Bodzentyn, Bieliny, Łubnice, Oleśnica, Działoszyce, Imielno, Nagłowice, Radków);
- **społeczno-ekonomicznych** (Lipnik, Wilczyce, Czarnocin, Bejsce).

Mapa 11. Obszary problemowe wg KSRR 2030.

OBSZARY PROBLEMOWE WG KSRR 2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, wrzesień 2019 r.

Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze cechuje regres w rozwoju i utrata funkcji społeczno-gospodarczych i administracyjnych, odpływ ludności (zwłaszcza wykształconej w wieku produkcyjnym) do dużych ośrodków, upadek tradycyjnych lokalnych przemysłów, starzejące się społeczeństwo, jak również niedostosowanie popytu i podaży na rynku pracy.

W regionie świętokrzyskim ww. miasta zostały podzielone na 2 kategorie w oparciu o nasilenie poniższych cech:

- **silna utrata funkcji, mocno niekorzystna sytuacja społeczno-gospodarcza** (Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Staszów i Jędrzejów);
- **utrata funkcji, niekorzystna sytuacja społeczno-gospodarcza** (Końskie, Skarżysko-Kamienna, Sandomierz, Busko-Zdrój).

Wyzwaniem w tym zakresie dla polityki regionalnej jest zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego podregionów oraz przeciwdziałanie kumulacji problemów społeczno-gospodarczych, szczególnie na obszarach peryferyjnych położonych w dużej odległości od dużych ośrodków miejskich i na pograniczu województw. Istotne znaczenie ma również zwiększenie poziomu dostępu do usług (edukacji, zdrowia, kultury, transportu, doradztwa biznesowego) i podstawowych dóbr z wykorzystaniem lokalnych potencjałów.

Polityka regionalna 2030 zgodna z SOR opierać się będzie na rozwoju odpowiedzialnym, czyli takim, który budując siłę konkurencyjną z wykorzystaniem nowych czynników rozwojowych, zapewnia udział i korzyści wszystkim grupom społecznym zamieszkującym różne miejsca naszego kraju. To rozwój zrównoważony terytorialnie, który rozwija i efektywnie wykorzystuje miejscowe zasoby i potencjały wszystkich terytoriów, a w szczególności wspomaga rozwój tych obszarów, które mają mniejszą odporność na zjawiska kryzysowe, nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego lub utraciły funkcje społeczno-gospodarcze.

Wspierane będą zintegrowane interwencje wykorzystujące miejscowe zasoby i potencjały poszczególnych terytoriów oraz dostarczanie odpowiednich impulsów dla zainicjowania trwałego wzrostu i miejsc pracy w obszarach o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych wynikających ze struktury społeczno-gospodarczej, peryferyjnego położenia, bądź utraty funkcji społeczno-gospodarczych.

W większym niż dotychczas stopniu wykorzystany zostanie potencjał sieci osadniczej obejmującej ośrodki o różnej wielkości, znaczeniu i pełnionych funkcjach, w tym regularna struktura polskiej sieci miast, która sprzyja procesom konwergencji społeczno-gospodarczej całego terytorium kraju. Podstawą nowego podejścia terytorialnego polityki rozwoju jest rozpoznanie zasobów endogenicznych, wyzwań i barier rozwojowych, odejście od wspierania całego kraju czy regionów w jednolity sposób na rzecz większego różnicowania interwencji w zależności od problemów i potencjałów poszczególnych obszarów. Takie podejście przekłada się na bardziej precyzyjne wyznaczenie obszarów strategicznej interwencji (OSI) z punktu widzenia priorytetów polityki rozwoju, jak również na tworzenie instrumentów terytorialnych dopasowanych do ich specyficznych potrzeb rozwojowych. **OSI w KSRR to: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, wschodnia Polska oraz Śląsk.** Dwa pierwsze wspierane będą obligatoryjnie z poziomu kraju i regionu za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów.

Na poziomie regionalnym samorząd województwa może — zgodnie ze swoją najlepszą wiedzą i potrzebami — wyznaczać swoje obszary strategicznej interwencji, takie m.in. jak subregiony, miejskie obszary funkcjonalne, obszary przygraniczne, przemysłowe, zdegradowane, czy tzw. wewnętrzne peryferia.

Polityka regionalna wspierać będzie również pozostałe terytoria w ramach działań ukierunkowanych na wzrost konkurencyjności, poprzez identyfikowanie i wykorzystywanie potencjałów terytorialnych tych obszarów.

Dla polityki regionalnej oznacza to konieczność koncentracji wsparcia na **przeciwdziałaniu nadmiernym dysproporcjom rozwojowym**, zarówno między regionami, jak i w samych regionach.

Z drugiej strony, obok działań o charakterze wyrównawczym, interwencje w ramach polityki regionalnej odnosić się będą do wszystkich terytoriów uwzględniając ich pozycję rozwojową, w tym w szczególności jakość kapitału ludzkiego, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, czy też nasycenie infrastrukturalne.

Polityka regionalna w dalszym ciągu **wspierać będzie wszystkie regiony (w tym miasta różnej wielkości oraz obszary wiejskie) w budowaniu ich pozycji konkurencyjnej** również na arenie międzynarodowej.

Wyznaczenie zasięgów obszarów problemowych powierzono zespołowi badaczy z IGiPZ PAN. Wyniki analiz zawarto w „**Aktualizacji delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy)**” z listopada 2019 r. Analizom poddano **miasta średnie, czyli ośrodki nie będące stolicami województw oraz o liczbie ludności powyżej 20 tys. mieszkańców, a w przypadku siedzib powiatów — powyżej 15 tys. mieszkańców**. Miasta średnie pełnią stabilizującą rolę w policentrycznym systemie osadniczym wpływając między innymi na: spójność terytorialną, niwelowanie dysproporcji rozwojowych i tendencji do nadmiernej koncentracji, obniżanie kosztów działalności, czy współpracę sieciową.

Polski system osadniczy po okresie transformacji ustrojowej oraz reformie administracyjnej z 1999 r. pozostaje w stanie nierównowagi na skutek koncentracji zasobów i potencjałów w największych ośrodkach (np. w Warszawie) oraz destrukcji powiązań funkcjonalnych pomiędzy ośrodkami różnego typu. W efekcie dochodzi do pogłębiania różnic zasobów kapitałowych i ludzkich, problemów demograficznych, społecznych i ekonomicznych na obszarach peryferyjnych.

Miasta średnie położone poza oddziaływaniem największych aglomeracji (stolic województw) są głównymi ośrodkami organizującymi układy społeczno-gospodarcze. Ich pozycja wpływa w sposób bezpośredni na rozwój terenów wiejskich (w tym między innymi obszarów problemowych). Konieczne zatem jest wsparcie miast średnich w celu aktywizacji ich zasobów i potencjałów. Szczegółowe cele polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie wobec wybranych miast średnich, marginalizowanych i tracących funkcje społeczno-gospodarcze wynikają z konieczności:

- stabilizacji i przywracania ich roli w policentrycznym systemie osadniczym;
- tworzenia efektywnych powiązań funkcjonalnych w różnych układach hierarchicznych i sieciowych;
- restrukturyzacji i reindustrializacji;
- tworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorczości;
- zwiększenia aktywności zawodowej ich mieszkańców oraz mobilności;
- poprawy jakości życia mieszkańców przez rozwój i łatwiejszy dostęp do usług publicznych;

- racjonalizacji zagospodarowania przestrzennego, w tym ograniczenia rozpraszania zabudowy i procesów dekoncentracji działalności.

W wyniku dokonanych analiz (w oparciu o dane za okres 2008–2018) **wyznaczono w kraju 114 miast tzw. „tracących funkcje społeczno-gospodarcze”**. Z uwagi, że wskaźnik dotyczył nie bezwzględnego spadku lub wzrostu znaczenia, ale kształtowania się pozycji dawnego ośrodka względem innych zaproponowano dla nich nowe określenie **„miast powiększających swój dystans rozwojowy”**.

Biorąc pod uwagę silną utratę funkcji oraz niekorzystną sytuację społeczno-gospodarczą miasta podzielono na 4 kategorie. W pierwszej grupie **miast kryzysowych** nie znalazły się żadne ośrodki, pomimo że wg danych za lata 2004–2014 należały do tej kategorii: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Staszów² i Jędrzejów. Do drugiej grupy — **miast obniżającego się potencjału** zaliczono wg danych z lat 2008–2018: **Ostrowiec Świętokrzyski i Starachowice** (wg danych za lata 2004–2014 nie znalazło się żadne z miast regionu). Do trzeciej grupy — **miast stagnujących** zaliczono **Jędrzejów** (wg danych za lata 2004–2014 nie zaliczono żadnego z miast regionu świętokrzyskiego). W czwartej grupie — **miast zagrożonych marginalizacją** znalazły się: **Skarżysko-Kamienna, Sandomierz, Końskie i Busko-Zdrój** (bez zmian w odniesieniu do wyników z lat 2004–2014).

Sytuacja utraty funkcji, znaczenia w hierarchii osadniczej oraz ogólnie kryzysu miast średnich w Polsce stanowi poważniejszy problem wymagający uwagi ze strony władz na poziomie krajowym, bowiem bez zewnętrznej interwencji nie będzie możliwe odzyskanie ich dawnej pozycji.

„Aktualizacja delimitacji obszarów problemowych na 2018 rok” sporządzona przez: prof. P. Śleszyńskiego, J. Bańskiego, M. Degórskiego i T. Komornickiego na potrzeby programowania kolejnej perspektywy finansowej na lata 2021–2027 wskazała nowe podejście do wyodrębnienia obszarów będących w sytuacji kryzysowej. Zrezygnowano z łączenia gmin w zwarte kompleksy umożliwiając w ten sposób wskazywanie pojedynczych (odosobnionych) gmin, których sytuacja społeczno-ekonomiczna wymaga interwencji czy to z poziomu krajowego, czy też regionalnego.

Do analiz przyjęto te same wskaźniki społeczno-ekonomiczne co w pierwotnej wersji Delimitacji obszarów strategicznej interwencji państwa: obszarów wzrostu i obszarów problemowych oparte o najnowsze dane statystyczne. W przypadku 3 wskaźników niemożliwe było uzyskanie aktualnych danych (wykształcenie ludności — ze spisu powszechnego 2002 r., poziom edukacji szkolnej — ostatni sprawdzian szóstoklasisty z 2016 r. i poziom urbanizacji — GUGiK zaprzestał

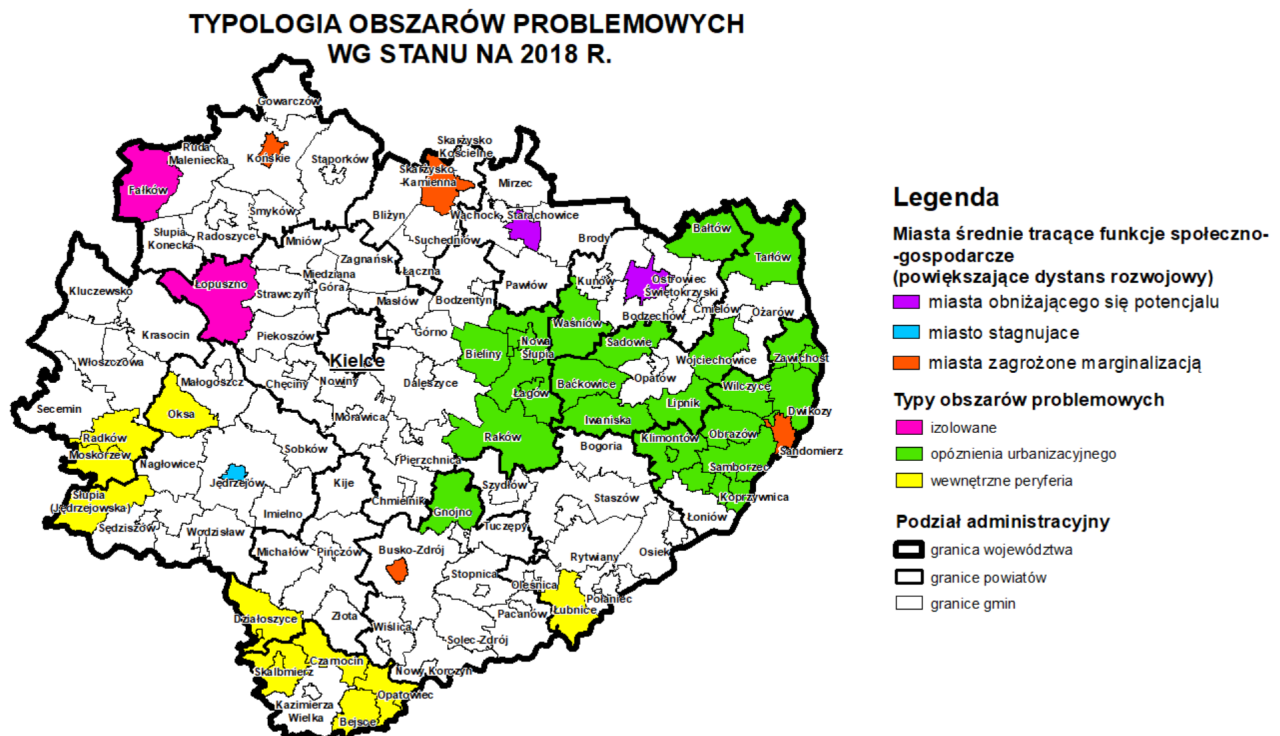
---

² W Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ Staszów ujęty został wśród OSI Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze ze względu na fakt, że w delimitacji z 2014 r. spełniał kryteria miasta kryzysowego.

wyliczania powierzchni zabudowanej na poziomie gmin). Typologia obszarów problemowych została oparta między innymi o uwarunkowania historyczne. W obecnej edycji dokumentu zrezygnowano z grupowania gmin w zwarte tzw. podobszary. Dodatkowo gminy sklasyfikowane poprzednio jako „pozostałe” zostały poddane ponownej klasyfikacji (część z nich znalazła się w obszarach problemowych: szoku transformacyjnego lub peryferii wewnętrznych, górskich i przygranicznych). Wyróżniono 6 typów obszarów problemowych: opóźnienia urbanizacyjnego, szoku transformacyjnego, wewnętrzne peryferia, przygraniczne, górskie oraz izolowane (ekonomicznie i gospodarczo).

Na terenie województwa świętokrzyskiego najliczniejszą grupę gmin stanowią **obszary opóźnienia urbanizacyjnego**. W całym kraju zaliczono do niego 284 gminy. Województwo świętokrzyskie z uwagi na położenie w zaborze rosyjskim poddane było procesowi osłabienia urbanizacyjnego, co przejawiało się między innymi degradacją miast po powstaniu styczniowym. Nawet industrializacja po II wojnie światowej nie zdołała wyrównać niskiego umiastowienia i udziału ludności miejskiej. Istotne znaczenie dla tego kształtowania obszaru miała dominacja sektora rolniczego (silnie rozdrobnione rolnictwo). Należą do tej grupy następujące gminy: **Gnojno, Raków, Łągów, Bieliny, Baćkowice, Sadowie, Waśniów, Nowa Słupia, Iwaniska, Klimontów, Lipnik, Obrazów, Wojciechowice, Wilczyce, Dwikozy, Zawichost, Samborzec, Koprzywnica, Tarłów oraz Bałtów.**

Mapa 12. Typologia obszarów problemowych wg stanu na 2018 rok.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Aktualizacji delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy), IGIPIZ PAN, Warszawa, 29 listopada 2019 r. oraz Aktualizacji delimitacji obszarów problemowych na 2018 rok, IGIPIZ PAN, Warszawa, 13 grudnia 2019 r.

Do **wewnętrznych peryferii** zaliczono w całym kraju 130 jednostek. Są to gminy rozmieszczone na obrzeżach granic województw. Najbardziej prawdopodobnym czynnikiem ich kryzysu jest zła dostępność przestrzenna (czasowa, komunikacyjna) do ośrodków wojewódzkich determinująca brak możliwości korzystania w sposób efektywny z bodźców rozwojowych generowanych przez te miasta. W regionie świętokrzyskim do tej grupy zaliczono: **Oksę, Radków, Moskorzew, Słupię, Działoszyce, Skalbmierz, Czarnocin, Opatowiec, Bejsce i Lubnice**.

Za **obszary izolowane** uznano w Polsce 83 gminy, gdzie ogólny poziom rozwoju ekonomicznego i społecznego jest wyższy, a tym samym problemy mają charakter bardziej lokalny. Znalazły się wśród nich dwie gminy z województwa świętokrzyskiego: **Łopuszno oraz Falków**.

Dokument przewiduje rekomendacje o charakterze systemowym, które mogą posłużyć przeciwdziałaniu marginalizacji jednostek zaliczonych do poszczególnych typów obszarów funkcjonalnych.

Kluczowe dla rozwoju obszarów opóźnienia urbanizacyjnego na terenie województwa świętokrzyskiego będą:

- działania hamujące odpływ migracyjny (w szczególności pracowników wykwalifikowanych) i optymalizujące strukturę demograficzną;
- poprawa struktury wielkościowej gospodarstw rolnych;
- utrzymywanie i/lub pobudzanie policentrycznych rynków pracy (wzorem Podkarpacia);
- integracja transportu publicznego i poprawa dostępności ośrodków centralnych gmin, miast powiatowych i subregionalnych;
- wzmocnienie funkcji gospodarczych oraz rozwój społeczno-gospodarczy ośrodków subregionalnych;
- innowacyjne rozwiązania w zakresie dostępności na obszarach silnie wyludniających się (autobus na życzenie, car sharing, car pooling, itd.);
- wsparcie wyspecjalizowanego rolnictwa, grup producenckich oraz klastrów rolno-przemysłowych;
- wsparcie dla podstawowych usług publicznych w strefach depopulacji;
- wsparcie dla migracji powrotnych oraz ułatwienia dla inwestowania kapitału od osób przebywających na emigracji;
- kształtowanie atrakcyjnych miejsc pracy i dobrych warunków życia dla ludności napływającej z Białorusi i Ukrainy (np. utrzymanie łatwości zatrudnienia, ułatwienie procedur przekraczania granicy, program typu Mieszkanie+);
- rozwój szkolnictwa zawodowego we współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami oraz w branżach wykorzystujących zasoby endogeniczne;

- pomoc w przygotowaniu terenów inwestycyjnych dla podmiotów produkcyjnych i usługowych średniej wielkości, w tym pomoc w opracowaniu planów miejscowych i ogólnym uporządkowaniu sytuacji planistycznej (także aktualizacja planów pochodzących z lat 1994–2003).

Dla wewnętrznych peryferii przewiduje się:

- zniesienie barier instytucjonalnych w korzystaniu z usług publicznych w innych jednostkach (w tym w sąsiednich województwach);
- poprawę sytuacji planistycznej gmin;
- podjęcie współpracy jednostek po obu stronach granic województw w zakresie wspólnego wykorzystania usług publicznych oraz lepszego powiązania transportem publicznym;
- lepsze dowiązanie lokalnej sieci drogowej do autostrad i dróg ekspresowych;
- wsparcie wybranych inwestycji transportowych.

Obszary izolowane powinny zadbać o:

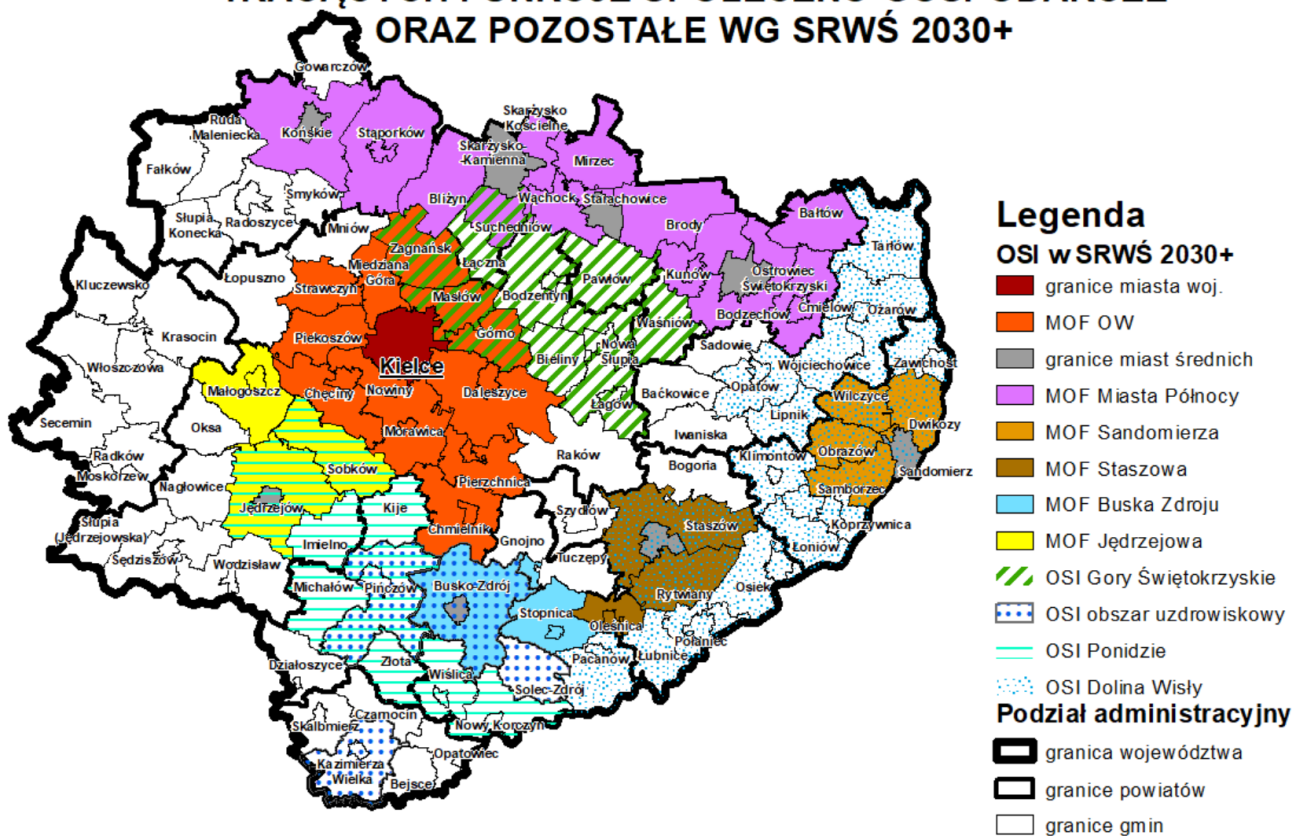
- zniesienie barier instytucjonalnych w korzystaniu z usług publicznych w innych jednostkach (w tym w sąsiednich województwach);
- rozwój wybranych usług publicznych w konkretnych lokalizacjach, w tym tworzenie komplementarnych układów wielopolarnych, rozumiane jako silniejsze ośrodki, położone w relatywnej bliskości geograficznej, dobrze dostępne wzajemnie transportem publicznym, których specjalizacje usługowe (np. typy szkół średnich, specjalistyczne przychodnie lekarskie, itd.) mogą się uzupełniać;
- działania na rzecz poprawy atrakcyjności osiedleńczej w wybranych jednostkach (infrastruktura komunalna);
- wsparcie dla transportu publicznego łączącego jednostki z sąsiednimi miejscami koncentracji miejsc pracy oraz usług publicznych (co może pozwolić na zachowanie funkcji osiedleńczej, a tym samym usług podstawowych w danej jednostce).

Biorąc pod uwagę powyższe aktualne wytyczne przystąpiono do wyodrębnienia w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ nowych Obszarów Strategicznej Interwencji. Zostały one podzielone na 2 kategorie: o znaczeniu krajowym i regionalnym. Do pierwszej grupy włączone zostały wszystkie gminy zakwalifikowane w KSRR 2030 do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją oraz te gminy, które pojawiły się po raz pierwszy w „Aktualizacji delimitacji obszarów problemowych na 2018 r.” Natomiast lista miast średnich tracących funkcje została przeniesiona z KSRR 2030, pomimo że w „Aktualizacji delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze” zabrakło już Staszowa. Tak szerokie podejście ma swoje uzasadnienie, bowiem o przynależności do danej grupy kryzysowej decydują dostępne dane statystyczne. Zatem przyjęcie

najkorzystniejszego wariantu dla województwa w postaci najliczniejszego zbioru miast i gmin stwarza szersze możliwości interwencji dla samorządu województwa. Podkreślić należy, że ww. OSI będą finansowane z poziomu krajowego.

Mapa 13. Osi regionalne: MOF OW, MOF miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze

OSI REGIONALNE: MOF OW, MOF MIAST ŚREDNICH TRACĄCYCH FUNKCJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE ORAZ POZOSTAŁE WG SRWŚ 2030+

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

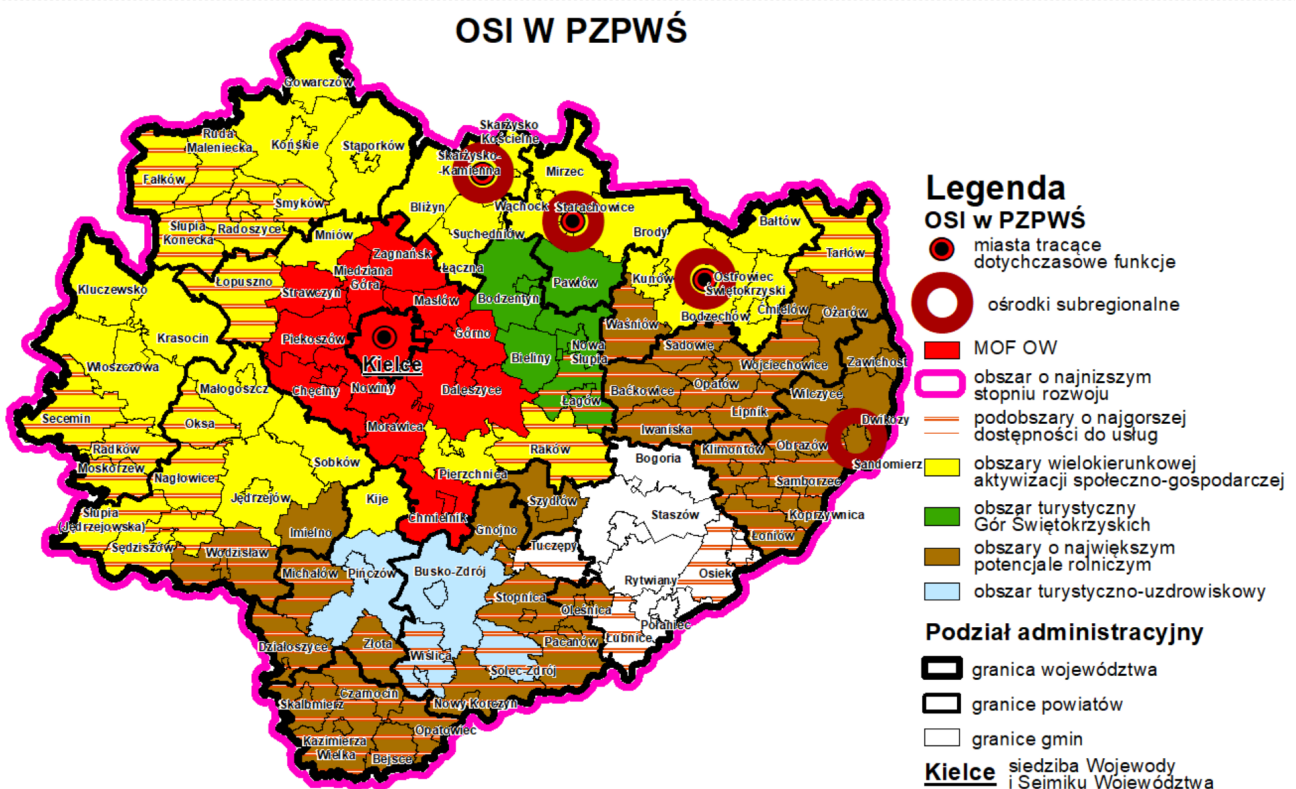
Ponadto w Strategii wyodrębniono również OSI o charakterze regionalnym:

- OSI Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego.
- OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne miast średnich.
- OSI Gór Świętokrzyskich.
- OSI Obszar uzdrowiskowy.
- OSI Poniemie.
- OSI Dolina Wisły.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (przyjętego Uchwałą nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 roku wyodrębniono 8 obszarów funkcjonalnych i 4 podobszary funkcjonalne. Jako OSI uznane zostały:

- miasta tracące funkcje rozwojowe;
- ośrodki subregionalne;
- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego;
- obszar o najniższym stopniu rozwoju (całe woj. świętokrzyskie);
- podobszary o najgorszej dostępności do usług;
- obszary wielokierunkowej aktywizacji społeczno-gospodarczej (powstały na bazie ONW);
- obszar turystyczny Gór Świętokrzyskich;
- obszary o największym potencjale rolniczym;
- obszar turystyczno-uzdrowiskowy.

Mapa 14. OSI w PZPWŚ.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.

Różnice dot. granic obszarów funkcjonalnych wynikają ze zmiany rzeczywistości prawnej. Plan województwa opracowywano bazując na nieobowiązującej już od 13 listopada 2020 r. KPZK 2030.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ opiera się na innych dokumentach szczebla krajowego wyznaczających nowe ramy polityki regionalnej, stąd też określa inne obszary funkcjonalne.

Punktem odniesienia dla działań prowadzonych w ramach polityki regionalnej jest terytorium charakteryzujące się zbiorem cech: społecznych, przestrzennych, środowiskowych i gospodarczych. **Zintegrowane podejście terytorialne** polega na dopasowaniu interwencji do specyfiki danego obszaru.

4.1.2. Główne problemy

- zmiana na poziomie krajowym dokumentów o charakterze strategicznym determinujących zasięg obszarów problemowych oraz zasad ich wyznaczania (KSRR 2030);
- ostateczne ustalenie granic obszarów funkcjonalnych ośrodków tracących funkcje społeczno-gospodarcze odbyło się w ramach konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, przez co nie zawsze ich zasięg odpowiadał wskaźnikom uzyskanym podczas analiz statystycznych.

4.1.3. Wnioski do zmiany Planu województwa

- dostosować obszary funkcjonalne w Planie województwa do dokumentów strategicznych przyjętych na poziomie kraju i regionu.

4.2. OSADNICTWO

System osadniczy województwa należy do najbardziej stabilnych elementów Planu województwa, które zazwyczaj nie ulegają większym zmianom w krótkim horyzoncie czasu. Niemniej jednak za sprawą dwóch rozporządzeń Rady Ministrów z 2018 r. status miasta z dniem 1 stycznia 2019 r. uzyskało 7 miejscowości: Nowa Słupia, Pierzchnica, Szydłów, Nowy Korczyn, Oleśnica, Opatowiec i Pacanów. Wszystkie ww. ośrodki były miastami w przeszłości, dlatego też w setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, szczególne znaczenie nadano przywróceniu statusu miasta tym miejscowościom, które za sprawą ukazu carskiego po powstaniu styczniowym go utraciły. Ponadto w 2020 r. prawa miejskie odzyskał także Klimontów, a w 2021 r. Wodzisław.

Nadanie statusu miasta poprzedzają konsultacje społeczne oraz opinia Rady Gminy. Uzyskanie praw miejskich oznacza większy prestiż miejscowości i może przynieść wymierne korzyści w postaci zyskania atrakcyjności inwestycyjnej, czy możliwości starania się o fundusze związane z rozwojem obszarów miejskich. Od 1 stycznia 2022 r. również Iwaniska stały się ponownie miastem. W maju

2021 r. konsultacje społeczne zmierzające do nadania praw miejskich rozpoczęły się w gminie Piekoszków, która najprawdopodobniej od 2023 r. otrzyma status miasta.

Miejscowość, która stara się o prawa miejskie powinna spełniać określone kryteria, do których zalicza się między innymi:

- liczbę mieszkańców nie mniejszą niż 2 tys. osób;
- ewentualne posiadanie praw miejskich w przeszłości;
- przynajmniej 60 proc. mieszkańców musi utrzymywać się z działalności pozarolniczej;
- brak zabudowy zagrodowej w części miejskiej, posiadanie wyodrębnionego centrum;
- posiadanie niezbędnej infrastruktury technicznej — wodociągów, kanalizacji.

W przypadku miejscowości, którym odebrano status miasta liczba mieszkańców nie stanowi warunku koniecznego lecz dodatkowy.

W 2020 r. układ osadniczy regionu tworzyło 102 gminy, w tym: 5 miejskich, 58 wiejskich i 39 miejsko-wiejskich. Miasta regionu skupiały ogółem 555,8 tys. mieszkańców, czyli o ponad 1,1 tys. mniej niż w 2018 r., wykazując przy tym duże zróżnicowanie pod względem zaludnienia. Świadczy to o ubytku ludności i dużym odpływie na obszary wiejskie, bowiem na przestrzeni analizowanych lat znacznie zwiększyła się liczba miast, a odnotowano ubytek mieszkańców. Największym ośrodkiem są Kielce (193,4 tys. mieszkańców niemal o 2,4 tys. mniej niż w 2018 r.), zaś najmniejszym Opatowiec (336 mieszkańców). Próg 50 tys. mieszkańców (poza stolicą regionu) przekracza tylko Ostrowiec Świętokrzyski. Do niedawna do tej grupy należały jeszcze Starachowice i Skarżysko-Kamienna. Aż 75% ośrodków miejskich w województwie nie osiąga 10 tysięcy mieszkańców, a te najmniejsze nastawione są głównie na obsługę rolnictwa, co nie sprzyja dywersyfikacji gospodarki i wzrostowi zatrudnienia.

Województwo świętokrzyskie należy do najsłabiej zurbanizowanych regionów w kraju. W 2020 r. odsetek ludności zamieszkującej w miastach wynosił 45,4%, i w odniesieniu do 2018 roku wzrósł o 0,6%. Był niemal o połowę mniejszy niż przeciętnie w woj. śląskim (najwyższy w kraju współczynnik urbanizacji — 76,5%), znacznie ustępując także średniej krajowej — 59,9%. Pod tym względem region uplasował się na przedostatniej pozycji w kraju, wyprzedzając tylko województwo podkarpackie (41,4%).

Największe ośrodki miejskie (poza stolicą regionu) koncentrują się w części północnej województwa, co podyktowane jest przebiegiem procesów industrializacji w Aglomeracji Staropolskiej, która ostatecznie przyjęła na terenie woj. świętokrzyskiego kształt litery „T”.

Południowa część województwa, pomimo dobrze rozlokowanej sieci miast, jest znacznie mniej zurbanizowana. Dominują tutaj małe miasta o bogatych tradycjach historycznych i niewielkim potencjale demograficznym.

Ośrodek miejski w województwie obsługuje średnio obszar 266 km², a w kraju 331. Poprawa sytuacji w tym względzie związana jest z odzyskaniem przez 8 miast (w latach 2019–2020) statusu miasta.

Po uchyleniu KPZK (13 listopada 2020 r.) nie przyjęto żadnego dokumentu, który określałby hierarchię ośrodków osadniczych w kraju. Z „Delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze”, o której mowa w rozdziale 4.1.1. *Delimitacja obszarów funkcjonalnych i problemowych* możemy jedynie wnioskować jakie kryterium przyjęto do sklasyfikowania miast jako średnie. Nie mamy informacji na temat tego jakie kryteria należy stosować przy wyodrębnianiu ośrodków o charakterze regionalnym, czy też subregionalnym. Ponadto trudno w obecnej sytuacji prawnej sklasyfikować Kielce, bowiem formalnie nie są miastem metropolitalnym. Biorąc pod uwagę powyższe pozostawiono hierarchię przyjętą w Planie województwa z 2014 roku.

Głównym ośrodkiem regionalnego systemu osadniczego jest miasto Kielce, uznane za krajowy ośrodek, pełniący niektóre funkcje metropolitalne. Do ośrodków subregionalnych zaliczone zostały miasta: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Sandomierz. Wśród ośrodków lokalnych pełniących funkcje powiatowe znalazły się: Końskie, Włoszczowa, Jędrzejów, Busko-Zdrój, Kazimierza Wielka, Staszów i Opatów.

Znaczącą rolę w obsłudze ludności, szczególnie w obszarach peryferyjnych województwa, mają do spełnienia pozostałe miasta powiatowe koncentrujące na swym obszarze różnorodne funkcje, w tym przemysłowe oraz usługowe z zakresu: administracji, edukacji na poziomie ponadpodstawowym, czy lecznictwa. Zaliczyć do nich należy: Jędrzejów, Staszów, Opatów, Pińczów, Włoszczowę i Kazimierzę Wielką. Szczególne miejsce w systemie sieci osadniczej województwa zajmuje trójkąt uzdrowiskowy: Busko-Zdrój, Solec-Zdrój oraz Kazimierza Wielka, które bazując na leczniczych wodach siarczkowych tworzą liczący się w kraju kompleks uzdrowiskowo-sanatoryjny. Na początku 2020 r. podpisano już 2 umowy na budowę w Kazimierzy Wielkiej: basenu termalnego oraz rurociągu wód geotermalnych z Cudzynowic.

Ponadto należy dodać, że w 2018 r. Rada Miejska w Pińczowie podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia do prac związanych z uzyskaniem przez gminę Pińczów statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej. W kolejnym roku przeprowadzono badania klimatu, które w oparciu o parametry powietrza mogą być wykorzystywane w leczeniu chorób narządu ruchu i stanów pourazowych, chorób reumatycznych, chorób skóry, układu nerwowego oraz nadciśnienia tętniczego. Dodatkowo złoża wód

lecniczych występują od granicy z powiatem buskim, na terenie części sołectwa Bogucice, aż do miejscowości Pasturka. Obecnie (w 2021 r.) przygotowany został operat uzdrowiskowy, który jest niezbędny, by uzyskać taki status.

W 2021 r. badanie klimatu rozpoczęło się również w Czarnieckiej Górze, które ma na celu przywrócenie miejscowości statusu uzdrowiska. Stacje badawcze zlokalizowano w: Czarnieckiej Górze, Janowie i Czarnej. Prace prowadzi Polska Akademia Nauk, a wyniki pozwolą na utworzenie mapy uwzględniającej miejsca z najlepszym dla strefy uzdrowiskowej klimatem. W kolejnych badaniach określone zostanie m.in. natężenie pól elektromagnetycznych i hałasu, a w lipcu b.r. przebadane zostaną pokłady leczniczej borowiny. Wyniki znajdą się w raporcie, który w dalszej kolejności posłuży do przygotowania operatu uzdrowiskowego. Przypomnieć należy, że przed II wojną światową Czarniecka Góra była znanym w całej Polsce uzdrowiskiem.

Także gmina Końskie jest zainteresowana utworzeniem na swoich terenach uzdrowiska. Wszystko za sprawą odkrytych w okolicach Sielpi złóż ciepłych wód jodkowo-bromkowych. Zamierzenie to znalazło się wśród priorytetowych przedsięwzięć strategicznych zadeklarowanych w projekcie Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Końskie do 2032 roku.

Powyższe działania bez wątpienia pozytywnie wpłyną na poprawę sytuacji ekonomicznej oraz wizerunek miejscowości, na terenie których zlokalizowane zostaną obiekty sanatoryjne, a także miast będących stolicami tych gmin. Umocni to ich pozycję w hierarchii osadniczej regionu.

W 2020 r. wiejską sieć osadniczą tworzyło 2 259 wsi, zamieszkałych przez 668,8 tys. osób (o niespełna 15,8 tys. mniej niż w 2018 r.). Tak duży ubytek związany był z przywróceniem statusu miasta 8 miejscowościom. Na jedną miejscowość przypada ok. 296 osób (w kraju 356). Najwięcej mieszkańców mają wsie okalające między innymi miasta: Kielce, Starachowice i Ostrowiec Świętokrzyski. W regionie na 100 km² przypada 19 miejscowości wiejskich (w Polsce 14), co oznacza, że sieć ta jest gęściej rozlokowana niż w kraju. Obszary wiejskie, zwłaszcza położone na peryferiach województwa, posiadają utrudniony dostęp do podstawowych usług, w związku z tym niektóre mniejsze miasta na tych obszarach powinny przejmować część zadań ośrodków powiatowych obejmując swym zasięgiem okoliczne gminy, by w ten sposób zwiększyć dostępność do usług.

4.2.1. Główne problemy

- depopulacja miast i wiejskich obszarów peryferyjnych, koncentracja ludności w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Ośrodka Wojewódzkiego;

- rozlewanie się obszarów zurbanizowanych przy niskiej intensywności wykorzystania terenu, szczególnie na tereny atrakcyjne pod względem krajobrazowym, położone w gminach otaczających duże ośrodki miejskie;
- utrzymująca się stagnacja, a nawet pogłębianie się kryzysu małych miast obsługujących obszary wiejskie;
- niski poziom usług publicznych, szczególnie w ochronie zdrowia, kulturze i opiece społecznej zwłaszcza na obszarach peryferyjnych województwa;
- niska dostępność oraz narastające problemy komunikacyjne spowodowane położeniem regionu poza paneuropejskimi korytarzami transportowymi oraz niedoborem obwodnic miast i przestarzałą infrastrukturą drogową;
- brak postępów w aktywizacji rynku pracy, szczególnie w małych miastach i na obszarach wiejskich, które nie posiadają własnych potencjałów rozwoju (słabe gleby, regres sektora usługowego);
- wyludnianie centrów wielu ośrodków miejskich spowodowane pogarszającym się stanem technicznym zabudowy osiedli mieszkaniowych (tzw. blokowisk), któremu często towarzyszy obniżająca się jakość przestrzeni publicznej.

4.2.2. Wnioski do zmiany Planu województwa

Potrzeba dokonania korekt i uzupełnień z zakresu osadnictwa dotyczy przede wszystkim:

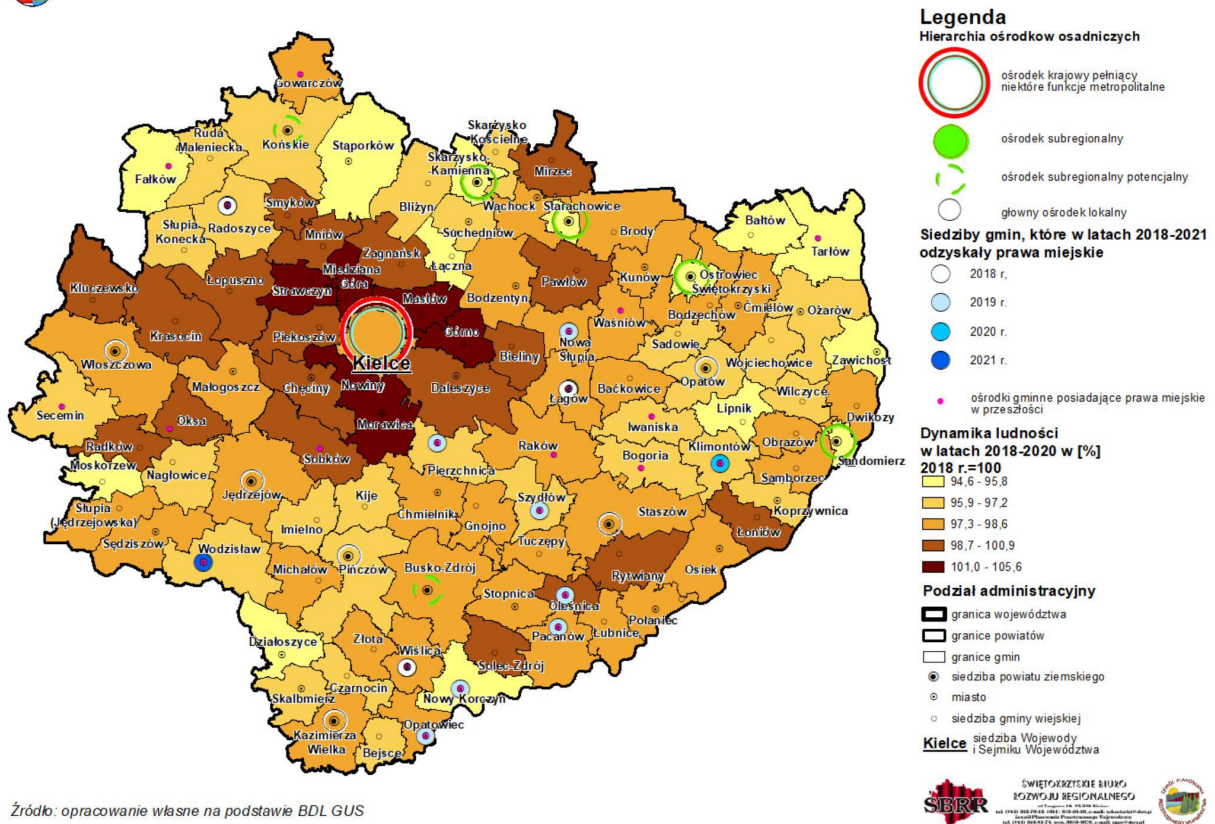
- aktualizacji danych z zakresu sieci osadniczej województwa, w zakresie funkcji pełnionych przez siedziby gmin i ich zasięgu oddziaływania (szczególnie w przypadku Kazimierzy Wielkiej, Pińczowa, Czarnieckiej Góry i Końskich);
- uwzględniania nowych uwarunkowań wynikających z odzyskania statusu miasta;
- zweryfikowania problemów ośrodków osadniczych, w tym szczególnie procesu suburbanizacji i depopulacji obszarów peryferyjnych województwa;
- uwzględnienia informacji dot. rewitalizacji centrów i osiedli mieszkaniowych w miastach.

Mapa 15. Osadnictwo.

OSADNICTWO

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

4.3. OCHRONA PRZYRODY

4.3.1. Obszary prawnie chronione

Zgodnie z przyjętą w krajach Unii Europejskiej koncepcją zrównoważonego rozwoju optymalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i ochrona jego najcenniejszych zasobów obok problematyki społeczno-gospodarczej stanowi podstawę rozwoju regionalnego. Człowiek wraz ze swoją działalnością jest bowiem ściśle sprzężony z systemem przyrodniczym. Zachowanie równowagi w tym systemie wymaga spójnego i łącznego zarządzania dostępem i racjonalnym użytkowaniem zasobów przyrodniczych (woda, powietrze, gleby, lasy, surowce mineralne, krajobraz). Konieczna jest także likwidacja i zapobieganie powstawaniu negatywnych dla środowiska skutków działalności gospodarczej.

Bogactwem środowiska przyrodniczego Polski, w porównaniu do innych krajów unijnych jest wielka bioróżnorodność, zarówno na poziomie gatunkowym i siedliskowym, jak i krajobrazowym, a także olbrzymie jego zróżnicowanie w wymiarze regionalnym. Wynika to z występowania przejściowego klimatu, zróżnicowanej rzeźby terenu i budowy geologicznej oraz zmienności podłoża glebowego.

Ochronie bioróżnorodności służy obejmowanie najcenniejszych przyrodniczo obszarów i obiektów różnymi formami ochrony przyrody. Zgodnie z danymi GUS, powierzchnia obszarów chronionych w Polsce (bez obszarów Natura 2000), na koniec 2020 roku wynosiła — 10 106 401,2 ha, co stanowi ok. 32,3% powierzchni kraju, a w przeliczeniu na jednego mieszkańca — 2 641 m² (*Ochrona Środowiska 2021, GUS Warszawa 2021*). W województwie świętokrzyskim powierzchnia obszarów chronionych (bez obszarów Natura 2000), podawana przez GUS wynosi 760 414,2 ha — 64,9% powierzchni regionu (pierwsze miejsce w kraju), w przeliczeniu na jednego mieszkańca — 6 209 m² (drugie miejsce w kraju po woj. warmińsko-mazurskim).

W regionie świętokrzyskim utworzono dotychczas (*dane RDOŚ, stan na 03.2021 r.*):

- Świętokrzyski Park Narodowy;
- 72 rezerваты przyrody;
- 9 parków krajobrazowych;
- 24 obszary chronionego krajobrazu;
- 121 użytki ekologiczne;
- 13 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych;
- 17 stanowisk dokumentacyjnych;
- 687 pomniki przyrody.

Obszary chronione nie są rozmieszczone równomiernie — najwięcej koncentruje się w regionie Gór Świętokrzyskich i Doliny Nidy. Najuboższe pod tym względem są powiaty wschodnie i południowo-wschodnie, m.in. ze względu na intensywne użytkowanie rolnicze.

Oprócz istniejących dotychczas form ochrony przyrody, równolegle od 2004 r. powstaje w Polsce sieć europejskich obszarów chronionych Natura 2000. Tworzenie tej sieci ma na celu zachowanie europejskiego dziedzictwa przyrodniczego (ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków flory i fauny). W chwili obecnej sieć Natura 2000 zajmuje prawie 1/5 powierzchni lądowej Polski. Rozporządzeniem Ministra Środowiska utworzono 145 ptasich obszarów OSO. Ponadto akceptację Komisji Europejskiej uzyskały 850 siedliskowe obszary SOO. Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1098, z późn. zm.) Minister Środowiska utworzy je w przeciągu 6 lat od daty zatwierdzenia ich przez KE.

W województwie świętokrzyskim utworzono dotychczas 2 ptasie obszary OSO zajmujące ok. 1,9% powierzchni regionu oraz 38 siedliskowych obszarów SOO (w tym 34 ma status obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, pozostałe 4 zostały już utworzone rozporządzeniem Ministra Środowiska) zajmujących 15,4% powierzchni.

Tabela 2. Obszary prawnie chronione w województwie świętokrzyskim.

Lp.	Obszary chronione	Powierzchnia [ha]
1.	Świętokrzyski Park Narodowy	7 626,45
2.	Rezerваты przyrody	3 820,70
3.	Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych (Suchedniowsko-Oblęgorski PK, Sieradowicki PK, Cisowsko-Orłowiński PK, Jeleniowski PK, Chęcińsko-Kielecki PK, Nadnidziański PK, Kozubowski PK, Szaniecki PK) Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych Przedborski PK	126 352,70
4.	Obszary chronionego krajobrazu (Konecko-Łopuszniański OChK, OChK Doliny Kamiennej, Podkielecki OChK, Włoszczowsko-Jędrzejowski OChK, Chmielnicko-Szydłowski OChK, Solecko-Pacanowski OChK, Miechowsko-Działoszycki OChK, Koszycko-Opatowiecki OChK, Jeleniowsko-Staszowski OChK, Suchedniowsko-Oblęgorski OChK, Sieradowicki OChK, Cisowsko-Orłowiński OChK, Jeleniowski OChK, Chęcińsko-Kielecki OChK, Nadnidziański OChK, Kozubowski OChK, Szaniecki OChK, Przedborski OChK, OChK Lasy przysusko-szydłowieckie, Kielecki OChK, Świętokrzyski OChK (utworzony w granicach gmin: Bodzentyn, Górno, Bieliny i Nowa Słupia)	625 472,37
5.	Obszary Natura 2000 <u>Obszary ptasie OSO:</u> Małopolski Przełom Wisły, Dolina Nidy <u>Obszary siedliskowe SOO:</u> Dolina Krasnej, Łysogóry, Ostoja Nidziańska, Ostoja Przedborska, Ostoja Przedborska, Przełom Wisły w Małopolsce, Lasy Suchedniowskie, Lasy Skarżyskie, Uroczysko Pięty, Dolina Białej Nidy, Dolina Bobrzy, Dolina Czarnej, Dolina Czarnej Nidy, Dolina Górnej Mierzawy, Dolina Górnej Pilicy, Dolina Kamiennej, Dolina Mierzawy, Dolina Warkocza, Góry Pieprzowe, Kras Staszowski, Krzemionki Opatowskie, Ostoja Barcza, Ostoja Brzeźnicka, Ostoja Gaj, Ostoja Jeleniowska, Ostoja Kozubowska, Ostoja Pomorzany, Ostoja Sieradowicka, Ostoja Sobkowsko-Korytnicka, Ostoja Stawiany, Ostoja Szaniecko-Solecka, Ostoja Wierzejska, Ostoja Żyznów, Przełom Lubrzanki, Uroczyska Lasów Starachowickich, Wzgórza Kunowskie, Lasy Cisowsko-Orłowińskie, Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie, Tarnobrzaska Dolina Wisły	21 982,40 156 088,63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RDOŚ Kielce.

4.3.2. System przyrodniczy

Jednym z wymogów skutecznej ochrony zasobów przyrodniczych jest zapewnienie ciągłości przestrzennej ekosystemów. Przeciwdziała to izolacji przestrzennej obszarów cennych przyrodniczo i umożliwia wymianę genową w obrębie metapopulacji roślin i zwierząt. Obszary przyrodniczo cenne są zorganizowane w postaci spójnej, hierarchicznej sieci węzłów i korytarzy ekologicznych stanowiącej część sieci kontynentalnej. Zespoleń funkcjonalne obiektów formalnie należących do: Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 i Krajowej Sieci Obszarów Chronionych, sprzyja rozwojowi połączeń ekologicznych i przyczynia się do stabilizacji całego systemu przyrodniczego.

Krajowy system przyrodniczy uwzględnia główne korytarze lądowe połączone przez system dolin dużych rzek Polski. System ten jest uzupełniony o korytarze mające znaczenie ponadregionalne i uszczegółowiany później na poziomie regionalnym i lokalnym. Węzłami sieci (biocentrami) są obszary charakteryzujące się trwałym nagromadzeniem najcenniejszych walorów przyrodniczych, o różnym formalnym statusie ochronnym: parki narodowe, części parków krajobrazowych, obszary

Natura 2000, duże kompleksy leśne i transgraniczne obszary chronione. Zadaniem systemu korytarzy ekologicznych jest zapewnienie spójności przestrzeni przyrodniczej, w tym zachowanie łączności między biocentrami oraz między biocentrami i izolowanymi w procesie fragmentacji przestrzeni pozostałymi obszarami mniejszej rangi, szczególnie tymi, które stanowią rezerwę na potrzeby niezbędnych kompensacji przyrodniczych. W system mogą zostać również włączone tereny zurbanizowane poprzez własne sieci przyrodnicze, tworzone przez nasycenie zielenią krajobrazu miast i organizację ich obszarów funkcjonalnych.

Przez północną część województwa świętokrzyskiego przebiega główny korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym. Jest to Korytarz Południowo-Centralny (KPdC), który przebiega od Roztocza i Lasów Janowskich, poprzez Puszcę Sandomierską, Puszcę Świętokrzyską, Przedborski PK, Lasy Lublinieckie, Bory Stobrawskie, Lasy Milickie, aż do Doliny Baryczy i Borów Dolnośląskich. Korytarz ten na obszarze województwa posiada szereg odnóg — korytarzy uzupełniających, w obrębie których znajdują się m.in.: Lasy Włoszczowskie, dolina Białej Nidy, Chęcińsko-Kielecki PK, dolina Nidy, Kozubowski PK, Suchedniowsko-Oblęgorski PK, Świętokrzyski PN, Cisowsko-Orłowiński PK, Lasy Jeleniowsko-Staszowskiego OCh-K oraz kompleksy leśne w dolnym biegu rzeki Kamiennej.

Głównymi krajowymi korytarzami ekologicznymi związanymi z dolinami rzecznyymi, które przebiegają przez obszar województwa są Dolina Wisły i Pilicy. Rangę regionalnych korytarzy ekologicznych pełnią doliny: Czarnej Staszowskiej, Wschodniej, Koprzywianki, Opatówki, Kamiennej (odcinkowo), Czarnej Koneckiej, Bobrzy, Lubrzanki, Łososiny, Białej i Czarnej Nidy, Mierzawy i Nidzicy.

Część elementów systemu przyrodniczego województwa znajduje się lokalnie pod wpływem silnej antropopresji. Największym zagrożeniem dla ich prawidłowego funkcjonowania są bariery antropogeniczne, które przegradzają korytarze i ciągi ekologiczne. Zwiększają one stopień izolacji poszczególnych elementów systemu i utrudniają lub wręcz uniemożliwiają przemieszczanie się gatunków w jego obrębie. Są to najczęściej: zwarta zabudowa oraz liniowe elementy infrastruktury technicznej, zwłaszcza drogowej i kolejowej. Utrudnienia stwarzają również niewłaściwie zaprojektowane przeprawy mostowe i przepusty oraz brak przejść dla zwierząt. Antropopresji poddane są również cenne pod względem przyrodniczo-krajobrazowym obszary, na których występują intensywne procesy zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej.

4.3.3. Główne problemy i obszary problemowe

Do najważniejszych problemów związanych z ochroną zasobów przyrodniczych w województwie świętokrzyskim należą:

- brak planów ochrony i planów zadań ochronnych dla części obszarowych form ochrony przyrody (park narodowy, część rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i obszarów Natura 2000);
- w dalszym ciągu nieuregulowany stan prawny części indywidualnych form ochrony przyrody (pomimo trwających prac w tym zakresie część z nich funkcjonuje wciąż w oparciu o uchwały WRN i rozporządzenia wojewody);
- coraz większa presja budownictwa na tereny cenne przyrodniczo (problemy te koncentrują się zwłaszcza w strefach podmiejskich miast sąsiadujących z obszarami chronionymi, w otoczeniu zbiorników wodnych oraz na terenach cennych krajobrazowo);
- zagospodarowanie przestrzenne realizowane często bez uwzględnienia zasad ochrony bioróżnorodności, prowadzące m.in. do degradacji naturalnych ekosystemów i zaburzenia ich funkcjonowania oraz dysharmonii krajobrazu;
- kolizje inwestycji infrastrukturalnych, których realizacja jest konieczna dla pobudzenia rozwoju województwa, z przedmiotami ochrony obszarów europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000;
- fragmentacja systemu przyrodniczego i istnienie barier ekologicznych izolujących przestrzennie elementy systemu i utrudniających prawidłowe jego funkcjonowanie;
- brak efektywnej ochrony krajobrazowej;
- penetracja turystyczna cennych przyrodniczo obiektów, nie przygotowanych do przyjęcia ruchu turystycznego, prowadząca do obniżenia ich walorów oraz lokalne przeciążenie ruchem turystycznym (np. obszar ŚPN, obrzeża zbiorników wodnych).

4.3.4. Wnioski do zmiany Planu województwa

Niezbędne korekty projektu zmiany Planu województwa, które powinny zostać wniesione do przedmiotowego dokumentu wynikają ze zmian w stanie zagospodarowania w dziedzinie ochrony przyrody. Należy uaktualnić wykaz obszarów chronionych prawnie oraz nanieść stosowne korekty na mapy Planu województwa.

4.4. OCHRONA POWIETRZA

Zanieczyszczanie powietrza to wprowadzanie bezpośrednio lub pośrednio, do powietrza substancji stałych, ciekłych lub gazowych w takich ilościach, które mogą zagrażać zdrowiu człowieka, ujemnie wpływać na klimat, przyrodę, glebę lub wodę, a także spowodować inne szkody

w środowisku. Źródłem emisji zanieczyszczeń jest miejsce, w którym następuje wyemitowanie do powietrza substancji zanieczyszczających. Są to najczęściej: zakłady energetyczne (elektrownie i elektrociepłownie), zakłady przemysłowe, kotłownie komunalne, paleniska indywidualne, środki transportu, źródła wtórne, powstałe w wyniku wydalania oraz utylizacji ścieków i odpadów (np. hałdy lub wysypiska), rolnictwo (np. rozsiewanie nawozów sztucznych czy stosowanie środków ochrony roślin), a także przemiany i reakcje chemiczne zachodzące w zanieczyszczonej atmosferze oraz źródła naturalne (np. pożary lasów, burze pyłowe).

Zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1219 z późn. zm.)* ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości poprzez:

- utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach;
- zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane;
- zmniejszanie i utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej poziomów docelowych albo poziomów celów długoterminowych lub co najmniej na tych poziomach.

4.4.1. Emisja zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego

Województwo świętokrzyskie zaliczane jest do regionów Polski o średniej emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego. Wg danych GUS za 2019 r. pod względem wielkości emisji pyłów region zajmuje 7 miejsce w kraju (1,79 tys. ton), zaś pod względem emisji gazów 5 miejsce (13 652,8 tys. ton). Do substancji mających największy udział w emisji zanieczyszczeń w regionie należą: dwutlenek węgla, tlenek węgla, tlenki azotu, dwutlenek siarki oraz pyły. W skali całego kraju region odpowiada za emisję ok. 3,9% pyłów, 4,8% tlenków siarki oraz 5,5% tlenków azotu.

W roku 2019 w regionie ok. 99,9% zanieczyszczeń pyłowych zostało zatrzymanych i zneutralizowanych w urządzeniach oczyszczających. W przypadku zanieczyszczeń gazowych wskaźnik ten wynosił odpowiednio: dla dwutlenku siarki — 85,3%, dla tlenków azotu — 42,6%, dla tlenków węgla — 0,0%, dla węglowodorów — 3,6%, pozostałe (amoniak, dwusiarczek węgla, fluor, siarkowodór, związki chloroorganiczne) — 90,6%.

Rozkład emisji w regionie jest przestrzennie zróżnicowany i związany z lokalizacją dużych zakładów i dzielnic przemysłowych. Największa emisja zanieczyszczeń pyłowych występuje w: powiecie staszowskim, mieście Kielce oraz powiecie kieleckim, zaś zanieczyszczeń gazowych w: powiecie staszowskim, opatowskim i kieleckim.

Według danych GUS w 2019 r. w województwie świętokrzyskim zlokalizowanych jest 88 zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza. Największy udział w emisji ma przemysł energetyczny, w tym energetyka zawodowa i ciepłownictwo. Na kolejnych miejscach znajdują się: przemysł cementowo-wapienniczy, materiałów ogniotrwałych i budowlanych oraz maszynowy i metalurgiczny. Do największych emitorów w regionie należą przede wszystkim: Elektrownia w Połańcu, Elektrociepłownia w Kielcach oraz zakłady cementowo-wapiennicze (Małogoszcz, Nowiny, Ożarów).

Na stan czystości powietrza w regionie wpływają również ponadregionalne zanieczyszczenia gazowe i pyłowe z Bełchatowa, Śląska i Krakowa. Porównując wielkość regionalnej emisji z emisją w województwach ościennych należy stwierdzić, że z 6 sąsiednich województw w 3 mają wyższą emisję pyłów i gazów (woj. śląskie, mazowieckie i łódzkie).

Duży wpływ na czystość powietrza ma także emisja niska pochodząca z lokalnych kotłowni, palenisk i środków transportu. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową, związaną z okresem grzewczym. Emisja komunikacyjna stwarza zagrożenie w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu.

4.4.2. Ocena jakości powietrza atmosferycznego

Zgodnie z art. 89 ustawy POŚ Główny Inspektor Ochrony Środowiska (w tym Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska GIOŚ na poziomie województw) dokonuje oceny poziomów substancji w powietrzu w danej strefie za rok poprzedni, a następnie dokonuje klasyfikacji stref, dla każdej substancji odrębnie, według określonych kryteriów. Następnie określono jedną klasę ogólną dla każdej strefy, ze względu na kryterium ochrony zdrowia ludzi i kryterium ochrony roślin. Wynikiem oceny jest zaliczenie każdej ze stref do jednej z klas. Wyniki ocen dla danego województwa są niezwłocznie przekazywane zarządowi województwa. Główny Inspektor Ochrony Środowiska dokonuje zbiorczej oceny jakości powietrza w skali kraju.

Oceny jakości powietrza wykonywane są w strefach (art. 87 POŚ), którymi są: aglomeracje o liczbie mieszkańców większej niż 250 tys., miasta o liczbie mieszkańców większej niż 100 tys. oraz pozostałe obszary województwa, niewchodzące w skład miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tys. oraz aglomeracji.

Oceny jakości powietrza dokonuje się z uwzględnieniem dwóch grup kryteriów: ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ustanowionych ze względu na ochronę roślin. Oceny obejmują wszystkie substancje, dla których zostały określone wartości: dopuszczalne, docelowe i cele długoterminowych stężeń w powietrzu, tj.:

- dla kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia ludzi są to: benzen C₆H₆, dwutlenek azotu NO₂, dwutlenek siarki SO₂, tlenek węgla CO, ozon O₃, pył zawieszony PM₁₀, pył zawieszony PM_{2,5} oraz metale: Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)piren w pyłe zawieszonym PM₁₀;
- dla kryteriów określonych w celu ochrony roślin są to: dwutlenek siarki SO₂, tlenki azotu NO_x i ozon O₃.

W regionie świętokrzyskim oceny jakości powietrza dokonuje się w 2 strefach, którymi są: miasto Kielce oraz strefa świętokrzyska (pozostały obszar województwa). W obu strefach dokonano oceny jakości powietrza pod kątem ochrony zdrowia ludzi. Natomiast ze względu na ochronę roślin klasyfikacja objęła obszar województwa, z wyłączeniem miasta Kielce.

W 2020 r. dokonano oceny poziomu substancji w powietrzu w poszczególnych strefach regionu i sporządzono ich klasyfikację odrębnie dla każdego rodzaju zanieczyszczenia. Następnie określono jedną klasę ogólną dla każdej strefy, ze względu na kryterium ochrony zdrowia ludzi i kryterium ochrony roślin. Wynikiem oceny jest zaliczenie każdej ze stref do jednej z poniższych klas (dla wszystkich substancji podlegających ocenie):

- klasa A (D1) — jeżeli stężenia zanieczyszczeń w strefie nie przekraczają poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych (D1);
- klasa C (D2) — gdy poziomy zanieczyszczeń przekraczają poziomy dopuszczalne, docelowe i poziomy celów długoterminowych (D2).

Ocenę jakości powietrza wykonano przede wszystkim w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych na stacjach Państwowego Monitoringu Środowiska na terenie województwa. Wykorzystano dane uzyskane na łącznie 14 stacjach monitoringu, wśród których na 9 pomiary wykonywane były metodami automatycznymi lub automatyczno-manualnymi, a na 5 prowadzono pomiary wyłącznie manualne.

W klasyfikacji dokonanej w 2020 r. **wg kryterium ochrony zdrowia ludzi** odnotowano następujące wyniki:

- dwutlenek siarki — obie strefy zakwalifikowano do klasy A;
- dwutlenek azotu — obie strefy zakwalifikowano do klasy A;
- tlenek węgla — obie strefy zakwalifikowano do klasy A;
- benzen — obie strefy zakwalifikowano do klasy A;
- ozon — obie strefy zostały zakwalifikowane do klasy A ze względu na poziom docelowy, a ze względu na przekroczenia poziomu celu długoterminowego do klasy D2.

- pył zawieszony PM10 — obie strefy przyporządkowano do klasy A ze względu na dotrzymanie poziomów dopuszczalnych dla stężeń 24-godzinnych i rocznych;
- pył zawieszony PM2,5 — obu strefom przypisano klasę A1 ze względu na dotrzymanie normy dla fazy II;
- ołów, arsen, kadm i nikiel w pyłe PM10 — obie strefy zakwalifikowano do klasy A;
- benzo(a)piren w pyłe PM10 — obie strefy zakwalifikowano do klasy C ze względu na średnioroczne przekroczenia poziomu docelowego

Podsumowując wyniki oceny rocznej i klasyfikacji stref dla kryterium ochrony zdrowia ludzi obie strefy uzyskały klasę C z powodu przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Przekroczenie wystąpiło również w zakresie poziomu celu długoterminowego określonego dla ozonu i skutkowało nadaniem obu strefom klasy D2. Dla pozostałych zanieczyszczeń z uwagi na dotrzymanie poziomu dopuszczalnego lub docelowego dla każdej z ocenianych substancji strefom nadano klasę A, a w przypadku pyłu PM2,5 klasę A1.

W ocenie powietrza z 2020 r. wykonanej **wg kryterium ochrony roślin** uzyskano następujące wyniki:

- dwutlenek siarki — strefę świętokrzyską zakwalifikowano do klasy A;
- tlenki azotu — strefę świętokrzyską zakwalifikowano do klasy A;
- ozon — strefę zakwalifikowano do klasy A pod względem poziomu docelowego, zaś ze względu na przekroczenia poziomu celu długoterminowego do klasy D2.

Podsumowując wyniki oceny rocznej i klasyfikacji stref dla kryterium ochrony roślin, strefę świętokrzyską pod względem dotrzymania wartości dopuszczalnych dla NO_x, SO₂ i poziomu docelowego ozonu zakwalifikowano do klasy A. Natomiast z uwagi na przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu, zaliczono do klasy D2.

Dla stref ze statusem klasy C oraz D2 określono obszary przekroczeń. W przypadku B(a)P przekroczenia poziomu docelowego w 2020 roku wystąpiły na większości obszaru miasta Kielce oraz w miastach powiatowych i mniejszych miejscowościach strefy świętokrzyskiej. W przypadku ozonu przekroczenie poziomu celu długoterminowego dla ochrony zdrowia dotyczyło całej strefy miasta Kielce oraz znacznych obszarów strefy świętokrzyskiej. Przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu dla ochrony roślin również objęło znaczny teren strefy świętokrzyskiej.

Klasyfikacja stref pod względem ochrony zdrowia za 2020 rok zmieniła się w porównaniu do roku 2019 w zakresie pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5. Dla tych dwóch zanieczyszczeń nastąpiło polepszenie sytuacji, gdyż w 2019 roku strefy województwa świętokrzyskiego uzyskały klasę C w wyniku przekroczeń dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu PM10, a strefa miasta Kielce klasę C1

za przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5} dla fazy II. Rok 2020 skutkowało brakiem przekroczeń dla tych dwóch zanieczyszczeń. Ponadto polepszenie sytuacji nastąpiło w zakresie ochrony roślin dla zanieczyszczenia ozonem, który w 2019 roku uzyskał klasę C z racji przekraczania poziomu docelowego, a w 2020 roku klasa polepszyła się do statusu A.

Dla pozostałych zanieczyszczeń i kryteriów klasy stref nie uległy zmianie. W tym również w zakresie benzo(a)pirenu nadal całe województwo znajduje się w klasie C. W województwie utrzymuje się również klasa D₂, którą strefy uzyskują z racji przekraczania poziomu celu długoterminowego ozonu. W przypadku ozonu poprawą na lepsze jest jedynie mniejszy obszar przekroczenia ozonu niż w latach poprzednich.

4.4.3. Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych

Dla obszaru Województwa Świętokrzyskiego, Sejmik Uchwałą nr XXII/291/20 z dnia 29 czerwca 2020 r. przyjął „*Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych*”.

Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego został opracowany w związku z odnotowaniem w 2018 roku przekroczenia standardów jakości powietrza w województwie świętokrzyskim. Program obejmuje dwie strefy oceny jakości powietrza — strefę miasto Kielce oraz — strefę świętokrzyską. Celem Programu ochrony powietrza jest wskazanie przyczyn wystąpienia przekroczeń poziomów dopuszczalnych i docelowych dla pyłu zawieszonego PM₁₀, PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu, a następnie wskazanie działań naprawczych, które pomogą poprawić jakość powietrza w województwie świętokrzyskim (z określeniem terminów, kosztów oraz podmiotów zobowiązanych do ich przeprowadzenia). Należą do nich:

- ograniczenie emisji z instalacji o małej mocy do 1 MW, w których następuje spalanie paliw stałych;
- ograniczenie oddziaływania transportu drogowego poprzez wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza tereny miejskie;
- prowadzenie kontroli przestrzegania przepisów ograniczających używanie paliw lub urządzeń do celów grzewczych oraz zakazu spalania odpadów;
- prowadzenie działań promocyjnych i edukacyjnych (ulotki, imprezy, akcje szkolne, audycje, konferencje) oraz informacyjnych i szkoleniowych.

Przewidziano realizację szeregu działań naprawczych w obszarze *polityki przestrzennej*. Gminy, gdzie występują przekroczenia wartości dopuszczalnych pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} powinny mieć opracowane plany zagospodarowania przestrzennego zawierające zapisy wskazujące na ograniczenie

stosowania systemów grzewczych, które mają negatywny wpływ na jakość powietrza oraz ograniczające lokalizację obiektów, których funkcjonowanie wzmaga natężenie ruchu pojazdów (dot. np. centrów handlowych). Przy planowaniu obszarów miast i większych miejscowości należy uwzględniać zapisy mówiące o zachowaniu korytarzy przewietrzania, w tym klinów nawietrzających. Naturalne kliny lub specjalnie projektowane obszary wolne od zabudowy mają na celu poprawę przepływu powietrza. Konieczny jest również rozwój zielonej infrastruktury posiadającej funkcje prozdrowotne — zmniejszanie zanieczyszczeń powietrza oraz stabilizacja temperatury i wilgotności powietrza.

Integralną częścią Programu jest plan działań krótkoterminowych, który wskazuje zadania do realizacji w okresach wystąpienia poziomów informowania oraz poziomów alarmowych substancji. Działania krótkoterminowe związane są z ograniczeniem czasu ekspozycji i działaniami prewencyjnymi w przypadku ryzyka wystąpienia przekroczenia lub wystąpienia przekroczenia poziomu dopuszczalnego, docelowego lub alarmowego stężeń substancji objętych Programem.

4.4.4. Uchwała antysmogowa

Na obszarze województwa świętokrzyskiego obowiązuje Uchwała antysmogowa będąca aktem prawa miejscowego — *Uchwała nr XXII/292/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 czerwca 2020 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa świętokrzyskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw*. Uchwała ta określa wymagania dla instalacji i paliw dopuszczonych do stosowania w gminach położonych w granicach administracyjnych regionu.

Głównym celem podjęcia uchwały jest wyeliminowanie nieekologicznych kotłów opalanych paliwem stałym, jak również ograniczenie spalania niskiej jakości paliw. Działania te są konieczne do osiągnięcia normatywnych stężeń szkodliwych dla zdrowia pyłów PM10 i PM2,5 oraz kancerogennego benzo(a)pirenu.

Przedmiotowa uchwała wprowadza następujący harmonogram eliminacji nieekologicznych źródeł ciepła:

- od dnia 1 lipca 2021 r. nie wolno spalać najbardziej zanieczyszczających powietrze paliw stałych, tj.: mułów i flotokonzentratów węglowych, węgla brunatnego, węgla kamiennego o uziarnieniu poniżej 3 mm oraz paliw zawierających biomasę o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20%;
- od dnia 1 lipca 2023 r. nie wolno użytkować kotłów pozaklasowych tzw. kopciuchów (według normy PN-EN 303-5:2012);
- od 1 lipca 2024 r. nie wolno użytkować kotłów posiadających 3 i 4 klasę;

- od 1 lipca 2026 r. wolno użytkować kotły spełniające wymagania ekoprojektu zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe;
- od 1 lipca 2026 r. nie wolno użytkować kotłów na paliwo stałe w budynkach, jeśli istnieje możliwość przyłączenia budynku do sieci gazowej lub ciepłowniczej.

Ponadto wymagania, określone w *rozporządzeniu Komisji (UE) 2015/1185 w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe*, w stosunku do ogrzewaczy pomieszczeń na paliwa stałe wprowadzanych do obrotu i do użytkowania, zaczną obowiązywać od 1 stycznia 2022 roku.

Od 1 lipca 2026 r. na terenie województwa świętokrzyskiego, będzie można użytkować tylko odnawialne, bądź niskoemisyjne źródła ciepła takie jak: ciepło z sieci miejskiej, kotły na gaz lub olej opałowy, pompy ciepła, ogrzewanie elektryczne. Jedynie w sytuacji braku możliwości podłączenia budynku do sieci miejskiej, bądź sieci gazowej, dopuszczalne będzie spalanie paliw stałych w kotłach spełniających wymagania ekoprojektu, zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe.

4.4.5. Główne problemy i obszary problemowe

Do najważniejszych problemów związanych z ochroną powietrza atmosferycznego w województwie świętokrzyskim należą:

- niska emisja, której źródłem są lokalne kotłownie, gospodarstwa domowe i komunikacja;
- stosowanie paliw o wysokiej zawartości popiołu i siarki wraz ze spalaniem śmieci;
- wysoki udział indywidualnego ogrzewania na paliwa stałe w ogólnym bilansie energetycznym;
- napływ zanieczyszczeń powietrza z sąsiednich regionów;
- występowanie w województwie stref zakwalifikowanych do klasy C i D2 ze względu na kryterium ochrony zdrowia oraz stref zakwalifikowanych do klasy D2 ze względu na kryterium ochrony roślin — ww. strefy stanowią jednocześnie obszary problemowe w przedmiotowej dziedzinie.

4.4.6. Wnioski do zmiany Planu województwa

Niezbędne korekty projektu zmiany Planu województwa, które powinny zostać wniesione do przedmiotowego dokumentu wynikają z aktualnego stanu jakości powietrza atmosferycznego

w regionie oraz zapisów wojewódzkiego programu ochrony powietrza i wymogów uchwały antysmogowej.

4.5. GOSPODARKA WODNA

4.5.1. Zasoby i jakość wód powierzchniowych

Województwo świętokrzyskie położone jest w lewostronnym dorzeczu rzeki Wisły, na pograniczu górnego i środkowego jej biegu. Naturalną, południowo-wschodnią granicę województwa (od ujścia Nidzicy do ujścia Kamiennej) stanowi Wisła. Całkowita długość rzek w regionie wynosi 2 739,4 km. Na omawianym terenie znajduje się 10 zlewni głównych II rzędu: Pilicy, Kamiennej, Nidy, Czarnej Staszowskiej, Koprzywianki, Opatówki, Hżanki, Nidzicy, Kanału Strumień, Krępianki i Radomki. Największe obszarowo zlewnie II rzędu tworzą Nida (3 865,4 km²) oraz Kamienna (1 892 km²).

Głównym obszarem źródłowym w regionie jest Wyżyna Kielecka, skąd wypływają m.in.: Kamienna z dopływami, Opatówka, Koprzywianka, Czarna Nida, Czarna Konecka i Czarna Włoszczowska. Administracyjnie obszar położony jest w zasięgu działania RZGW Kraków — rejon Górnej Wisły i RZGW Warszawa — rejon środkowej Wisły. Podział ten jest rezultatem naturalnych uwarunkowań dorzecza.

Przeciętne zasoby wód powierzchniowych w Europie kształtują się na poziomie 4,6 dm³/rok na jednego mieszkańca. Polska należy do krajów o małych zasobach wodnych. Średni roczny odpływ wód powierzchniowych wynosi około 41,2 km³, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje roczny zasób wód ok. 1,1 dm³ (4-krotnie mniej niż w Europie).

W regionie zasoby wód powierzchniowych wyrażone odpływem rocznym wynoszą ok. 1 890 mln m³, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje wartość około 1,4 dm³. W stosunku do średniej w krajach europejskich zasoby wód powierzchniowych województwa, jak również Polski, są średnio 3-krotnie niższe. Ważną rolę w gospodarowaniu wodą pełnią obiekty retencyjne.

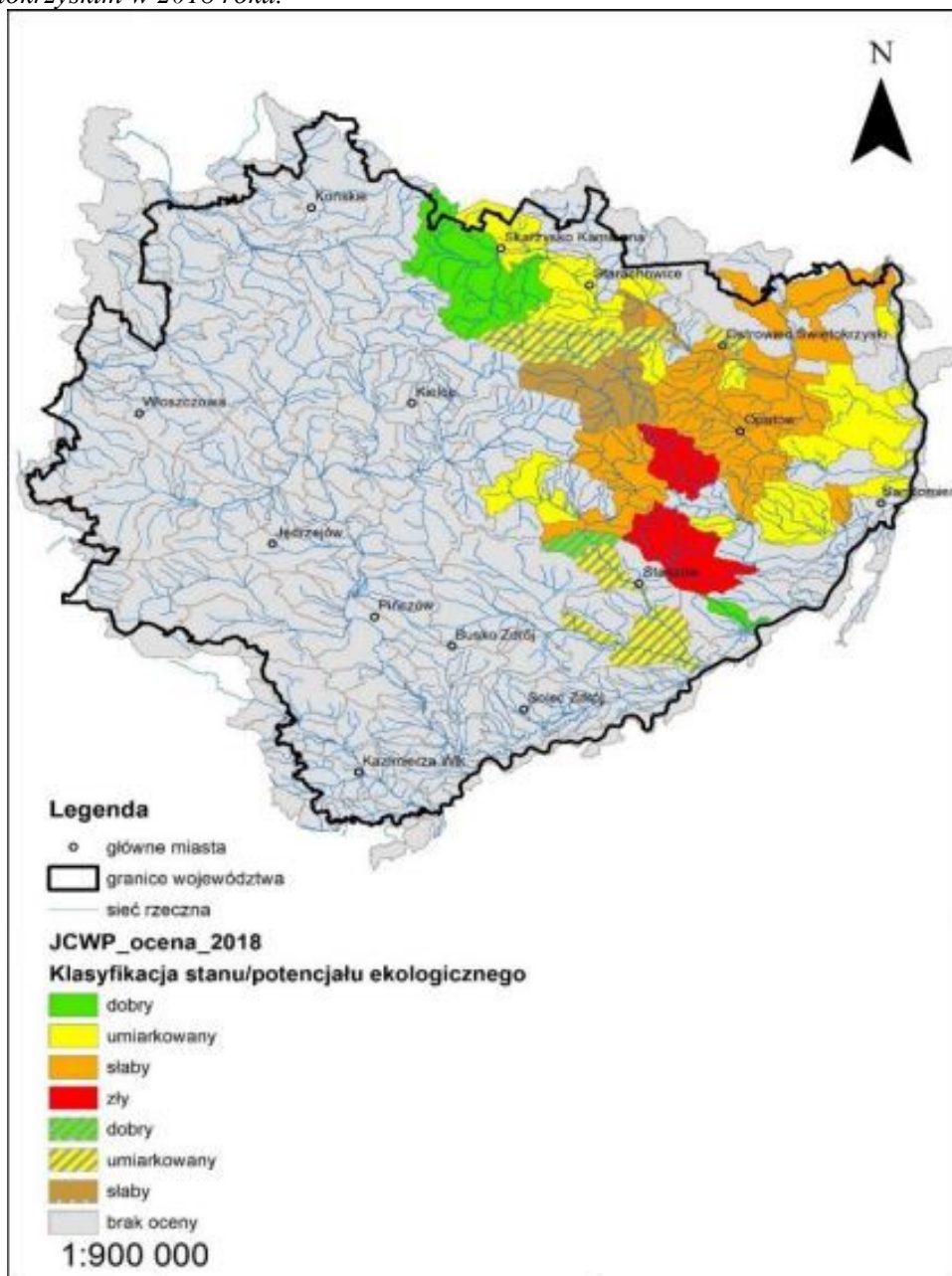
W 2018 r. badania monitoringowe jakości wód powierzchniowych w woj. świętokrzyskim zostały przeprowadzone w 62 jednolitych częściach wód, w tym w 60 JCWP rzecznych i w 2 JCWP, którymi są zbiorniki zaporowe. Łącznie województwo posiada 192 JCWP (*Stan środowiska w województwie świętokrzyskim — Raport 2020, GIOŚ 2020*).

Stan/potencjał ekologiczny wód na terenie woj. świętokrzyskiego oceniono w 42 jednolitych częściach wód powierzchniowych jako:

- dobry w 4 jcwp — 2%;
- umiarkowany w 23 jcwp — 12%;

- słaby w 13 jcwp — 7%;
- zły w 2 jcwp — 1%.

Mapa 16. Ocena stanu/potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w 2018 roku.

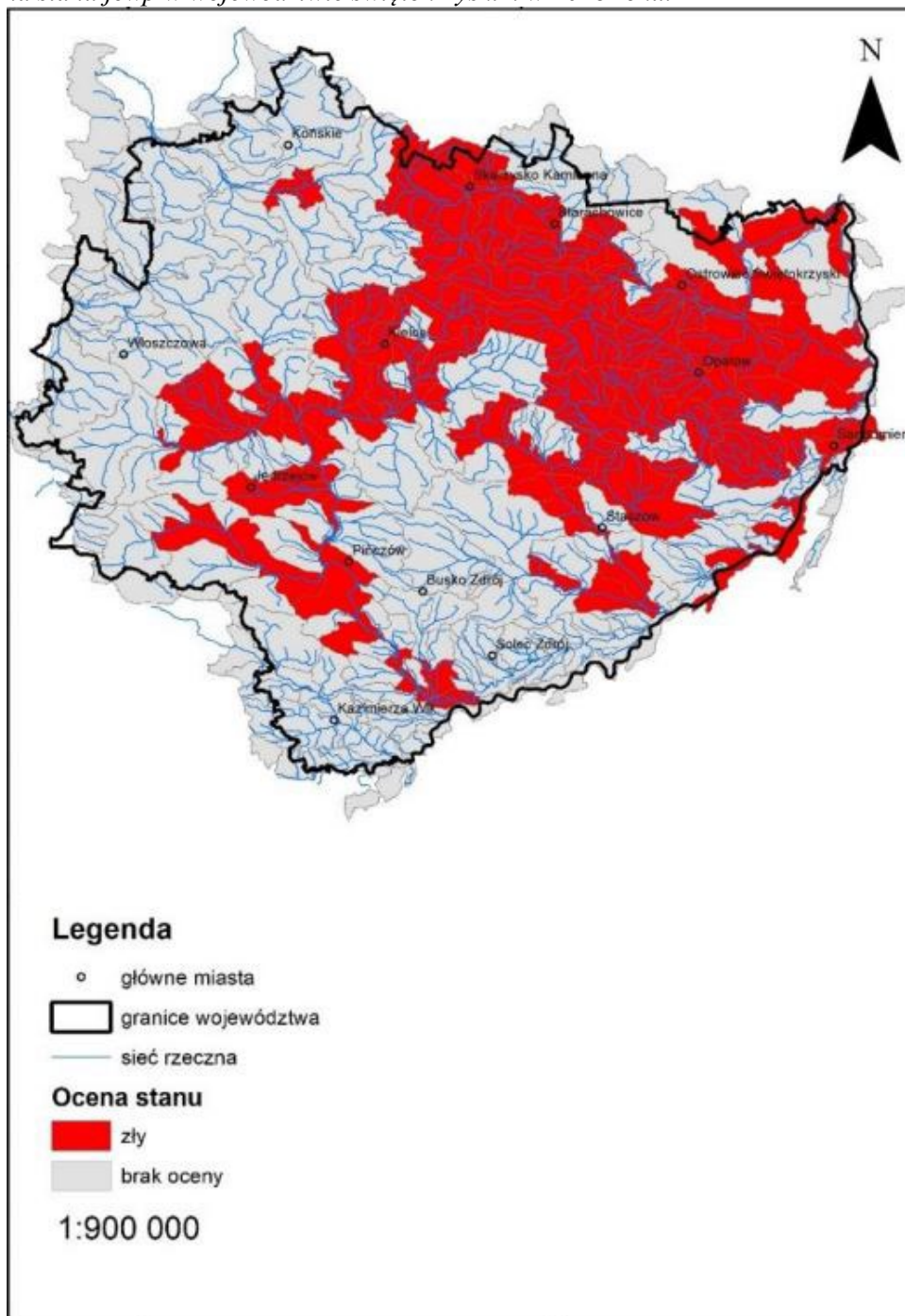

Źródło: Państwowy Monitoring Środowiska.

W ciekach naturalnych dobry stan ekologiczny odnotowano w 3-ch (1,6%) badanych jcwp, stan umiarkowany w 18 jcwp (9,4%), słaby w 11 jcwp (5,7%) i zły w 2 jcwp (1%). Dobry stan ekologiczny osiągnęły wody rzek: początkowy odcinek rzeki Kamiennej i jej dopływ Żarnówka oraz Dopływ z Piskowoli. W ciekach silnie zmienionych dobry potencjał ekologiczny osiągnęła 1 jcwp (0,5%), umiarkowany wystąpił w 5 jcwp (2,6%), słaby w 2 jcwp (1%). Dobry potencjał osiągnął zbiornik Chańcza w zlewni Czarnej Staszowskiej.

Ocenę ogólną stanu na obszarze województwa świętokrzyskiego wykonano w 61 jcwp (32%). Wykazała ona zły stan we wszystkich jcwp. Ponadto w 1 z badanych jcwp, z dobrym stanem ekologicznym, nie określono stanu wód z uwagi na brak badań elementów chemicznych i oceny stanu chemicznego.

Mapa 17. Ocena stanu jcwp w województwie świętokrzyskim w 2018 roku.

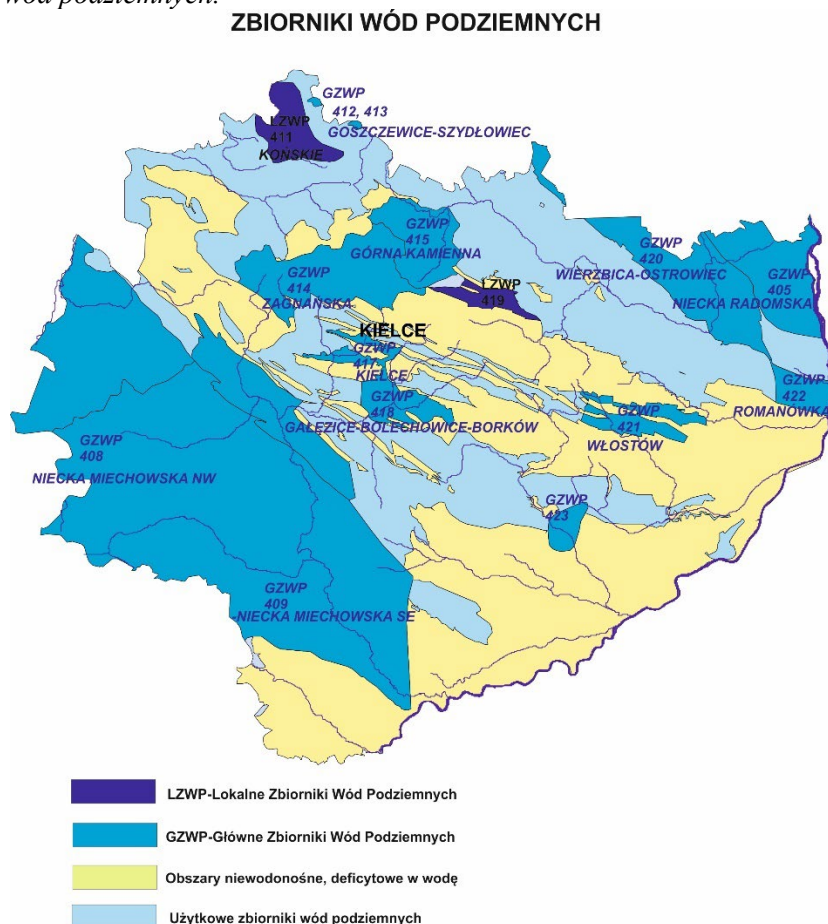
Źródło: Państwowy Monitoring Środowiska.

Zasięg obszarów wrażliwych na substancje biogenne pochodzenia komunalnego obejmuje terytorium całej Polski,

4.5.2. Zasoby i jakość wód podziemnych

Obszar województwa jest bardzo zróżnicowany pod względem budowy geologicznej, co ma wpływ na możliwości gromadzenia się i ruchu wód podziemnych. Obok obszarów zasobnych w wodę pitną, występują obszary o skromnych zasobach oraz o stałym lub okresowym ich deficycie. W granicach województwa znajduje się w całości lub w części 12 głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) wymagających szczególnej ochrony. W stosunku do lat poprzednich liczba ta uległa zmianie ponieważ GZWP: 411 Końskie, 419 Bodzentyn zostały uznane jako lokalne zbiorniki wód podziemnych (LZWP) oraz zbiornik 412 i 413 zostały połączone w jeden zbiornik (GZWP nr 412 i 413 Goszczewice-Szydłowiec). Łącznie zbiorniki GZWP i LZWP zajmują, powierzchnię 4 510,0 km² (ok. 38,0% powierzchni regionu). Użytkowe poziomy wodonośne zajmują powierzchnię ok. 5 222 km², a obszary bezwodne 3 940 km².

Mapa 18. Zbiorniki wód podziemnych.

Źródło: Mapa na podstawie

danych: <https://geologia.pgi.gov.pl/arcgis/apps/MapSeries/index.html?appid=8d14826a895641e2be10385ef3005b3c>.

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych na dzień 31.12.2019 r. wynosiły 62 779,73 m³/h (31.12.2015 r. — 60 856,1 m³/h, 2008 r. — 60 431,06 m³/h, w 2006 r. — 59 920,90 m³/h). Zasoby eksploatacyjne stanowią część naturalnych zasobów odnawialnych, możliwą do eksploatacji w określonych warunkach środowiska oraz warunkach hydrogeologicznych i technicznych.

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2018 roku wykonano badania stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych w 24 punktach sieci krajowej w ramach monitoringu operacyjnego. Na terenie województwa świętokrzyskiego wyznaczono cztery takie JCWPd: 86, 101, 102 i 115. Badaniami objęto w 62% punkty wód w głębszych oraz w 38% punkty wód gruntowych. W obrębie województwa świętokrzyskiego punkty pomiarowe zlokalizowane były w 4 JCWPd.

Tabela 3. Wykaz punktów pomiarowych zlokalizowanych w jednolitych częściach wód podziemnych na terenie woj. świętokrzyskiego badanych w 2018 roku.

Wykaz punktów pomiarowych zlokalizowanych w jednolitych częściach wód podziemnych na terenie woj. świętokrzyskiego badanych w 2018 roku (źródło: GIOŚ/PMŚ)

Lp.	Nr JCWP	Nr ppk	Miejscowość	Gmina	Powiat
1.	86	2321	Kutery	Brody	starachowicki
2.	101	603	Suków	Daleszyce	kielecki
3.	101	1347	Wolica	Chęciny	kielecki
4.	101	1401	Wola Jachowa	Górno	kielecki
5.	101	1922	Dobrzyszów	Łopuszno	kielecki
6.	101	2346	Ściegna	Zagnańsk	kielecki
7.	101	605	Nałęczów 1	Kielce	M. Kielce
8.	101	606	Nałęczów 2	Kielce	M. Kielce
9.	101	607	Nałęczów 3	Kielce	M. Kielce
10.	101	608	Nałęczów 4	Kielce	M. Kielce
11.	101	1395	M. Kielce	Kielce	M. Kielce
12.	101	2042	Bocheniec	Małogoszcz	jędrzejowski
13.	102	327	Sieradowice Pierwsze	Bodzentyn	kielecki
14.	102	412	Skarżysko-Kamienna	Skarżysko -Kamienna	skarżyski
15.	102	2324	Mroczków	Bliżyn	skarżyski
16.	102	1011	Smyków	Cmielów	ostrowiecki
17.	102	1911	Strupice	Waśniów	ostrowiecki
18.	102	1379	Marcinków	Wąchock	starachowicki
19.	102	2038	Stary Bostów	Pawłów	starachowicki
20.	115	499	Chmielnik	Chmielnik	kielecki
21.	115	500	Kurozwęki	Staszów	staszowski
22.	115	1404	Rytwiany	Rytwiany	staszowski
23.	115	1831	Szydłów	Szydłów	staszowski
24.	115	2665	Tursko Małe	Połaniec	staszowski

Źródło: GIOŚ/PMŚ.

Jakość badanych wód podziemnych kształtowała się następująco:

- w 8 punktach występowała woda II klasy (dobrej jakości),
- w 5 punktach woda III klasy (zadowalającej jakości),
- w 9 punktach woda IV klasy (niezadowalającej jakości),
- w 2 punktach woda V klasy (złej jakości).

Badane w 2018 r. wody podziemne w woj. świętokrzyskim charakteryzują się dobrym stanem chemicznym w 54% ppk (klasa II i III), natomiast w 46% ppk wody zakwalifikowano do słabego stanu chemicznego (klasa IV i V).

Mapa 19. Klasa jakości wód podziemnych w punktach sieci monitoringu operacyjnego w województwie świętokrzyskim w 2018 r.

Źródło: GIOŚ/PMŚ, (https://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/wod_podz/2019/podziemne.pdf).

4.5.3. Zagrożenie powodziowe

Zgodnie z art. 16, ust. 43 ustawy z dnia 20.07.2017 r. Prawo Wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 2233 z późn. zm.) przez powódź rozumie się czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, w szczególności wywołane przez wezbranie wody w ciekach

naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, z wyłączeniem pokrycia przez wodę terenu wywołanego przez wezbranie wody w systemach kanalizacyjnych.

Podstawą wszelkich działań z zakresu ochrony przeciwpowodziowej na wszystkich szczeblach decyzyjnych, jest znajomość obszarów, które w wyniku powodzi mogą zostać zalane.

Oprócz ekstremalnych zjawisk naturalnych działalność człowieka w dużej mierze ma wpływ na zjawiska powodziowe. Nadmierny spływ wód do odbiorników nieprzystosowanych do ich odbioru, wywołany uszczelnieniem dużych obszarów zurbanizowanych (duże powierzchnie betonowe, asfaltowe, itp.), brak obszarów przeznaczonych do magazynowania wody opadowej, awarie i katastrofy urządzeń hydrotechnicznych, regulacja rzek oraz zabudowywanie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi to następstwa działalności człowieka, które prowadzą do powodzi.

Zgodnie z art. 169 ww. ustawy dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego sporządza się mapy zagrożenia powodziowego (MZP). Na mapach tych przedstawia się między innymi obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Mapy zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego (MRP) podlegają przeglądowi co 6 lat oraz w razie potrzeby aktualizacji.

Mapa 20. Rzeki lub odcinki rzek, dla których sporządzono MZP i MRP w II cyklu planistycznym.

Źródło: <https://powodz.gov.pl/pl/mapy>

I cykl planistyczny obejmował lata 2010–2015, II cykl planistyczny obejmuje lata 2016–2020. Podanie do publicznej wiadomości przez ich umieszczenie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Środowiska i Klimatu nastąpiło w dniu 22 października 2020 r.

Zgodnie z art. 166 Prawa wodnego obszary szczególnego zagrożenia powodzią uwzględnia się w Planie województwa, strategii rozwoju województwa, strategii rozwoju gminy, strategii rozwoju ponadlokalnego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, gminnym programie rewitalizacji, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzji o warunkach zabudowy.

Należy jednak pamiętać, że Studium ochrony przeciwpowodziowej, sporządzone przez właściwego dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej, zachowuje ważność do dnia

sporządzenia mapy zagrożenia powodziowego (art. 14 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw Dz. U. z dnia 15 lutego 2011 r. nr 32 poz. 159).

Oprócz wyznaczonych obszarów występuje wiele miejsc, narażonych na niebezpieczeństwo podtapiania w czasie wystąpienia zjawisk ekstremalnych, na których należałoby ograniczyć również zabudowę.

Głównym zabezpieczeniem przed powodzią są wały przeciwpowodziowe, które w regionie mają łączną długość 340,049 km i chronią obszar o powierzchni 428,86 km². Zabezpieczenia obwałowaniami posiadają: cały odcinek rzeki Wisły w granicach województwa, najbardziej zagrożone tereny wzdłuż rzeki Kamiennej oraz tereny dolnych odcinków rzek: Nidy, Nidzicy, Koprzywianki i Opatówki.

Dużą rolę w walce z powodzią spełniają magazyny przeciwpowodziowe. Na obszarze województwa znajdują się dwa wojewódzkie magazyny przeciwpowodziowe. Wyposażone są w najbardziej dostępny i najprostszy w wykorzystaniu, a jednocześnie najbardziej skuteczny w walce z żywiołem sprzęt przeciwpowodziowy, w ilościach pozwalających na podjęcie efektywnych działań.

Tabela 4. Aktualne Zestawienie wojewódzkich magazynów przeciwpowodziowych na terenie województwa świętokrzyskiego.

Lp.	Miejscowość	Gmina	Nazwa magazynu
1.	Grotniki Duże	Nowy Korczyn	Magazyn wojewódzki nr 1
2.	Kępa Chwałowska	Dwikozy	Wojewódzki magazyn przeciwpowodziowy nr 2 (magazyn przywałowy)

Źródło: Świętokrzyski Urząd Wojewódzki.

Znaczącą rolę w zapobieganiu powodziom odgrywają również zbiorniki retencyjne. Ich lokalizacja i pojemność muszą zostać dokładnie zaplanowane, z uwzględnieniem warunków hydrologiczno-meteorologicznych w całej zlewni, a szczególnie możliwości wystąpienia zjawisk ekstremalnych. W województwie świętokrzyskim do chwili uchylecia „Programu małej retencji dla Województwa Świętokrzyskiego” (Uchwała nr XL/592/18 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 stycznia 2018 r.) zbiorniki realizowane były z w/w programu. W chwili obecnej kompetencje w zakresie gospodarki wodnej sprawuje Państwowe Gospodarstwo Wody Polskie.

W zlewni Kamiennej i Czarnej Staszowskiej zlokalizowane są 3 duże zbiorniki retencyjne o pojemności łącznej 66,563 mln m³ (przy max. poziomie piętrzenia). Są to: Chańcza (23,78 mln m³), Brody (7,59 mln m³) i Wióry (34,66 mln m³).

Całkowita długość rzek regionu wynosi 2 739,4 km, z tego 1 332 km zostało uregulowanych. Przyspieszony, w wyniku regulacji rzek, odpływ wód z górnych odcinków, może być przyczyną wzrostu zagrożeń powodziowych w ich dolnym biegu. W województwie znajdują się 553 budowle piętrzące na rzekach, które umożliwiają retencję korytową w ilości 4,178 mln m³.

Zabrania się grodzenia (art. 232 ustawy Prawa Wodnego) nieruchomości przyległych do powierzchniowych wód publicznych w odległości mniejszej niż 1,5 m od linii brzegu, a także zakazywania lub uniemożliwiania przechodzenia przez ten obszar.

W celu zminimalizowania odpływu wód i ograniczenia lokalnym podtopieniom należy zadbać o pozostawianie powierzchni biologicznie czynnej, budowę przepuszczalnych chodników oraz tworzenie zielonych dachów, ogrodów deszczowych, które powinny stać się nieodzownym elementem w krajobrazie miast i gmin.

4.5.4. Zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków

Ogólny pobór wody na potrzeby komunalne i gospodarki narodowej w 2020 roku w województwie świętokrzyskim wyniósł 1 050,7 hm³, co stanowi aż 12% pobranej wody w Polsce. W stosunku do roku poprzedniego pobór spadł o około 24%. Spadek poboru wody nastąpił głównie w przemyśle. Sytuacja ta spowodowana jest najprawdopodobniej sytuacją związaną z epidemią Covid-19 oraz skutkami gospodarczymi w poszczególnych sektorach i przedsiębiorstwach.

Wskaźnik poboru wody w Polsce również wykazał spadek o 6% (8 666,3 hm³ — 2020 r., 1 050,7 hm³ — 2019 r.).

Tabela 5. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności.

Rok	Pobór - hm ³
2006	1 205,9
2009	1 254,8
2015	1 354,1
2019	1 390,9
2020	1 050,7

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>.

Z ujęć powierzchniowych na cele produkcyjne pobiera się ok. 91% wody, natomiast z sieci wodociągowej 4%. Największy pobór tych wód na cele produkcyjne miał miejsce w powiecie staszowskim (1 256 626 hm³), na obszarze którego zlokalizowana jest Elektrownia Połaniec zużywająca wodę do celów chłodniczych.

Tabela 6. Pobór wody w przemyśle.

Rok	Pobór hm ³
2019	1 263
2020	929

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>.

Wody podziemne stanowią główne źródło zaopatrzenia w wodę ludności i gospodarki w województwie świętokrzyskim. Ich pobór w celu eksploatacji sieci wodociągowej w 2020 r. wyniósł 57 hm³ (w stosunku do roku 2019 był na tym samym poziomie).

Tabela 7. Pobór wody — eksploatacja sieci wodociągowej.

Rok	Pobór ogółem hm ³
2009	54,9
2015	56,3
2019	57,0
2020	57,0

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>.

Ostatnie lata przyniosły dynamiczny rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, szczególnie na obszarach wiejskich. W 2020 roku średnia długość sieci wodociągowej rozdzielczej w Polsce wynosiła 16 708,2 km, a w woj. świętokrzyskim długość sieci wynosiła 14 016,1 km i była niższa od średniej krajowej o 16%.

Tabela 8. Długość sieci wodociągowej.

Rok	Polska (średnia długość) km	Świętokrzyskie km
2009	16708,2	12143,1
2015	18616,9	13428,0
2020	19588,1	14016,1

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>.

Roczne zużycie wody na jednego mieszkańca w woj. świętokrzyskim wynosiło 28,4 m³/rok i jest niższe o 16% niż w Polsce, które wynosi 33,9 m³/rok. Przeciętna gęstość sieci wodociągowej w 2020 roku w Polsce wynosiła 100,2 km/100 km², w woj. świętokrzyskim była wyższa i wynosiła 119,7 km/100 km².

Tabela 9. Sieć wodociągowa rozdzielcza na 100 km².

Rok	Polska	Świętokrzyskie
2009	85,5	103,7
2015	95,3	114,7
2020	100,2	119,7

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>.

Z rozbudową wodociągów równocześnie powinna rozwijać się sieć kanalizacyjna, która ma duże zaległości z lat ubiegłych. W Polsce nasycenie siecią kanalizacyjną wynosiło 54,2 km/100 km² w woj. świętokrzyskim wartość jest porównywalna i wynosi 56,3 km/100 km². Długość sieci kanalizacyjnej rozdzielczej w 2020 roku w świętokrzyskim wynosiła 6 594,2 km.

Tabela 10. Sieć kanalizacyjna rozdzielcza na 100 km².

Rok	Polska	Świętokrzyskie
2009	32,0	26,0
2015	47,9	51,9
2020	54,2	56,3

Zródło: <https://bdl.stat.gov.pl>.

Tabela 11. Długość sieci wodociągowej w stosunku do kanalizacyjnej.

Rok	Sieć wodociągowa		Sieć kanalizacyjna		Różnica w % między kanalizac. a wodociąg.	
	świętokrzyskie	Polska	świętokrzyskie	Polska	świętokrzyskie	Polska
2009	12143,1	267332,1	3040,7	100201,5	74	62
2015	13428,0	297871,1	6081,5	149668,0	54	49
2020	14016,1	313409,6	6594,2	169629,7	52	46

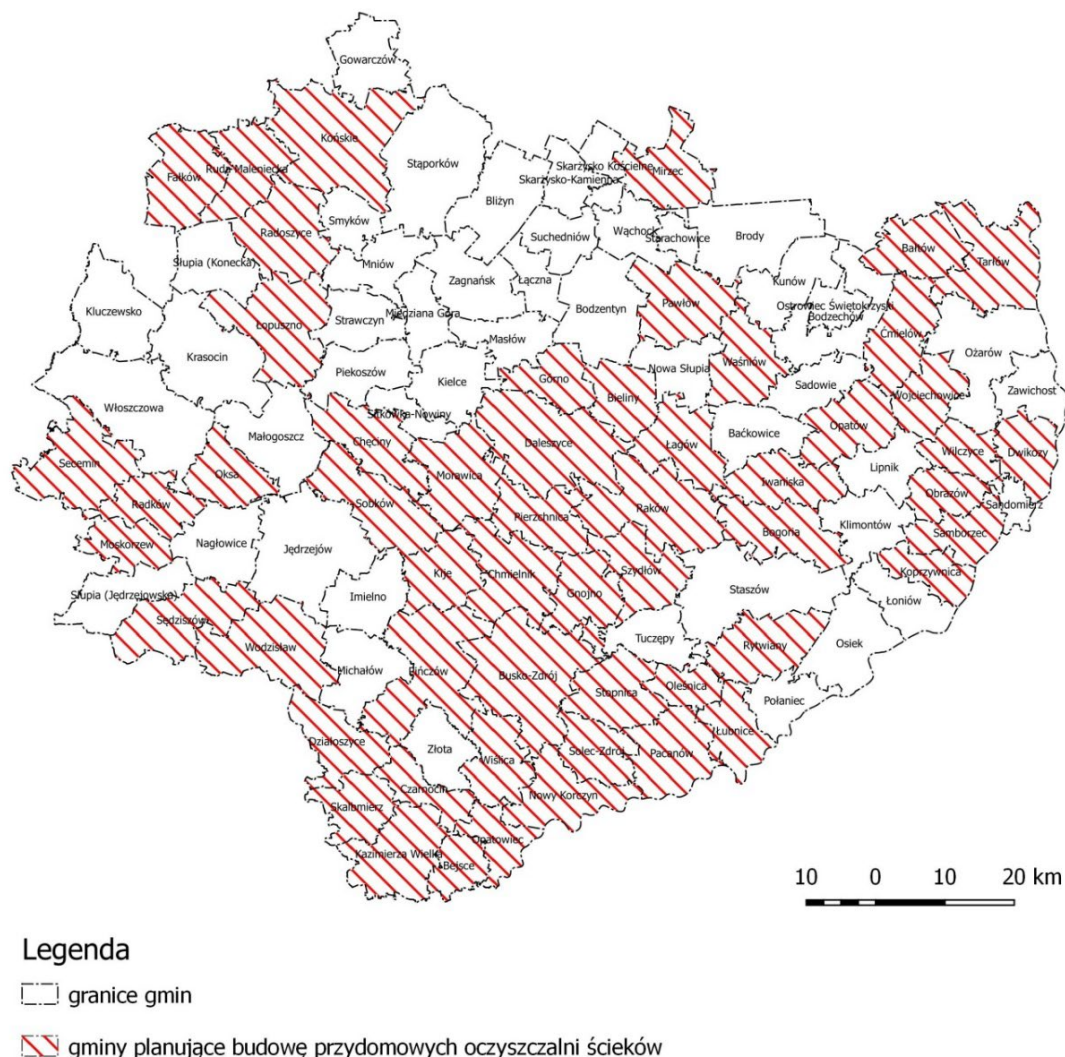
Zródło: <https://bdl.stat.gov.pl>.

Dysproporcja pomiędzy długością sieci rozdzielczej wodociągowej a kanalizacyjnej jest ciągle duża. Należy jednak zauważyć, że w ostatnich latach sukcesywnie zmniejsza się różnica pomiędzy sieciami. Ponadto zostały wybudowane przydomowe oczyszczalnie ścieków z „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków” w miejscach, gdzie zabudowa jest rozproszona i z przyczyn ekonomicznych jest to nie uzasadnione.

Na terenie województwa świętokrzyskiego zewidencjonowano 12 423 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków (urządzenia przeznaczone do oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych w ilości do 5 m³/d) oraz 91 951 szt. zbiorników bezodpływowych. Gminy, w których brak jest rozwiązań systemowych w trudno dostępnych miejscach w dalszym ciągu będą mogły korzystać z programu: Aktualizacji „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego na lata 2018–2021 z perspektywą do 2026”.

Mapa 21. Planowana realizacja przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie województwa świętokrzyskiego.

Źródło: Aktualizacja „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego na lata 2018–2021 z perspektywą do 2026”.

W województwie świętokrzyskim na obszarach miejskich i wiejskich łącznie z oczyszczalni ścieków korzystało 65% (61,7% w 2015 r.) ludności, w tym z oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów — 49% (47,3% w 2015 r.), tj. mniej o 11% niż średnia krajowa. Metoda ta jest najbardziej efektywna w usuwaniu substancji przyczyniających się do eutrofizacji wód. W roku 2020, w stosunku do roku 2015 z oczyszczalni ścieków korzystało o 4% ludności więcej. Stosunek korzystających z oczyszczalni w miastach i na wsi wynosi 65% do 35%. W Polsce jest to stosunek 75% do 25%.

Na terenie naszego województwa zlokalizowanych jest 114 oczyszczalni ścieków, w tym 76 biologicznych i 38 z podwyższonym usuwaniem biogenów (w roku 2016 działało 111 oczyszczalni oraz 34 oczyszczalnie przemysłowe). Oczyszczalnie komunalne i przemysłowe posiadają łączną przepustowość 405 346 m³/dobę.

Istotną rolę w gospodarce wodnej, obok wielkości zasobów odgrywa problem jakości i związana z nimi gospodarka ściekowa. Podstawowym źródłem zanieczyszczeń wód w Polsce, jak i w województwie świętokrzyskim, są ścieki pochodzące z miast i przemysłu oraz spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, zwłaszcza nieposiadających kanalizacji.

W 2020 roku w województwie oczyszczono 91% ścieków wymagających oczyszczenia (w Polsce 95%). W tym samym roku z obszaru województwa odprowadzono do wód powierzchniowych lub do ziemi 72524,0 dam³ ścieków wymagających oczyszczenia (w 2016 roku 80 979,6 dam³). Łącznie oczyszczono 65755 dam³ ścieków z zakładów przemysłowych i z sieci kanalizacyjnej. Nie oczyszczono 9% ścieków pochodzących z zakładów przemysłowych.

Zgodnie z dyrektywą UE nr 91/271/EWG wszystkie aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 powinny być wyposażone w sieci kanalizacyjne dla ścieków komunalnych, zakończone oczyszczalniami ścieków.

Aglomeracja oznacza obszar, gdzie zaludnienie i/lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych albo do końcowego punktu zrzutu.

Sejmik Województwa w latach 2014–2017 w drodze uchwały wyznaczał aglomeracje po uzgodnieniu z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej i właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska (dla obszarów objętych przynajmniej jedną formą ochrony przyrody) oraz po zasięgnięciu przez marszałka województwa opinii zainteresowanych gmin. Na mocy art. 87 ust 1 ustawy Prawo Wodne aglomeracje wyznacza, w drodze uchwały będącej aktem prawa miejscowego rada gminy.

Do końca 2020 roku rada gminy miała obowiązek podjąć uchwałę w celu wyznaczenia aglomeracji. Dotychczasowe akty prawa miejscowego wydane w drodze uchwały Sejmiku Województwa zachowały moc do dnia 31 grudnia 2020 roku, zgodnie z art. 565 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne. Na obszarze województwa zostało wyznaczonych 68 aglomeracji.

Wyznaczone aglomeracje stanowią prawo miejscowe i wyznaczają kierunki działań obszarowych w zakresie gromadzenia i oczyszczania ścieków komunalnych.

Tabela 12. Wykaz aglomeracji w województwie świętokrzyskim.

Lp.	Aglomeracje	Obowiązująca Uchwała	RLM aglomeracji zgodnie z obowiązującą uchwałą
1.	Kielce	Uchwała nr XXXVIII/739/2020 Rady Miasta Kielce z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Kielce	254 686
2.	Ostrowiec Świętokrzyski	Uchwała nr XXXIX/108/2020 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 27 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Ostrowiec Świętokrzyski	84 865
3.	Starachowice	Uchwała nr X/9/2020 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 18 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru, wielkości i granic Aglomeracji Starachowice	76 473
4.	Skarżysko-Kamienna	Uchwała nr XXXII/263/2020 Rady Miasta Skarżyska-Kamiennej z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Skarżysko-Kamienna	52 332
5.	Końskie	Uchwała nr XXVI/251/2020 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Końskie	34 898
6.	Jędrzejów	Uchwała nr XXXI/270/21 Rady Miejskiej w Jędrzejowie z dnia 21 stycznia 2021 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Jędrzejów	31 328
7.	Sandomierz	Uchwała nr XXVIII/319/2020 Rady Miasta Sandomierza z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Sandomierz	29 601
8.	Busko-Zdrój	Uchwała nr XXX/345/2020 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Busko-Zdrój	28 605
9.	Staszów	Uchwała nr XXXIV/306/2020 Rady Miejskiej w Staszowie z dnia 10 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Staszów	24 357
10.	Pińczów	Uchwała nr XXV/262/2020 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Pińczów	18 051
11.	Morawica	Uchwała nr XXXIV/326/21 Rady Miejskiej w Morawicy z dnia 8 kwietnia 2021 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Morawica	15 500
12.	Bodzentyn	Uchwała nr XXXVII/297/2020 Rady Miejskiej w Bodzentynie z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Bodzentyn	13 163
13.	Kazimierza Wielka	Uchwała nr XXXVII/290/2020 Rady Miejskiej w Kazimierzy Wielkiej z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Kazimierza Wielka	12 088
14.	Połaniec	Uchwała nr XXXVI/240/2020 Rady Miejskiej w Połańcu z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Gminy Połaniec	11 886
15.	Włoszczowa	Uchwała nr XXV/171/20 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Gminy Włoszczowa	11 750

16.	Miedziana Góra	Uchwała nr XXVI/196/20 Rady Gminy Miedziana Góra z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Miedziana Góra	11 031
17.	Piekoszów	Uchwała nr XXVIII/265/2020 Rady Gminy Piekoszów z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Piekoszów	10 848
18.	Zagnańsk	Uchwała nr 109/VIII/2020 Rady Gminy Zagnańsk z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Zagnańsk	10 444
19.	Pawłów	Uchwała nr XXIII/231/20 Rady Gminy w Pawłowie z dnia 10 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Pawłów	9 259
20.	Strawczyn	Uchwała nr XXVIII/239/2020 Rady Gminy w Strawczynie z dnia 9 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Strawczyn	8 397
21.	Suchedniów	Uchwała nr 180/XXVI/2020 Rady Miejskiej w Suchedniowie z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji gminy Suchedniów	8 262
22.	Sędziszów	Uchwała nr XXX/259/2020 Rady Miejskiej Sędziszów z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Sędziszów	8 253
23.	Marzysz	Uchwała nr XXXVI/320/2020 Rady Miejskiej w Daleszycach z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Marzysz	7 710
24.	Chęciny	Uchwała nr 286/XXXV/20 Rady Miejskiej w Chęcinach z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic Aglomeracji Chęciny	7 591
25.	Bieliny	Uchwała nr XXVI/198/20 Rady Gminy Bieliny z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Bieliny	7 085
26.	Opatów	Uchwała nr XXIX/262/2021 Rady Miejskiej w Opatowie z dnia 29 stycznia 2021 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Opatów	6 965
27.	Chmielnik	Uchwała nr XXVIII/295/2021 Rady Miejskiej w Chmielniku z dnia 1 lutego 2021 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Chmielnik	6 716
28.	Cedzyna	Uchwała nr XXV/227/2020 Rady Gminy Górnio z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Cedzyna	6 484
29.	Ożarów	Uchwała nr XXXII/212/2020 Rady Miejskiej w Ożarowie z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Ożarów na terenie gminy Ożarów	6 021
30.	Mniów	Uchwała nr 210/XXVIII/2020 Rady Gminy Mniów z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Mniów	5 739
31.	Stopnica	Uchwała nr XV/69/2020 Rady Miejskiej w Stopnicy z dnia 31 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Stopnica	5 700
32.	Sobków	Uchwała nr XXXII/266/2021 Rady Gminy Sobków z dnia 18 czerwca 2021 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic Aglomeracji Sobków	5 619
33.	Daleszyce	Uchwała nr XXXVI/319/2020 Rady Miejskiej w Daleszycach z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Daleszyce	5 575

34.	Stąporków	Uchwała nr XXXVIII/232/2020 Rady Miejskiej w Stąporkowie z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Stąporków	5 540
35.	Kunów	Uchwała nr XLVI.278.2020 Rady Miejskiej w Kunowie z dnia 8 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru, wielkości i granic Aglomeracji Kunów	5 318
36.	Małogoszcz	Uchwała nr XXI/189/20 Rady Miejskiej w Małogoszczu z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic Aglomeracji Małogoszcz	5 301
37.	Brody	Uchwała nr XIV/97/20 Rady Gminy w Brodach z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Brody	5 280
38.	Styków	Uchwała nr XIV/96/20 Rady Gminy w Brodach z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Styków	5 191
39.	Bogoria	Uchwała nr XXVIII/264/2020 Rady Gminy Bogoria z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Bogoria	5 036
40.	Koprzywnica	Uchwała nr XLI/203/2021 Rady Miejskiej w Koprzywnicy w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Koprzywnica z dnia 23 lipca 2021 r.	4 793
41.	Nowa Słupia	Uchwała nr XXXVIII/104/20 Rady Miejskiej w Nowej Słupi z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Nowa Słupia	4 903
42.	Skorzeszyce	Uchwała nr XXVI/249/2020 Rady Gminy Górnio z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Skorzeszyce w gminie Górnio	4 738
43.	Solec-Zdrój	Uchwała nr XXV/147/2020 Rady Gminy Solec-Zdrój z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Solec-Zdrój	4 320
44.	Łągów	Uchwała nr XXX/240/20 Rady Miejskiej w Łagowie z dnia 24 listopada 2020 r. wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Łągów	4 042
45.	Radoszyce	Uchwała nr XXIX/150/2020 Rady Miejskiej w Radoszycach z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Radoszyce	4 003
46.	Rudki	Uchwała nr XXXVIII/103/20 Rady Miejskiej w Nowej Słupi z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Rudki	3 478
47.	Rytwiany	Uchwała nr XVI/77/19 Rady Gminy Rytwiany z dnia 16 października 2019 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Rytwiany	3 310
48.	Bukowa	Uchwała nr XXVIII/244/20 Rady Gminy Krasocin z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Bukowa	3 190
49.	Kije	Uchwała nr XXI/169/20 Rady Gminy w Kijach z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Kije	3 149
50.	Baćkowice	Uchwała nr XXXI/150/20 Rady Gminy w Baćkowicach z dnia 31 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Baćkowice	2 923

51.	Napęków	Uchwała nr XXVI/199/20 Rady Gminy Bieliny z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Napęków	2 816
52.	Barcza	Uchwała nr 108/VIII/2020 Rady Gminy Zagnańsk z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Barcza	2 792
53.	Fałków	Uchwała nr XXI/159/2020 Rady Gminy w Fałkowie z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Fałków	2 723
54.	Krasocin	Uchwała nr XXVIII/243/20 Rady Gminy Krasocin z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Krasocin	2 705
55.	Krajno	Uchwała nr XV/129/2019 Rady Gminy Górno z dnia 6 grudnia 2019 r. w sprawie utworzenia aglomeracji Krajno	2 649
56.	Lipnik	Uchwała nr XXV/185/2021 Rady Gminy w Lipniku z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie wyznaczania obszaru i granic aglomeracji Lipnik	2 611
57.	Korczyn	Uchwała nr XXIX/255/2020 Rady Gminy w Strawczynie z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Korczyn	2 555
58.	Łączna	Uchwała nr XXVI/147/2020 Rady Gminy Łączna z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Łączna	2 542
59.	Świniary	Uchwała nr XXV/148/2020 Rady Gminy Solec-Zdrój z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Świniary	2 352
60.	Łoniów	Uchwała nr XXI/125/2020 Rady Gminy Łoniów z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Łoniów	2 307
61.	Łopuszno	Uchwała nr XXVI/216/2020 Rady Gminy w Łopusznie z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Łopuszno	2 275
62.	Działoszyce	Uchwała nr XXXVIII/207/2020 Rady Miejskiej w Działoszycach z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Działoszyce	2 228
63.	Klimontów	Uchwała nr XXIX/197/2020 Rady Miejskiej w Klimontowie z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Klimontów	2 164
64.	Oleśnica	Uchwała nr XXXI/163/20 Rady Miejskiej Oleśnica z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Oleśnica	2 120
65.	Samborzec	Uchwała nr XX/147/21 Rady Gminy Samborzec z dnia 9 marca 2021 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Samborzec	2 090
66.	Wiślica	Uchwała nr XXX/191/2020 Rady Miejskiej w Wiślicy z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Wiślica	2 054
67.	Gnieździska	Uchwała nr XXVI/215/2020 Rady Gminy w Łopusznie z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Gnieździska	2 054
68.	Bliżyn	Uchwała nr XX/153/2020 Rady Gminy Bliżyn z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Bliżyn	1 982

Źródło: Na podstawie: <http://edziennik.kielce.uw.gov.pl> (październik 2021 r.).

4.5.5. Główne problemy i bariery rozwoju

Wymienić tu należy:

- zagrożenie powodziowe (w ostatnich latach zwiększa się z roku na rok powierzchnia obszarów zalewanych z powodu deszczy lub roztopów, w związku z tym ważne jest ograniczanie zabudowy na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarów, które były w świadomości lokalnej społeczności obszarami zalewanymi);
- niedostatek suchych polderów przejmujących nadmiar wody;
- zabudowywanie dolin rzecznych i obudowywanie zbiorników wodnych;
- zły stan wyposażenia w infrastrukturę kanalizacyjną obszarów wiejskich, w tym nieuporządkowana gospodarka ściekowa na terenach nieobjętych systemem kanalizacji sanitarnej (egzekwowanie odprowadzania ścieków do szczelnych szamb, do chwili podłączenia do systemu kanalizacyjnego lub budowa przydomowych oczyszczalni ścieków);
- nierównomierne rozmieszczenie zasobów wód podziemnych;
- podatność wód podziemnych na zanieczyszczenia (zbiorniki wód podziemnych są na ogół słabo chronione przez warstwy nieprzepuszczalne przed przenikaniem zanieczyszczeń z powierzchni terenu);
- mała świadomość mieszkańców dotycząca gromadzenia wody deszczowej — brak poczucia, że jest to ekologiczny obowiązek każdego obywatela;
- znikoma ilość zbiorników na deszczówkę i rozwiązań służących zatrzymaniu wody w ramach np. posesji.

4.5.6. Wnioski do zmiany Planu województwa

Przy zmianie Planu województwa należy wziąć pod uwagę następujące zagadnienia:

- w dalszym ciągu podkreślać ochronę zasobów wód podziemnych i powierzchniowych;
- zwrócić szczególną uwagę na problem ochrony powodziowej;
- należy przeprowadzić aktualizację danych statystycznych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej;
- uwzględnić i zaktualizować obszary szczególnego zagrożenia powodzią;
- stworzyć zapisy dotyczące zatrzymania wód deszczowych w ramach posesji;
- należy dokonać aktualizacji stanu czystości wód podziemnych i powierzchniowych;
- uwzględnić Aktualizację „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego na lata 2018–2021 z perspektywą do 2026”;
- zaktualizować Aglomeracje, wyznaczone w drodze uchwały przez radę gminy, będące aktem prawa miejscowego.

4.6. GEOLOGIA I SUROWCE MINERALNE

4.6.1. Województwo na tle kraju

Województwo świętokrzyskie zarówno pod względem budowy geologicznej, jak i wykorzystywania kopalin zdecydowanie wyróżnia się na tle kraju. Wyjątkowo interesująca budowa geologiczna województwa, gdzie na powierzchni odsłaniają się utwory wszystkich okresów geologicznych od prekambriu po czwartorzęd w obrębie pięciu różnowiekowych jednostek strukturalno-tektonicznych, jakie w całości lub w części wydzielono w granicach województwa (tron paleozoiczny Gór Świętokrzyskich, obrzeżenie permsko-mezozoiczne, niecka Nidy, zapadlisko przykarpackie, niecka Lubelska), odróżnia województwo od innych regionów kraju, a nawet Europy. Nagromadzone tu obiekty o niepowtarzalnych walorach, dają możliwość wykorzystania ich w rozwoju turystyki, rekreacji jak i dla celów edukacyjnych oraz naukowo-dydaktycznych.

Konsekwencją urozmaiconej budowy geologicznej jest różnorodność występujących tu kopalin. Region od najdawniejszych czasów był terenem pozyskiwania surowców mineralnych. Najstarsze ślady górniczej działalności dotyczą krzemienia (materiał do wyrobu prymitywnych narzędzi), surowców ilastych (materiał garncarski) i naturalnych barwników. W wielu miejscach w regionie odnaleziono ślady starożytnego i średniowiecznego wydobywania rud żelaza (dymarki). Rudy te były przedmiotem wydobywania jeszcze po drugiej wojnie światowej. W północnej części województwa istniało szereg kopalni, obecnie już nie użytkowanych. Do lat siedemdziesiątych XX wieku w kopalni „Staszc” w Rudkach wydobywano rudy żelaza, a przez pewien okres pozyskiwano tam również uran. Od XV do XVIII w. istniał na terenie województwa ważny ośrodek wydobywania rud miedzi, cynku, ołowiu i srebra. Dzisiaj nie eksploatuje się już rud żelaza ani metali kolorowych. Zaniechano także wydobywania innych dość rzadkich surowców jak np. fosforyty, baryt, bentonity, ziemia krzemionkowa, ochry, choć nadal istnieją udokumentowane złoża tych kopalin.

Obecnie najpopularniejszymi kopalninami, a zarazem surowcami o największym znaczeniu gospodarczym na terenie woj. świętokrzyskiego są surowce skalne, głównie węglanowe. Wydobywanie pozostałych surowców, choć mniejsze pod względem wielkości, ma również duże znaczenie dla gospodarki kraju i województwa. Eksploatowane są także: siarka rodzima, gipsy, piaskowce, piaskowce kwarcytowe, piaski, surowce ilaste i w niewielkiej ilości ropa naftowa oraz wyjątkowe bogactwo województwa — wody mineralne.

Wydobywanie i przetwórstwo surowców mineralnych uwarunkowane jest zapotrzebowaniem rynku. Obserwowany w ostatnich latach trend rozwojowy w budownictwie, zwłaszcza drogowym wiąże się ze zwiększonym zapotrzebowaniem na kruszywa, cement i wapno, co znajduje odbicie w coraz większej produkcji tych materiałów. **W wydobywaniu: siarki, gipsu, wapieni do produkcji**

cementu i do produkcji wapna oraz surowców ilastych ceramiki budowlanej województwo świętokrzyskie zajmuje obecnie pierwsze miejsce w Polsce, a drugie w eksploatacji kamieni lamanych (kruszyw) i bocznych. Należy też zwrócić uwagę na dynamiczny wzrost wydobycia wód mineralnych.

4.6.2. Stan aktualny

Wydobycie i przetwórstwo kopalin, stanowiące jedną z podstawowych gałęzi gospodarki województwa, utrzymuje się na nadal stałym, wysokim poziomie. Aktualnie na terenie województwa udokumentowano 524 złoża surowców mineralnych, z czego 138 są eksploatowane (stan na koniec 2020 r.). Od dawna zagospodarowanie dużych, eksploatowanych złóż, nie uległo istotnym zmianom. Z nich pozyskuje się surowiec dla kluczowych gałęzi przemysłu: cementowego, wapienniczego, do produkcji gipsów, siarki oraz kamieni drogowych i budowlanych. Natomiast eksploatacja kruszywa naturalnego (piasków) oraz surowców ilastych ceramiki budowlanej ulega ciągłym zmianom. Są to złoża w większości wypadków o niewielkich zasobach, krótko eksploatowane i rekultywowane, a w ich miejsce powstają nowe, dotyczy to głównie kruszywa naturalnego.

Surowce węglanowe (wapienie, dolomity, margle)

Surowce węglanowe, których udokumentowane zasoby stanowią ponad 80% wszystkich zasobów w regionie, eksploatowane są dla potrzeb przemysłu wapienniczego, cementowego, na kruszywo drogowe i budowlane, a także dla przemysłu hutniczego i cukrowniczego. Odpady produkcyjne i niektóre odmiany wapieni stosuje się do produkcji mączek do wapnowania gleb. Złoża surowców węglanowych występują głównie w centralnej części regionu. Aktualnie udokumentowano 108 złóż z przeznaczeniem do produkcji kruszyw, z czego 32 są eksploatowane. Złoża z których pozyskuje się surowiec do produkcji cementu to: Gliniany-Duranów, Leśnica-Małogoszcz i Kowala. Największymi złożami, z których surowiec częściowo wykorzystywany jest dla przemysłu wapienniczego to Truskawica i Bukowa. Pozostałe złoża, z których największe wydobycie osiąga Ostrówka eksploatują surowiec z przeznaczeniem głównie na kruszywo drogowe i budowlane. Oprócz kruszywa, surowiec z kilku złóż jak np. Wola-Morawicka czy Bolechowice, może być wykorzystywany jako bloczny materiał budowlany.

Piaskowce (piaskowce, piaskowce kwarcytowe, kwarcyty)

Skąły krzemionkowe występujące w Górach Świętokrzyskich to piaskowce kwarcytowe, kwarcyty i kwarcyty ogniotrwale kambriu i dewonu występujące w obrębie trzonu paleozoicznego oraz piaskowce występujące w mezozoicznym obrzeżeniu. Dewońskie piaskowce kwarcytowe

udokumentowane są jako surowiec do produkcji materiałów ogniotrwałych w złożu Bukowa Góra, a kambryjskie jako wysokiej jakości kruszywo kolejowe w złożu Wiśniówka. Ponadto kwarcyty ogniotrwałe udokumentowano w 4 złożach. Młodsze wiekowo piaskowce są wykorzystywane jako kruszywa i bloczny materiał budowlany, płyty, okładziny, kształtki. Aktualnie udokumentowano 34 złoża piaskowców z czego wydobycie prowadzone jest w 5 m.in. eksploatowany jest charakterystyczny wiśniowy piaskowiec ze złoża Tumlin Gród.

Gipsy

Kopalina, mająca szerokie zastosowanie w przemyśle chemicznym, cementowym, papierniczym, w rolnictwie, medycynie i architekturze są gipsy. Ich występowanie związane jest z zasięgiem osadów miocenu Niecki Nidziańskiej. Pokłady gipsów odsłaniają się w okolicy Buska-Zdroju, Działoszyc, Skalbmierza i Wiślicy. Udokumentowano 8 złóż tego surowca. Dwa są eksploatowane: Leszcze i Borków-Chwałowice.

Siarka

W skałach gipsowych miocenu, w wyniku procesów metasomatycznych, powstały złoża siarki rodzimej. Występują one w południowo-wschodniej części województwa, w rejonie Grzybowa, Osieka, Piaseczna i Rudnik. Udokumentowano 7 złóż siarki. Obecnie wykorzystywane jest jedno złożo — Osiek, wydobywające siarkę metodą otworową.

Piaski

Powszechnie wykorzystywanym surowcem, mającym szerokie zastosowanie są piaski. Ich występowanie związane jest z najmłodszymi utworami czwartorzędowymi, pokrywającymi starsze osady na znacznej powierzchni województwa. Udokumentowano 206 złóż surowca, które mogą być wykorzystywane w budownictwie i drogownictwie, z czego aktualnie 59 jest eksploatowanych. Piaskownie te zaspokajają w pełni potrzeby regionu. Ponadto w regionie udokumentowano także złoża piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych. Z 4 złóż eksploatowane jest jedno — Żeliszewice I. Udokumentowano również 7 złóż piasków do produkcji cegły wapienno-piaskowej eksploatacja prowadzona jest w jednym — Czostków oraz 3 złoża piasków formierskich i 2 złoża piasków szklarskich.

Surowce ilaste

Występowanie tych surowców wiąże się z północną i południową częścią województwa. Surowcem są głównie gliny i ily jurajskie i trzeciorzędowe, udokumentowano również kilka złóż glin ilastych czwartorzędowych. Na terenie województwa udokumentowano 60 złóż surowców ilastych, dla celów wytwarzania elementów ceramiki budowlanej, z czego w 7 prowadzone jest wydobycie.

Pozostałe złoża to: gliny ceramiczne (7 złóż), eksploatowane jedno — Baranów, bentonity (2 złoża) oraz ilasty surowiec do produkcji cementu (2 złoża).

Wody mineralne

W rejonie Niecki Nidziańskiej występują wody mineralne o właściwościach leczniczych. Wśród występujących tu wód wyróżniamy dwa zasadnicze typy: wody siarczkowe i siarczanowe, czasem z dodatkiem jodu lub bromu oraz wody chlorkowe z dodatkiem wapnia, sodu, jodu lub bromu. Aktualnie udokumentowano 9 złóż z czego 8 posiada koncesje na wydobycie.

Oprócz wymienionych udokumentowanych złóż wód mineralnych, zamiary otworzenia uzdrowisk, w oparciu o zasoby surowców o właściwościach leczniczych, zgłaszają gminy Stąporków (Czarniecka Góra, dawne uzdrowisko) oraz Pińczów (Las Winiarski).

Ropa naftowa

Na południu województwa, w utworach zapadliska przedkarpackiego, w okolicy Kazimierzy Wielkiej występuje w niewielkiej ilości ropa naftowa, eksploatowana ze złoża Pławowice (aktualnie wykorzystywany jest otwór w rejonie miejscowości Góry Sieradzkie).

Pozostałe kopaliny

Oprócz wymienionych wyżej kopalin, na terenie woj. świętokrzyskiego udokumentowano również szereg złóż innych surowców jak: baryt (1 złożo), ochry (1 złożo), ziemia krzemionkowa (3 złoża), kalcyt (3 złoża), krzemienie (2 złoża), surowce dla prac inżynierskich (7 złóż), z czego 4 są aktualnie wykorzystywane oraz 2 złoża torfu, jedno udokumentowane dla celów leczniczych oraz drugie eksploatowane jako torf ogrodniczy.

4.6.3. Problemy przestrzenne

Eksploatacja kopalin narusza naturalne warunki przyrodnicze i wywołuje szereg zmian w środowisku naturalnym:

- na terenie województwa powstały obszary o znacznej skali przekształceń powierzchni terenu i kumulacji negatywnych zjawisk związanych z eksploatacją kopalin (koncentracja wyrobisk, zakładów przeróbczych, hałd odpadów przeróbczych i złożowych, osuszanie gruntów i zanieczyszczenie wód, zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego i hałas);
- działalności górniczej zawsze towarzyszy wzmożony ruch transportowy. Biorąc pod uwagę skalę produkcji materiałów budowlanych w województwie nie bez znaczenia jest wzmożone natężenie ruchu ciężkich samochodów transportowych i co za tym idzie zanieczyszczenie powietrza i znaczny stopień zużycia nawierzchni drogowych;

- z odkrywkowym wydobywaniem kopalin, jaki dominuje na terenie województwa wiąże się problem rekultywacji terenów poeksploatacyjnych. W ostatnim czasie pełna rekultywacja przeprowadzana jest w obrębie małych złóż, głównie kruszywa naturalnego, natomiast duże złoża, aktualnie pozyskujące surowce, w miarę możliwości stosują sukcesywną rekultywację. Należy zaznaczyć, że wiele wcześniej eksploatowanych złóż surowców, głównie węglanowych, ze względu na odsłonięte w wyniku działalności górniczej, osobliwości geologiczne, zostało zachowane w postaci odkrywek dla celów turystycznych i naukowo-dydaktycznych, np. Ślichowice, Zachełmie, Kadzielnia, Wietrznia i inne. To wyjątkowe bogactwo jakim może się poszczycić województwo, budzi coraz większe zainteresowanie;
- odrębnym zagadnieniem jest eksploatacja siarki. Aktualnie wydobywanie jest metodą otworową ze złoża Osiek. Ta metoda wydobywania wymaga jednak w późniejszym czasie niełatwych i kosztownych zabiegów rekultywacyjnych, co pokazała zakończona rekultywacja złoża Grzybów-Gacki.
Od 2005 roku prowadzona była bardzo trudna i wymagająca znacznych nakładów finansowych rekultywacja byłej odkrywkowej kopalni siarki Piaseczno. Zabezpieczone wyrobisko, wraz z otaczającymi go terenami zostanie zagospodarowane w kierunku rekreacyjnym. Problemem nadal pozostaje odwadnianie leja depresyjnego powstałego w wyniku eksploatacji;
- w wielu przypadkach udokumentowane lub eksploatowane złoża znajdują się na terenie lub w bliskim sąsiedztwie obszarów objętych prawną ochroną przyrody, co wiąże się z koniecznością wyjątkowo skrupulatnego minimalizowania skutków eksploatacji.

4.6.4. Wnioski do zmiany Planu województwa

- w Planie województwa należy w dalszym ciągu podkreślać znaczenie przemysłu wydobywczego dla przyszłego rozwoju województwa mając jednak na uwadze wymogi ochrony środowiska przyrodniczego i minimalizowanie ubocznych skutków eksploatacji;
- w trosce o zachowanie walorów przyrodniczych regionu należy przyjąć zasadę nie tworzenia nowych terenów koncentracji wydobywania i przeróbki surowców poza już istniejącymi (nie wyklucza to podjęcia eksploatacji złóż położonych na innych obszarach pod warunkiem, że nie skumulują one zagrożeń środowiskowych i jest w pełni uzasadniona względami gospodarczymi);
- wykorzystanie dla rozwoju regionu cennego bogactwa jakim są wody mineralne;
- konsekwentne egzekwowanie zasady prowadzenia prac rekultywacyjnych równoległe lub zaraz po zakończeniu wydobywania;

- ochrona obszarów perspektywicznych występowania surowców mineralnych oraz kontynuacja i rozszerzenie prac poszukiwawczych;
- należy położyć nacisk na turystyczne oraz dla celów naukowo-dydaktycznych, wykorzystanie potencjału jakim jest wyjątkowa budowa geologiczna regionu.

Osuwiska

Program SOPO (System Osłony Przeciwsuwiskowej) jest realizowany w kilku etapach. Etap I zakończono w 2016 roku. Aktualnie na terenie woj. świętokrzyskiego realizowany jest III etap, w którym bardziej precyzyjnie wyznaczono obszary zagrożone osuwaniem się mas ziemnych oraz osuwiska ze wskazaniem ich aktywności. Aktualnie etap ten zrealizowano dla 34 gmin województwa i są to głównie gminy na terenie powiatu kieleckiego, staszowskiego i starachowickiego.

Rysunek 1. Gminy dla których wykonano III etap realizacji projektu SOPO.

Źródło: Opracowanie własne

4.7. DZIEDZICTWO KULTUROWE

4.7.1. Specyfika kulturowa regionu

Województwo świętokrzyskie posiada specyficzne zasoby dziedzictwa kulturowego, ściśle związanego z historią Polski i polskiej państwowości, począwszy od czasów najdawniejszych. Znajdują

się tu powszechnie znane i unikatowe zabytki, które są niezwykle cenne z punktu widzenia dorobku kulturowego kraju, niejednokrotnie rzadkie, a nawet niespotykane w Europie. Znaczna część tych zasobów pozostaje jednak poza szerszym dostępem, jest zaniedbana pod względem ochrony i promocji, często nie w pełni zachowana i wymagająca gruntownej restauracji.

Nie wszystkie zabytki są dostatecznie rozpoznane i udokumentowane. Stan ten jest wynikiem wieloletnich zaniedbań finansowych oraz braku rozwiązań systemowych umożliwiających pełne włączenie się w proces ochrony, władz samorządowych i partnerów prywatnych. Zbyt niskie jest również zaangażowanie społeczeństwa w odnowę i wykorzystanie przestrzeni kulturowej do celów rozwoju lokalnego.

W dokumentach programowych UE kwestia zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza o znaczeniu europejskim, została uznana za jeden z priorytetów polityki spójności, co znalazło wyraz w kolejnych programach opieki nad zabytkami województwa świętokrzyskiego oraz w planach zagospodarowania przestrzennego województwa.

Specyfika przestrzeni kulturowej zawarta w wymienionych dokumentach, a w szczególności w obowiązującym obecnie Planie województwa wyraża się poprzez:

- unikatową w kraju ciągłość wielkoobszarowych tradycji przemysłowych (górnictwa i obróbki minerałów, ceramiki oraz zapoczątkowanego w starożytności przemysłowego hutnictwa), koncentrującą się w północnej części województwa i kultywowaną podczas dorocznych imprez regionalnych (np. „Dymarki Świętokrzyskie”, „Chałupkowe Garcynki”, „Wytopki Ołowiu”);
- ciągłość tradycji osadniczych, wcześniej zapoczątkowanych na tradycyjnie rolniczych, południowych i wschodnich terenach lessowych, a kontynuowanych na wylesianych obszarach puszczańskich, północnej części regionu;
- ciągłość wielkoobszarowych wpływów kulturowych i politycznych Krakowa na południową część regionu oraz Sandomierza na wschodnią, trwającą do czasów konsolidacji regionalnej, zapoczątkowanej w czasie zaborów i umacnianej w okresie międzywojennym i powojennym, której skutkiem jest wytworzenie się kulturowej więzi subregionalnej w historycznych i współczesnych powiatach;
- lokalne elementy wielokulturowości ze zróżnicowanymi śladami materialnymi i niematerialnymi, w tym toponimiami;
- związki z materialną kulturą europejską w stylach oraz niektórych wzorcach architektonicznych;
- dominację obszarową ciągłej tradycji kultury katolickiej — mimo bardzo dużego zasięgu kulturowego epizodu reformacyjnego (husytyzm, kalwinizm i arianizm) oraz nasilającego się

okresowo wpływu kulturowego judaizmu w ośrodkach miejskich, jak również lokalnego oddziaływania prawosławia i protestantyzmu;

- wybitną rolę Sanktuarium na Świętym Krzyżu w utrwalaniu tożsamości regionalnej;
- ciągłość bogatych tradycji patriotycznych, z wieloma miejscami historycznymi oraz cmentarzami wojennymi z okresów różnych powstań i wojen, rozsianymi po całym obszarze województwa (patriotyzm regionalny silnie powiązany z narodowym), kontynuowanych przez bractwa rycerskie i towarzystwa kombatanckie podczas wielu dorocznych imprez, jak np.: marsz Szlakiem I Kompanii Kadrowej, spotkania w sanktuarium partyzanckim na „Wykusie”;
- *genius loci* dla kronikarzy i historyków polskich oraz poetów i pisarzy (kolebka twórczości w języku polskim) oraz innych wybitnych postaci historycznych, w tym twórców regionalizmu — z rozlicznymi pamiątkami ich pobytu i działania;
- żywotność tradycyjnej kultury ludowej (regionalny strój ludowy oraz folklor uzewnętrzniany zwłaszcza podczas świąt religijnych i różnych imprez, tradycyjne rzemiosło i sztuka ludowa, lokalne zwyczaje, żywe legendy i podania).

Tożsamość kulturowa regionu świętokrzyskiego może istotnie wzbogacić kulturę kraju i Europy, stworzyć szanse ograniczenia negatywnych aspektów unifikacji i przeciwdziałać marginalizacji cywilizacyjnej wywołanej zjawiskami recesji gospodarczej.

4.7.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego

Zachowanie cennych zasobów kulturowych wymaga podejmowania działań organizacyjnych na znaczną skalę i wykorzystania odpowiednich narzędzi formalno-prawnych. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2021 poz. 710 z późn. zm.) przewiduje następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ponadto zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym do dziedzictwa kulturowego należą również dobra kultury współczesnej, których ochrona nie została do tej pory wystarczająco sprecyzowana.

Najbardziej powszechną formą ochrony zabytków jest wpis do rejestru zabytków. W województwie świętokrzyskim liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru wynosi obecnie 1664 obiekty (stan na 31.03.2021 r.). Według danych Raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych w Polsce, opublikowanego w 2017 roku, województwo świętokrzyskie znajdowało się na 16, tj. ostatniej pozycji. Mimo dokonania w ciągu ostatnich czterech lat kolejnych wpisów do rejestru zabytków, pozycja województwa nie uległa zmianie

Należy też zwrócić uwagę na niewielką liczbę zabytków dawnego przemysłu wpisanych do rejestru, co zważywszy na tradycje industrialne regionu wymaga uzupełnienia. Wiele z tych obiektów objęte jest jedynie ewidencją konserwatorską, co nie zapewnia wystarczającego statusu ochronnego.

Ze względu na liczbę zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru, w 2017 roku województwo znajdowało się na 13 pozycji. W ciągu ostatnich trzech lat liczba obiektów wpisanych zwiększyła się o 25 i wynosi obecnie 231 obiektów.

Inną formą ochrony jest uznanie zabytku za pomnik historii. W województwie świętokrzyskim znajduje się 9 obiektów tej rangi. Jeden z nich „Krzemionki — kopalnie krzemienia z okresu neolitu” utworzony w został w 1994 roku, jako jeden z pierwszych w kraju. Pozostałe utworzono w ostatnich latach: w 2017 — 4, w 2018 — 3 i w 2019 — 1. Z roku na rok, w kraju systematycznie przybywa obiektów, którym nadaje się tę rangę. W 2017 roku było ich 81, a do dziś to najwyższe wyróżnienie nadano 114 obiektom z całego kraju.

Szczególną formą nobilitacji zabytku jest wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W 2019 r. na Liście tej znalazł się Krzemionkowski Region Prehistorycznego Górnictwa Krzemienia Pasiastego. W całej Polsce jest obecnie 17 miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Kolejną formą ochrony są parki kulturowe, które w myśl ustawy mają być tworzone w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Mają też pełnić funkcję wspierania rozwoju obszaru i jego aktywizacji gospodarczej, w tym rozwoju turystyki. W województwie znajduje się jeden obiekt tego rodzaju — Park Kulturowy Miasta Końskie — utworzony w 2005 roku. W dalszym ciągu aktualna jest obszerna lista propozycji z tego zakresu prezentowana w dawnym „Programie opieki nad zabytkami w województwie świętokrzyskim na lata

2007–2011”. W Polsce istnieje 37 parków kulturowych w 14 województwach. Podobnie, jak w naszym województwie, tak i w całym kraju ta forma ochrony nie jest zbyt popularna.

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jednym z obowiązków gminy jest uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Temu zadaniu powinna służyć gminna ewidencja zabytków, która ma być podstawą do sporządzania gminnych programów opieki nad zabytkami. Spośród 102 gmin województwa tylko 58, tj. nieco ponad połowa, uzyskało w latach 2018–2021 pozytywną opinię Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dla opracowanych gminnych ewidencji zabytków. Należy podkreślić, że gminne ewidencje zabytków mają ogromne znaczenie w procesie ochrony obiektów zabytkowych a ich brak pozbawia konserwatora formalno-prawnych podstaw do zajmowania stanowiska, co do nowego zagospodarowania i zabudowy obiektów, i terenów zabytkowych. Nie wszystkie zabytki z gmin znajdują się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, więc jeśli nie ma ich w gminnej ewidencji to, de facto, uniemożliwia to podjęcie skutecznej interwencji przez konserwatora zabytków, mającej na celu zachowanie ich zabytkowych cech, w przypadku uzgadniania decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu inwestycji celu publicznego.

Ponad 40 posiada aktualny program opieki nad zabytkami. Program taki posiadają ponadto dwa powiaty: skarżyski i ostrowiecki. W trakcie opracowywania pozostaje projekt nowego programu opieki nad zabytkami dla województwa świętokrzyskiego.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 r. wprowadziła wymóg uwzględnienia dóbr kultury współczesnej w planach miejscowych i planach zagospodarowania przestrzennego województw. Podstawowym problemem w dalszym ciągu jest identyfikacja tych dóbr na poziomie lokalnym i wojewódzkim.

Polska jest sygnatariuszem Europejskiej Konwencji Krajobrazowej. W myśl tej konwencji szczególnej dbałości wymaga przestrzeń o cechach symbolicznych, świadczących o tożsamości i rozpoznawalności miejsca w skali kontynentu, kraju i regionu. Za niezbędne uważa się rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych, i związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych. Wskazuje się również na potrzebę wykonywania studiów krajobrazowych i ocen oddziaływania na krajobraz w procesie przygotowywania inwestycji planowanych na terenach objętych ochroną.

4.7.3. Zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym

W latach 2018–2021 realizowano w województwie świętokrzyskim wiele inwestycji z zakresu dziedzictwa kulturowego. Polegały one głównie na remoncie, rewitalizacji i konserwacji pojedynczych obiektów zabytkowych. Większość z nich uzyskała dofinansowanie z funduszy unijnych.

Inwestycje celu publicznego z zakresu dziedzictwa kulturowego, o znaczeniu ponadlokalnym, zawarte w Planie województwa zostały zrealizowane. W Raporcie o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego w latach 2014–2017, wskazano 8 nowych inwestycji o szczególnym znaczeniu dla regionu. W trakcie realizacji pozostaje 5 inwestycji spośród wskazanych, a 3 już zakończono.

4.7.4. Zmiany w przepisach prawnych oraz w działalności instytucji

W okresie 2018–2021 wielokrotnym zmianom ulegały zapisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Aż trzykrotnie ogłaszano tekst jednolity tej ustawy — w 2018 roku, 2020 i ostatni raz w 2021. Obowiązujący akt prawny ukazał się poprzez Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 marca 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.).

W 2019 r. Rada Ministrów podjęła Uchwałę w sprawie ustanowienia „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022” (MP 2019, poz. 808).

4.7.5. Główne uwarunkowania i problemy zagospodarowania przestrzeni kulturowej

Zasoby kulturowe regionu stanowiąc źródło lokalnej dumy, motyw do twórczej kontynuacji tradycji w kształtowaniu przestrzeni oraz materiał długofalowych badań naukowych powinny jednocześnie zostać szerzej wykorzystane dla promocji województwa i aktywizacji turystyki. Szczególnie dużą rolę mogą tu odegrać najcenniejsze obszary i zespoły zabytkowe oraz obiekty unikatowe w skali europejskiej lub światowej, jak np.:

- rozległy obszar Staropolskiego Okręgu Przemysłowego nasycony zabytkami przemysłu z XVII–XIX w., a w nim obszar Doliny Rzeki Kamiennej z neolitycznymi kopalniami krzemienia w Krzemionkach (obiekt wpisany w 2019 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO), z zespołem Wielkiego Pieca w Starachowicach (XIX w. — zgłoszony do wpisania na Listę Dziedzictwa Przemysłowego TICCIH) oraz z Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego, a także z paleolitycznymi kopalniami hematytu „Rydno”;
- zespół urbanistyczno-architektoniczno-krajobrazowy Sandomierza (X–XIX w.);
- zespół opactwa cysterskiego z XII w. w Wąchocku;

- zespół Wzgórza Zamkowego w Kielcach (XI–XIX w.) z manierystycznym Pałacem Biskupów Krakowskich;
- zespół klasztoru na Świętym Krzyżu;
- zespół obronnej rezydencji magnackiej „Krzyżtopór” w Ujeździe (XVII w.).

Do obiektów unikatowych w skali europejskiej i światowej (w zakresie zabytków ruchomych) należy zaliczyć zbiory Muzeum Narodowego w Kielcach (skarby monet rzymskich, ceramika pradziejowa, itd.), Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie (dawne zegary) oraz zbiory Muzeów w Sandomierzu (szachy z X w.) i zabytki Wiślicy (romańska „płyta orantów”), gromadzą je również skarbcze diecezjalne i niektóre klasztory, kościoły, biblioteki i archiwa.

Istotną rolę w krajobrazie kulturowym województwa mają miejsca pamięci narodowej. Szczególną wymową odznacza się Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskiej w Michniowie.

Oprócz wymienionych obiektów, w regionie świętokrzyskim znajduje się kilkadziesiąt miejscowości oraz kilkaset zespołów i pojedynczych zabytków o wysokiej (w skali krajowej i europejskiej) wartości historycznej, urbanistycznej, architektonicznej, archeologicznej, etnograficznej i krajobrazowej.

Do szczególnie interesujących należą:

- małe i średnie **miasta** posiadające najstarszą metrykę osiedleńczą, w których zachowały się wartościowe układy i zespoły urbanistyczno-architektoniczne (Bodzentyn, Busko-Zdrój, Chęciny, Chmielnik, Daleszyce, Działoszyce, Opatów, Nowy Korczyn, Pińczów, Secemin, Skalbmierz, Stopnica, Szydłów i Wiślica);
- **zabytki architektury sakralnej**, które znajdują się na ogół w dobrym stanie (ponad 40 obiektów ze szczególnym uwzględnieniem zespołu kultowo-kulturowego na Świętym Krzyżu oraz zespołów cysterskich w Wąchocku, Jędrzejowie i Koprzywnicy);
- **zabytki dawnej techniki przemysłowej** stanowiące wyróżnik kulturowy regionu, a przede wszystkim: zespół wielkiego pieca w Samsonowie, zakłady w Białogonie, Maleńcu, Nietulisku, Sielpi Wielkiej i Starej Kuźnicy, pozostałości dawnej techniki staszycowskiej w Bobrzy, zespół zabytkowych kamieniołomów w Kielcach (Kadzielnia, Wietrznia, Ślichowice i Dalnia), w okolicach Chęcin (Zygmuntówka, Zelejowa, Miedzianka, Góra Zamkowa) oraz kamieniołom na Górze Grodowej w Tumlinie oraz Wiśniówka k/Kielc;
- wyróżniające się obiekty architektury rezydencjonalnej i rezydencjonalno-obronnej, o różnym stanie zachowania jak: **zamki** (lub ruiny zamków) w Chęcinach, Bołminie, Sobkowie, Bodzentynie, Mokrsku Górnym, Szydłowie, Kurozwałkach i **gródki stożkowate** w Dębnie, Miłkowie, Mokrsku Dolnym, Stanowicach i Włoszczowie, **palace** w Bejskach, Chrobrzu,

Czyżowie Szlacheckim, Grabkach Dużych, Końskich, Piotrkowicach, Podzamczu Piekoszowskim, Sancygniowie, Śladkowie Dużym, Zborowie, Nieznanowicach oraz nie ujęte w programie obiekty w Lubczy i Bałtowie, **dwory** w Gnojnie, Ludyni, Modliszewicach, Nikisiołce, Podzamczu Chęcińskim, Skotnikach, Słupi Starej, Szańcu, Widuchowej oraz **parki i ogrody**, w tym ogród włoski przy pałacu biskupim w Kielcach oraz park miejski w Kielcach;

- najcenniejsze **zabytki architektury drewnianej**, do których należą kościoły (łącznie 10 obiektów, w tym jeden z najstarszych w Polsce — w Zborówku oraz unikalny kościół barokowy w Mnichowie), kaplice (9 obiektów), a także obiekty zgromadzone w Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni;
- **zabytki ruchome w zbiorach muzealnych**, znajdujące się w ponad 20 muzeach, w tym w Muzeum Narodowym w Kielcach i jego oddziałach, tj. Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego i Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, a ponadto w Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie, czy w muzeach diecezjalnych w Kielcach i Sandomierzu;
- **stanowiska archeologiczne**, wśród ponad 200 zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru znajdują się obiekty unikatowe, w tym ww. neolityczne kopalnie krzemienia w Krzemionkach, rezerwat Rydno, a także Jaskinia Raj k/Kielc, grodziska w Stradowie i Szczaworyżu, wały kultowe na Górze Dobrzeszowskiej, Górze Grodowej w Tumlinie, Górze Zamkowej w Widełkach, Łysej Górze w Nowej Słupi, wielki kurhan w Żernikach Dolnych, czy średniowieczny zespół miastogrodzisko w Wiślicy.

Należy wyraźnie zaznaczyć, że poza wymienioną wyżej listą zabytków (posiadającą charakter subiektywny) również inne, mniej znane obiekty zabytkowe, posiadają niejednokrotnie wysoką wartość kulturową, materialną i użytkową.

Przy racjonalnym i konsekwentnym postępowaniu wspartym dofinansowaniem ze środków pomocowych można obecnie większość z nich utrzymać w dobrym stanie, uzupełnić zasoby o elementy ujawnione drogą pogłębionego rozpoznania, stworzyć warunki do bardziej skutecznej ich ochrony oraz zagospodarowania turystycznego.

Przestrzeń kulturową tworzą również **dobra kultury współczesnej**, których przykładem mogą być: amfiteatr na Kadzielni w Kielcach, pomniki artystów na Skwerze Szarych Szeregów w Kielcach, założenie urbanistyczno-krajobrazowe o charakterze sportowo-rekreacyjnym w Kielcach (obejmujące pasmo z lokalizacją od nowoczesnego stadionu piłkarskiego „Suzuki Arena” do zespołu parkowo-leśnego „Stadion”), Muzeum „Orła Białego” w Skarżysku, miejsca pamięci narodowej „Brzask” i „Bór” (okolice Skarżyska-Kamiennej); Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskiej w Michniowie, Sanktuarium Bolesnej Królowej Polski w Kałkowie-Godowie, historyczny układ pól tzw. „pasiaki

świętokrzyskie” (Sieradowice, Śniadka, Klonów, Dolina Wilkowska). Wiedza o dobrach kultury współczesnej jest mało rozpowszechniona. Wskazane jest podjęcie działań mających na celu promocję tych obiektów i zwiększenie społecznej świadomości ich znaczenia.

Wśród współczesnych **zagrożeń zasobów dziedzictwa kulturowego** należy w szczególności wymienić:

- rozwój osadnictwa i infrastruktury technicznej, w tym: postępujące rozproszenie zabudowy wiejskiej i podmiejskiej, sąsiedztwo obcych i agresywnych form nowych budowli, „drutowanie” krajobrazu, potencjalne niszczenie stanowisk archeologicznych w trakcie prac ziemnych i pełna destrukcja na obszarach zbiorników wodnych;
- odkładanie w czasie rewaloryzacji zachowanych ośrodków staromiejskich (zabytkowych układów urbanistycznych) oraz remontów poszczególnych obiektów, które może powodować utratę walorów zabytkowych oraz wzrost kosztów prac remontowych, które niewspółmiernie rosną wraz z pogarszaniem się stanu zabytku;
- zły stan techniczny wielu obiektów i zespołów zabytkowych będących w dyspozycji ANR i samorządów lokalnych;
- opuszczone obiekty sakralne byłych gmin żydowskich, niszczące zbory i obiekty ariańskie, kalwińskie i prawosławne, zarastające cmentarze obcych wojsk, powodują wymazywanie materialnych śladów wielokulturowej historii regionu, będącej elementem jego tożsamości;
- ograniczona możliwość adaptacji drewnianych obiektów zabytkowych wiejskiej i miejskiej zabudowy mieszkalnej lub gospodarczej na współczesne cele użytkowe, wysokie koszty remontów — niewspółmierne do możliwości właścicieli, prowadzą te obiekty do ruiny i rozbiórki.

Zagrożenie przestrzeni kulturowej stwarza również fakt, że obszar województwa nie został dotychczas w pełni przebadany zwłaszcza pod kątem zachowanych walorów tradycyjnej zabudowy wiejskiej i małej architektury sakralnej, wartościowych układów ruralistycznych, komponowanego krajobrazu zabytkowego i harmonijnego krajobrazu kulturowego, pozostałości zabytków techniki, stanowisk archeologicznych, historycznych pól bitewnych, miejsc pamiątkowych związanych z życiem i działalnością postaci historycznych, itp. Rozpoznanie to znacznie poszerzyłoby dotychczasowy zasób zabytków, a ponadto mogłoby przynieść odkrycia zwiększające atrakcyjność kulturową i turystyczną całego regionu.

Ochrona dziedzictwa kulturowego stwarza również konflikty. Wynikają one głównie z ograniczeń dla inwestowania, których powodem są ustanowione prawnie strefy ścisłej (pełnej) ochrony konserwatorskiej i archeologicznej, jak też pozostałe strefy konserwatorskie oraz projektowane obszary chronionego krajobrazu kulturowego.

4.7.6. Główne obszary problemowe

- obszar policentrycznej Aglomeracji Staropolskiej koncentruje liczne i szczególnie wartościowe zasoby zabytkowe województwa, świadczące o jego specyfice kulturowej, a jednocześnie jest obszarem intensyfikacji procesów osadniczych, potencjalnie lub realnie konfliktowych względem chronionych walorów dziedzictwa kulturowego, w tym archeologicznego, wymaga zatem specjalnej polityki przeciwdziałającej żywiołowym skutkom urbanizacji, zagrażającej krajobrazowi kulturowemu;
- obszar płyty lessowej nasycony stanowiskami archeologicznymi, a jednocześnie intensywnie użytkowany rolniczo, jest szczególnie podatny na destrukcję zasobów archeologicznych;
- obszar koncentracji złóż kopalin mineralnych o istniejącej i potencjalnej eksploatacji powierzchniowej oraz przemysłowym zagospodarowaniu przetwórczym jest zagrożony degradacją walorów krajobrazu kulturowego i zniszczeniem potencjalnych stanowisk archeologicznych jeszcze przed ich przebadaniem;
- obszary miast historycznych o dość wysokim nasyceniu zabytkami, nierzadko najwyższej wartości, zagrożone są dysharmonijnymi lokalizacjami komercyjnymi;
- mało rozpoznane obszary o szczególnie cennym krajobrazie historycznym zagrożone substandardową zabudową mieszkaniową i gospodarczą, np. niektóre partie stokowe Gór Świętokrzyskich z charakterystycznym, rozdrobnionym układem pól (tzw. „pasiaki świętokrzyskie”), rozległe panoramy widokowe pasma Oblęgorskiego, Klonowskiego, Masłowskiego, Sieradowickiego, Doliny Bodzentyńskiej wraz z przylegającą do niej północno-zachodnią częścią Wyżyny Opatowskiej, dolina rzeki Opatówki, malownicze obszary skarpy lessowej w dolinie Wisły.

4.7.7. Wnioski do zmiany Planu województwa

W Planie województwa, głównym zadaniem w zakresie dziedzictwa kulturowego powinna pozostać skuteczna ochrona i rewaloryzacja jego zasobów oraz ich racjonalne zagospodarowanie, m.in. z myślą o wykorzystaniu ich jako elementu promocji i czynnika rozwoju gospodarczego, a także o zapewnieniu trwałych źródeł dofinansowywania prac rewaloryzacyjnych z dochodów budżetowych i pozabudżetowych. Głównymi celami nadal powinno być obejmowanie ochroną cennych obiektów i zespołów zabytkowych oraz obszarów o wartościowym krajobrazie kulturowym, a także przeprowadzenie prac rewaloryzacyjnych najcenniejszych zabytków, przede wszystkim układów urbanistycznych oraz obiektów i zespołów o szczególnych walorach.

4.8. KRAJOBRAZ

Polska jest sygnatariuszem Europejskiej Konwencji Krajobrazowej, stanowiącej umowę międzynarodową przyjętą w ramach Rady Europy, której celem jest promocja działań dotyczących krajobrazu, zwłaszcza jego ochrony, zarządzania oraz planowania przy współdziałaniu społeczności i władz lokalnych. Europejska Konwencja Krajobrazowa przewiduje m.in. przeprowadzanie analiz i ocen krajobrazowych, oraz określanie standardów ich jakości, co powinno znaleźć odzwierciedlenie m.in. w dokumentach z zakresu planowania przestrzennego.

Pod względem legislacyjnym ochrona krajobrazu w dalszym ciągu jest komponentem różnych polityk sektorowych, w szczególności planowania przestrzennego, ochrony środowiska przyrodniczego oraz ochrony dziedzictwa kulturowego. Utrudnia to integrację zadań ochronnych i opóźnia podejmowanie działań służących utrzymaniu i restytucji najcenniejszych walorów krajobrazowych.

W 2015 roku nastąpiły istotne zmiany w „polityce krajobrazowej” państwa. Weszła wówczas w życie ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. 2015, poz. 774 z późn.zm.). Ustawa wprowadziła zmiany do dziesięciu innych ustaw, w tym do ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Nowe zadania otrzymał wówczas samorząd województwa, który został zobligowany do sporządzenia audytu krajobrazowego, który ma określić krajobrazy występujące na terenie województwa, wskazać krajobrazy priorytetowe, ma też wskazać rekomendacje i wnioski dotyczące ich kształtowania. Dopiero cztery lata po wejściu w życie ustawy „krajobrazowej” pojawiło się przewidywane ustawą rozporządzenie określające szczegółowy zakres i metodologię sporządzania audytu krajobrazowego. Jest to rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz. U. 2019 poz. 394).

W 2020 roku Zarząd Województwa Świętokrzyskiego podjął uchwałę nr 2015/20 z dnia 22 kwietnia 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia projektu audytu krajobrazowego dla województwa świętokrzyskiego oraz wyznaczenia jednostki odpowiedzialnej za realizację zadania. Jako jednostkę odpowiedzialną za wykonanie projektu dokumentu, wyznaczono Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego.

W przyszłości rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym powinny zostać uwzględnione w Planie województwa, w gminnych opracowaniach planistycznych, tj. studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach, a także w uchwale określającej zasady sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych

oraz ogrodzeń, a ponadto w planach ochrony parków narodowych, rezerwatów i parków krajobrazowych.

Znaczne kompetencje w przedmiocie ochrony krajobrazu uzyskały rady gmin, którym ustawodawca przyznał możliwość podjęcia uchwały reklamowej stanowiącej lokalny kodeks w tym zakresie oraz wprowadzenia opłat za umieszczenie tablic i urządzeń reklamowych. Władze samorządowe mogą określać zasady, warunki, gabaryty, a nawet rodzaje materiałów budowlanych przeznaczonych do budowy reklam na terenie gminy. W 2020 roku uchwałę „reklamową” podjęła Rada Miejska w Starachowicach. Projekt takiej uchwały przygotowany został dla Kielc, a uchwały o przystąpieniu do opracowania takiego dokumentu podjęły rady miejskie w Busku-Zdroju i Staszowie.

Dodatkowe informacje o zmianach wprowadzonych nową ustawą znajdują się w części poświęconej dziedzictwu kulturowemu.

Wnioski do zmiany Planu województwa

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, głównym zadaniem w zakresie kształtowania krajobrazu będzie uwzględnienie rekomendacji i wniosków, które znajdują się w audycie krajobrazowym województwa świętokrzyskiego, opracowywanym obecnie przez Zarząd Województwa.

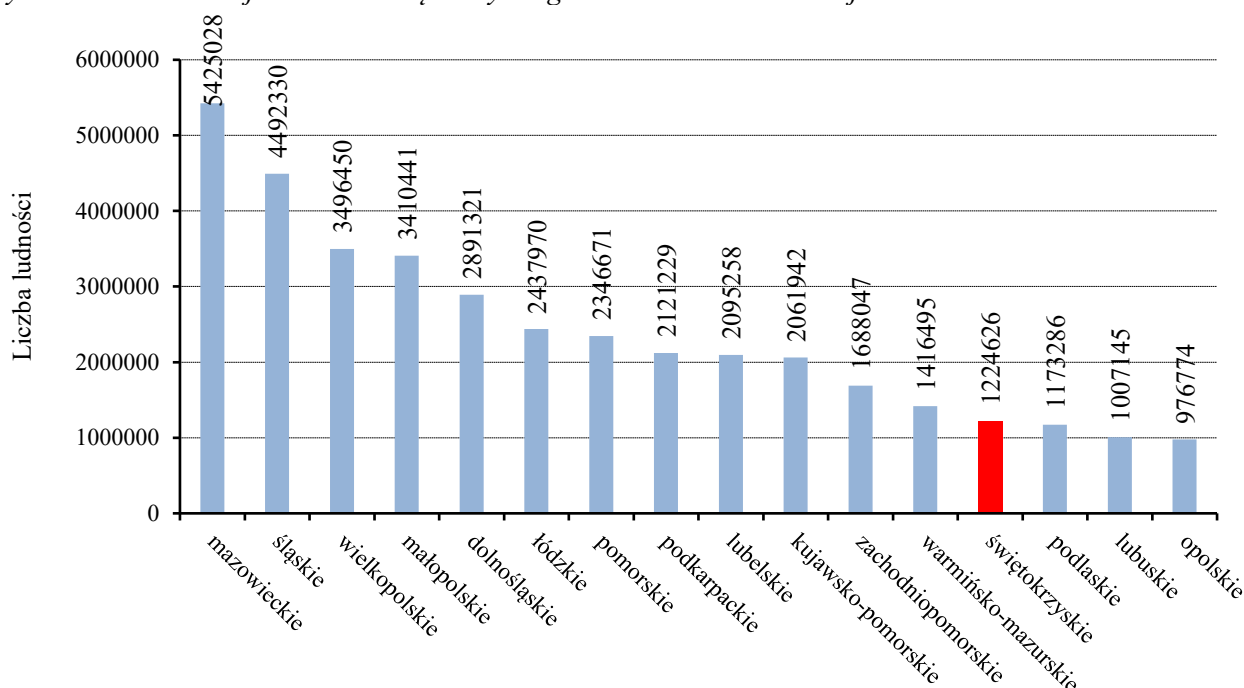
4.9. PROCESY DEMOGRAFICZNE

4.9.1. Dynamika zmian liczby ludności

W województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020 notowano stały spadek liczby ludności w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji, co spowodowało pogłębianie się procesu depopulacji. Ludność województwa koncentruje się w największych miastach i ich strefach podmiejskich oraz w strefach podmiejskich mniejszych ośrodków miejskich, przy czym mieszkańców miast ubywa, natomiast rośnie liczba osób zamieszkałych w gminach z nimi sąsiadujących. Prognoza demograficzna sporządzona przez GUS przewiduje w kolejnych latach utrzymanie się spadku liczby ludności. Na koniec 2020 roku mieszkańcy województwa stanowili 3,2% ogółu ludności Polski, co dało niezmiennie 13 miejsce przed województwami: podlaskim, lubuskim i opolskim.

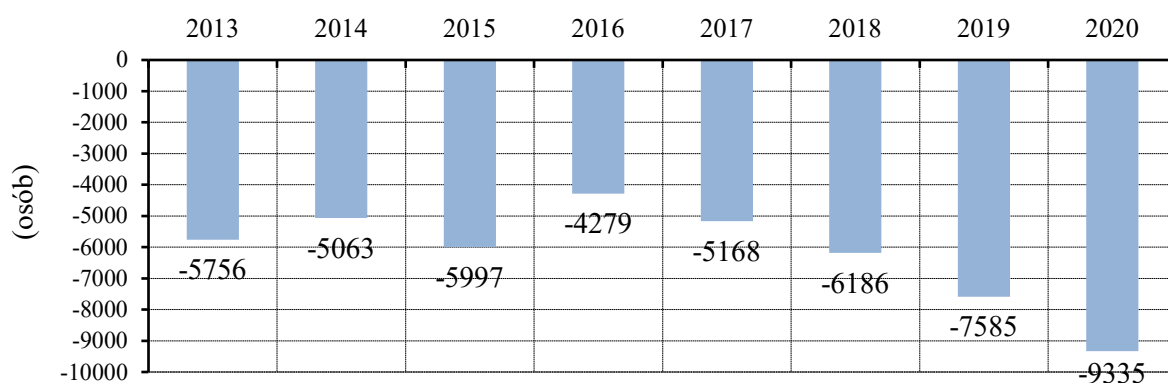
Wykres 1. Ludność województwa świętokrzyskiego w 2020 roku na tle kraju.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

W 2020 roku w województwie odnotowano ogółem 1 224 626 mieszkańców (w tym 627 913 kobiet i 596 713 mężczyzn), tj. o 43 613 osób (3,5%) mniej niż w roku 2013. W tym czasie z miast ubyło 11 987 osób (2,2%), a z obszarów wiejskich gmin miejsko-wiejskich i wiejskich — 31 626 osób (4,6%). Spadek liczby ludności dotyczył zarówno zamieszkałej na obszarach gmin miejskich, wiejskich, jak i miejsko-wiejskich. W stosunku do roku 2019 liczba ludności województwa w 2020 r. zmniejszyła się o 9 335 osób, a tempo ubytku wynosiło minus 0,8%.

Wykres 2. Dynamika zmian liczby ludności w latach 2013–2020 w województwie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

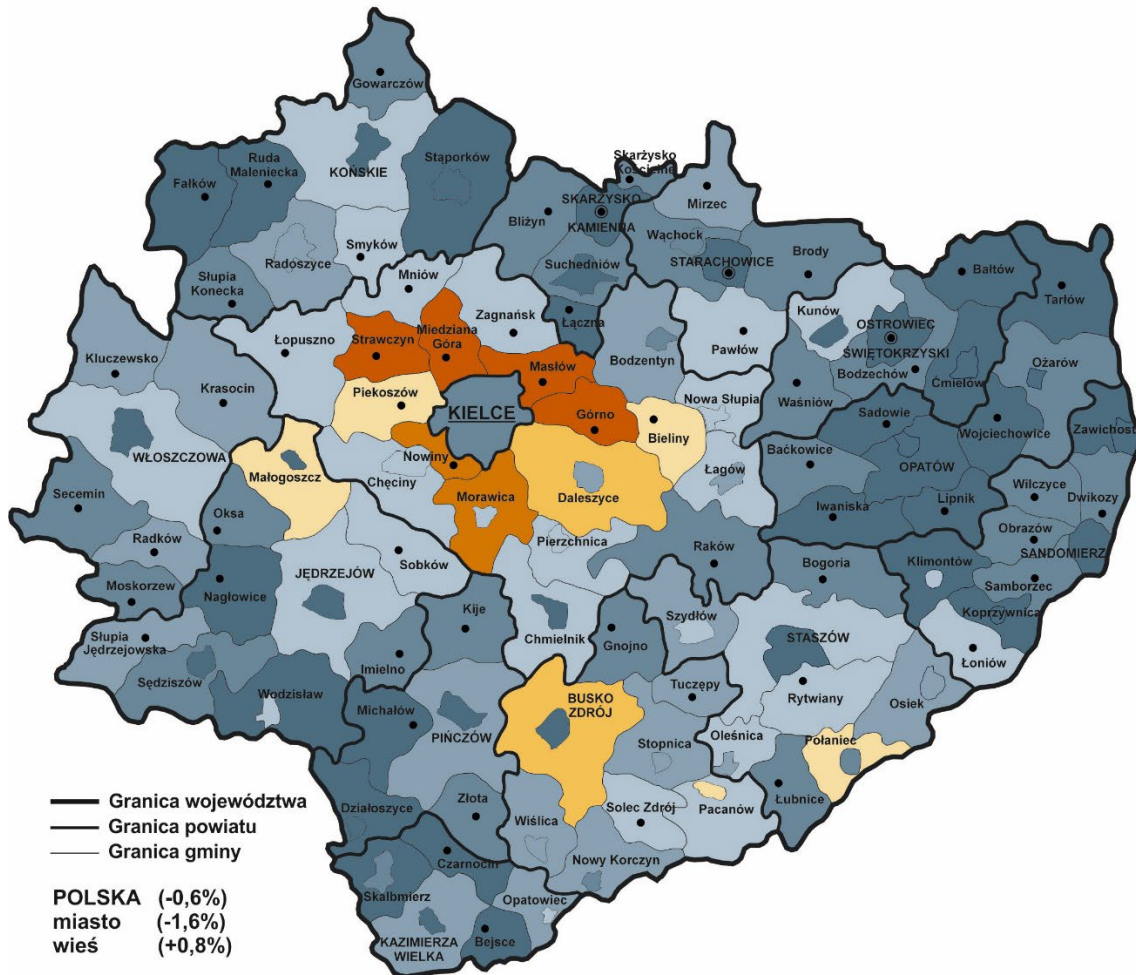
Rozmieszczenie ludności w poszczególnych obszarach województwa charakteryzuje się regularnym pod względem wielkości rozkładem miast małych i średniej wielkości, ze znaczną przewagą miasta Kielce, jako ośrodka wojewódzkiego pełniącego oprócz funkcji regionalnych szereg funkcji o znaczeniu krajowym. W Planie MOF OW, miasto Kielce zostało wskazane jako ośrodek krajowy predysponowany do rozwoju funkcji metropolitalnych.

Według stanu na grudzień 2020 r. w 44 miastach województwa mieszkało ogółem 555 807 osób, a wskaźnik urbanizacji wyniósł 45,4% (15 miejsce w kraju). W porównaniu do roku 2013 wskaźnik ten wzrósł o 0,7 pkt.%. Od 1 stycznia 2021 r. do grupy miast dołączył również Wodzisław o liczbie 1 024 mieszkańców (dane UMiG Wodzisław). W Polsce wskaźnik urbanizacji w tym czasie spadł z 60,4% do 59,9%. Należy dodać, że w województwie pomimo nadania (od 2013 roku) praw miejskich 14-tu miejscowościom, tj.: Stopnica, Morawica, Łagów, Radoszyce, Wiślica, Nowa Słupia, Pierzchnica, Nowy Korczyn, Pacanów, Opatowiec, Oleśnica, Szydłów, Klimontów i Wodzisław — liczba ludności miejskiej zmniejsza się, w wyniku m.in. procesu suburbanizacji, czyli emigracji i osiedlaniu się mieszkańców miast na obszarach wiejskich sąsiednich gmin miejsko-wiejskich i wiejskich. Najintensywniej zjawisko to dotyka miasta Kielce, a w mniejszym stopniu pozostałych miast województwa.

Mapa 22. Dynamika zmian liczby ludności w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich w latach 2013–2020.

DYNAMIKA ZMIAN LICZBY LUDNOŚCI W GMINACH MIEJSKICH, MIEJSKO-WIEJSKICH I WIEJSKICH W LATACH 2013-2020

— Granica województwa
 — Granica powiatu
 — Granica gminy

POLSKA (-0,6%)
 miasto (-1,6%)
 wieś (+0,8%)

WOJEWÓDZTWO (-3,5%)
 miasto (-2,2%)
 wieś (-4,6%)

Podregion kielecki (-1,3%)

Powiaty:

kielecki (+1,6%)
 konecki (-5,2%)
 ostrowiecki (-5,9%)
 skarżyski (-6,3%)
 starachowicki (-5,0%)
KIELCE (-3,2%)

Podregion

sandomiersko-jędrzejowski (-4,1%)

Powiaty:

buski (-3,4%)
 jędrzejowski (-3,5%)
 kazimierski (-4,6%)
 opatowski (-5,7%)
 pińczowski (-5,2%)
 sandomierski (-4,7%)
 staszowski (-3,1%)
 włoszczowski (-3,4%)

Przyrost / ubytek liczby ludności w 2020 roku w stosunku do 2013 roku (w %)

przyrost

4,6% - 6,4%
 3,1% - 4,5%
 1,6% - 3,0%
 0,0% - 1,5%

ubytek

(-0,1%) - (-1,5%)
 (-1,6%) - (-3,0%)
 (-3,1%) - (-5,0%)
 (-5,1%) - (-8,5%)

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
 ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 10, 25-529 Kielce; tel. (041) 362 70 11; fax. (041) 362 01 70; email: sekretariat@sbrr.pl
 Zespół Techniczny Planowania Regionalnego; ul. 1111 64-20-26, www.2010-2013.com.pl; www.sbp.pl

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Największe miasta województwa świętokrzyskiego, tj.: Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Sandomierz zamieszkiwane są łącznie przez 375 714 osób, co stanowi 30,7% ogółu ludności województwa, natomiast w miastach mniejszych (od 19 tys. osób do 10 tys. osób) mieszka 84 157 osób (6,9%). W miastach o liczbie ludności od 10,1 tys. do 6 tys. osób odnotowano 39 967 osób (3,3%), a w miastach o najmniejszej liczbie ludności (poniżej 5 tys. osób) — 55 969 osób (4,5%). Według „Prognozy ludności gmin na lata 2017–2030” suma liczby ludności dużych miast województwa w 2030 roku zmniejszy się do 345 894 osób, tj. o 29 820 osób (7,9%).

Podregion kielecki z większą ilością dużych miast, skupia 61,5% mieszkańców województwa, tj. 752 902 osoby, natomiast podregion sandomiersko-jędrzejowski — 471 724 osoby (38,5%).

W latach 2013–2020 wzrost liczby ludności odnotowano tylko w powiecie kieleckim, tj. o 3 404 osoby (1,6%), natomiast w pozostałych powiatach systematycznie ubywało mieszkańców. Największy ubytek odnotowano w powiecie ostrowieckim — 6 707 osób (5,9%) oraz w stolicy regionu mieście Kielce — 6 455 osób (3,2%), a następnie w powiatach: skarżyskim — 4 909 osób (6,3%), starachowickim — 4 667 osób (5,0%), koneckim — 4 320 osób (5,2%), sandomierskim — 3 723 osoby (4,7%), opatowskim — 3 131 osób (5,7%) i jędrzejowskim — 3 079 osób (3,5%), natomiast najmniejszy wystąpił we włoszczowskim — 1 578 osób (3,4%) i kazimierskim — 1 603 osoby (4,6%).

W 2020 r. najwięcej mieszkańców gromadził powiat kielecki — 210 992 osoby, tj. 17,2% ogółu ludności województwa z tym, że w przeciągu ostatnich ośmiu lat po raz pierwszy w 2020 roku liczba ludności powiatu w stosunku do roku 2019 zmniejszyła się o 267 osób (0,2%). Powiat grodzki miasto Kielce skupiało na swym obszarze 193 415 osób (15,8%). Znaczny stopień koncentracji ludności (z tendencją spadku) występuje w powiatach: ostrowieckim — 107 711 osób (8,8%), starachowickim — 88 549 osób (7,2%), jędrzejowskim — 84 908 osób (6,9%), koneckim — 79 022 osoby (6,5%), sandomierskim — 76 346 osób (6,2%), skarżyskim — 73 163 osoby (5,9%), staszowskim — 71 250 osób (5,8%) i buskim — 71 125 osób (5,8%). Najmniej mieszkańców posiada powiat kazimierski — 33 340 osób (2,7%).

4.9.2. Wskaźnik gęstości zaludnienia

W województwie w latach 2013–2020 wskaźnik gęstości zaludnienia zmniejszył się ze 108 do 105 osób na jeden kilometr kwadratowy powierzchni ogólnej (w kraju ze 123 do 122 os./km²), co daje województwu pod tym względem 10 miejsce w kraju. Podregion kielecki z większą ilością dużych miast jest gęściej zaludniony, ponieważ tam na jeden kilometr kwadratowy przypada 150 osób, a w sandomiersko-jędrzejowskim zaledwie 71 osób.

W układzie powiatów (oprócz powiatu grodzkiego miasta Kielce) najwyższy wskaźnik gęstości zaludnienia (z tendencją spadku) odnotowano w powiatach: skarżyskim (185 os./km²), ostrowieckim (175 os./km²), starachowickim (169 os./km²) i sandomierskim (113 os./km²), a najniższy we włoszczowskim (49 os./km²) i opatowskim (57 os./km²).

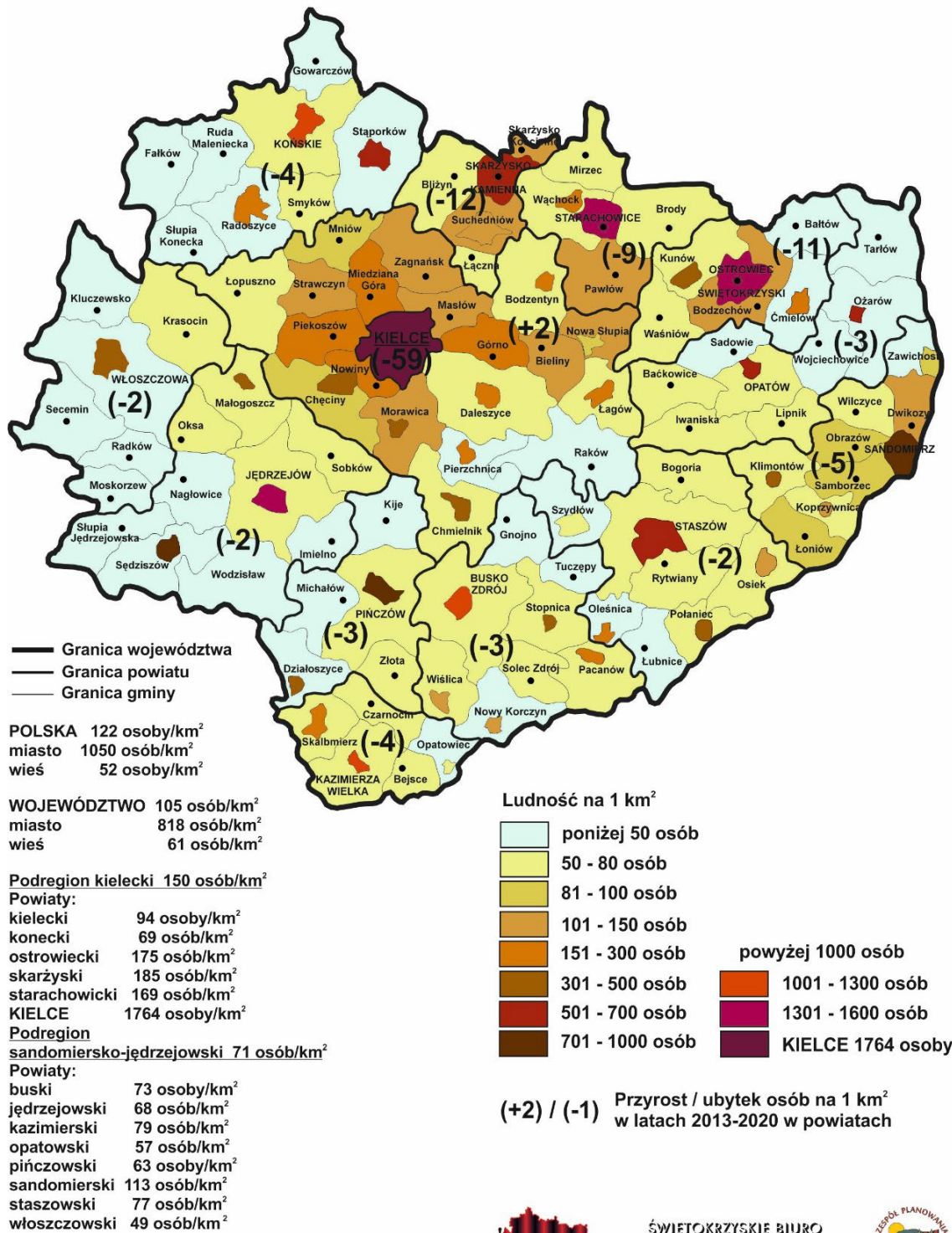
Miasto Kielce o powierzchni 110 km² (0,9% ogólnej pow. województwa), jako gmina miejska i stolica województwa posiada największą liczbę mieszkańców, a wskaźnik gęstości zaludnienia wynosi 1764 os./km², tj. o 59 osób mniej niż w 2013 r. W następnej kolejności do najgęściej zaludnionych (z tendencją spadku) należą następujące miasta: Starachowice (1497 os./km²), Ostrowiec Świętokrzyski (1452 os./km²), Jędrzejów (1303 os./km²), Busko-Zdrój (1271 os./km²), Końskie (1067 os./km²) i Kazimierza Wielka (1019 os./km²). Natomiast od 500 do 810 os./km² przypada w 8 miastach, tj.: Sędziszów (803), Sandomierz (802), Pińczów (734), Skarżysko-Kamienna (687), Opatów (681), Ożarów (571), Staszów (541) i Stąporków (509). W pozostałych 29 miastach, które stanowią 65,9% ogółu miast województwa (stan na 2020 r.), gęstość zaludnienia wynosi poniżej 500 os./km².

Należy dodać, że w 44 miastach świętokrzyskich (stan na 2020 r.), aż w 40 z nich odnotowano ubytek osób na jeden kilometr kwadratowy, a największy w miastach, tj.: Starachowice (minus 111 osób), Ostrowiec Świętokrzyski (minus 105 osób), Jędrzejów (minus 91 osób), Busko-Zdrój (minus 88 osób), Końskie (minus 79 osób), Kielce (minus 59 osób), Kazimierza Wielka (minus 59 osób), Pińczów (minus 55 osób), Sandomierz (minus 54 osoby), Skarżysko-Kamienna (minus 51 osób).

Mapa 23. Wskaźnik gęstości zaludnienia w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich województwa.

WSKAŹNIK GĘSTOŚCI ZALUDNIENIA W GMINACH MIEJSKICH, MIEJSKO-WIEJSKICH I WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Bergowa 18, 25-520 Kielce; tel. (041) 362 70 11, fax (041) 361 61 79, e-mail: biuro@sbrr.org.pl
Zespół Planowania i Promocji Województwa; ul. (041) 363-01-74, www: 3118-9078, e-mail: zpp@sbrr.org.pl

Mniej niż 50 osób na 1 km² ubyło w miastach: Sędziszów (minus 44 osoby), Chmielnik i Opatów (po minus 42 osoby), Działoszyce (minus 41 osób), Stąporków (minus 39 osób), Ożarów (minus 36 osób), Staszów (minus 31 osób), Kunów (minus 30 osób), Małogoszcz (minus 27 osób), Włoszczowa (minus 25 osób) i Połaniec (minus 20 osób). Natomiast ubytek od 1 do 5 osób/km² wystąpił w miastach: Nowa Słupia, Opatowiec, Wiślica, Osiek, Chęciny, Pierzchnica, Oleśnica, Daleszyce, Radoszyce, Łagów, Morawica i Nowy Korczyn. Jedynym miastem w województwie, w którym wskaźnik gęstości zaludnienia zwiększył się o 2 osoby jest miasto Pacanów, a w miastach, tj.: Wiślica, Szydłów i Klimontów wskaźnik ten nie uległ zmianie.

Gminy wiejskie, w których gęstość zaludnienia wynosi mniej niż 40 osób/km², to: Słupia Jędrzejowska (39), Wodzisław (39), Kluczewsko (38), Moskorzew (36), Fałków (33), Bałtów (32), Słupia Konecka (31), Tarłów (31), Raków (29), Secemin (29), Ruda Maleniecka (28) i Radków (28). W pozostałych gminach wiejskich wskaźnik ten oscyluje w przedziale od 40 do 176 os./km², przy czym najgęściej zaludnione są gminy wiejskie powiatu kieleckiego. Stanowią one obszar koncentracji ludności, a tym samym rozwoju i wzrostu gospodarczego oraz dają podstawę do rozwoju miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego miasta Kielce. Napływ i osiedlanie się osób o młodszej strukturze wiekowej na tym obszarze wpływa zasadniczo na systematyczny wzrost liczby mieszkańców oraz dynamiczny rozwój funkcji mieszkaniowych. Ponadto gminy stanowiące ten obszar charakteryzuje wzrost wskaźnika gęstości zaludnienia, wyższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (w większości w wieku mobilnym) oraz niższy wskaźnik obciążenia demograficznego ludnością w wieku poprodukcyjnym.

4.9.3. Struktura wieku ludności i obciążenie demograficzne

Pogłębianie i utrwalanie się niekorzystnych procesów demograficznych, m.in. ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji skutkuje gwałtownym starzeniem się ludności. W województwie (podobnie jak w kraju) w latach 2013–2020 następował systematyczny spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym z 17,3% do 16,5% (w kraju utrzymał się na poziomie 18,2%) oraz w wieku produkcyjnym z 62,9% do 59,4% (w kraju z 63,4% do 59,5%). Natomiast gwałtownie wzrastał udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnym zaludnieniu, tj. z 19,8% do 24,1% (w kraju z 18,4% do 22,3%). W Prognozie do 2050 roku przewiduje się nasilenie procesu starzenia się ludności we wszystkich województwach w Polsce.

W analizowanym okresie tj. w latach 2013–2020 w powiatach województwa świętokrzyskiego odnotowano systematyczne zmniejszanie się udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w ogólnym zaludnieniu. Na koniec 2020 r. największy udział osób w wieku

przedprodukcyjnym (z tendencją spadku) posiadały powiaty: kielecki — 19,0%, jędrzejowski — 17,6%, włoszczowski — 17,2% i staszowski — 17,1%, a najmniejszy udział tej grupy wieku wystąpił w powiecie skarżyskim — 14,5%. Natomiast znaczącą grupą osób w wieku produkcyjnym (powyżej średniej dla województwa) wyróżniają się następujące powiaty: kielecki — 62,4%, kazimierski — 60,5%, staszowski — 60,2%, opatowski — 59,9%, sandomierski i włoszczowski — po 59,8%. Najmniej zasobów pracy posiada powiat grodzki m. Kielce — 57,2%.

Proces starzenia się populacji najsilniej uwidacznia się na obszarach tych powiatów, w których osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią ponad 24,1% ogółu ludności, tj. powyżej średniej dla województwa. Do nich należą powiaty: skarżyski (27,4%), ostrowiecki (26,9%), starachowicki (25,6%), pińczowski (25,2%), konecki (25,0%), kazimierski (24,8%), buski (24,7%), sandomierski (24,3%) oraz powiat grodzki miasto Kielce (26,8%). Najmłodszym demograficznie powiatem jest powiat kielecki z najniższym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym (18,6%) oraz najwyższym udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym (19,0%).

W województwie świętokrzyskim na koniec 2020 r. odnotowano ogółem 727 579 osób w wieku produkcyjnym, tj. o 70 306 osób (8,8%) mniej niż w 2013 r. Wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym 61,5% stanowiła zbiorowość w wieku mobilnym, a pozostałe 38,5% osoby w wieku produkcyjnym niemobilnym. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat zmniejszyła się zarówno liczba osób w wieku produkcyjnym mobilnym z 492 278 osób do 447 442 osób, tj. o 44 836 osób (9,1%), jak i niemobilnym z 305 607 osób do 280 137 osób — o 25 470 osób (8,3%).

Należy zaznaczyć, że wieś posiadała więcej zasobów pracy, tj. 407 540 osób w wieku produkcyjnym (56,0%), niż miasta, w których było 320 039 osób tej grupy wieku (44,0%). W miastach województwa osoby w wieku produkcyjnym mobilnym stanowiły 43,4%, a na obszarach wiejskich 56,6%. Natomiast ludność w wieku produkcyjnym niemobilnym w miastach stanowiła 44,9%, a na wsi 55,1%. W ostatnich latach na obszarach wiejskich nastąpił wzrost udziału obu grup wieku produkcyjnego (mobilnego i niemobilnego), w wyniku m.in. procesu suburbanizacji, tj. zwiększonej migracji z miast na obszary wiejskie.

W latach 2013–2020 w miastach liczba osób w wieku produkcyjnym mobilnym zmniejszyła się o 21 269 osób (9,9%), a na obszarach wiejskich o 23 567 osób (8,5%). Z kolei liczba osób w wieku produkcyjnym niemobilnym w miastach zmniejszyła się o 17 442 osoby (12,2%), a na wsi o 8 028 osób (5,0%).

Tabela 13. Struktura wieku ludności województwa świętokrzyskiego na tle kraju w latach 2013–2050*.

Wyszczególnienie		Ludność w wieku:					Wskaźnik obciążenia demograficznego	
		Przedprodukcyjnym (0-17 lat)	Produkcyjnym (18-59/64 lata)	Poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej)	Produkcyjnym:		Osoby w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Osoby w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym
					Mobilnym (18-44 lata)	Niemobilnym (45-59/64 lata)		
		%					osób	osób
Województwo	2013	17,3	62,9	19,8	38,8	24,1	59	115
	2020	16,5	59,4	24,1	36,5	22,9	68	147
	2025*	15,6	57,5	26,9	33,5	24,0	74	172
	2035*	13,8	55,8	30,4	28,3	27,6	79	221
	2050*	12,7	47,4	39,9	25,2	22,2	111	315
Polska	2013	18,2	63,4	18,4	39,8	23,6	58	101
	2020	18,2	59,5	22,3	37,1	22,4	68	123
	2025*	17,2	58,0	24,8	34,3	23,7	72	144
	2035*	15,3	56,8	27,9	29,4	27,4	76	183
	2050*	14,6	48,9	36,5	27,5	21,4	105	250

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

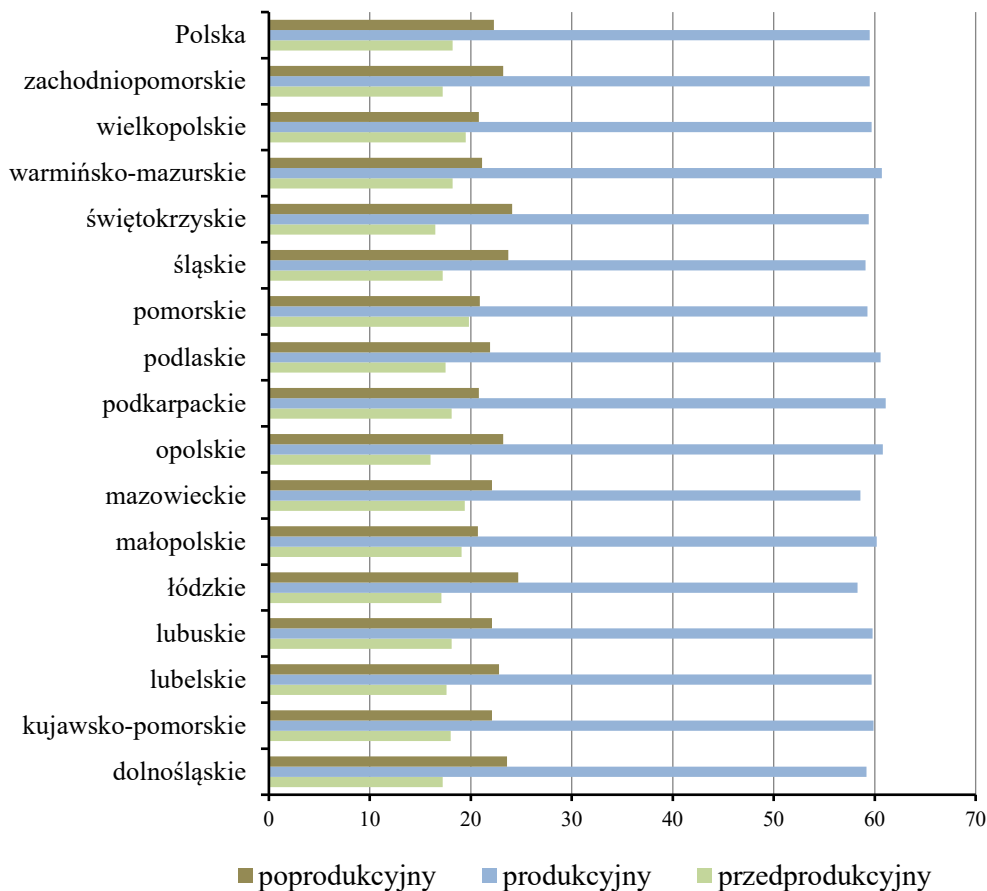
* według „Prognozy ludności na lata 2014-2050”, GUS, Warszawa 2014 rok.

W kraju we wszystkich województwach wzrastał wskaźnik obciążenia demograficznego w wyniku zmniejszania się grupy osób w wieku produkcyjnym oraz zwiększania grupy osób w wieku poprodukcyjnym. W 2020 roku w świętokrzyskim na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 68 osób w wieku nieprodukcyjnym (podobnie w kraju). W skali województwa najwyższe obciążenie demograficzne osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku nieprodukcyjnym wystąpiło w mieście Kielce (75) oraz w powiatach: skarżyskim (72), ostrowieckim i starachowickim (po 71), jędrzejowskim (70), buskim (69), pińczowskim i koneckim (po 68), a najniższe w kieleckim (60).

W województwie obciążenie demograficzne osób w wieku przedprodukcyjnym osobami w wieku poprodukcyjnym wzrosło ze 130 do 147 osób co oznacza, że na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało 147 osób w wieku poprodukcyjnym, a obciążenie osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku emerytalnym wzrosło z 35 do 41 osób (w kraju odpowiednio: ze 113 do 123 osób i z 33 do 38 osób).

W 2020 roku najstarszymi demograficznie województwami były województwa Polski centralnej i południowo-zachodniej, tj.: łódzkie (z 24,7% udziałem osób w wieku poprodukcyjnym), świętokrzyskie (24,1%), śląskie (23,7%), dolnośląskie (23,6%), opolskie oraz zachodniopomorskie (po 23,2%).

Wykres 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku na tle kraju.

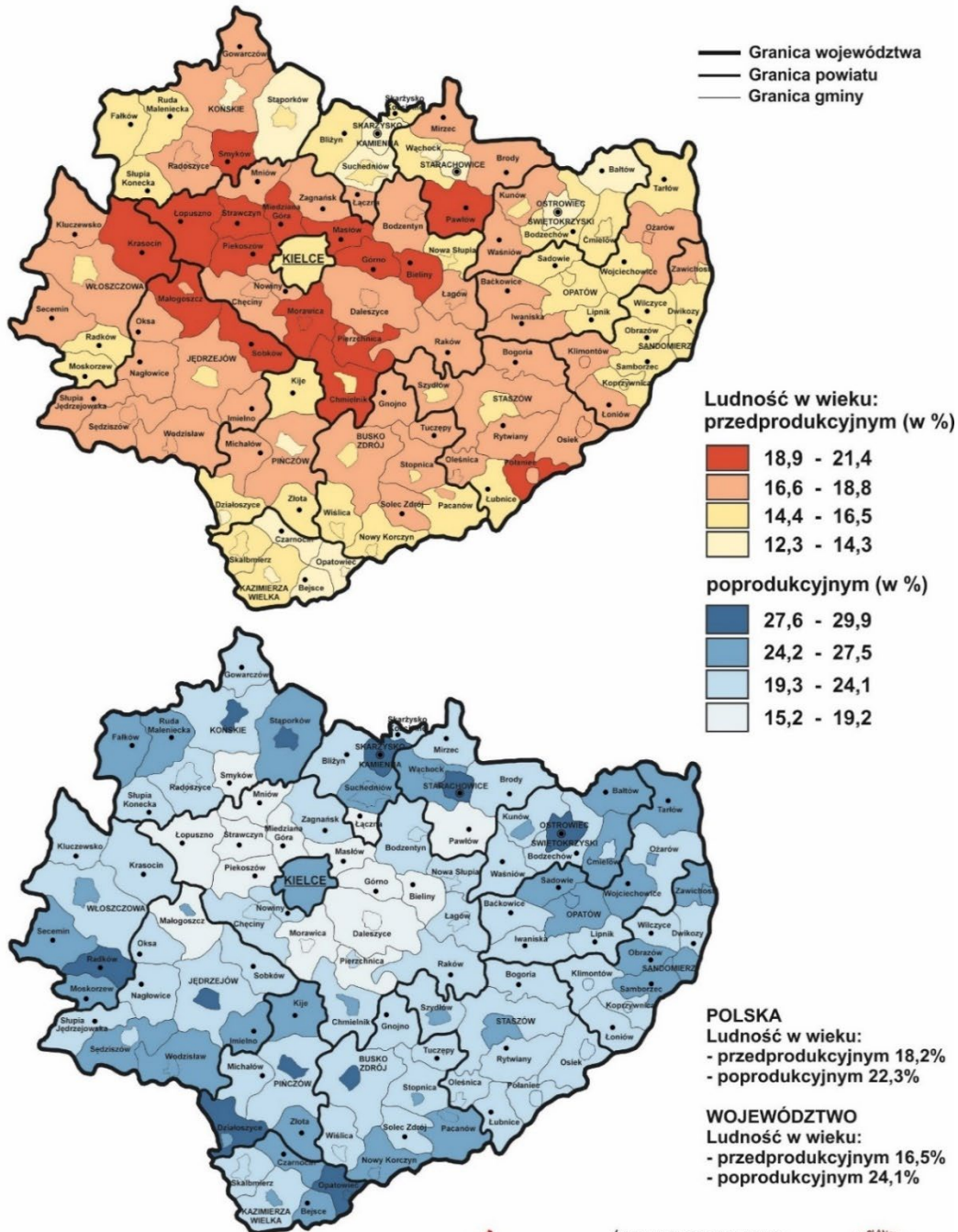
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.2020 rok).

W skali kraju świętokrzyskie należy do województw starzejących się najszybciej, ponieważ w analizowanych latach średnia wieku wzrosła do 43 lat, w tym kobiet do 45 lat, a mężczyzn do 41 lat (w kraju wzrosła odpowiednio do: 42; 43 i 40 lat). Wiek środkowy mieszkańców wsi to 41 lat (kobiet 43 lata a mężczyzn 40 lat), natomiast mieszkańców miast — 45 lat (kobiet 48 lat a mężczyzn 43 lata). Ludność zamieszkała na obszarach wiejskich jest młodsza o 4 lata od mieszkańców miast.

Mapa 24. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich w 2020 roku.

UDZIAŁ LUDNOŚCI W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM W GMINACH MIEJSKICH, MIEJSKO-WIEJSKICH I WIEJSKICH W 2020 ROKU

Źródło: na podstawie danych BDL/GUS.

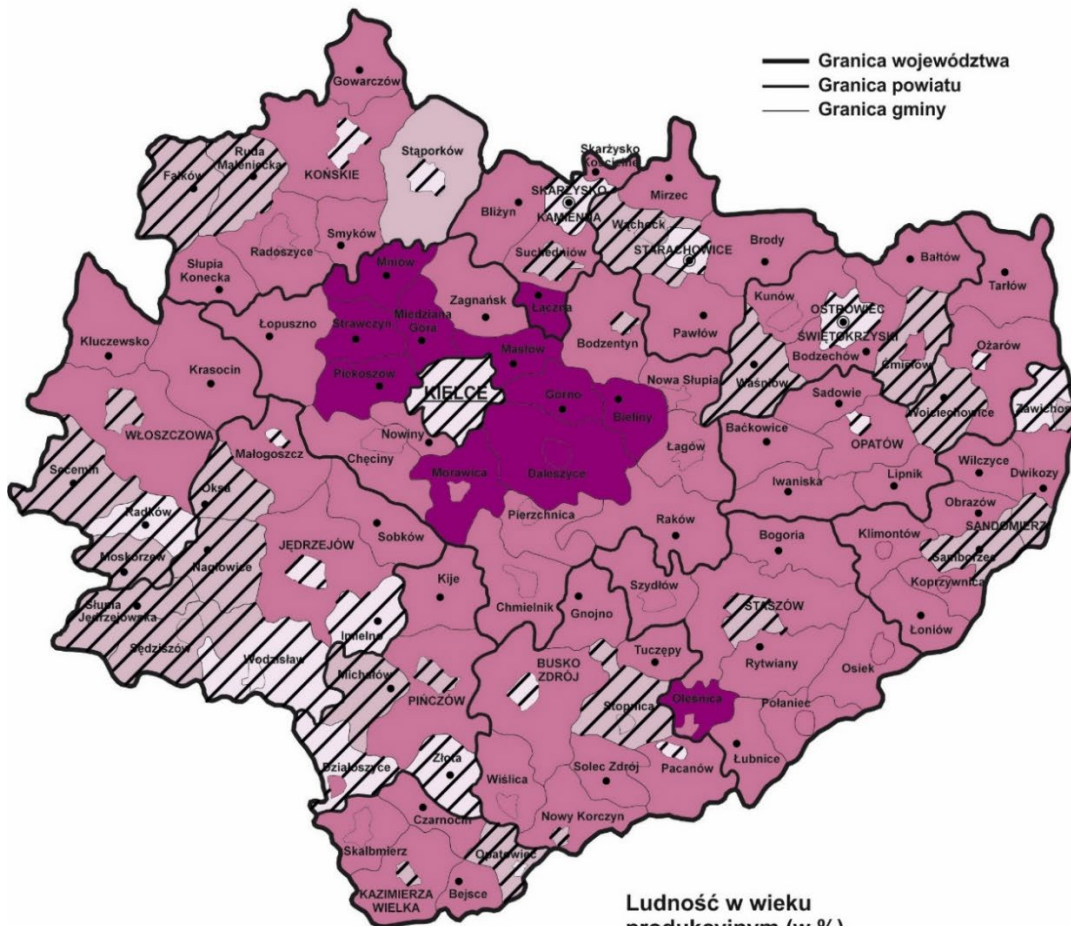
ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO
ul. Turgojna 1A, 25-520 Kielce
tel. (041) 362-70-12, (041) 363-63-20, e-mail: sekretariat@sbrr.pl
Zespół Planowania Przestrzennego Województwa
tel. (041) 363-61-74, www: 3010-3070, e-mail: ap@sbrr.pl

Mapa 25. Udział ludności w wieku produkcyjnym i obciążenie demograficzne w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich w 2020 roku.

UDZIAŁ LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM I OBCIĄŻENIE DEMOGRAFICZNE W GMINACH MIEJSKICH, MIEJSKO-WIEJSKICH I WIEJSKICH W 2020 ROKU

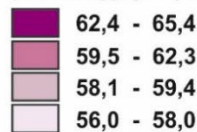

— Granica województwa
 — Granica powiatu
 — Granica gminy

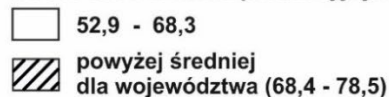
POLSKA
 Ludność w wieku:
 - produkcyjnym 59,5%
 - obciążenie demograficzne 68,0

WOJEWÓDZTWO
 Ludność w wieku:
 - produkcyjnym 59,4%
 - obciążenie demograficzne 68,3

Ludność w wieku produkcyjnym (w %)

Obciążenie demograficzne - ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

Źródło: na podstawie danych BDL/GUS.

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO
 ul. Targowa 1A, 25-300 Kielce
 tel. (041) 362-70-12, (041) 363-80-00, e-mail: sekretariat@sbrrp.pl
 Zespół Planowania Przestrzennego Województwa
 tel. (041) 348-81-74, wcz. 3010-3070, e-mail: zpp@sbrrp.pl

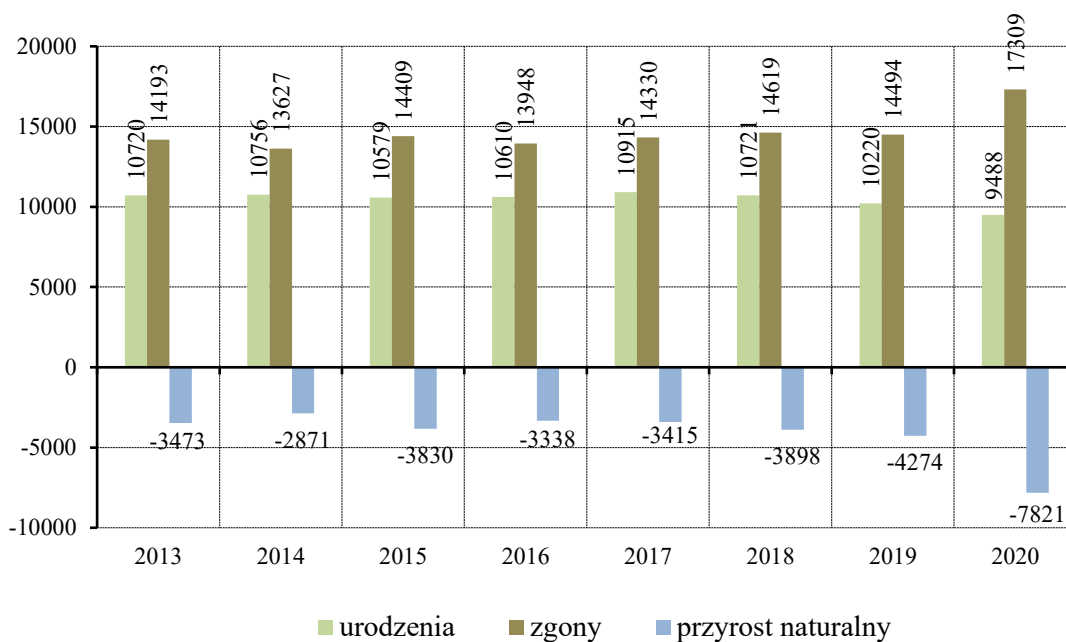

4.9.4. Ruch naturalny ludności i współczynnik feminizacji

W województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020 notowano ujemny przyrost naturalny od $-2,7\%$ do $-6,4\%$, i to zarówno w miastach (od $-2,7\%$ do $-7,5\%$), jak i na obszarach wiejskich (od $-2,7\%$ do $-5,4\%$). Na koniec 2020 r. we wszystkich województwach w kraju notowano ujemny przyrost naturalny ludności, co spowodowane było znacznym wzrostem zgonów w wyniku m.in. panującej pandemii koronawirusa COVID-19. Świętokrzyskie pod względem przyrostu naturalnego wśród województw zajmuje ostatnie 16 miejsce za województwem łódzkim ($-6,1\%$).

Ujemne wartości przyrostu naturalnego są również konsekwencją niskiego współczynnika dzietności nie zapewniającego prostej zastępowalności pokoleń, który w roku 2020 w stosunku do 2018 roku (1,26) obniżył się do 1,18. W Polsce również wystąpił spadek tego współczynnika z 1,45 w 2017 roku do 1,38 w 2020 roku. W województwie coroczny ujemny przyrost naturalny nie gwarantuje stabilnego rozwoju demograficznego, a prognozowane utrzymanie się przewagi zgonów nad urodzeniami wskazuje na postępujący proces depopulacji.

Wykres 4. Ruch naturalny ludności w latach 2013–2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

Ujemny przyrost naturalny wystąpił we wszystkich powiatach, a najwyższy w powiecie grodzkim m. Kielce (minus 1104 osoby) oraz w powiatach: ostrowieckim (minus 1058 osób), starachowickim (minus 790 osób), skarżyskim (minus 742 osoby) i koneckim (minus 632 osoby), najniższy we włoszczowskim (minus 259 osób) i kazimierskim (minus 264 osoby). Natomiast w przeliczeniu na 1000 mieszkańców najwyższe ujemne wartości przyrostu naturalnego odnotowano w powiatach: skarżyskim

(-10,1‰), ostrowieckim (-9,8‰), pińczowskim (-9,1‰), starachowickim (-8,9‰), opatowskim (-8,3‰), koneckim (-8,0‰) i kazimierskim (-7,9‰), a najniższe w powiecie kieleckim (-1,9‰).

W województwie w latach 2013–2020 współczynnik urodzeń zmniejszył się z 8,4‰ do 7,7‰, a współczynnik zgonów wzrósł z 11,2‰ do 14,1‰. Najwyższy współczynnik urodzeń (z tendencją spadku) wystąpił w powiatach: kieleckim (9,3‰), jędrzejowskim (8,3‰), staszowskim (8,2‰) i w Kielcach (8,0‰), a najniższy w powiecie ostrowieckim (5,6‰). Natomiast największy współczynnik zgonów z tendencją wzrostu odnotowano w powiatach: pińczowskim (16,8‰), starachowickim (16,2‰), skarżyskim (16,1‰), ostrowieckim (15,4‰), koneckim i opatowskim (po 15,2‰) oraz kazimierskim (14,9‰), a najmniejszy w powiecie kieleckim (11,2‰).

W 2020 roku na 102 gminy województwa, aż w 99 z nich odnotowano ujemny przyrost naturalny ludności. Najbardziej korzystna sytuacja pod względem przyrostu naturalnego wystąpiła w gminach powiatu kieleckiego, ponieważ notowano tam mniejsze ujemne jego wartości, a także trzem gminom, tj.: Górno, Strawczyn i Morawica udało się osiągnąć przewagę urodzeń nad zgonami, co dało dodatni przyrost naturalny.

Jedną z przyczyn utrzymującego się ujemnego przyrostu naturalnego jest również spadek współczynnika zawieranych małżeństw z 4,6‰ do 3,4‰ (w kraju z 4,7‰ do 3,8‰). Najmniej małżeństw na 1000 ludności odnotowano w powiatach: ostrowieckim (2,9‰), skarżyskim (3,2‰), starachowickim, kazimierskim i w Kielcach (po 3,1‰), a najwięcej w powiatach: staszowskim (4,1‰) i kieleckim (3,9‰).

W województwie kobiety stanowiły 51,3% ogółu ludności (w kraju 51,6%) i dominowały w wieku poprodukcyjnym. Na 100 mężczyzn przypada niezmiennie 105 kobiet (w kraju 107), przy czym bardziej sfeminizowane są miasta, niż wsie. Najwyższy wskaźnik feminizacji (z tendencją wzrostu) zanotowano w powiecie grodzkim mieście Kielce — 114K/100M oraz w powiatach: ostrowieckim (109), skarżyskim i starachowickim (po 107), sandomierskim (106) i buskim (105). Natomiast równowaga płci występuje w powiecie włoszczowskim.

4.9.5. Saldo migracji ludności na pobyt stały

Na koniec 2020 roku w kraju saldo migracji ogółem wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały (na 1000 ludności) było dodatnie i wynosiło 0,1‰. Dodatnie jego wartości odnotowano również w pięciu województwach, tj.: mazowieckim (2,3‰), pomorskim (1,7‰), dolnośląskim (1,3‰), małopolskim (1,2‰) i wielkopolskim (0,5‰), natomiast w pozostałych województwach było ono ujemne. Pod względem wielkości ujemnego salda migracji świętokrzyskie zajęło drugie miejsce z wynikiem minus 1,6‰ za województwem lubelskim minus 2,1‰. Większość przemieszczeń ludności

dotyczyło migracji wewnętrznych (wewnątrz województwa i w ruchu wewnętrznym krajowym), natomiast migracje zagraniczne stanowiły niewielki odsetek ogółu migracji w gminach.

W województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020 saldo migracji było ujemne i kształtowało się od minus 2 809 osób (–2,2‰) do minus 2 013 osób (–1,6‰). Wśród ludności napływowej dominowały kobiety oraz osoby zamieszkałe na wsi, z kolei wymeldowani to w większości mieszkańcy miast oraz kobiety. Najliczniejsze grupy migrantów stanowiły osoby w wieku 25–29 lat (17,1%) i 30–34 lata (16,0%), a nieco mniejszy udział miały osoby w wieku 35–39 lat (11,4%).

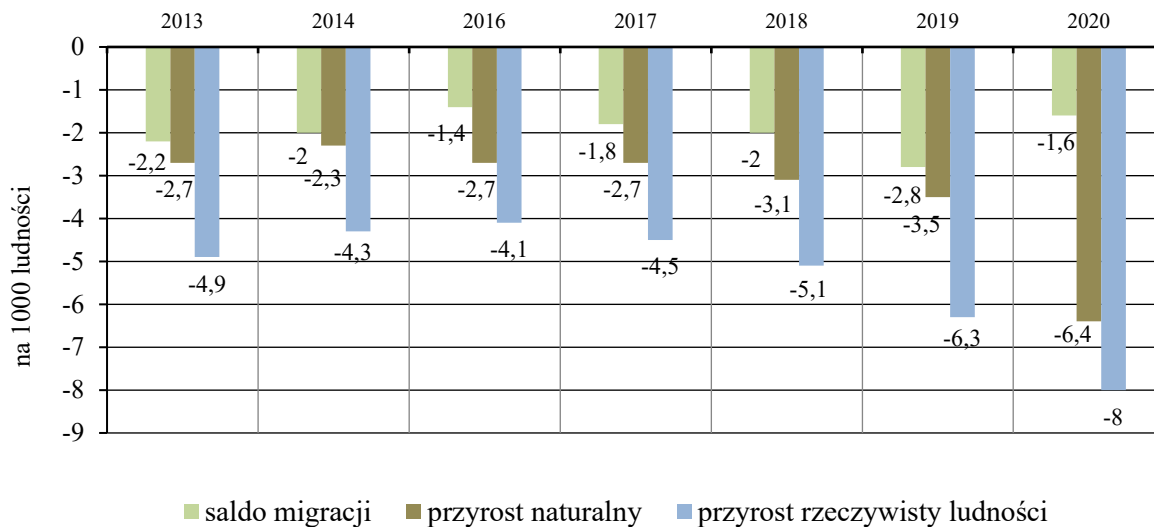
Mieszkańcy województwa w dalszym ciągu najczęściej osiedlali się w województwach ościennych: mazowieckim, małopolskim, śląskim, podkarpackim i łódzkim, a poza obszar kraju najchętniej wyjeżdżali do Wielkiej Brytanii i Niemiec oraz pozostałych krajów UE.

W analizowanym okresie jedynie w powiecie kieleckim odnotowano dodatnie saldo migracji od plus 447 osób (2,2‰) w 2013 roku do plus 190 osób (0,9‰) w 2020 roku. W pozostałych 13-tu powiatach saldo migracji było ujemne, a największą przewagę odpływu migracyjnego nad napływem zanotowano w: staszowskim i pińczowskim po (–3,7‰), opatowskim (–3,0‰), skarżyskim i sandomierskim po (–2,9‰), koneckim (–2,8‰), starachowickim (–2,5‰) oraz ostrowieckim (–2,2‰), natomiast najniższą w powiecie buskim (–0,03‰).

W powiecie grodzkim mieście Kielce w analizowanych latach wystąpił spadek ujemnego salda migracji z minus 875 osób (–4,4‰) w 2013 roku do minus 351 osób (–1,8‰) w 2020 roku. Większość osób migrujących z miasta osiedlała się w sąsiednich gminach wiejskich i na obszarach wiejskich gmin miejsko-wiejskich należących do powiatu kieleckiego. W ostatnich dwóch dekadach następował wzrost osób migrujących na tereny gmin podmiejskich, głównie dotyczyło to gmin położonych w sąsiedztwie miasta Kielce oraz pozostałych większych miast województwa. W wyniku ruchów migracyjnych (miasto — wieś) zachodził intensywny proces urbanizacji terenów podmiejskich i to w większości kosztem kapitału ludzkiego miasta Kielce, a także pozostałych większych miast województwa.

Na koniec 2020 roku ujemne saldo migracji odnotowano w 76 gminach, które stanowiły 74,5% ogółu gmin województwa. Skala zjawiska migracji w poszczególnych gminach jest zróżnicowana przestrzennie, ponieważ na jej wielkość wpływa m.in. zróżnicowanie w poziomie rozwoju gospodarczego, ekonomicznej sytuacji regionu, urbanizacji, a także zróżnicowana mobilność zawodowa mieszkańców na rynku pracy — związana z podjęciem pracy lub jej poszukiwaniem.

Wykres 5. Tempo przyrostu/ubytku składników rozwoju liczebnego ludności województwa świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

Saldo migracji, podobnie jak przyrost naturalny, nieprzerwanie utrzymują się na poziomie ujemnym, co oznacza, że corocznie z województwa wymeldowuje się więcej osób niż się osiedla oraz więcej osób umiera, niż się rodzi. Należy zaznaczyć, że w ostatnich latach następuje zmniejszenie natężenia ruchów migracyjnych, na skutek prognozowanego wyczerpywania potencjału migracyjnego. Długotrwale utrzymujący się ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji skutkuje ujemnym przyrostem rzeczywistym, tj. trwałym i nieodwracalnym spadkiem liczby ludności oraz postępującym procesem starzenia się populacji.

4.9.6. Przyrost rzeczywisty ludności

W województwie świętokrzyskim na koniec 2020 roku wskaźnik ujemnego przyrostu rzeczywistego ludności wyniósł $-8,0\%$ i był on wyższy niż w 2013 roku ($-4,9\%$). **Ujemne wartości tego wskaźnika utrzymują się w 96 gminach, które stanowią 94,1% ogółu gmin województwa.** Dodatkowo od ostatnich dwóch dekad ujemny przyrost rzeczywisty ludności jest wyższy w miastach, niż na obszarach wiejskich. Daje to podstawę do określenia województwa jako obszaru zagrożonego wyludnieniem (głównie gmin położonych peryferyjnie, a także miast), co ma zasadniczy wpływ na założenia polityki społeczno-gospodarczej oraz kształtowanie zagospodarowania przestrzennego województwa. W 2020 roku w skali kraju świętokrzyskie pod względem przyrostu rzeczywistego ludności zajęło ostatnie 16 miejsce za województwem łódzkim i lubelskim.

W większości gmin województwa od ponad dwóch dekad występuje przewaga ujemnego salda migracji oraz ujemnego przyrostu naturalnego w wyniku utrwalania się niekorzystnych procesów

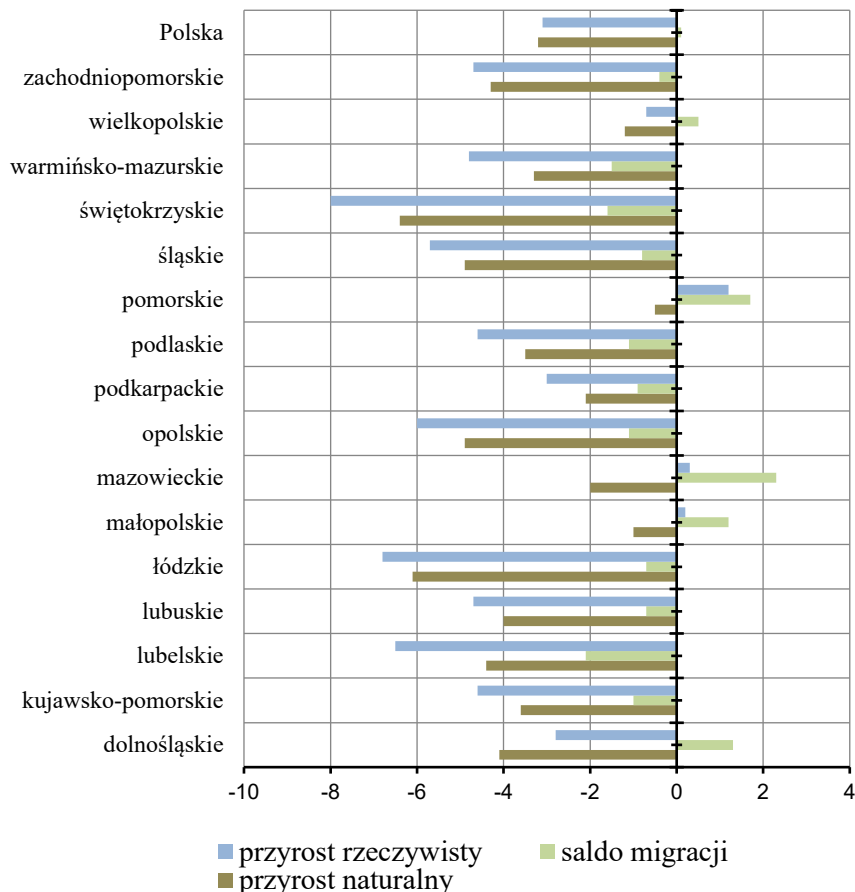

demograficznych, m.in.: spadku współczynników reprodukcji ludności (pomimo wprowadzenia polityki prorodzinnej), wzrostu współczynnika zgonów (zwłaszcza obecnie wywołanych pandemią koronawirusa COVID-19), deformacji struktury płci i wieku (spowodowanej długofalową masową migracją osób młodych w wieku produkcyjnym mobilnym), starzenia się społeczeństwa, a także w wyniku koncentracji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, m.in. wysokiego bezrobocia — głównie w gminach wiejskich położonych z dala od głównych ośrodków miejskich oraz w miastach.

Na koniec 2020 roku we wszystkich powiatach wystąpił ujemny przyrost rzeczywisty ludności, a najwyższy w: skarżyskim (−13,1‰), pińczowskim (−12,8‰), ostrowieckim (−12,0‰), starachowickim (−11,4‰), opatowskim (−11,3‰), koneckim (−10,9‰), sandomierskim (−9,1‰), kazimierskim (−8,2‰) i staszowskim (−8,1‰), a najniższy w powiecie kieleckim (−1,0‰).

Zróżnicowania w wysokości wskaźników ruchu naturalnego i salda migracji w poszczególnych gminach prowadzą do pogłębiania różnic w rozmieszczeniu ludności. Obszar rozwoju demograficznego z dodatnim przyrostem rzeczywistym ludności stanowią niektóre gminy powiatu kieleckiego, tj.: Strawczyn (9,8‰), Morawica (8,3‰), Miedziana Góra (7,1‰), Masłów (5,4‰), Górnio (5,0‰) i Nowiny (1,3‰) — należące do MOF OW miasta Kielce.

Wykres 6. Przyrost rzeczywisty (na 1000 ludności) województwa świętokrzyskiego na tle kraju.

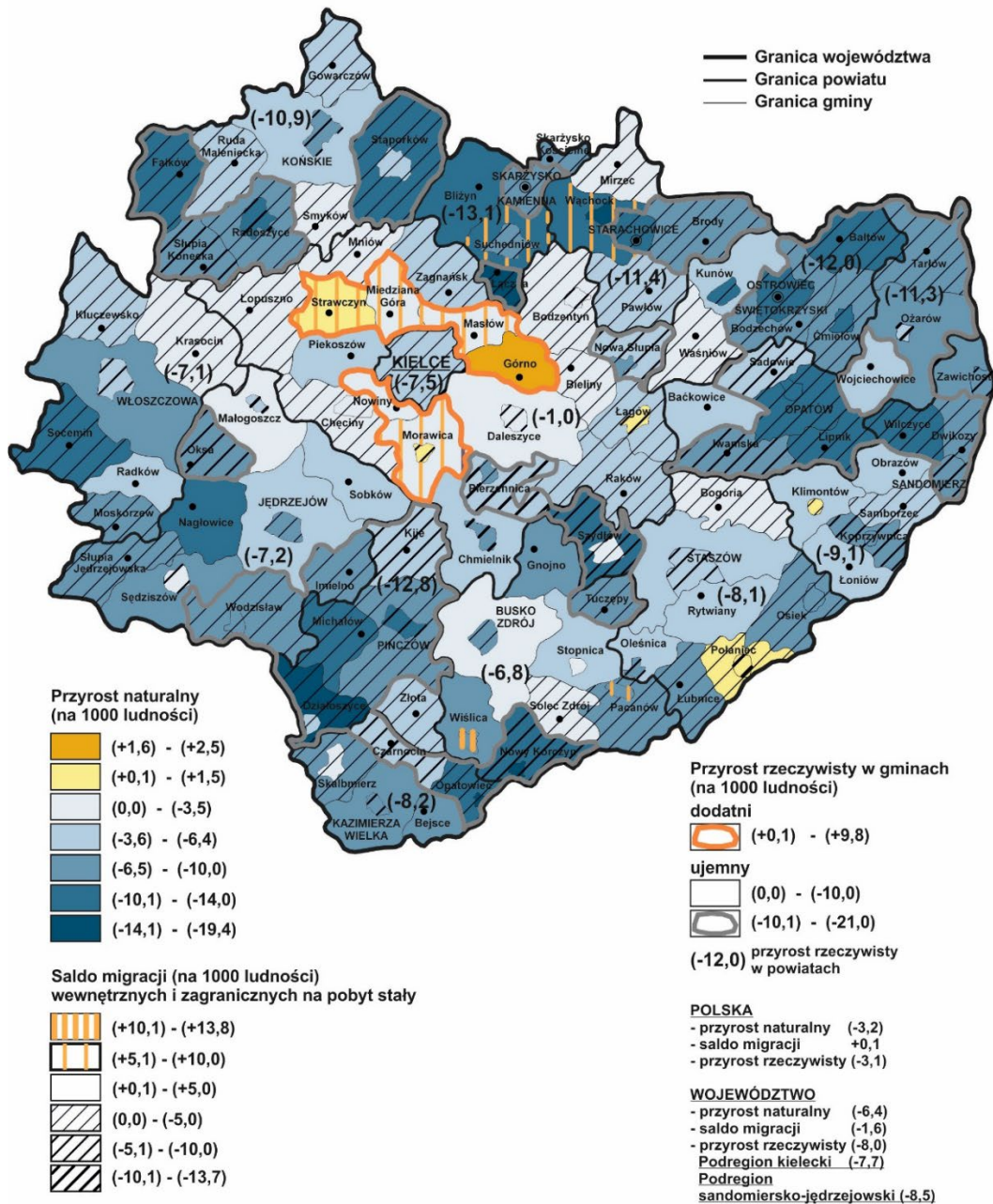

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.2020 rok).

Mapa 26. Przyrost rzeczywisty ludności województwa świętokrzyskiego w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich w 2020 roku.

PRZYRÓST RZECZYWISTY LUDNOŚCI WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W GMINACH MIEJSKICH, MIEJSKO-WIEJSKICH I WIEJSKICH W 2020 ROKU

Źródło: na podstawie danych BDL/GUS.

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO
ul. Targowa 18, 25-200 Kielce
tel. (011) 362-70-12, (011) 343-85-89, e-mail: sekretariat@sbrrp.pl
Zespół Planowania Przestrzennego Województwa
tel. (011) 343-81-71, www.3010-3070, e-mail: apw@sbrrp.pl

4.9.7. Prognoza demograficzna dla województwa świętokrzyskiego

W okresie prognozowanym liczba mieszkańców województwa będzie dalej systematycznie zmniejszać się, a wskaźnik gęstości zaludnienia spadnie ze 105 do 99 os./km² w 2030 r. i do 83 os./km² w 2050 r. Liczba ludności województwa w stosunku do roku 2020 na koniec 2030 roku zmniejszy się o ok. 67 226 osób (5,5%), a do roku 2050 o ok. 247 726 osób (20,2%).

Tabela 14. Dynamika stanów ludności województwa świętokrzyskiego w latach 2013–2050*.

Województwo	Rok							
	2013	2020	2025*	2030*	2035*	2040*	2045*	2050*
Ludność (w tys.)	1 268,2	1 224,6	1 193,5	1 157,4	1 116,6	1 071,6	1 024,4	976,9
Dynamika liczby ludności								
(w tys.)	-5,7	-43,6	-31,1	-36,1	-40,8	-45,0	-47,2	-47,5
%	-0,4	-3,4	-2,5	-3,0	-3,5	-4,0	-4,4	-4,6

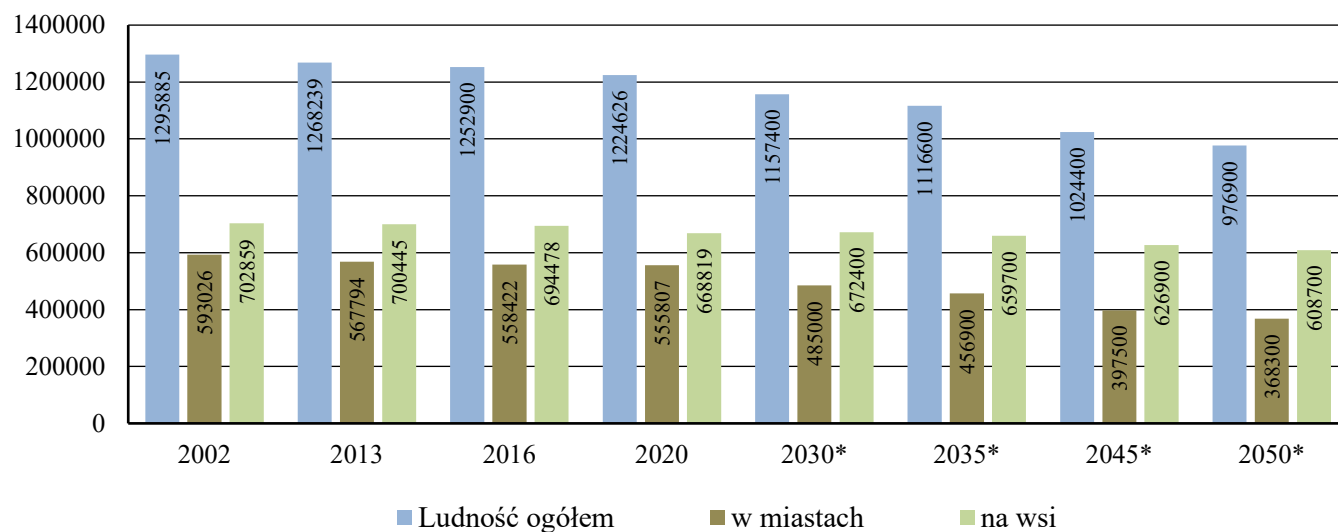
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

*Według „Prognozy ludności na lata 2014-2050”, Warszawa 2014 rok.

Prognoza ludności na lata 2014–2050, sporządzona przez GUS przewiduje dalszy stały znaczny ubytek mieszkańców miast, jak i obszarów wiejskich, przy czym tempo tego ubytku będzie coraz wyższe wraz z upływem czasu, oraz wyższe będzie w miastach, niż na wsi. Zakłada się, że do 2030 roku z miast ubędzie ok. 70 807 osób (12,7%), a na obszarach wiejskich przybędzie ok. 3 581 nowych mieszkańców (0,5%). Natomiast w późniejszych latach zaczną ubywać również ludności zamieszkałej na obszarach wiejskich. W 2050 roku w stosunku do roku 2020 z miast ubędzie ok. 187 507 osób (33,7%), a na wsi 60 119 osób (9,0%). Znaczny ubytek liczby ludności zamieszkałej w miastach wynikać będzie m.in. ze większego odpływu migracyjnego z miast na obszary wiejskie, co spowoduje spadek wskaźnika urbanizacji z 45,4% do 41,9% w 2030 r. i do 37,7% na koniec okresu prognozowanego (w kraju z 59,9% do 55,5%).

Należy dodać, że na koniec 2020 r. odnotowano większy ubytek mieszkańców województwa niż to zakładano w prognozie, co wynikało ze znacznego wzrostu liczby zgonów spowodowanych m.in. panującą pandemią koronawirusa COVID-19. W tym czasie również we wszystkich województwach w kraju notowano znaczną przewagę zgonów nad urodzeniami, co skutkowało ujemnym przyrostem naturalnym ludności. W przypadku województwa świętokrzyskiego, może to w przyszłości wpłynąć na jeszcze większy spadek liczby ludności, niż to zakładano w prognozie z 2014 roku.

Wykres 7. Zmiana liczby ludności województwa świętokrzyskiego w latach 2002–2050*.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

*Według „Prognozy ludności na lata 2014–2050”, Warszawa 2014 rok.

W województwie w układzie przestrzennym wyodrębniają się obszary gmin, głównie należących do powiatu kieleckiego, w których notuje się oraz prognozuje do 2030 roku coroczny systematyczny wzrost liczby ludności. W pozostałych powiatach województwa, obszary gmin z prognozowaną tendencją systematycznego ubytku liczby ludności zagrożone są procesem wyludniania się, a dotyczy to głównie gmin położonych w południowej i zachodniej części województwa.

Zasadniczymi przyczynami powodującymi ujemny przyrost rzeczywisty ludności w większości gmin województwa są: ujemny przyrost naturalny (w wyniku niskiej dzietności, która powoduje że ilość zgonów jest wyższa od ilości urodzeń) oraz ujemne saldo migracji (spowodowane odpływem z województwa ludzi młodych, i to w większości kobiet w wieku prokreacyjnym). Niska dzietność wynika m.in. z liczby i struktury wieku kobiet zawierających po raz pierwszy związek małżeński, a także przesunięcia średniego wieku rodzenia pierwszego dziecka do starszych grup wiekowych. Dodatkowymi czynnikami są również: duża skala bezrobocia, która od lat wpływała na poczucie braku stabilizacji, większa aktywność edukacyjna i zawodowa kobiet, a także obawa przed utratą dotychczasowego zatrudnienia. W konsekwencji tych niekorzystnych zjawisk następował nieodwracalny proces starzenia się populacji, charakteryzujący się gwałtownym wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym oraz ubytkiem osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

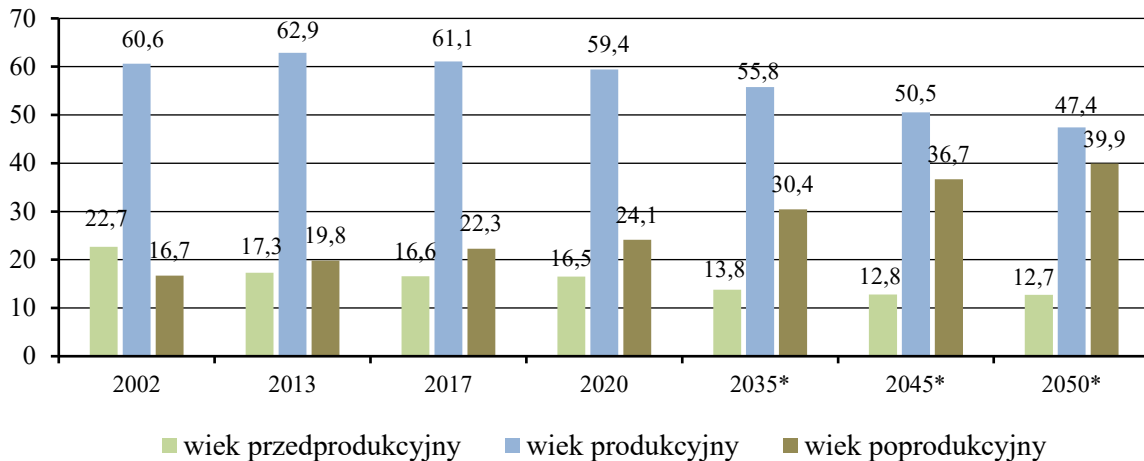
Przewiduje się, że przyrost naturalny pozostanie ujemny, a odpływy migracyjne ludności będą większe od napływów, co będzie skutkowało utrzymaniem się ujemnego salda migracji. Dodatkowo nastąpi dalszy postępujący proces starzenia się populacji, ponieważ w 2050 r. udział osób w wieku

przedprodukcyjnym spadnie do 12,7% (o 3,8 pkt.%), w wieku produkcyjnym do 47,4% (o 12,0 pkt.%), a udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrośnie do 39,9%, tj. o 15,8 pkt.%.

W wyniku deformacji struktury wieku, nastąpi wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku nieprodukcyjnym z 68 osób w 2020 r. do 79 osób w 2035 r. i do 111 osób w 2050 r. W miastach wskaźnik ten wzrośnie odpowiednio do: 87 i 128 osób, a na wsi do: 74 i 102 osób.

Zwiększy się także mediana wieku populacji do 49,9 lat w 2035 r. i do 55,4 lata na koniec okresu prognozowanego, w tym w miastach odpowiednio do: 52,4 i 58,4 lata, a na wsi do: 47,9 i 53,7 lat. Mieszkańcy wsi pozostaną młodszy od mieszkańców miast o ok. 4,5 lat. Miarą starzenia się ludności jest tzw. indeks starości, który obliczany jest jako liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 1000 osób w wieku 0–14 lat. W skali kraju, w świętokrzyskim i opolskim wystąpią najbardziej niekorzystne relacje międzygeneracyjne. Przewiduje się, że w 2035 r. na 1000 wnuków przypadać będzie około 2 408 dziadków, a w 2050 r. aż 3 464 dziadków, przy czym wielkość indeksu starości będzie wyższa w miastach niż na obszarach wiejskich.

Wykres 8. Struktura wieku ludności województwa świętokrzyskiego w latach 2002–2050*.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

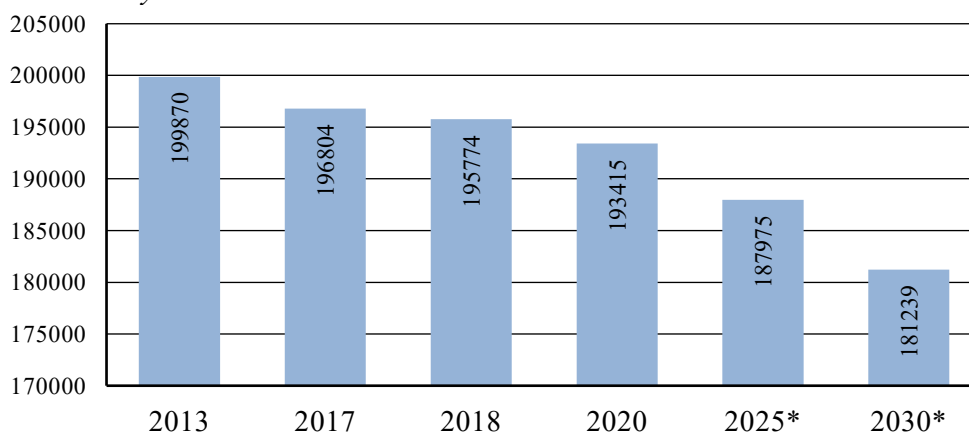
*Według „Prognozy ludności na lata 2014–2050”, Warszawa 2014 rok.

W województwie świętokrzyskim proces depopulacji i starzenia się społeczeństwa utrzyma się we wszystkich gminach, a szczególnie na obszarach gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich położonych na obrzeżach województwa, tj. w północno-wschodniej, wschodniej, południowej, zachodniej i północno-zachodniej części województwa. W wyniku różnic we wskaźnikach ruchu naturalnego i migracji nastąpi dalsze pogłębienie różnic rozmieszczenia ludności charakteryzujące się trzema zjawiskami, tj.: depopulacją peryferyjnych obszarów wiejskich, koncentracją na miejskim

obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego (MOF OW) oraz dekoncentracją wewnątrz tego obszaru, czyli znacznym ubytkiem mieszkańców stolicy regionu miasta Kielce.

Prognoza ludności gmin na lata 2017–2030 sporządzona przez GUS w 2017 roku przewiduje, że liczba ludności miasta Kielce w stosunku do roku 2020 na koniec okresu prognozowanego zmniejszy się o ok. 12 176 osób (6,3%), tj. do 181 239 mieszkańców, a wskaźnik gęstość zaludnienia do 1 648 os./km². W całym okresie prognozowanym przyrost naturalny oraz saldo migracji będą ujemne i wyniosą odpowiednio: –5,7‰ i –2,4‰. Nasilony proces migracji wykazuje zróżnicowanie w układzie miasto — wieś, ponieważ notowano zwiększenie odpływu migracyjnego mieszkańców Kielc, oraz znaczący wzrost napływu migracyjnego osób na tereny gmin sąsiednich. Zjawisko to skutkuje intensywnym procesem urbanizacji terenów podmiejskich, który zachodzi w większości kosztem kapitału ludzkiego stolicy regionu.

Wykres 9. Zmiana liczby ludności miasta Kielce w latach 2013–2030*.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

*Według „Prognozy ludności gmin na lata 2017–2030”, Warszawa 2017 rok.

Proces starzenia się mieszkańców miasta Kielce powodować będą m.in.: coroczny spadek współczynnika urodzeń do 6,9‰ oraz wzrost współczynnika zgonów do 12,6‰. Według prognozy nastąpią głębokie i nieodwracalne zmiany, m.in. brak prostej zastępowalności pokoleń, ze względu na gwałtowne starzenie się struktury wiekowej ludności, w tym zasobów pracy. Znaczny spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym spowoduje wzrost współczynników obciążenia demograficznego, w większości osobami w wieku poprodukcyjnym. Obciążenie demograficzne osób wieku przedprodukcyjnego osobami w wieku poprodukcyjnym wzrośnie ze 168 do 198 osób co oznacza, że na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadają 198 osób w wieku poprodukcyjnym, a obciążenie osób wieku produkcyjnego osobami w wieku emerytalnym zwiększy się z 47 do 54 osób.

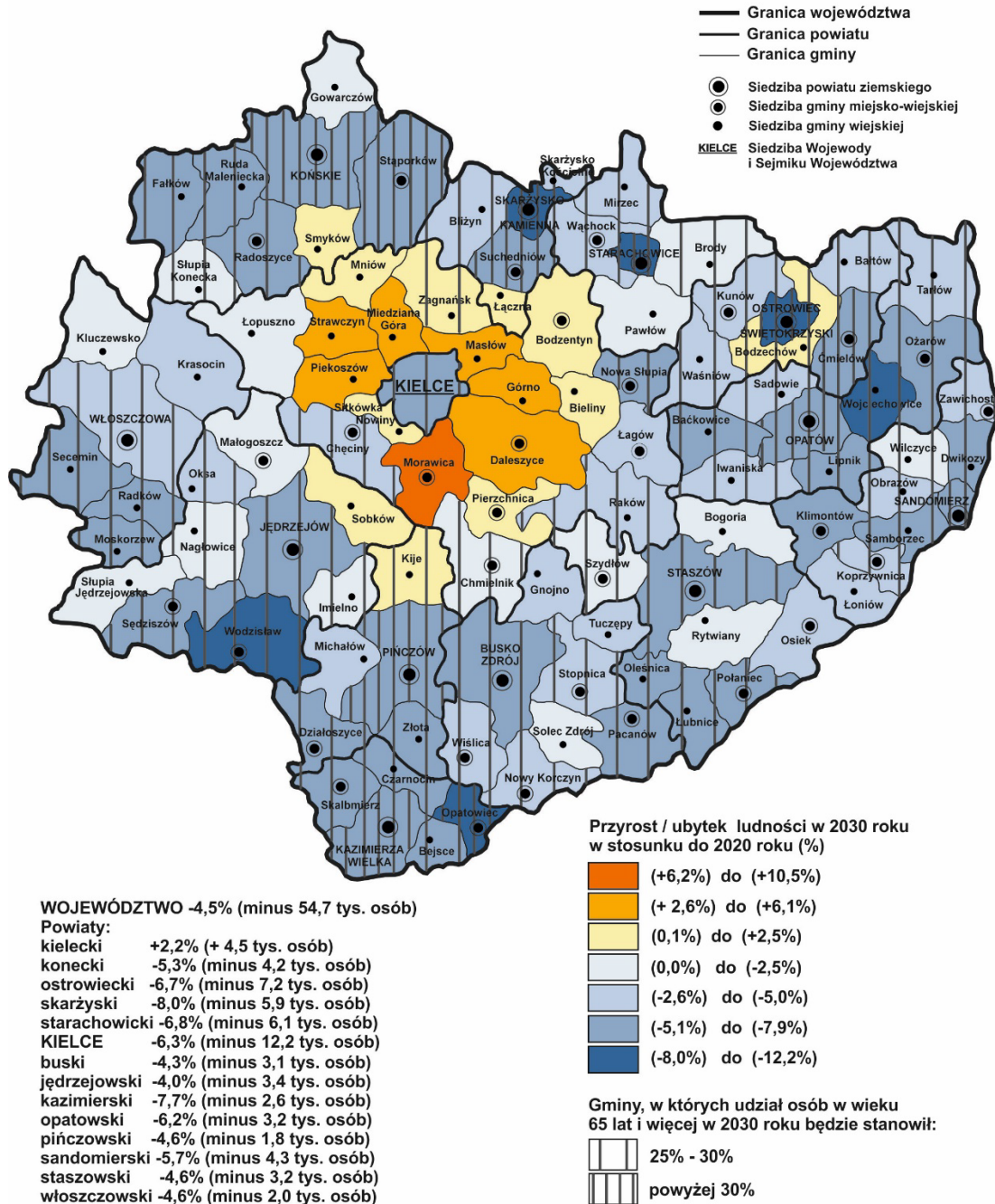
Zmiany procesów demograficznych w latach 2002–2030 w układzie przestrzennym województwa świętokrzyskiego (w podziale na gminy miejskie, miejsko-wiejskie i wiejskie), wskazują

między innymi na obszary, na których odnotowano korzystne wskaźniki ruchu migracyjnego i ruchu naturalnego ludności, głównie dotyczy to gmin powiatu kieleckiego, a także na obszary problemowe w wyniku kumulowania się niekorzystnych zmian w procesach demograficznych związanych ze spadkiem potencjału demograficznego — depopulacją. Proces depopulacji stanowi najistotniejszy czynnik, który w dłuższej perspektywie może przyczynić się do destabilizacji m.in. systemu osadniczego województwa.

Mapa 27. Zmiany w stanie ludności w 2030 roku na podstawie „Prognozy ludności dla gmin na lata 2017–2030”.

ZMIANY W STANIE LUDNOŚCI W 2030 ROKU NA PODSTAWIE „PROGNOZY LUDNOŚCI DLA GMIN NA LATA 2017-2030”

Źródło: na podstawie danych BDL/GUS.

**ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO**

ul. Turgozna 18, 25-220 Kielce
tel. (041) 362-70-12, (041) 343-83-20, e-mail: sekretariat@sbrrpl
Zespół Planowania Przestrzennego Województwa
tel. (041) 343-81-79, wss. 3010-3070, e-mail: zpp@sbrrpl

4.9.8. Programy dla rozwoju demograficznego kraju i województwa świętokrzyskiego

Polityka rodzinna Polski jest ukierunkowana na wzrost dzietności, co ma w przyszłości pomóc w zagwarantowaniu na co najmniej spokojną zastępowalność pokoleń (dzietność zbliżoną do poziomu zastępowalności pokoleń) oraz dodatniego przyrostu naturalnego ludności we wszystkich województwach, w tym w gminach, w których notowano w ostatnich dwóch dekadach znaczny wzrost współczynnika zgonów, przewyższający współczynnik urodzeń.

Zastępowalność pokoleń gwarantuje współczynnik dzietności na poziomie 2,1, co oznacza, że na sto kobiet powinno przypadać 210 urodzeń. Ważna jest również wielkość współczynnika reprodukcji brutto (określającego liczbę córek urodzonych przeciętnie przez kobietę w wieku rozrodczym) oraz współczynnika dynamiki demograficznej (to stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów), a także przywrócenie najwyższej płodności kobiet do grupy w wieku 20–24 lata.

W Polsce od 1989 roku współczynnik dzietności nie gwarantuje zastępowalności pokoleń, a od 1998 roku przyjmuje wartości niższe od 1,5, charakteryzujące niską dzietność. W 2013 roku współczynnik dzietności dla całej Polski osiągnął 1,25 (125 dzieci na 100 kobiet) i do 2015 roku wzrósł do 1,3. Jednak od 2016 do 2017 roku widać było jego wyraźniejszy wzrost do 1,45. W kolejnych trzech latach zaczął jednak znów spadać do 1,38 w 2020 roku.

W wyniku tych negatywnych procesów sytuacja demograficzna kraju pogarsza się z każdym kolejnym rokiem, ponieważ w 2020 roku z powodu pandemii koronawirusa COVID-19 i spadku urodzeń, we wszystkich województwach odnotowano bardzo wysokie, ujemne przyrosty naturalne ludności, które były spowodowane dużą liczbą zgonów. Z danych GUS wynika, że w 2020 roku ludność Polski zmniejszyła się o 117,6 tys. (ubytek ten był czterokrotnie wyższy niż w 2019 r.) i wynosiła 38 mln 265 tys. osób. Bardzo wysoki spadek liczby ludności wystąpił w 14 z 16 województw. Jedynie w dwóch województwach: pomorskim i mazowieckim zanotowano niewielkie wzrosty liczby ludności, tj. odpowiednio o 2,7 tys. i 1,9 tys. osób — w wyniku dodatniego salda migracji (większego napływu migracyjnego ludności). Natomiast największy roczny spadek odnotowano w województwach: śląskim o 25,3 tys. osób, łódzkim o 16,8 tys. osób i lubelskim o 13 tys. osób, a w świętokrzyskim o 9,3 tys. osób.

W kraju (podobnie w województwie) w celu łagodzenia i odwrócenia negatywnych trendów w demografii od kilku lat wdrażano w życie następujące działania pomocowe, m.in.:

- instytucjonalne: pomoc w wychowywaniu dzieci, przede wszystkim poprzez zwiększenie liczby żłobków, przedszkoli i świetlic;
- tworzenie lepszych warunków do łączenia pracy zawodowej, szczególnie kobiet, z wychowywaniem dzieci i likwidacji różnic płacowych pomiędzy kobietami i mężczyznami;

- wsparcie młodych rodzin, w zakupie lub wynajmie lokali mieszkalnych;
- świadczenie pieniężne dla dzieci.

Temu służą następujące Programy:

- „Rodzina 500 plus” — program wszedł w życie 1 kwietnia 2016 roku, to finansowe wsparcie rodzin;
- „Program Maluch+” — program wspiera rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 — żłobków, klubów dziecięcych i dziennych opiekunów;
- „Dobry Start” — to inwestycja w edukację polskich dzieci, to 300 zł jednorazowo dla uczniów rozpoczynających rok szkolny;
- „Karta Dużej Rodziny” — system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+;
- „Posiłek w szkole i w domu” — skierowany jest zarówno do dzieci, uczniów, jak i osób starszych;
- „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”;
- „Rodzinny Kapitał Opiekuńczy” — program realizowany w ramach Polskiego Ładu: poprawa jakości życia polskich rodzin.

W Polsce pierwszym kompleksowym dokumentem mierzącym się z niekorzystnymi trendami demograficznymi jest **Projekt Strategii Demograficznej 2040**. Głównym strategicznym celem jest zwiększenie dzietności do poziomu gwarantującego zastępowalność pokoleń. W dokumencie tym zidentyfikowano 10 obszarów wpływających na decyzję o posiadaniu dzieci i zaproponowano 12 kierunków interwencji (aby umożliwić Polakom zrealizowanie ich planów prokreacyjnych) w ramach 3 celów szczegółowych:

Cel szczegółowy 1 — wzmocnienie rodziny:

- zabezpieczenie finansowe rodzin (m.in. program Rodzina 500+);
- wsparcie w zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych rodzin (kierunek priorytetowy MIESZKANIE);
- wsparcie trwałości rodzin;
- popularyzacja kultury sprzyjającej rodzinie;
- wzmocnienie współpracy z III sektorem i innymi podmiotami działającymi na rzecz rodziny.

Cel szczegółowy 2 — znoszenie barier dla rodziców chcących mieć dzieci:

- rozwój rynku pracy przyjaznego rodzinie (kierunek priorytetowy PRACA);
- rozwój form opieki nad dziećmi (realizowany od 2015 roku kierunek priorytetowy OPIEKA);
- rozwój opieki zdrowotnej (kierunek priorytetowy ZDROWIE);
- poprawa jakości i organizacji edukacji;
- rozwój infrastruktury i usług potrzebnych rodzinom.

Cel szczegółowy 3 — podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk:

- podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk na szczeblu centralnym;
- podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk na szczeblu samorządowym.

W dokumencie przedstawiono również katalog 104 różnych działań, z których wiele będzie realizowanych w ramach programów Polskiego Ładu, to m.in.: Rodzinny Kapitał Opiekuńczy, Mieszkanie bez Wkładu Własnego, Bon mieszkaniowy, Mój dom 70 m², Maluch Plus, zwiększenie nakładów na zdrowie oraz programy pośrednio realizujące postulaty Strategii — takie jak Program Świetlica i Żłobek w każdej gminie.

Należy dodać, że badania poprzedzające opracowanie Strategii dowiodły, że na podjęcie decyzji o urodzeniu dziecka duży wpływ ma poczucie bezpieczeństwa finansowego. Dlatego w ramach Strategii Demograficznej 2040 rząd proponuje wprowadzenie dodatkowych rozwiązań zwiększających elastyczność i stabilność pracy, tj.:

Rozwiązania zwiększające elastyczność pracy:

- gwarancja elastycznej pracy dla kobiet w ciąży oraz rodziców dzieci do lat 4 (praca zdalna, praca hybrydowa lub elastyczny czas pracy). Wybór będzie uzależniony od charakteru wykonywanej pracy oraz dokonywany w oparciu o porozumienie pracodawcy z pracownikiem;
- gwarancja pracy w zmniejszonym wymiarze godzin dla kobiet w ciąży oraz rodziców dzieci do lat 4, poszerzona o zapis, że pracodawca nie może dyskryminować pracownika ze względu na wymiar czasu pracy poprzez wykluczenie go z przywilejów pracowniczych;
- gwarancja, że różne elastyczne formy mogą być stosowane równocześnie, w zależności od charakteru wykonywanej pracy (dokonany w formie porozumienia pracodawcy z pracownikiem);

Rozwiązania zwiększające stabilność pracy:

- ograniczenie możliwości zawierania umów o pracę na czas określony z osobami w wieku do 40 lat do maksymalnie 2 umów, na łączny czas nie przekraczający 15 miesięcy;
- ochrona przed zwolnieniem dla obojga rodziców (obecnie z takiej ochrony korzysta matka).

Propozycja zmian obejmuje:

- rozszerzenie przepisu i objęcie matek ochroną przez okres do roku po powrocie do pracy z urlopu macierzyńskiego lub rodzicielskiego (niezależnie od wymiaru czasu pracy);
- wprowadzenie ochrony dla ojców w ciągu 1. roku życia dziecka. W przypadku małżeństw ta ochrona obowiązywałaby od momentu zajścia żony w ciążę;
- wprowadzenie obowiązku poinformowania pracownika o uprawnieniach związanych z rodzicielstwem przy podpisaniu umowy o pracę.

Zapisano również, że „*Stabilność pracy i związanego z nią stabilnego dochodu rodziny są ważne dla podejmowania decyzji o posiadaniu dziecka. A kiedy ono się urodzi i skończy się urlop rodzicielski, kluczowe staje się połączenie obowiązków zawodowych obojga rodziców z opieką nad dziećmi, stąd decyzja o włączeniu tego obszaru do priorytetowych kierunków działań.*”

Poprawa jakości ochrony zdrowia, to także jeden z priorytetowych kierunków interwencji Strategii Demograficznej 2040, w ramach którego rekomendowane są dodatkowe działania, nie ujęte w Polskim Ładzie. Jednym z nich jest utworzenie (we współpracy z administracją samorządową) modelowego centrum zajmującego się zdrowiem prokreacyjnym. Centrum będzie zapewniać:

- kompleksową, wysokospecjalistyczną opiekę nad niepłodnymi parami oraz parami z doświadczeniem poronienia, rodzicami oczekującymi urodzenia dziecka, rodzinom po urodzeniu dziecka;
- edukację personelu medycznego i pacjentów;
- możliwość prowadzenia działalności naukowo-badawczej.

Podsumowując należy stwierdzić, że w celu zahamowania negatywnych procesów demograficznych i zapewnienia przyszłego rozwoju demograficznego województwa świętokrzyskiego, w dalszym ciągu podstawowym i niezbędnym zadaniem jest wdrażanie i realizacja działań zawartych w Programach krajowych, które pozwalają na wspieranie rodzin — ułatwianie im życia, co przełoży się w przyszłości na rozwój całej polityki gospodarczej i polityki społecznej państwa polskiego. W dalszym ciągu głównym celem w prowadzeniu polityki rodzinnej powinno być tworzenie i wdrażanie systemu opieki instytucjonalnej nad małymi dziećmi w każdej gminie, aby pomóc w łączeniu aktywności zawodowej z życiem rodzinnym, wydłużanie urlopu wychowawczego oraz zwiększanie zakresu wsparcia finansowego małżonków posiadających dzieci, a także z osobami zależnymi. Również należy dążyć do zapewnienia ciągłego podnoszenia jakości oraz dostępności do usług użyteczności publicznej, m.in.: usług ochrony zdrowia, oświaty, kultury i opieki społecznej, we wszystkich gminach: miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich w województwie. Zauważa się, że poprzez realizację działań zawartych w krajowych Programach skierowanych do rodzin, w województwie świętokrzyskim (podobnie w kraju) wzrost dzietności mógłby w przyszłości odwrócić negatywne tendencje, jakimi są m.in.: depopulacja, czyli notowany od wielu lat w większości gmin województwa ujemny przyrost rzeczywisty ludności (w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji) oraz zaawansowany proces demograficznego starzenia się społeczeństwa.

4.9.9. Wnioski do zmiany Planu województwa

Dane GUS dotyczące stanu ludności, jej struktury wieku, przyrostu naturalnego i salda migracji w województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020 i w okresie prognozowanym pokazują, że w perspektywie najbliższych kilkunastu lat rozwój zasobów ludzkich będzie charakteryzować postępujący spadek liczby ludności i jej starzenie się. Obecnie świętokrzyskie należy do obszarów najstarszych demograficznie, wraz z województwami: łódzkim, śląskim, dolnośląskim, opolskim i zachodniopomorskim. W ostatnich dwóch dekadach występowało systematyczne zmniejszanie się liczby ludności i jej starzenie, co wynikało z utrwalania się niekorzystnych procesów demograficznych dotyczących m.in.: zwiększania się współczynnika zgonów, zmniejszania liczby urodzeń, utrzymywania się ujemnego salda migracji oraz niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych dotyczących niskiego poziomu rozwoju gospodarczego i wysokiego bezrobocia. Należy zaznaczyć, że w ostatniej dekadzie następowało powolne odwrócenie tych niekorzystnych procesów, ponieważ odnotowywano niewielki wzrost urodzeń (z tendencją spadku od 2019 roku spowodowanego m.in. pandemią koronawirusa COVID-19) oraz wzrost rozwoju gospodarczego, poprzez zwiększenie liczby osób zatrudnionych, a tym samym zmniejszenie stopy bezrobocia.

Z analizy sytuacji demograficznej województwa świętokrzyskiego (na tle kraju) w latach 2013–2020 i w okresie prognozowanym wynika, że:

- liczba ludności województwa systematycznie zmniejsza się w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego (przewagi zgonów nad urodzeniami) oraz ujemnego salda migracji (przewagi odpływu ludności), i prognozuje się utrzymanie tego niekorzystnego procesu, co spowoduje znaczny spadek wskaźnika gęstości zaludnienia zarówno miast, jak i wsi;
- zmniejszanie się liczby mieszkańców miast (głównie miasta Kielce) powodowało spadek wskaźnika urbanizacji, przy czym od 2013 roku nadano prawa miejskie 14-tu siedzibom gmin, tj.: Stopnica, Morawica, Łągów, Radoszyce, Wiślica, Nowa Słupia, Pierzchnica, Nowy Korczyn, Pacanów, Opatowiec, Oleśnica, Szydłów, Klimontów i Wodzisław, co pozwoliło zachować wskaźnik urbanizacji na poziomie 45,4% (w kraju wskaźnik ten wynosił 59,8%);
- zjawisko procesu suburbanizacji, czyli emigracji i osiedlaniu się mieszkańców miast na obszarach wiejskich gmin miejsko-wiejskich i wiejskich najintensywniej dotyka miasta Kielce, a w mniejszym stopniu pozostałych miast województwa, w wyniku czego liczba ludności miejskiej zmniejsza się, nawet pomimo zwiększenia liczby miast w województwie;
- wzrost liczby ludności notowano głównie w gminach powiatu kieleckiego, dzięki napływowi migracyjnemu ludności miejskiej (w większości z miasta Kielce) na obszary wiejskie gmin

wiejskich i miejsko-wiejskich położonych w bliskim sąsiedztwie stolicy region, tj.: Strawczyn, Miedziana Góra, Masłów, Górno, Nowiny, Morawica, Daleszyce, Bieliny, Piekoszów. Wzrost liczby mieszkańców odnotowano również na obszarze wiejskim gmin: Busko-Zdrój, Małogoszcz i Połaniec, a także w mieście Pacanów. Na pozostałych obszarach gmin wystąpiły bardzo duże ubytki ludności;

- od ponad dwóch dekad większość gmin świętokrzyskich doświadcza ujemnego przyrostu rzeczywistego ludności, a najwięcej w powiatach: skarżyskim, pińczowskim, ostrowieckim, starachowickim, opatowskim, koneckim, sandomierskim, kazimierskim i staszowskim. Dodatni przyrost rzeczywisty ludności notowano do roku 2019 tylko w powiecie kieleckim, a w roku następnym był już ujemny, z powodu ujemnego przyrostu naturalnego (spowodowanego wzrostem zgonów w wyniku m.in. panującej pandemii koronawirusa COVID-19);
- obszarem rozwoju demograficznego województwa (z większym udziałem dzieci i młodzieży, osób w wieku produkcyjnym oraz niższym obciążeniem demograficznym osobami w wieku poprodukcyjnym) stają się gminy wiejskie i miejsko-wiejskie powiatu kieleckiego — w wyniku procesu suburbanizacji, tj. napływowi i osiedlaniu się osób o młodszej strukturze wiekowej. Napływ migracyjny, głównie osób młodych w wieku prokreacyjnym, zasadniczo wpływa na wzrost liczby mieszkańców, w tym wzrost zasobów siły roboczej, poprawę wskaźników ruchu naturalnego, a także równoważy skutki starzenia się ludności w gminach położonych wokół stolicy regionu — miasta Kielce, tj.: Strawczyn, Morawica, Miedziana Góra, Masłów, Górno i Nowiny;
- odpływ migracyjny znacznej grupy osób w wieku produkcyjnym mobilnym powoduje zmniejszanie się liczby mieszkańców, pogłębia ujemny przyrost rzeczywisty ludności, w tym ujemny przyrost naturalny, starzenie się populacji i występuje z dużym natężeniem w gminach miejskich oraz wiejskich i miejsko-wiejskich położonych peryferyjnie, na obrzeżach województwa;
- we wszystkich gminach województwa przyspieszeniu ulega proces starzenia się społeczeństwa, powodowany ciągłym zwiększaniem się udziału osób w wieku poprodukcyjnym i zmniejszaniem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym;
- skutkiem spadku udziału osób w wieku produkcyjnym oraz wzrostu osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnym zaludnieniu, będzie wzrost obciążenia demograficznego z tym, że będzie on większy w miastach, niż na wsi;
- pomimo niewielkiego wzrostu liczby urodzeń, utrzyma się w kolejnych latach okres depresji urodzeniowej, ponieważ w dalszym ciągu poziom reprodukcji ludności obecnej i prognozowanej

nie zagwarantuje prostej zastępowalności pokoleń. Według prognozy wzrost współczynnika dzietności nawet do poziomu 2,15 nie wpłynie na zatrzymanie zmniejszania się liczby ludności oraz postępującego procesu jej starzenia się w przyszłości;

- w okresie prognozowanym nastąpi znaczny ubytek populacji kobiet w wieku prokreacyjnym (w wyniku m.in. wcześniejszych emigracji w poszukiwaniu lepszych warunków życia), w tym zaawansowany proces starzenia się potencjalnych matek oraz gwałtowny spadek udziału dzieci i młodzieży (w wieku do 24 lat), a także zmniejszenie udziału osób w wieku najwyższej aktywności zawodowej w ogólnym zaludnieniu;
- postępujący spadek liczby ludności oraz starzenie się demograficzne stawia wyzwanie dla polityk dotyczących dzietności, polityki senioralnej oraz polityki migracyjnej w Polsce i województwie;
- kierunki działań dla poprawy sytuacji demograficznej w regionie powinny dotyczyć m.in. dalszej promocji rodziny wielodzietnej i wielopokoleniowej, a także tworzenia dogodnych warunków w celu wzrostu współczynnika zawieranych małżeństw;
- w wyniku niekorzystnych procesów demograficznych zarysowują się główne obszary problemowe, które stanowią gminy wiejskie z bardzo dużym spadkiem gęstości zaludnienia poniżej 40 osób/km², tj.: Słupia Jędrzejowska, Wodzisław, Kluczewsko, Moskorzew, Fałków, Bałtów, Słupia Konecka, Tarłów, Raków, Secemin, Ruda Maleniecka i Radków — są to obszary zagrożone wyludnieniem;
- rozwój planowania zagospodarowania przestrzennego województwa, tj. funkcji oraz hierarchii jednostek osadniczych (sieci osadniczej — mieszkalnictwa), a także rozwój usług (oświaty, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury), transportu i infrastruktury technicznej uzależniony jest od zmian procesów demograficznych, w tym głównie od zaawansowanego procesu starzenia się ludności i wynikającego z tego faktu problemu prowadzenia właściwej polityki społecznej;
- należy kontynuować prace, które mają na celu dostosowanie m.in. usług publicznych (lecznictwa i opieki) do potrzeb osób starszych, niemogących samodzielnie funkcjonować, zabezpieczenia społecznego oraz produkcji i usług na rzecz osób starszych;
- zmiany w liczbie i strukturze ludności w wieku produkcyjnym wpłyną na przyszłą sytuację na miejscowym rynku pracy oraz określą wielkość potencjalnych zasobów pracy i rozmiary zatrudnienia. Zasadniczym zadaniem jest więc umożliwienie wejścia na rynek pracy jak największej liczbie osób młodych, które emigrują poza obszar województwa i kraju, aby zahamować spadek liczby osób w wieku produkcyjnym;
- utrudnieniem w rozwoju demograficznym województwa świętokrzyskiego, tak jak i kraju, jest utrzymująca się niska dzietność (poniżej poziomu zastępowalności przyszłych pokoleń), głęboki niż demograficzny z lat 90-tych oraz trwająca od wielu dekad emigracja zarobkowa ludzi młodych,

najbardziej aktywnych i przedsiębiorczych do województw sąsiednich lub za granicę, w celu podjęcia tam pracy, a także obecna niepewność związana z panującą od 2019 r. pandemią koronawirusa COVID-19.

W Projekcie Strategii Demograficznej 2040 przedstawiono wyzwania, wnioski oraz cele i kierunki interwencji, tj. działań na rzecz zachowania ciągłości biologicznej populacji i stabilizacji liczby ludności kraju i poszczególnych województw, które należy brać pod uwagę i je realizować, a dotyczą one m.in. poruszanych i analizowanych następujących kwestii:

- Pandemia wpłynęła negatywnie na plany prokreacyjne niektórych potencjalnych rodziców, czego skutki częściowo były widoczne już w grudniu 2020 r. i styczniu 2021 r., a w pełni objawiły się w roku 2021, w postaci zmniejszonej liczby urodzeń wynikającej ze zmniejszonej liczby poczęć w roku 2020.
- Przywrócenie dodatniego przyrostu naturalnego jest możliwe za dwa pokolenia, dzięki wysokiej dzietności pokolenia urodzonego w okresie wysokiej dzietności, a zatem najwcześniej za kilka dekad.
- Konsekwencją tych założeń są zróżnicowane wyniki dotyczące liczby ludności Polski na koniec wieku. Według projekcji w wariancie średnim, liczba ludności Polski spadłaby o 39,1% z 37,9 mln w roku 2019 do 23,0 mln w roku 2100. Natomiast w scenariuszu wariantu „bez zmian”, na koniec XXI wieku, liczba ludności Polski wyniosłaby 16,3 mln, co oznacza spadek w stosunku do roku 2019 o 57,1%.
- Dalsze utrzymywanie się dzietności poniżej zastępowalności pokoleń spowoduje, że liczba ludności będzie dalej spadać. Jedyna dostępna projekcja liczby ludności sięgająca dalej, niż do 2100 roku, pochodzi z obliczeń demograficznych w ONZ. Zgodnie z nią, w przypadku braku zmian w zakresie dzietności, w roku 2300 liczba ludności Polski skurczy się do 2,18 mln. Te obliczenia wskazują, że brak priorytetowej, zdecydowanej interwencji w obszarach wpływających na zdolność populacji do posiadania dzieci, długoterminowo doprowadzi do biologicznego zaniku polskiego narodu.
- Konsekwencją braku dalszej interwencji byłoby ciągłe starzenie się demograficzne populacji. Oznacza to znaczący wzrost udziału populacji w wieku poprodukcyjnym. W roku 1990 udział osób w wieku poprodukcyjnym wynosił 12,6%, a już w roku 2020 było to 22,3%. Dotychczasowe projekcje wskazują na dalszy wzrost odsetka osób starszych, który nawet przy założeniu pewnego wzrostu dzietności, w roku 2060 wyniesie 37,5% populacji. Tym samym wzrośnie współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, który w roku 1990 wynosił 22,0%, w roku 2020

wzrósł do 38% i zgodnie z projekcjami w roku 2060 może wynieść 80,3%. Oznacza to, że w roku 1990 na jedną osobę w wieku poprodukcyjnym przypadało 4,5 osoby w wieku produkcyjnym, w roku 2020 wartość ta spadła do 2,5, a w roku 2060 może spaść do 1,2 osoby. Będzie to miało istotne konsekwencje m.in. dla zdolności systemu emerytalnego do zapewnienia adekwatnych świadczeń emerytom i zdolności państwa i samorządów do świadczenia usług publicznych o adekwatnej jakości, zwłaszcza na terenach o znacznym odsetku osób starszych i dużej emigracji.

- Długoterminowe trendy w zakresie liczby i struktury wieku ludności wpływają na perspektywy gospodarcze kraju, zwiększając ryzyko wpadnięcia w pułapkę demograficzną wskazaną jako jedno z 5 najważniejszych wyzwań, jakie stoją przed Polską. Projekcja wskazuje na znaczący spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, która może zmniejszyć się z 22,8 mln w roku 2019 do 10,8 mln w roku 2100, czyli o 52,3%. Ciągły spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym będzie czynnikiem sprzyjającym sekularnej stagnacji lub nawet recesji gospodarczej.
- Działania na rzecz zachowania ciągłości biologicznej populacji i stabilizacji liczby ludności ze swej natury muszą mieć charakter długoterminowy. W następnych dekadach wiek prokreacyjny osiągać będą stosunkowo nieliczne osoby urodzone w okresach niskiej dzietności. Wobec tego, w związku ze spadającą liczbą potencjalnych rodziców, co jest wynikiem niskiej dzietności ostatnich trzech dekad, wzrost dzietności przez wiele lat nie będzie równoznaczny ze wzrostem liczby urodzeń.
- Spadek liczby ludności wynika ze spadającej liczby kobiet w wieku prokreacyjnym oraz dopiero stopniowego oddziaływania impulsów wynikających z wdrożenia strategii. Kolejne okresy pewnego zmniejszania się liczby ludności lub stabilizacji, mimo wzrostu dzietności, wynikają głównie z prognoz dotyczących wysokiej umieralności, w szczególności zgonów osób z wyżu demograficznego. Wzrost liczby ludności pod koniec analizowanego okresu wynika przede wszystkim ze stosunkowo niewielkiej liczby zgonów osób urodzonych w okresie niżu demograficznego, w stosunku do liczby urodzeń.
- **Działania na rzecz zachowania ciągłości biologicznej populacji są bardzo złożone i w różnorodny sposób uwarunkowane. Decyzja o prokreacji jest podejmowana na poziomie indywidualnym, jednak wpływ na nią ma zarówno bliskie środowisko, społeczne normy, jak i polityka prowadzona na szczeblu lokalnym i centralnym. Dlatego dla powodzenia działań w tym obszarze wymagana jest współpraca, zrozumienie i ogólnospoleczna akceptacja.**
- Polityka demograficzna w perspektywie roku 2040 kładzie nacisk na znoszenie barier i tworzenie warunków dla powstawania i rozwoju rodzin, jako miejsca przychodzenia na świat nowych członków społeczności i ich podstawowej socjalizacji. Proponuje w tym obszarze nie tylko kompleksowe rozwiązania w polityce rodzinnej, zawarte w SOR, a obejmujące wsparcie

finansowe, realizację potrzeb mieszkaniowych, opiekę zdrowotną, możliwości godzenia ról zawodowych i rodzinnych, ale także szereg innych rozwiązań ważnych dla tego obszaru.

- W zakresie realizacji celów zwrócić uwagę należy na to, że instrumenty realizacji celów są ze sobą wzajemnie powiązane, a ich skuteczność wzajemnie uwarunkowana. Przykładowo, instrumentem poprawiającym zdolności finansowe rodzin z dziećmi może być zarówno polityka podatkowa, jak i transfery, a także poprawa zdolności zarobkowych poprzez odpowiednie kształtowanie rynku pracy oraz edukację, a zatem te instrumenty, w zróżnicowany sposób oddziałując na różne grupy rodziców, z perspektywy całej populacji są częściowo substytucyjne.
- Jednak nawet poprawa zdolności finansowych rodzin może być wykorzystana na zwiększenie konsumpcji indywidualnej i nie będzie się przekładała proporcjonalnie na wzrost dzietności, jeśli jednocześnie potencjalni rodzice nie będą mieli dostatecznie wysokich i silnych chęci do posiadania dzieci, co jest w istotnej części powiązane z kulturą i edukacją. Te instrumenty również nie będą wystarczające, jeśli utrzymywać się będzie istotna nierównowaga na danym obszarze między liczbą kobiet i mężczyzn w wieku prokreacyjnym i posiadających odpowiednie cechy, powodująca, że część młodych ludzi nie będzie miała możliwości znalezienia partnera i uformowania trwałego związku, dającego poczucie stabilizacji i bezpieczeństwa, co jest powiązane m.in. ponownie z edukacją, wychowaniem i doświadczeniami ze związków rodziców.
- Bariery dla par dla powiększania rodziny jest dostępność mieszkań spełniających odpowiednie standardy, wiążąca się z polityką zarówno wsparcia po stronie finansowej par, jak i podażą miejsc zamieszkania.
- Dla wielu par barierą wykluczającą zdolność do poczęcia dzieci mogą być problemy zdrowotne, wiążące się m.in. z nadmiernym odkładaniem w czasie poczęcia, brakiem odpowiedniej profilaktyki zdrowotnej, czy doświadczeniami z wcześniejszego porodu. Nawet w przypadku zniesienia tych barier, utrudnieniem dla chęci wielu osób do powiększenia rodziny dalej może być nieelastyczny i nieprzyjazny rynek pracy, utrudniający łączenie pracy z opieką nad najmłodszymi dziećmi oraz generujący niepewność co do utrzymania pracy, a także nieelastyczny system opieki nad najmłodszymi dziećmi, niedostosowany do preferencji dużych grup rodziców co do formy opieki, zwłaszcza opieki sprawowanej osobiście przez rodziców i dziadków.

Podsumowując należy stwierdzić, że w wyniku spadku liczebności i wzrostu tempa starzenia się ludności oraz jego przyspieszenia w okresie prognozowanym, a także zmian strukturalnych w gospodarce i rynku pracy w województwie (tak jak i w kraju), zaistniała potrzeba prowadzenia dalszej, aktywnej polityki ludnościowej, która ma wyrażać się w celowym i długofalowym

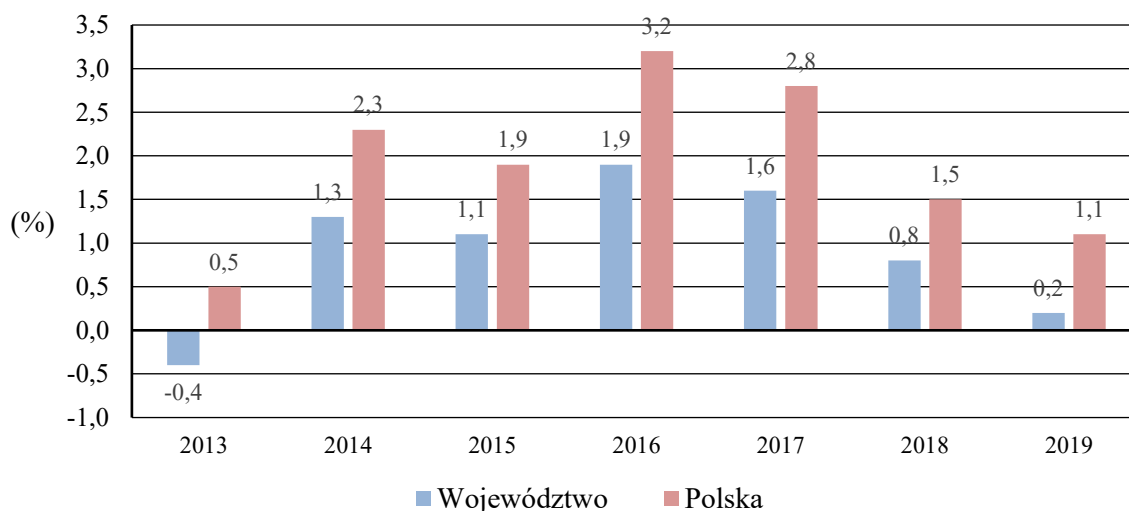
oddziaływaniu „państwa i podmiotów publicznych na przebieg procesów ruchu naturalnego i wędrownego ludności w celu ukształtowania pożądanego stanu i struktury ludności, przez tworzenie warunków społecznych, ekonomicznych i politycznych korzystnych dla przebiegu procesów demograficznych, zapewniających biologiczne przetrwanie narodu oraz zrównoważony rozwój społeczno-ekonomiczny i ekologiczny”. Ma wpływać na kształtowanie korzystnych procesów demograficznych poprzez zastosowanie właściwych instrumentów polityki społecznej, które zawierają się w obszarze polityk: rodzinnej, mieszkaniowej, edukacyjnej, ochrony zdrowia, zabezpieczenia społecznego, zatrudnienia, a także polityki gospodarczej — w celu zapewnienia pozytywnego przebiegu tych procesów, dla przyszłego znaczącego rozwoju społeczno-ekonomicznego województwa. Szczególny nacisk należy położyć na kształtowanie odpowiedniej polityki w mieście Kielce, mającej na celu zwiększenie dostępności do tanich mieszkań, udostępnienie i przygotowanie terenów pod rozwój budownictwa jednorodzinnego na obszarze miasta, przygotowanie oferty terenów pod rozwój nieuciążliwego przemysłu i usług zapewniających nowe miejsca pracy, współpracę uczelni z przedsiębiorstwami oraz aktywizację kształcenia gwarantującego i pozwalającego przyszłym absolwentom podjęcie pracy na miejscowym rynku pracy.

4.10. ZMIANY NA RYNKU PRACY I W STRUKTURZE BEZROBOCIA

4.10.1. Pracujący

W województwie świętokrzyskim w latach 2013–2019 liczba pracujących według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności (z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, bez pracujących w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego) wzrosła do 486,1 tys. osób, tj. o 32,2 tys. osób (7,1%), stanowiąc 3,1% ogółu pracujących w kraju, co dało 12 lokatę przed województwami: warmińsko-mazurskim, podlaskim, lubuskim i opolskim. W 2020 r. grupa osób pracujących w stosunku do roku 2019 zmniejszyła się o 4,9 tys. osób, tj. do 481,2 tys. W sektorze prywatnym znalazło zatrudnienie 394,4 tys. osób (81% — z tendencją wzrostu), natomiast w sektorze publicznym 91,7 tys. osób (z tendencją spadku).

Wykres 10. Dynamika zmian liczby pracujących w województwie świętokrzyskim na tle kraju w latach 2013–2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

*według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności, z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, bez pracujących w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

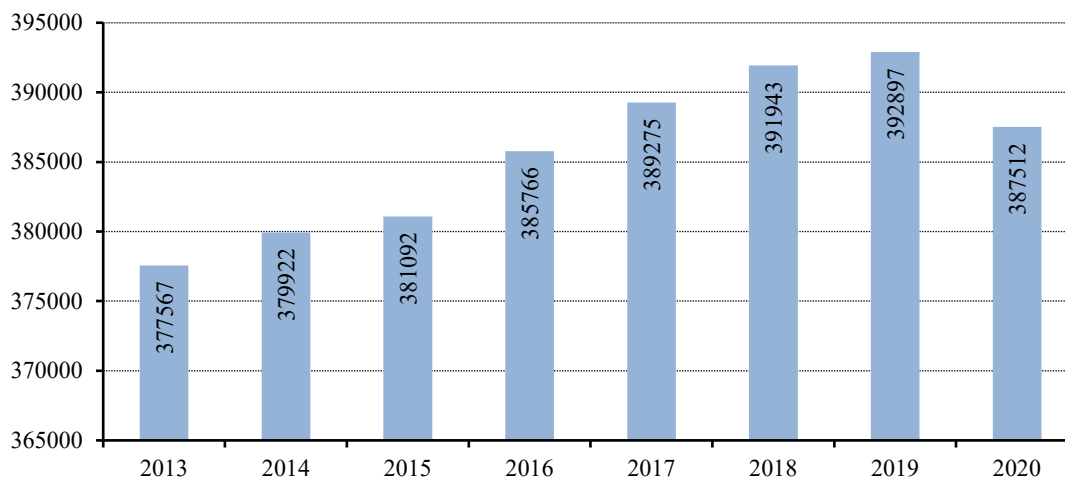
W grupie osób pracujących większość stanowili mężczyźni (51,9%), a na 1000 ludności przypadały 394 osoby pracujące (w kraju 411 takich osób). Najwięcej pracujących odnotowano w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie — 149,4 tys. osób (30,7% z tendencją spadku) oraz w przemyśle — 84,7 tys. osób (17,4% z tendencją wzrostu), w tym w przetwórstwie przemysłowym — 73,3 tys. osób. Na trzecim miejscu znaleźli się pracujący w handlu; naprawie pojazdów samochodowych — 61,0 tys. osób (12,6% z tendencją spadku), a w następnej kolejności pracujący w sekcjach, tj.: edukacja — 33,0 tys. osób (6,8%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna — 32,3 tys. osób (6,7%) oraz budownictwo — 27,3 tys. osób (5,6%) — z tendencją wzrostu.

Liczba pracujący w pozostałych usługach, tj.: transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja; działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości; działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; administrowanie i działalność wspierająca; administracja publiczna i obrona narodowa obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją oraz pozostała działalność usługowa — wynosiła ogółem 98,4 tys. osób, co stanowiło 20,2% ogółu pracujących w województwie.

Natomiast liczba pracujących według faktycznego miejsca pracy, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, łącznie z osobami pracującymi w fundacjach, stowarzyszeniach, partiach politycznych, organizacjach społecznych, organizacjach pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie w 2019 r. wzrosła do 392,9 tys. osób, tj. o 15,3 tys. (4,1%) w stosunku do 2013 r. Na koniec 2020 r.

zanotowano spadek pracujących w stosunku do roku poprzedniego o 5,3 tys. (1,4%), tj. do 387,5 tys. osób. Pracujący stanowili 3,2% ogółu pracujących w kraju, plasując województwo na XII pozycji.

Wykres 11. Zmiana liczby pracujących w województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020.

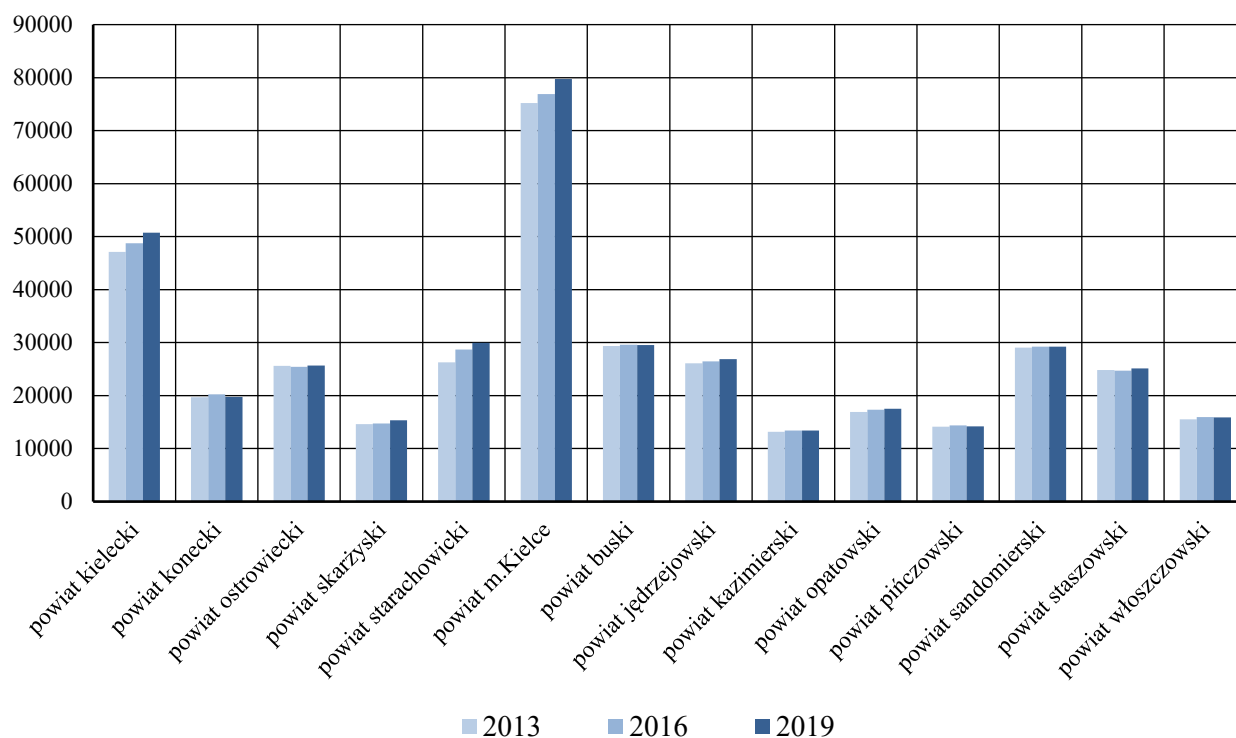

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

W analizowanych latach we wszystkich powiatach notowano tendencję wzrostową liczby osób pracujących, co ma zasadniczy wpływ na liczbę odbywanych podróży związanych z dojazdem do miejsc pracy, i to jest jednym z podstawowych czynników planowania adekwatnej do potrzeb podróźnych oferty przewozowej. Należy dodać, że osoby dojeżdżające do pracy oraz studenci i uczniowie szkół średnich, są głównymi generatorami popytu na regionalny transport publiczny.

Ponad połowę pracujących, tj. 56,3% skupiał podregion kielecki. Najwięcej osób pracowało w mieście Kielce — 79,7 tys. (20,3% ogółu pracujących w województwie), a następnie w powiatach: kieleckim — 50,8 tys. (12,9%), starachowickim — 29,9 tys. (7,6%), buskim — 29,5 tys. (7,5%), sandomierskim — 29,2 tys. (7,4%), jędrzejowskim — 26,9 tys. (6,8%), ostrowieckim — 25,6 tys. (6,5%) i staszowskim — 25,1 tys. (6,4%), a najmniej w kazimierskim — 13,4 tys. osób (3,4%).

Wykres 12. Zmiana liczby pracujących w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2013–2019.

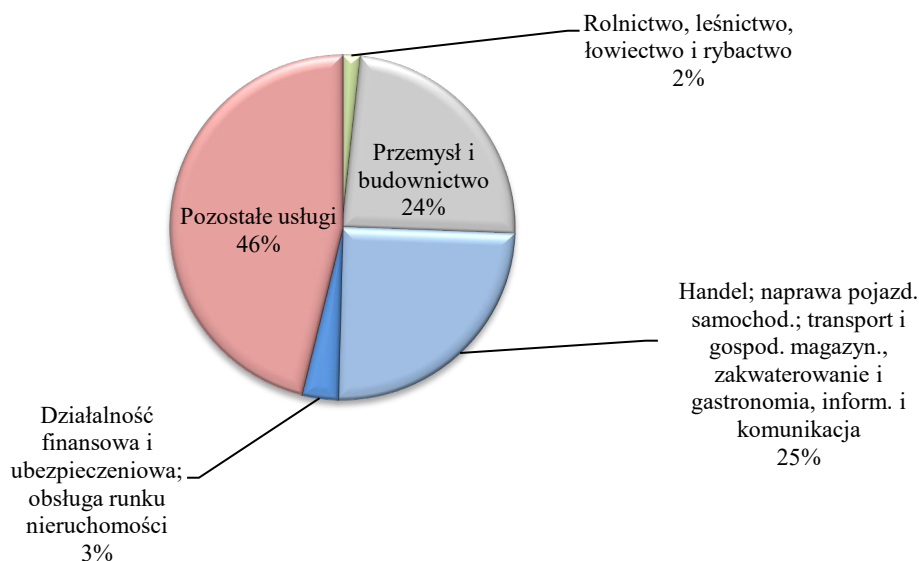
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

Struktura pracujących według rodzajów działalności wskazuje na duże zróżnicowanie przestrzenne, ponieważ podregion sandomiersko-jędrzejowski przoduje w udziale pracujących w rolnictwie — 97,8 tys. osób, które stanowiły 65,8% ogółu pracujących w tym sektorze (z tendencją spadku), natomiast podregion kielecki w udziale pracujących w sekcji pozostałe usługi — 69,6 tys. osób z tendencją wzrostu (68,5%), w przemyśle i budownictwie — 59,1 tys. osób z tendencją wzrostu (69,4%) oraz w sekcjach, tj.: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja — 37,1 tys. osób z tendencją wzrostu (72,2%), działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości — 4,5 tys. osób z tendencją spadku (73,6% ogółu pracujących w tej branży w województwie).

W stolicy regionu, mieście Kielce, najwięcej pracujących odnotowano w sekcji pozostałe usługi — 36,8 tys. osób (z tendencją wzrostu) oraz w przemyśle i budownictwie — 19,1 tys. osób (z tendencją spadku), a następnie w sekcjach, tj.: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja — 19,7 tys. osób z tendencją wzrostu. W działalności finansowej i ubezpieczeniowej obsłudze rynku nieruchomości pracowało ogółem 2,7 tys. osób z tendencją spadku. W Kielcach wśród osób pracujących większość stanowiły kobiety (53,4%).

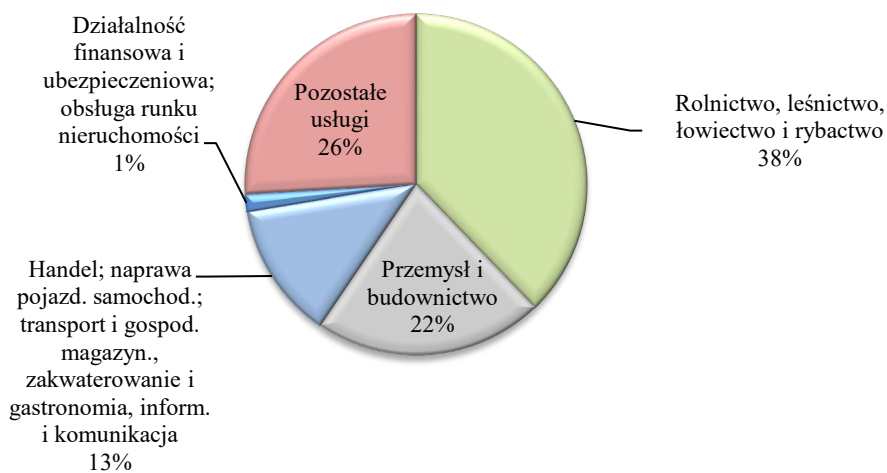
W województwie wśród pracujących najliczniejszą grupę stanowiły osoby zatrudnione w sektorze rolniczym obejmującym: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo — 148,7 tys. osób (37,8%) z tendencją spadku, a następnie w usługach (grupujących sekcje, tj.: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, administrowanie i działalność wspierająca, administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, edukacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna, działalność związana z kulturą rozrywką i rekreacją oraz pozostała działalność usługowa) — 101,7 tys. osób (25,9%) z tendencją wzrostu. Trzecią liczną grupę stanowili pracujący w przemyśle i budownictwie — 85,1 tys. osób (21,7%) z tendencją wzrostu, a następnie pracujący w sektorze obejmującym: handel; naprawę pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację i komunikację — 51,3 tys. osób (13,0%). Najmniej pracujących odnotowano w sekcjach: działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości — 6,1 tys. osób (1,6%).

Wykres 13. Struktura pracujących (według sekcji) w stolicy regionu miście Kielce.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.2019 r.).

Wykres 14. Struktura pracujących w województwie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.2019 r.).

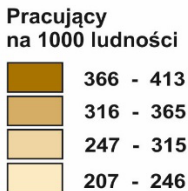
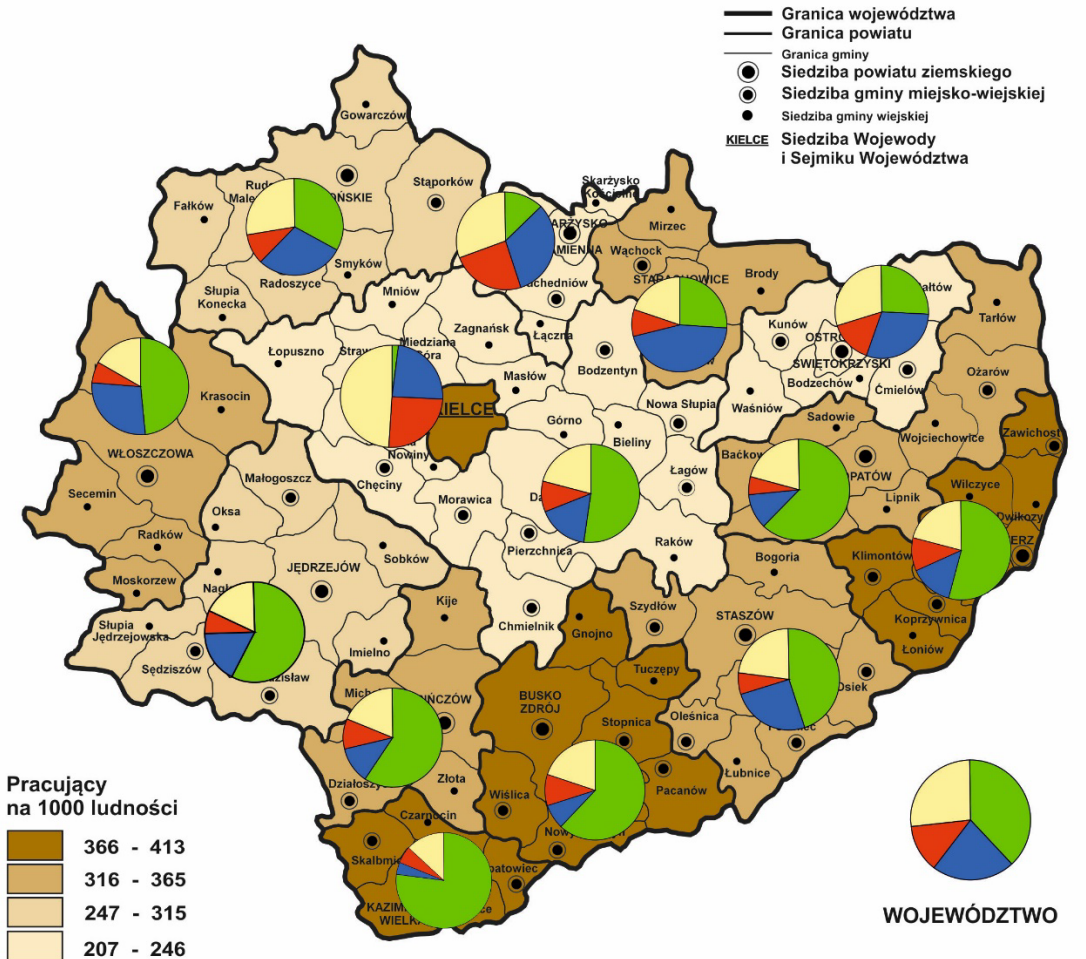
Województwo świętokrzyskie pod względem udziału pracujących w rolnictwie (37,8%), od lat plasuje się na drugim miejscu w kraju, po województwie lubelskim (43,3%). Znaczący udział pracujących w rolnictwie posiadają również następujące województwa, tj.: podkarpackie (35,4%), podlaskie (34,6%), małopolskie (24,0%) i warmińsko-mazurskie (22,2%).

Mapa 28. Pracujący w gospodarce narodowej według powiatów.

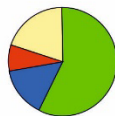
PRACUJĄCY W GOSPODARCE NARODOWEJ WEDŁUG POWIATÓW

Pracujący na 1000 ludności
(stan na 31.XII.2019 r.)
POLSKA - 317
Województwo - 318
Podregiony:
kielecki - 292
sandomiersko-jędrzejowski - 361

podr. kielecki

podr. sandom.-jędrzej.

Udział pracujących w gospodarce narodowej wg sekcji PKD

- Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- Przemysł i budownictwo
- Handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja
- Pozostałe usługi (Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, Administrowanie i działalność wspierająca, Edukacja, Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją oraz pozostała działalność usługowa), Działalność finansowa i ubezpieczeniowa obsługa rynku nieruchomości

Źródło: na podstawie danych BDL/GUS.

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO
ul. Targowa 1A, 25-520 Kielce
tel. (041) 362-70-12, (041) 343-89-20, e-mail: sekretariat@sbrrp.pl
Zespół Planowania Przestrzennego Województwa
tel. (041) 343-81-74, wcz. 3010-3070, e-mail: zppw@sbrrp.pl

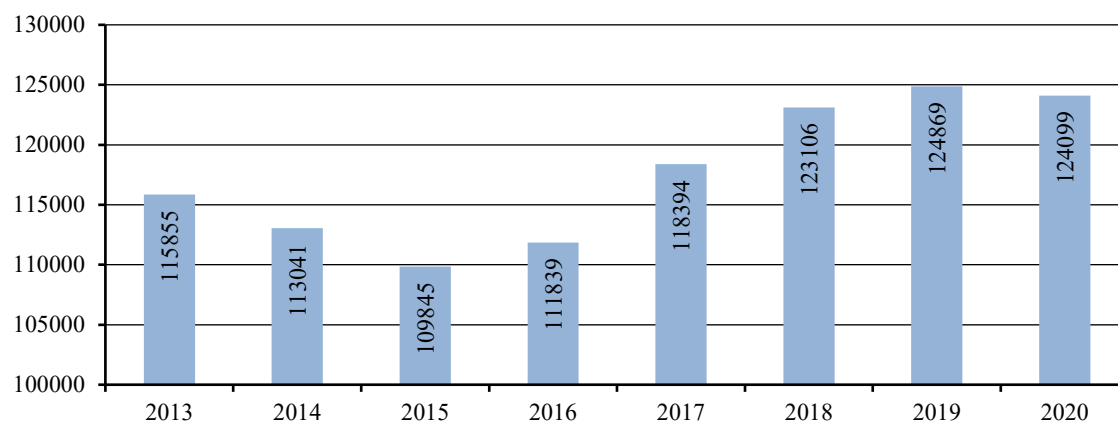

W odniesieniu do ogółu pracujących w sektorze rolniczym w województwie świętokrzyskim najwyższy udział pracujących w tym sektorze odnotowano w powiatach: kieleckim (17,8%), buskim (12,4%), sandomierskim (10,6%) oraz jędrzejowskim (10,2%). Natomiast w odniesieniu do ogółu pracujących w danym powiecie najwyższy udział zatrudnionych w sektorze rolniczym wystąpił w powiatach: kazimierskim (77,7%), opatowskim (62,4%), buskim (62,4%), pińczowskim (59,2%), jędrzejowskim (56,2%), sandomierskim (53,9%) i kieleckim (52,1%).

4.10.2. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw

Na koniec 2020 roku udział województwa świętokrzyskiego w przeciętnym zatrudnieniu w kraju utrzymał się na poziomie 2,0%, co dało 14 miejsce przed województwami: podlaskim (1,9%) i opolskim (1,6%). W latach 2013–2020 nastąpił wzrost przeciętnego zatrudnienia ze 115,9 tys. osób do 124,1 tys. osób, tj. o 8,2 tys. osób (7,1%). Natomiast w stosunku do roku poprzedniego odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia o 770 osób (0,6%). W analizowanych latach przybywało zatrudnionych zarówno w sektorze publicznym, jak i w sektorze prywatnym.

Wykres 15. Przeciętne zatrudnienie w województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020.

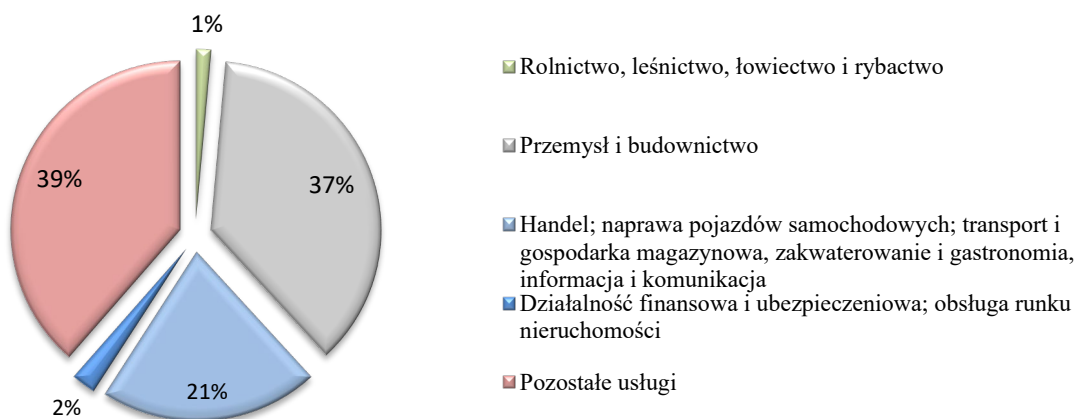
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

Podregion kielecki zatrudniał 139,8 tys. osób (68,9%), a o połowę mniej podregion sandomiersko-jędrzejowski — 63,0 tys. osób (31,1%). Największy udział w przeciętnym zatrudnieniu posiadał powiat grodzki miasto Kielce — 31,9%, a następnie powiaty: kielecki — 10,3%, ostrowiecki — 8,2%, starachowicki — 8,1%, sandomierski — 6,3%, staszowski — 5,9%, konecki — 5,5%, skarżyski — 4,9% i buski — 4,8%, natomiast najmniejszy zanotowano w kazimierskim — 1,2%.

W 2019 roku najwięcej zatrudnionych odnotowano w sekcjach PKD obejmujących: działalność profesjonalną, naukową i techniczną; administrowanie i działalność wspierającą, administrację publiczną i obronę narodową; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; edukację; opiekę zdrowotną

i pomoc społeczną; działalność związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją oraz pozostałą działalność usługową — łącznie 94,3 tys. osób (38,6%), a następnie w przemyśle — 72,9 tys. osób (29,8%), w tym w przetwórstwie przemysłowym — 64,1 tys. osób (które stanowiły 87,8% ogółu zatrudnionych w przemyśle) i budownictwie — 16,9 tys. osób (6,9%). W sekcjach tj.: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja zatrudnionych było ogółem 51,0 tys. osób (20,9%). Najmniej mieszkańców województwa zatrudniano w sekcjach: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (bez gospodarstw indywidualnych) — 3,6 tys. osób (1,5%) oraz w działalności finansowej i ubezpieczeniowej, obsłudze rynku nieruchomości — 5,6 tys. osób (2,3%).

Wykres 16. Struktura przeciętnego zatrudnienia* w województwie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.2019 rok).

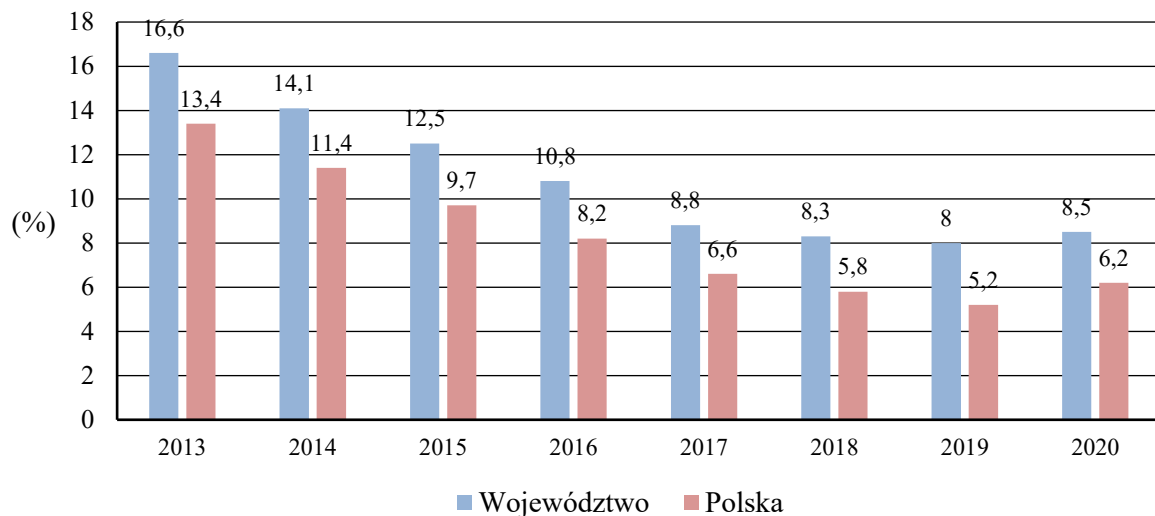
*dotyczy podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących, bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie, fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacjach społecznych, organizacjach pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego. Z wyłączeniem jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

W latach 2013–2019 nastąpił wzrost przeciętnego zatrudnienia w sekcjach, tj.: administrowanie i działalność wspierająca, pozostała działalność usługowa, informacja i komunikacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna, przemysł (w tym w przetwórstwo przemysłowe), działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, zakwaterowanie i gastronomia, rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, transport i gospodarka magazynowa, obsługa rynku nieruchomości, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz edukacja. Natomiast w pozostałych sekcjach notowano jego spadek, a największy w: budownictwie, następnie w handlu; naprawie pojazdów samochodowych, działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz administracji publicznej i obronie narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych.

4.10.3. Struktura bezrobocia

W województwie świętokrzyskim stopa bezrobocia rejestrowanego, pomimo znacznego spadku, należy do największych w kraju, ponieważ na koniec 2020 roku wynosiła 8,5%, co dało XIII miejsce przed województwami: kujawsko-pomorskim (8,9%), podkarpackim (9,1%) i warmińsko-mazurskim (10,1%).

Wykres 17. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie świętokrzyskim na tle kraju w latach 2013–2020.

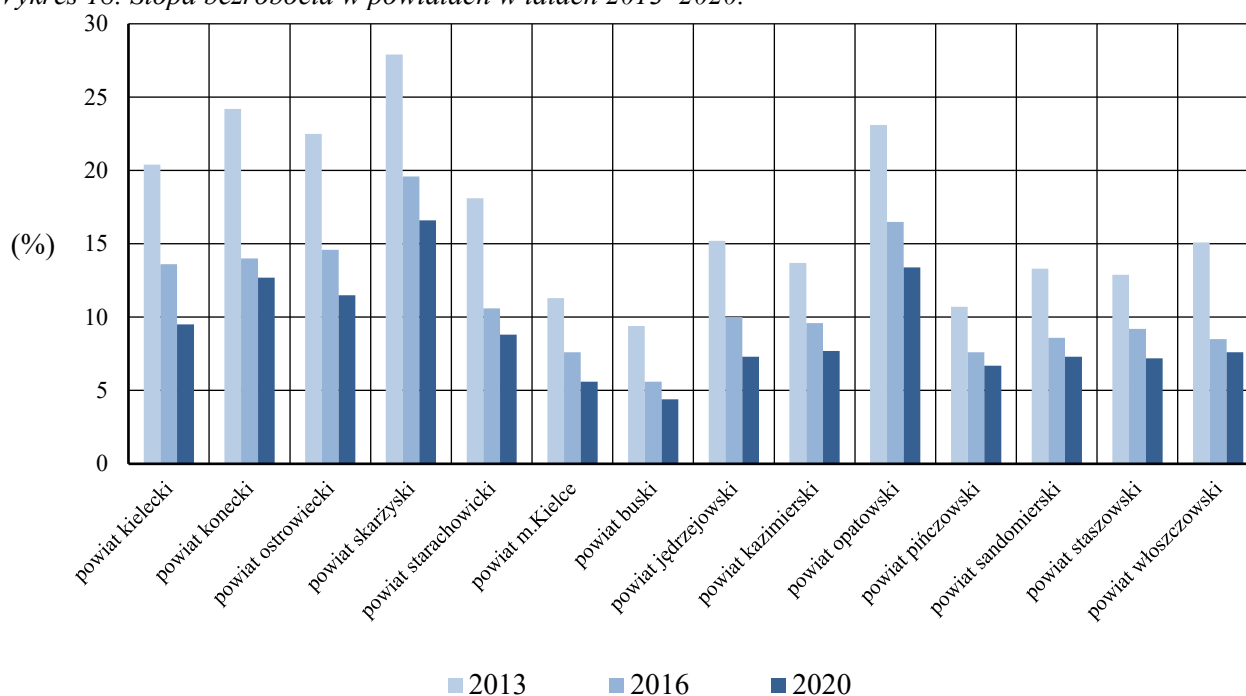

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

W latach 2013–2020 w świętokrzyskim stopa bezrobocia zmniejszyła się z 16,6% do 8,5% (w kraju z 13,4% do 6,2%), dzięki m.in. powstawaniu nowych miejsc pracy. Nadal utrzymuje się duże zróżnicowanie przestrzenne tego wskaźnika, ponieważ najwyższy występuje w północnej uprzemysłowionej części województwa, a niższy w południowej o charakterze rolniczym oraz w stolicy regionu. W podregionie kieleckim stopa bezrobocia spadła z 18,4% do 9,2%, natomiast w sandomiersko-jędrzejowskim z 14,0% do 7,5%.

W 2020 roku najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiatach: skarżyskim (16,6%), opatowskim (13,4%), koneckim (12,7%), ostrowieckim (11,5%), kieleckim (9,5%) i starachowickim (8,8%), a najniższą w powiecie buskim (4,4%) oraz w Kielcach (5,6%).

Wykres 18. Stopa bezrobocia w powiatach w latach 2013–2020.

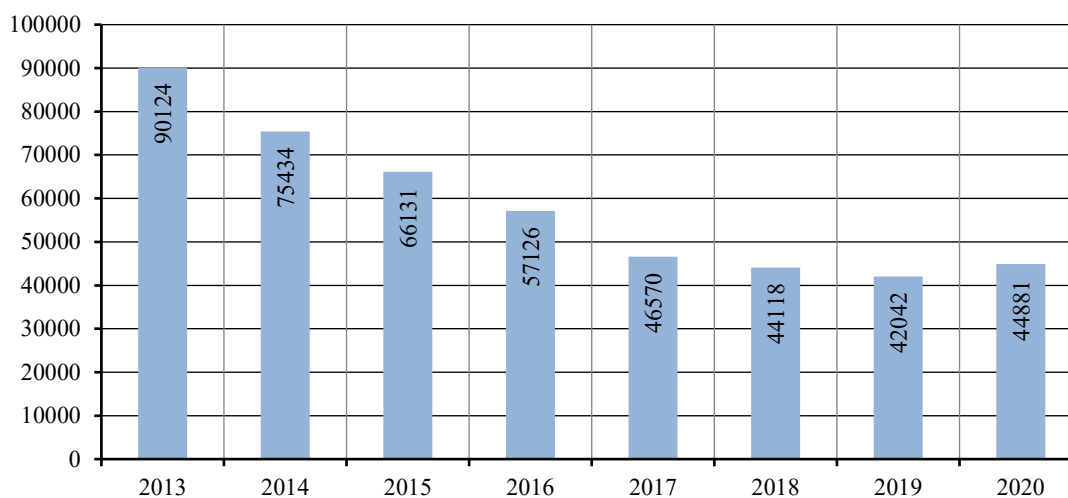

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

W województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020 liczba bezrobotnych zarejestrowanych zmniejszyła się z 90 124 osób do 44 881 osób, tj. o 45 243 osoby (50,2%). W 2020 roku zanotowano wzrost liczby bezrobotnych w stosunku do 2019 roku o 2 839 osób (6,7%), co spowodowane było m.in. pandemią koronawirusa COVID-19.

Na koniec 2020 roku najwięcej osób bezrobotnych posiadał powiat kielecki — 7,1 tys. osób, które stanowiły 15,7% ogółu bezrobotnych w województwie oraz Kielce — 6,1 tys. osób (13,6%), a następnie powiaty: ostrowiecki — 4,2 tys. osób (9,4%), skarżyski — 4,1 tys. osób (9,3%), konecki — 3,7 tys. osób (8,3%), starachowicki — 3,5 tys. osób (7,7%) i opatowski — 3,1 tys. osób (6,9%). Najmniej osób bezrobotnych odnotowano w powiatach: pińczowskim — 1,1 tys. osób (2,6%) i kazimierskim — 1,2 tys. osób (2,8%).

Wykres 19. Liczba osób bezrobotnych w województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

W latach 2013–2020 udział kobiet w grupie osób bezrobotnych zwiększył się z 48,6% do 51,4%, a najwyższy ich udział odnotowano w powiatach: jędrzejowskim (59,1%), włoszczowskim (57,0%), pińczowskim (56,1%), staszowskim (55,4%), koneckim (53,6%) i ostrowieckim (53,3%), natomiast najniższy w Kielcach (46,0%) oraz w powiatach: skarżyskim (48,3%), buskim i starachowickim (po 49,3%).

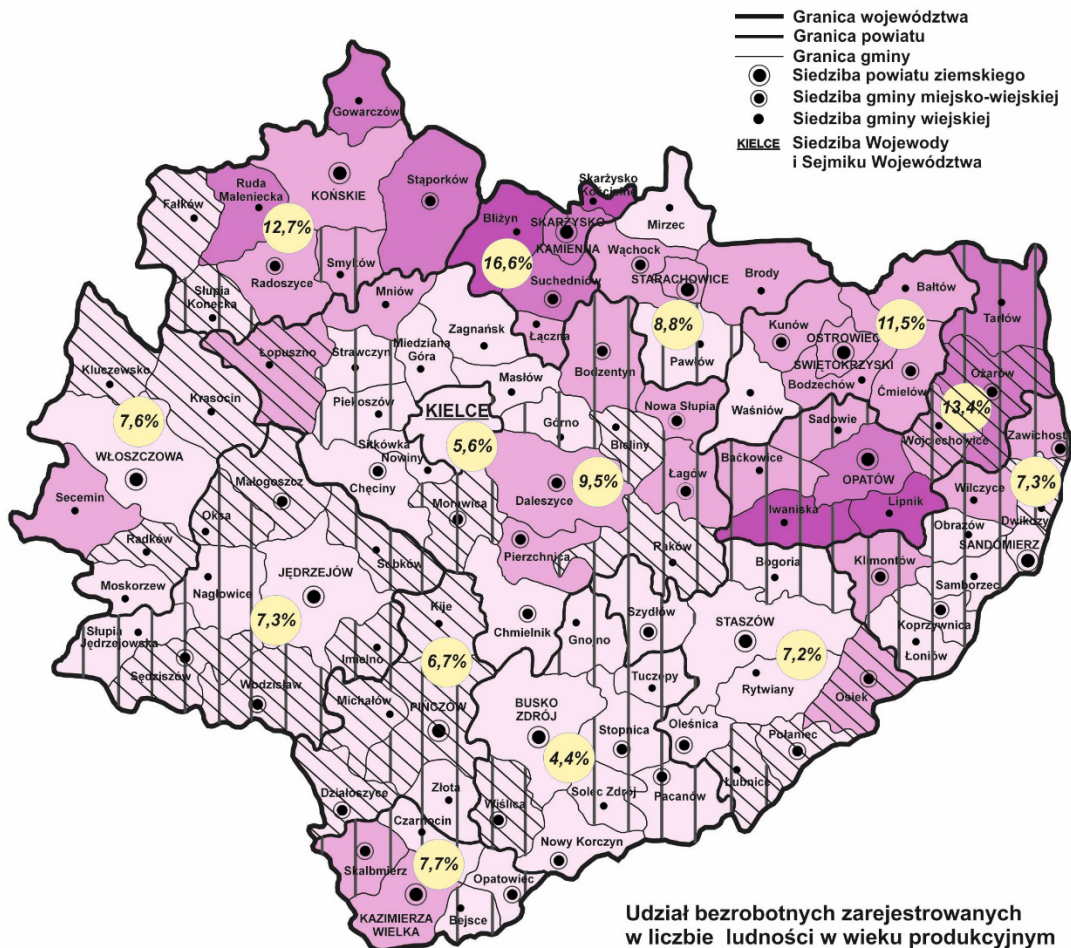
W 2020 roku wśród bezrobotnych zarejestrowanych 54,7% stanowiły osoby zamieszkałe na wsi (z tendencją spadku). Najwyższy udział tej grupy bezrobotnych wystąpił w powiatach, w których większość stanowi ludność wiejska, tj.: kieleckim (90,6%), włoszczowskim (80,0%), opatowskim (79,8%), kazimierskim (75,4%), buskim (69,7%) i koneckim (68,6%), a najniższy w: ostrowieckim (33,7%), skarżyskim (34,3%) i starachowickim (43,5%).

W strukturze bezrobocia od wielu lat utrzymują się niekorzystne cechy, m.in. wysoki odsetek osób młodych bezrobotnych w wieku 18–34 lata, który spadł z 53% do 41,5% oraz osób w wieku mobilnym (w tej grupie bezrobotnych również odnotowano spadek z 71,7% do 66,8%). Bezrobotni z niskim poziomem wykształcenia (zasadniczym zawodowym/branżowym oraz gimnazjalnym i poniżej) stanowili 45,6% ogółu bezrobotnych (z tendencją spadku w stosunku do lat ubiegłych), a bezrobotni bez stażu pracy — 14,6%.

Mapa 29. Bezrobocie — główny problem i zagrożenie dla rozwoju województwa świętokrzyskiego.

BEZROBOCIE - GŁÓWNY PROBLEM I ZAGROŻENIE DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Stopa bezrobocia
(stan na 31.XII.2020 r.)

Polska - 6,2%
Województwo - 8,5%
Podregiony:
kielecki - 9,2%
sandomiersko-jędrzejowski - 7,5%

**Udział bezrobotnych zarejestrowanych
w liczbie ludności w wieku produkcyjnym**

11,1% - 13,1%

9,1% - 11,0%

6,2% - 9,0%

3,0% - 6,1%

od 70% do 85% bezrobotnych
w wieku mobilnym (18-44 lat)

powyżej 55% bezrobotnych kobiet

4,4% stopa bezrobocia w powiatach

Źródło: na podstawie danych BDL/GUS.

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO
ul. Targowa 18, 25-520 Kielce
tel. (041) 362-70-12, (041) 343-83-30, e-mail: sekretariat@sbrr.pl
Zespół Planowania Przestrzennego Województwa
tel. (041) 343-81-74, www: 3010-3070, e-mail: ppp@sbrr.pl

Udział zarejestrowanych bezrobotnych oczekujących na pracę ponad rok wzrósł do 43,6%, z tego 23,1% pozostawało bez pracy powyżej 24 miesięcy, natomiast 20,5% pozostawało bez pracy od 12 do 24 miesięcy. Najwięcej osób pozostających bez pracy ponad rok odnotowano w powiatach: opatowskim i pińczowskim (po 54,3%), kazimierskim (51,6%), jędrzejowskim (50,4%) i sandomierskim (46,8%), a najmniej w: buskim (34,9%) i staszowskim (37,4%).

W województwie w 2020 roku prawo do zasiłku posiadało zaledwie 15,3% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Najwyższy ich udział odnotowano w powiatach: koneckim (23,5%), kieleckim (23,1%), ostrowieckim (19,5%) i skarżyskim (17,8%), a najniższy w: kazimierskim (4,7%) i pińczowskim (8,0%).

4.10.4. Popyt na pracę, aktywność ekonomiczna oraz wykształcenie ludności

W ostatniej dekadzie w wyniku wzrostu liczby nowych miejsc pracy oraz m.in. spadku liczby osób w wieku produkcyjnym, wystąpił spadek bezrobocia. Wielkość zapotrzebowania na pracę mierzona liczbą zgłoszonych do powiatowych urzędów pracy ofert zatrudnienia uzależniona była m.in. od przebiegu pandemii i wynikającymi z niej ograniczeniami w funkcjonowaniu poszczególnych branż i sektorów gospodarki.

Najwięcej osób z tendencją wzrostu pracowało w sektorze prywatnym, w którym najwyższy udział pracujących gromadziły jednostki działające w zakresie przetwórstwa przemysłowego, następnie handlu; naprawy pojazdów samochodowych oraz budownictwa. Natomiast w sektorze publicznym większość stanowili pracujący w sekcjach: edukacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna oraz administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne.

Pod względem struktury zawodowej najliczniejszą grupę stanowili specjaliści (najczęściej pracujący w sektorze publicznym oraz w jednostkach dużych), których najczęściej zatrudniano w edukacji oraz ochronie zdrowia i pomocy społecznej. W następnej kolejności znaleźli się robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, którzy najczęściej pracowali w zakładach przetwórstwa przemysłowego. Najmniej pracujących skupiała grupa zawodowa rolników, ogrodników, leśników i rybaków.

Kobiety pod względem popytu na pracę, stanowiły mniej niż połowę wszystkich pracujących. Najchętniej zatrudniano ich w jednostkach dużych, w większości w sektorze prywatnym, natomiast najczęstszym miejscem pracy kobiet były podmioty należące do sekcji, tj.: edukacja, handel, opieka zdrowotna i pomoc społeczna. Najliczniej wykonywane zawody wśród kobiet, to m.in.: specjalista, pracownik biurowy, pracownik usług i sprzedawca.

Na koniec 2020 roku wolne miejsca pracy z zakładów sektora prywatnego stanowiły 82,5%, tj. o 2,9 pkt% mniej niż w 2019 roku, a udział oferty pracy z sektora publicznego w tym czasie wzrósł

z 14,6% do 17,5%. Najliczniejszą grupę stanowiły zakłady małe o liczbie pracujących do 9 osób, w tym działające w przetwórstwie przemysłowym, następnie średnie i duże.

Miejsca pracy utworzone i zlikwidowane — w 2020 roku utworzono 8,2 tys. miejsc pracy, tj. o 5,8 tys. (41,4%) mniej niż w 2019 roku, natomiast zostało zlikwidowanych 7,0 tys. miejsc pracy (o 7,9% mniej niż przed rokiem), co dało dodatni bilans o 1,2 etaty (rok wcześniej o 6,4 etaty). Nowo utworzone miejsca pracy w większości dotyczyły sektora prywatnego, a także jednostek małych, natomiast podmioty średnie i duże miały mniejszy udział w tworzeniu nowych miejsc pracy. Najwięcej ofert pracy powstało w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe, budownictwo oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych. Zlikwidowane miejsca pracy również dotyczyły głównie sektora prywatnego.

Według BAEL w latach 2016–2020 współczynnik aktywności zawodowej ogółem (czyli udział aktywnych zawodowo — pracujących i poszukujących pracy w liczbie ludności ogółem w wieku 15 i więcej lat) utrzymał się na poziomie 55%, w tym w mieście spadł z 54% do 53%, a na wsi wzrósł z 56% do 57% (w kraju osiągnął wartość 56%, i to zarówno w miastach, jak i na wsi). Spadek wartości tego współczynnika wystąpił w grupie osób w wieku 15–24 lata, tj. z 35% do 32% (w miastach z 31% do 26%, a na wsi z 36% do 35%), natomiast w grupie osób w wieku 50 lat i więcej pozostał na poziomie 35% (w mieście wyniósł 32%, a na wsi 37%). Z kolei współczynnik aktywności zawodowej w wieku produkcyjnym wzrósł z 74% do 77%, w tym w mieście z 75% do 78%, a na wsi z 74% do 76%.

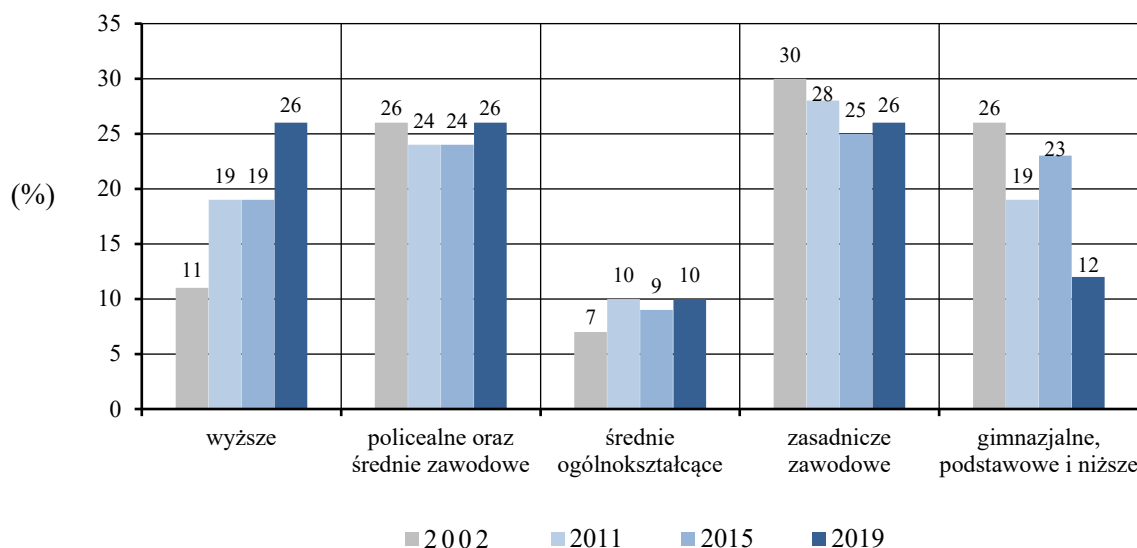
Wskaźnik zatrudnienia (określający udział pracujących ogółem w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej) wzrósł z 50,2% do 52,7%, w tym kobiet do 44,3% i mężczyzn do 61,7% (w kraju odpowiednio: do 54,3%; 46,3% i 63,1%). Wskaźnik zatrudnienia w grupie osób wieku 15–24 lata wzrósł do 26,3%, przy czym większy był na wsi (29,2%), niż w miastach (20,9%). Tendencję wzrostową tego wskaźnika odnotowano również w grupie osób w wieku produkcyjnym z 67,7% do 73,8% (w tym w miastach do 74,2% a na wsi do 73,5%) oraz w grupie osób w wieku 50 lat i więcej z 33,0% do 34,3% (w tym w miastach do 31,9% a na wsi do 36,4%).

Z analizy wskaźnika zatrudnienia według poziomu wykształcenia wynika, że w 2020 roku najwyższy z tendencją wzrostu w stosunku do 2016 roku wystąpił w grupie osób z wykształceniem wyższym i wyniósł 75,7%, a następnie: policealnym oraz średnim zawodowym — 59,7%, zasadniczym zawodowym — 55,0% (z tendencją spadku), średnim ogólnokształcącym — 44,7%, a najniższy z gimnazjalnym, podstawowym i niższym — 12,8% (z tendencją spadku).

W latach 2002–2019 sukcesywnie wzrastał udział osób w wieku 15–64 lata z wykształceniem wyższym (o 15 pkt %) oraz średnim ogólnokształcącym (o 3 pkt %). Natomiast udział osób

posiadających wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niższe zmniejszył się o 14 pkt %, a z wykształceniem zasadniczym zawodowym o 4 pkt %. Z kolei udział osób z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym utrzymał się na poziomie 26%.

Wykres 20. Udział ludności województwa świętokrzyskiego według poziomu wykształcenia w latach 2002–2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.XII.).

4.10.5. Zagrożenia na rynku pracy

Poprawiającą się sytuację na rynku pracy w województwie, jak i w kraju przerwała pandemia koronawirusa. W marcu 2020 roku wprowadzono w Polsce stan zagrożenia epidemicznego wywołanego wirusem SARS-CoV-2, co spowodowało spadek poziomu popytu na pracowników i pogorszenie sytuacji na rynku pracy. Skutkiem tego było m.in. ograniczenie liczby miejsc pracy, zarówno już istniejących, jak i nowych. Aby złagodzić skutki pandemii na rynku pracy, podjęto działania na rzecz ochrony miejsc pracy realizowane w ramach kolejnych „Tarcz” (pomocy finansowych), które hamowały wzrost bezrobocia i zwolnień grupowych. Zauważa się również, że pomimo wprowadzenia obostrzeń i spadku popytu na pracę, jego poziom pozostał wyższy niż w 2010 roku.

Wysokość stopy bezrobocia w województwie (podobnie jak w kraju) zależała od kondycji gospodarki, którą od wielu lat charakteryzowało spowolnienie i recesja. Wówczas trudniej było znaleźć zatrudnienie, a tym samym skala zjawiska bezrobocia rosła. W ostatniej dekadzie następuje ożywienie gospodarcze, tj. wzrost nowych miejsc pracy, co przekłada się na stały spadek stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie, jak i w kraju.

Na zmniejszenie zjawiska bezrobocia wpływa również poziom innowacyjności gospodarki, poziom zaawansowania technologicznego, co wymusza wzrost zapotrzebowania na określone kwalifikacje. Pomimo pozytywnych zmian na rynku pracy, w skali kraju świętokrzyskie należy do regionów, w których nadal trudno znaleźć zatrudnienie, ponieważ wśród bezrobotnych większość stanowią osoby, które nie posiadają odpowiedniego wykształcenia i kwalifikacji zgodnych z potrzebami miejscowego rynku pracy oraz oczekiwaniami przyszłych pracodawców. W wielu przypadkach osoby poszukujące pracy jej nie otrzymują i zmuszone są emigrować do województw lepiej rozwiniętych gospodarczo lub poza granicę kraju. Innym powodem jest również niewielka liczba nowych miejsc pracy, brak doświadczenia zawodowego, czy niewystarczające wsparcie ze strony instytucji oraz organizacji w procesie przejścia ze szkoły do pracy poprzez staże i szkolenia zawodowe.

Głównym i najważniejszym problemem społecznym i politycznym w województwie (w Polsce i krajach Europy) jest niekorzystna sytuacja osób młodych na rynku pracy. Wiele z tych osób, które poszukuje pracy nie posiada w dalszym ciągu odpowiednich kwalifikacji, wykształcenia i doświadczenia zawodowego zgodnego z oczekiwaniami przyszłych pracodawców. Powodem tego jest m.in. brak zgodności kierunków kształcenia z wymaganiami miejscowych rynków pracy. Należy dodać, że obecnie ta trudna sytuacja zaczyna się zmieniać dzięki podejmowaniu odpowiednich działań na szczeblu krajowym i wojewódzkim.

Kolejnym zagrożeniem na rynku pracy w województwie (podobnie w kraju) jest stałe starzenie się społeczeństwa, w tym spadek udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnym zaludnieniu (na skutek zmniejszania się grupy osób w wieku przedprodukcyjnym) oraz wzrost udziału osób w wieku emerytalnym. Starzenie się zasobów pracy powoduje wzrost udziału bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia, z przewagą mężczyzn. Wśród bezrobotnych notuje się również wysoki udział osób z niskim poziomem wykształcenia lub bez odpowiednich kwalifikacji zawodowych. Najgorsza sytuacja pod względem wykształcenia występuje w gminach wiejskich położonych z dala od ośrodków miejskich, natomiast ludność zamieszkała w miastach (głównie ośrodkach powiatowych) oraz w gminach położonych w ich sąsiedztwie (w strefach podmiejskich) posiada lepsze wykształcenie, nie odbiegające od średniej krajowej.

Nadal obszary wysokiego bezrobocia stanowią jednocześnie obszary największego odpływu ludności, ponieważ nie zapewniają odpowiedniej liczby miejsc pracy zgodnych z oczekiwaniami zarówno osób poszukujących pracy, jak i pracodawców. Dlatego pilnym zadaniem dla samorządów jest ciągła reforma systemu edukacji na poziomie podstawowym, średnim i wyższym, w tym wypracowanie odpowiednich porozumień między uczelniami a pracodawcami, aby absolwenci kończący swoją

edukację posiadali kwalifikacje użyteczne z punktu widzenia pracodawców oraz odpowiadające na potrzeby obecnego i przyszłego rynku pracy.

Z danych GUS wynika, że największy odpływ ludności dotyczy osób poszukujących pracy oraz osób wyjeżdżających na studia do większych miast, które już tam osiedlają się na stałe. Dodatkowo niekorzystne zmiany demograficzne dotyczące ujemnego przyrostu naturalnego ludności wpływają na spadek liczby uczniów i studentów. Szacuje się, że na przestrzeni ostatniej dekady liczba studentów zmniejszyła się o ponad połowę. Należy też dodać, że trwający od wielu lat proces stałego odpływu osób w wieku przedprodukcyjnym i w wieku najwyższej aktywności zawodowej powoduje systematyczne zmniejszanie się zasobów pracy w województwie.

4.10.6. Wnioski do zmiany Planu województwa

W województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020 wystąpiła poprawa sytuacji na miejscowym rynku pracy, m.in.:

- zwiększyła się liczba osób pracujących we wszystkich powiatach, zwiększył się także odsetek pracujących w przedsiębiorstwach prywatnych oraz w sektorze usługowym;
- nastąpił wzrost przeciętnego zatrudnienia zarówno w sektorze publicznym, jak i w sektorze prywatnym;
- wzrost przeciętnego zatrudnienia odnotowano w sekcjach, tj.: administrowanie i działalność wspierająca, pozostała działalność usługowa, informacja i komunikacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna, przemysł, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, zakwaterowanie i gastronomia, rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, transport i gospodarka magazynowa, obsługa rynku nieruchomości, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz edukacja, natomiast w pozostałych sekcjach odnotowano jego spadek;
- zmniejszyła się liczba osób bezrobotnych, w wyniku wzrostu gospodarczego, a tym samym wzrostu liczby nowych miejsc pracy;
- zwiększyła się liczba zaktywizowanych bezrobotnych oraz liczba ofert pracy zgłaszanych przez pracodawców do powiatowych urzędów pracy;
- wzrósł współczynnik aktywności zawodowej w wieku produkcyjnym, zarówno w mieście, jak i na wsi.

Najważniejsze strukturalne problemy rynku pracy to:

- malejąca liczba osób w wieku produkcyjnym i starzenie się zasobów pracy;
- wzrost liczby osób bezrobotnych w 2020 roku w stosunku do 2019 roku, w wyniku pandemii koronawirusa (ograniczenia w funkcjonowaniu poszczególnych branż i sektorów gospodarki);

- wysoki odsetek ludzi młodych w wieku mobilnym pozostających bez pracy;
- spadek współczynnika aktywności zawodowej w grupie osób w wieku 15–24 lata;
- duży udział mieszkańców wsi w grupie osób bezrobotnych oraz osób długotrwale bezrobotnych, w tym najwięcej osób w wieku mobilnym, z niskim poziomem wykształcenia, bez odpowiednich kwalifikacji, bez stażu pracy i bez prawa do zasiłku;
- wzrost udziału kobiet w grupie osób bezrobotnych.

Należy stwierdzić, że pozytywne zmiany na rynku pracy przejawiające się spadkiem stopy bezrobocia w województwie, tak jak i w Polsce, wynikają m.in. z ożywienia i wzrostu gospodarczego. Pomimo tego, nadal najwyższe bezrobocie dotyka obszar północny województwa, tj. gminy należące do podregionu kieleckiego, oprócz miasta Kielce. Natomiast lepsza sytuacja pod względem wykorzystania zasobów pracy występuje w gminach położonych w południowej części województwa, należących do podregionu sandomiersko-jędrzejowskiego. Pozytywnym zjawiskiem w ostatnich latach wpływającym na zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, a tym samym poprawę sytuacji na miejscowym rynku pracy jest utrzymujący się wysoki współczynnik aktywności zawodowej mieszkańców, wzrost wskaźnika zatrudnienia oraz dodatni bilans nowo utworzonych miejsc pracy w województwie.

4.11. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Nasylenie województwa obiektami infrastruktury społecznej jest słabsze niż średnio w kraju i silnie zróżnicowane przestrzennie. Największa koncentracja placówek usługowych o znaczeniu regionalnym i krajowym występuje w Kielcach. Najgorsza sytuacja pod tym względem ma miejsce na peryferyjnych terenach wiejskich.

4.11.1. Szkolnictwo

Z uwagi na reformę szkolnictwa, w wyniku której likwidacji uległy gimnazja oraz szkoły zawodowe zostały zastąpione szkołami branżowymi I i II stopnia występuje problem z dostępności danych statystycznych z tego zakresu. W związku z powyższym do szczegółowych analiz (w przypadku braku informacji) wykorzystano dane z lat 2017–2019.

Wiodącym ośrodkiem akademickim regionu są Kielce, w których w 2020 r. znajdowało się 9 szkół wyższych (w tym 1 filia). Ponadto szkoły wyższe ulokowane były w: Sandomierzu (3 placówki, w tym filia UJK), Ostrowcu Świętokrzyskim (1 placówka) i Pińczowie (1 placówka).

W 2018 r. województwo świętokrzyskie zajmowało VII miejsce w kraju pod względem ilości szkół wyższych na 100 tys. mieszkańców (podobnie jak w 2017 r.). W 2019 r. kształciło się w nich 20 155 studentów, z czego 15 035 pobierało nauki na uczelniach publicznych. Najliczniejsza grupa studentów 3 337 osób (16,5%) pobiera nauki na kierunkach medycznych, kolejną pozycję zajmują kierunki związane z biznesem i administracją gdzie studiuje 3 071 osób (15,2%) oraz naukami społecznymi — 2 253 słuchaczy (11,2%).

Pod względem liczby studentów szkół wyższych na 10 tys. ludności region znajduje się na XIII pozycji w kraju (163 studentów na 10 tys. ludności, przy średniej dla Polski — 313). Ponadto w całym kraju obserwowana jest tendencja spadku wartości ww. wskaźnika, z uwagi na zmniejszanie się liczby ludności w tej grupie wiekowej. Jeszcze w 2017 r. wskaźnik dla regionu wynosił 203. Wyższe uczelnie w regionie nie posiadają aż tak silnej pozycji by móc konkurować z dużymi jednostkami działającymi w kraju. Według Rankingu Szkół Wyższych Perspektyw w 2021 wśród uczelni technicznych, Politechnika Świętokrzyska zajęła 14 miejsce spośród 23 tego rodzaju szkół wyższych w kraju. Biorąc zaś pod uwagę 96 Uczelni Akademickich, Politechnika Świętokrzyska znalazła się w przedziale od 52 do 60 miejsca wraz z: Akademią Ekonomiczno-Humanistyczną w Warszawie, Collegium Civitas w Warszawie, Politechniką Białostocką, Politechniką Rzeszowską im. Ignacego Łukasiewicza, Uniwersytetem Ekonomicznym w Katowicach, Uniwersytetem Przyrodniczym w Lublinie, Uniwersytetem Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, Uniwersytetem Szczecińskim. Jeśli chodzi o Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, to wśród Uniwersytetów znalazł się na 19 pozycji na 21 tego rodzaju szkół wyższych. Pośród 96 Uczelni Akademickich Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach uplasował się w przedziale od 61 do 70 miejsca wraz z: Akademią Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Akademią Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku, Akademią Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, Dolnośląską Szkołą Wyższą we Wrocławiu, Politechniką Opolską, Uniwersytetem Morskim w Gdyni, Uniwersytetem Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytetem Rzeszowskim, Uniwersytetem Technologiczno-Przyrodniczym im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy. Zdolniejsi studenci wyjeżdżają zatem na studia do innych miast, skąd rzadko wracają. W konsekwencji zauważalny jest „drenaż młodej kadry”, która odchodzi do większych ośrodków.

W 2020 r. funkcjonowało w regionie 60 szkół policealnych (bez specjalnych), z czego 21 działało w Kielcach, 9 w Ostrowcu Świętokrzyskim (w kraju 1 452). Ponadto w województwie świętokrzyskim działa 1 specjalna szkoła policealna w Busku-Zdroju (w całym kraju 16).

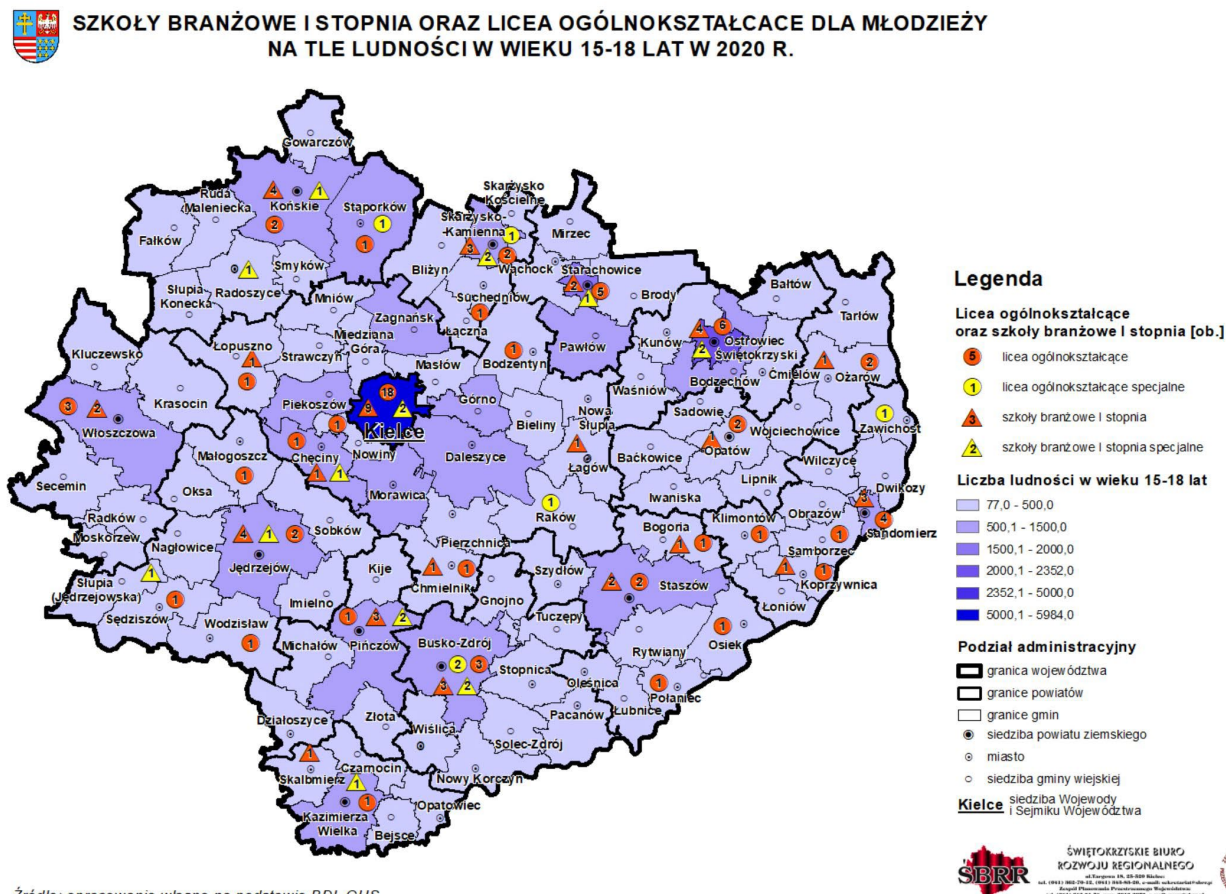
Szkoły ogólnokształcące są rozmieszczone w miarę równomiernie, ze szczególną koncentracją w ośrodkach powiatowych. W 2019 r. było ich 117 (o 12 mniej niż w 2017 r.), z czego 29 znajdowało się w Kielcach. Region dysponował w 2019 r. 70 liceami ogólnokształcącymi dla młodzieży (bez specjalnych), w kraju było ich 2 223. Liczba placówek wzrosła o 2 w odniesieniu do 2017 roku. Najwięcej ww. liceów posiadały Kielce (18), następnie Ostrowiec Świętokrzyski (6), Starachowice (5) i Sandomierz (5).

W roku szkolnym 2017/2018 zaprzestano naboru do klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych zastępując je szkołami branżowymi I stopnia. Absolwenci tychże szkół mają możliwość uzupełnienia wiedzy praktycznej dwuletnim kształceniem ogólnym w branżowej szkole zawodowej II stopnia, która daje możliwość otrzymania świadectwa dojrzałości i kontynuowanie nauki na studiach wyższych.

W 2019 r. w regionie funkcjonowały 53 branżowe szkoły zawodowe I i II stopnia (w kraju 1 283) oraz 17 tego rodzaju placówek dla młodzieży ze specjalnymi potrzebami (w Polsce 387). Najwięcej szkół branżowych I stopnia działało w Kielcach (11), Końskich (6), Ostrowcu Świętokrzyskim i Jędrzejowie (po 4). W pozostałych miastach powiatowych, oprócz Kazimierzy Wielkiej, znajdowała się minimum 1 szkoła branżowa I stopnia. Ponadto tego rodzaju placówki edukacyjne zlokalizowane były w: Skalbmierzu, Chęcinach, Chmielniku, Łopusznie, Ożarowie, Koprzywnicy, Suchedniowie i Bogorii. Naukę zawodu młodzieży ze specjalnymi potrzebami oferowały gminy: Skarżysko-Kamienna (3 placówki), Busko-Zdrój, Ostrowiec Świętokrzyski, Pińczów (po 2 placówki), Jędrzejów, Słupia Jędrzejowska, Kazimierza Wielka, Chęciny, Końskie, Skarżysko-Kamienna, Starachowice, Kielce (po 1 placówce). Dla porównania w 2017 r. w regionie funkcjonowały odpowiednio 42 szkoły branżowe I stopnia i 16 specjalnych dla młodzieży.

Analiza współczynnika skolaryzacji netto dla grupy wiekowej 15–18 lat wskazuje, że największą popularnością wśród młodzieży cieszą się licea ogólnokształcące, w których w 2017 roku uczyło się 32,8% (w kraju 32,1%), zaś w 2019 r. wynosił on odpowiednio dla regionu 43,8% (dla kraju 44,8%). Do szkół branżowych I stopnia w 2017 r. w regionie uczęszczało tylko 3,0% (w kraju 3,4%) i było to związane z reformą szkolnictwa (szkoły branżowe miały tylko I klasę), a w 2019 r. w regionie 11,1% (w kraju 12,8%).

Mapa 30. Szkoły branżowe I-go stopnia oraz licea ogólnokształcące dla młodzieży na tle ludności w wieku 15–18 lat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ponadto w 2019 r. w województwie funkcjonowało 9 szkół artystycznych nie dających uprawnień zawodowych (w kraju 414 szkół). W 2017 r. w regionie było 13 tego rodzaju placówek w gminach: Busko-Zdrój (1), Końskie (1), Opatów (2), Ostrowiec Świętokrzyski (2), Pińczów (1), Skarżysko-Kamienna (1), Starachowice (1), Kielce (3), Staszów (1). W 2019 r. zakończyła działalność szkoła artystyczna w Staszowie oraz w miastach: Opatów, Ostrowiec Świętokrzyski i Kielce ich liczba zmniejszyła się do 1. Pozostałe ww. gminy utrzymały liczbę szkół artystycznych nie dających uprawnień zawodowych na niezmiennym poziomie. Liczba ogólnokształcących szkół artystycznych (wszystkie 3 w Kielcach), dających uprawnienia zawodowe, pozostała w 2019 r. bez zmian w odniesieniu do 2017 r. (w kraju 122 szkoły, także ich liczba nie uległa zmianom od 2017 r.). Ponadto w Kielcach w 2019 roku funkcjonowała 1 szkoła artystyczna dająca uprawnienia zawodowe, kształcąc wyłącznie w zakresie przedmiotów artystycznych (w kraju 129 szkół), dla porównania w 2017 r. było w regionie 4 takie placówki (po 2 w Kielcach i Ostrowcu Świętokrzyskim).

Edukacja dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami w szkołach branżowych I stopnia w 2019 r. odbywała się w 17 placówkach w regionie (Polska 387), w 2017 r. było to 16 szkół. Ponadto młodzież mogła również pobierać nauki w 6 liceach ogólnokształcących specjalnych zlokalizowanych w: Busku-Zdroju, Rakowie, Stąporkowie, Zawichoście i Skarżysku-Kamiennej. W porównaniu do 2017 roku liczba liceów ogólnokształcących wzrosła dwukrotnie.

4.11.2. Kultura

Województwo posiada relatywnie słabiej rozwiniętą sieć placówek kultury. Do ważniejszych należą: 3 teatry (1 dramatyczny, 1 lalkowy i 1 muzyczny/rozrywkowy), 9 galerii sztuki i salonów wystawienniczych, 30 muzeów wraz z oddziałami (w tym 8 w gestii samorządów gmin, powiatów i miast na prawach powiatu). Do najważniejszych obiektów kultury w województwie świętokrzyskim zaliczyć należy: Filharmonię Świętokrzyską im. O. Kolberga, Teatr im. S. Żeromskiego, Kieleckie Centrum Kultury, Wojewódzki Dom Kultury oraz Amfiteatr „Kadzielnia”.

Placówki o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym koncentrują się w: Kielcach, Sandomierzu, Ostrowcu Świętokrzyskim, a także w Starachowicach i Skarżysku-Kamiennej. Standard świadczonych usług z zakresu kultury w pozostałych miastach powiatowych jest dość zróżnicowany. Znacznie większe dysproporcje widoczne są w gminach wiejskich.

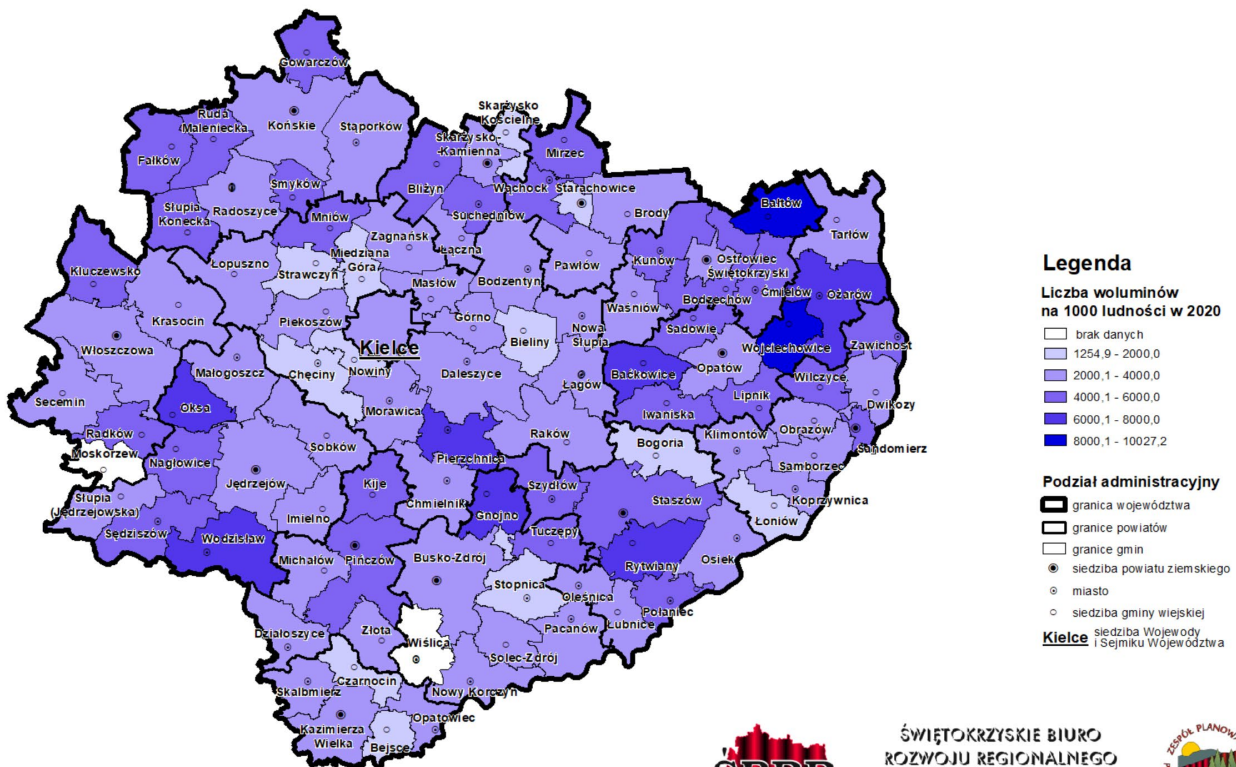
W latach 2017–2019 obserwowany był spadek liczby korzystających z obiektów kultury. Jedynie kina zanotowały wzrost (z około 938 do 1054 na 1 000 ludności, XV miejsce w kraju). Natomiast w teatrach i instytucjach muzycznych zauważalny był spadek zainteresowania (z 245 do 75 widzów na 1 000 ludności — XI lokata w kraju) oraz muzeach (z 518 do 166 na 1 000 ludności, co uplasowało województwo na X pozycji w kraju). Podobny wynik odnotowały galerie i salony sztuki (z 36 w 2014 r. na 17 w 2020 r. w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców, przy średniej dla kraju 54, co ułokowało region na XII pozycji w kraju). Niepokoi również zmniejszenie liczby czytelników bibliotek publicznych na 1 000 ludności z 125 w 2017 r. do 103 w 2020 r., co daje XIV miejsce w kraju wraz z województwem zachodniopomorskim.

Wspomnieć należy, że niewielkiemu pogorszeniu uległa dostępność ww. placówek, bowiem w 2017 r. na 1 bibliotekę w województwie przypadało 4 425 osób, podczas gdy w 2020 r. 4 531 osób, co dało IX pozycję w kraju, przy średniej dla Polski 4 424 osoby.

Mapa 31. Księgozbiór bibliotek na 100 ludności w 2020 roku.

KSIĘGOZBIÓR BIBLIOTEK NA 1000 LUDNOŚCI W 2020 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Turystów 18, 25-820 Kielce
tel. (011) 302 70 12, (011) 315 83 80, e-mail: sekretariat@sbrr.pl
Zespół Planowania Przestrzennego Województwa
tel. (011) 315 91 24, www: 3010-3020, e-mail: zpp@sbrr.pl

Powyższą sytuację dodatkowo zaostrzyła pandemia COVID-19 i lockdown, który uniemożliwił korzystanie z instytucji kultury. Ponadto ograniczenia ilościowe dot. jednoczesnego korzystania z obiektów oraz obawa przed zakażeniem spowodowały dramatyczne obniżenie wskaźników, których wyniki nie są miarodajne w kwestii oceny popularności korzystania z oferty kulturalnej regionu.

Nie obserwuje się znaczącego wzrostu liczby instytucji kulturalnych. W latach 2017–2020 liczba muzeów wraz z oddziałami zmniejszyła się o 2 (z 32 na 30), natomiast liczba kin wzrosła o 3 (z 15 na 18). Zmniejszeniu ze 123 do 117 uległa liczba centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Działalność kulturalna skupiona jest w stolicy regionu, bowiem trzy teatry, Filharmonia Świętokrzyska oraz 8 spośród 32 muzeów województwa i 4 z 18 kin znajduje się w Kielcach.

W województwie w ostatnich latach organizowane były imprezy i wydarzenia mające na celu promocję bogactwa kulturowego Ziemi Świętokrzyskiej na arenie krajowej. Nawet pomimo sytuacji epidemicznej w 2020 roku odbyły się w Kielcach: Międzynarodowy Harcerski Festiwal Kultury Młodzieży Szkolnej, Ogólnopolski Festiwal i Konkurs Gitarowy, Ogólnopolski Niezależny Przegląd Form Dokumentalnych „NURT”, Międzynarodowe Biennale Fotografii oraz Międzynarodowe Dni

Muzyki Organowej w Starachowicach, Międzynarodowy Festiwal „Jeunesses Musicales” w Chmielniku i Zaduszki Jazzowe w Pińczowie. Ponadto w minionych latach w Amfiteatrze Kadzielnia organizowane były cyklicznie koncerty we współpracy z Telewizją Polską S.A takie jak „Sabat Czarownic”, czy Festiwal Muzyki Tanecznej oraz Świętokrzyska Gala Kabaretowa transmitowana przez stacje komercyjne. Powyższe wydarzenia służą między innymi szerszej promocji regionu.

Istotną rolę w promocji regionu odgrywa serial „Ojciec Mateusz”, który od lat realizowany jest w Sandomierzu oraz w innych atrakcyjnych miejscach województwa. Warto wspomnieć również o serialu „Korona Królów”, do którego sceny kręcono między innymi w Opactwie Cystersów w Wąchocku, czy w zamku w Chęcinach, kościele pw. Wszystkich Świętych oraz w pobliżu Bramy Krakowskiej w Szydłowie.

4.11.3. Opieka zdrowotna

Opieka zdrowotna na obszarze województwa świadczona jest stacjonarnie przez: 24 szpitale ogólne co daje nam ostatnie miejsce w kraju wraz z woj. lubuskim. Oprócz tego województwo dysponuje 1 szpitalem psychiatrycznym (ostatnie miejsce w kraju wraz z woj. kujawsko-pomorskim), 16 zakładów opiekuńczo-leczniczych (VIII pozycja wraz z woj. warmińsko-mazurskim), 9 hospicjów (V miejsce w kraju wraz z woj. dolnośląskim) oraz 3 zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze (przedostania pozycja w kraju wraz z woj. opolskim). Opieka ambulatoryjna w roku 2020 świadczona była przez 634 przychodnie, daje to XIV miejsce w kraju, w tym 161 było podległych samorządowi terytorialnemu. W 2020 r. biorąc pod uwagę ilość udzielonych porad, woj. świętokrzyskie lokuje się na IX pozycji w kraju z wynikiem 6,7 na 1 mieszkańca (średnia dla kraju wynosi 7,4). Wyżej wspomniany wynik powiązany jest niejako z dostępnością ludności do zakładów świadczących usługi w zakresie zdrowia.

W województwie na 1 łóżko w szpitalu ogólnym w 2019 r. przypadało średnio 231 osób, jest to o 27 więcej niż w 2017 r., przez co region lokuje się na IX pozycji wśród reszty województw, wobec średniej krajowej 236. Biorąc pod uwagę liczbę łóżek w szpitalach ogólnych przypadających na 10 tys. ludności w 2019 r. region nie odbiegał istotnie od średniej krajowej, która wynosiła 42,8, natomiast w województwie 43,3.

Zasadniczą częścią infrastruktury opieki zdrowia jest Świętokrzyskie Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa z 4 oddziałami terenowymi i Bankiem Tkanek, a także Świętokrzyskie Centrum Ratownictwa Medycznego i Transportu Sanitarnego. Należałoby także wspomnieć o znanym w kraju kompleksie uzdrowiskowo-sanatoryjnym: Busko-Zdrój i Solec-Zdrój. Liczba leczonych kuracjuszy w 2020 r. wynosiła 8 458 osób i był to III wynik w kraju, w porównaniu z rokiem 2017 jest to o 6 441 mniej osób, co prawdopodobnie spowodowane jest pandemią COVID-19.

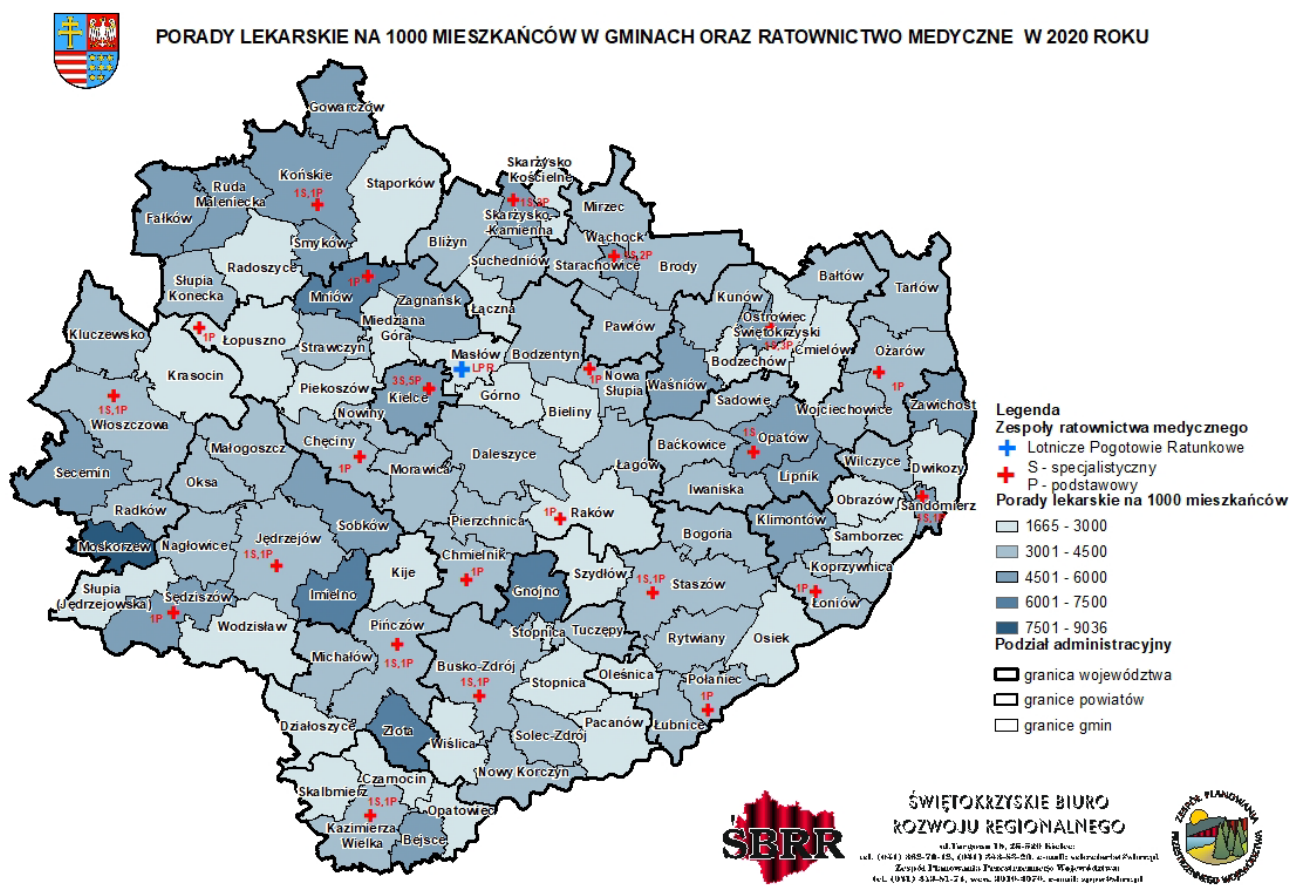
Wiodącym zagrożeniem życia mieszkańców województwa świętokrzyskiego w 2019 r., a także problemem zdrowotnym w dalszym ciągu są podobnie jak w Polsce, choroby układu krążenia. Biorąc to pod uwagę wskaźnik zgonów wynosił 48,3% (o 8,2% wyższy od średniej krajowej) — była to najczęstsza przyczyna śmierci w regionie. Najwięcej zgonów na 10 tys. mieszkańców z powodu ww. schorzenia zanotowano w powiatach: pińczowskim (69), starachowickim (67,2), skarżyskim (65,9), ostrowieckim (65,2), przy średniej dla województwa — 58,9. Kolejną pod względem częstości przyczyną zgonów w województwie świętokrzyskim są nowotwory (23,3% zgonów). Najwyższy wskaźnik liczby zgonów na 100 tys. mieszkańców w 2019 r. spowodowanych chorobami nowotworowymi odnotowano w powiatach: sandomierskim (320,6), koneckim (318,1), m. Kielce (309,3), opatowskim (290,4) oraz ostrowieckim (283,1) przy średniej dla województwa — 276. Choroby układu oddechowego stanowiły 3,8% przyczyn ogółu zgonów, z czego najwyższą liczbę mieszkańców odnotowano w powiatach: kieleckim (99), koneckim (73), skarżyskim (41), jędrzejowskim (36), starachowickim i ostrowieckim (po 30) przy średniej wynoszącej 35. W 2020 roku odnotowano w województwie świętokrzyskim — 1549 zgonów z powodu choroby koronawirusa (COVID-19). Najwięcej było ich w powiatach: m. Kielce (292), kieleckim (218), ostrowieckim (140), starachowickim (125), skarżyskim (118) oraz koneckim (111).

COVID-19

8 grudnia 2019 r. wykryto pierwszy przypadek wirusa w Chinach (Wuhan). W Polsce, pierwszy przypadek wirusa odnotowano 4 marca 2020 r., a w woj. świętokrzyskim 12.03.2020 roku potwierdzono laboratoryjnie dwa pierwsze przypadki COVID-19.

W miarę rozwoju pandemii w województwie świętokrzyskim jako tzw. szpitale jednoimienne zadeklarowano 4 placówki (Szpital w Starachowicach, Szpital Św. Aleksandra w Kielcach — 2020 r., Szpital Powiatowy w Pińczowie — 2021 r., Szpital powiatowy we Włoszczowie — 2020 r.). Należy dodać, że od 1 listopada 2021 r. szpital w Starachowicach będzie ponownie pełnił tę funkcję. Zwiększająca się liczba zachorowań w regionie wymusiła powołanie szpitala tymczasowego zlokalizowanego w obiektach Targów Kielce oraz zorganizowania oddziałów COVID-owych w szpitalach powiatowych w: Busku-Zdroju, Chmielniku, Jędrzejowie, Końskich, Opatowie, Ostrowcu Świętokrzyskim, Pińczowie, Sandomierzu i Staszowie. Jedynie w Skarżysku-Kamiennej nie powołano ww. pododdziału, z uwagi na niewielką odległość od Starachowic. Ponadto na placówkę tzw. COVID-ową przekształcony został Zakład Opiekuńczo-Leczniczy szpitala w Czerwonej Górze.

Mapa 32. Porady lekarskie na 1000 mieszkańców w gminach oraz ratownictwo medyczne w 2020 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na powyższej mapie ukazane zostało rozmieszczenie specjalistycznych i podstawowych zespołów ratownictwa medycznego. W Masłowie zlokalizowane jest Lotnicze Pogotowie Ratunkowe. Najwięcej porad lekarskich na 1000 mieszkańców odnotowano w gminach: Moskorzew, Mniów, Gnojno, Złota i Imielno. Podsumowując należy stwierdzić, że wskaźniki przekraczające średnią dla regionu w zakresie powyżej wspomnianych przyczyn zgonów, odnotowano głównie w powiatach z których dostępność czasowa transportem zbiorowym do Kielc przekracza 60 minut.

4.11.4. Pomoc społeczna

Na terenie województwa w 2020 r. działalność prowadziło 37 domów pomocy społecznej (o 1 więcej niż w 2017 roku). W regionie ogółem działało 71 placówek stacjonarnej pomocy społecznej (o 1 mniej niż w 2017 r.) świadczących pomoc osobom starszym, przewlekle chorym (psychicznie i somatycznie), niepełnosprawnym (dzieciom, młodzieży i dorosłym), matkom z małoletnimi dziećmi i bezdomnym. Biorąc to pod uwagę województwo uplasowało się na XIV miejscu w kraju, a powyższe placówki w 2020 r. dysponowały 4 449 miejscami.

W województwie świętokrzyskim aż 6,2% osób żyje w gospodarstwach domowych poniżej granic minimum egzystencji³ (kraj 4,2%). Procent osób żyjących na relatywnej granicy ubóstwa⁴ w regionie przekraczał średnią krajową — 13,6% i wynosił 19,2%, także udział osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa⁵ przewyższał o 4,4% wskaźnik krajowy wynoszący 13,4%. W 2020 roku 338 osób przebywało w 4 noclegowniach i 12 schroniskach dla bezdomnych. Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego są w znacznie większym stopniu zagrożeni ubóstwem, aniżeli osoby zamieszkałe w zamożniejszych regionach. Wskaźnik osób, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2020 r. wynosił 374,2 podczas gdy w kraju osiągnął 287, biorąc to pod uwagę województwo znalazło się na XIV miejscu w kraju. Najgorsza sytuacja pod tym względem miała miejsce w województwie śląskim i dolnośląskim. Jednakże za pozytywny należy przyjąć fakt, iż w porównaniu do 2017 r. powyżej przywołany wskaźnik zmniejszył się o 111,8.

Z racji braku aktualnych danych na poziomie gmin, przestrzennej analizy problemu ubóstwa zrealizowano w oparciu o kryterium dochodowe. Jako jeden ze wskaźników wskazano zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej, który przedstawia udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem. Analiza ta ma na celu zdefiniowanie koncentracji ludności mającej największe problemy z zaspokajaniem podstawowych potrzeb egzystencjalnych na obszarze województwa. Środowiskowa pomoc społeczna jest przyznawana osobom, którym dostępne środki finansowe nie pozwalają na zaspokojenie wszystkich niezbędnych potrzeb. Średnia wartość opisywanego wskaźnika dla regionu wynosiła w 2019 r. 18,1%, przy czym w układzie przestrzennym przyjmował on zróżnicowane wartości (mapa poniżej).

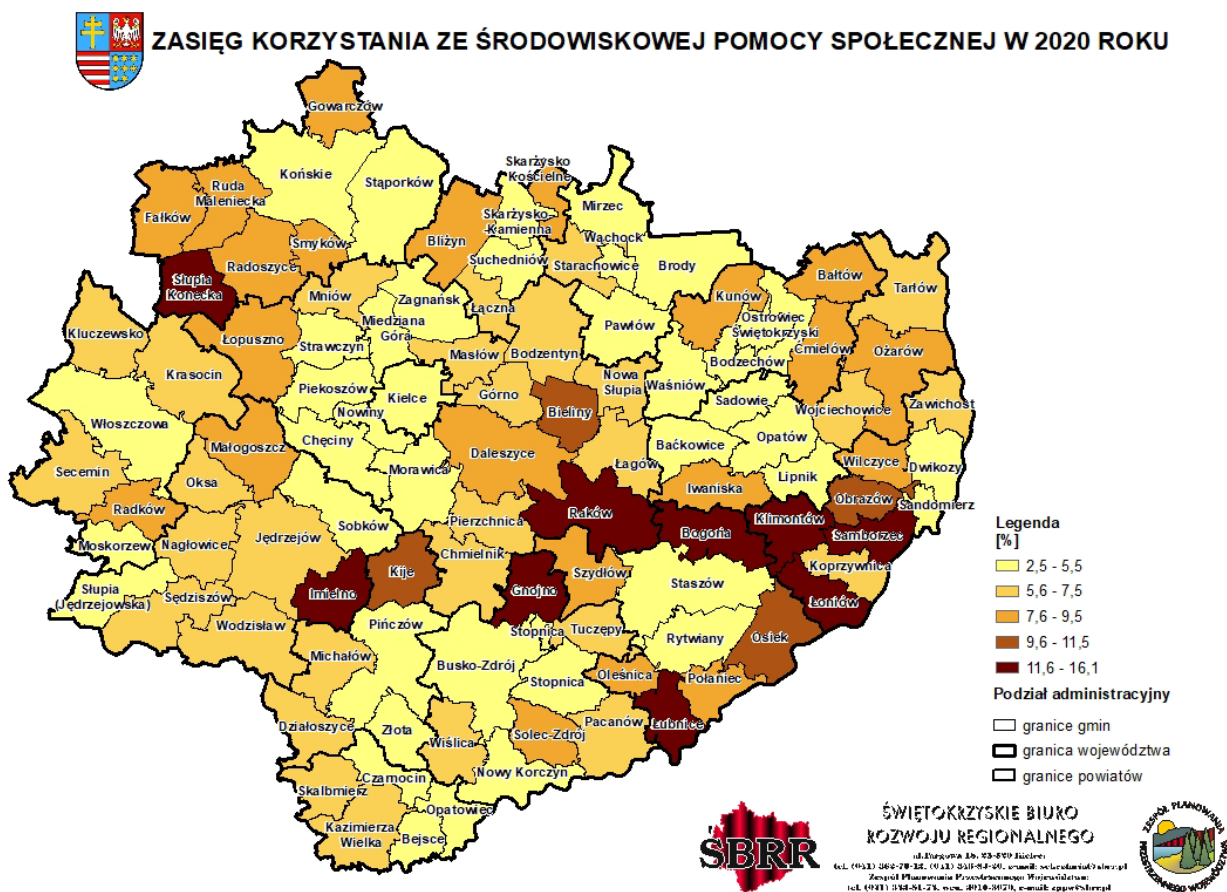
---

³ **minimum egzystencji** – ustalone przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych uwzględnia jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

⁴ **relatywna** – 50% średnich miesięcznych wydatków gospodarstw domowych.

⁵ **ustawowa** – kwota, która zgodnie z ustawą uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.

Mapa 33. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wysoki poziom zagrożenia ubóstwem występuje w następujących gminach: Słupia Konecka — 16,1%, Imielno — 15,1%, Bogoria — 14,3%, Raków i Gnojno — po 13,4%. Tereny te potrzebują szczególnej uwagi ze strony władz samorządowych w celu zmniejszenia skali zjawiska.

Od 1 kwietnia 2016 roku wprowadzony został rządowy program „Rodzina 500+”, który przyczynił się do znacznej poprawy sytuacji materialnej rodzin. Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi w rządowym programie „Rodzina 500+”, od 1 lipca 2019 roku świadczenie wychowawcze przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągniany przez rodzinę.

W województwie świętokrzyskim w 2020 roku wydano na ten cel 1 149 102 118 zł, jest to o 389 507 581 zł więcej niż w 2017 r. Biorąc pod uwagę powyższe dane region uplasował się na XIV pozycji w kraju. Na mapie poniżej ukazana jest przeciętna miesięczna liczba dzieci, która otrzymała świadczenie.

Mapa 34. Przeciętna miesięczna liczba, dzieci, które otrzymały świadczenia 500+ w 2020 roku.

PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA LICZBA DZIECI, KTÓRE OTRZYMAŁY ŚWIADCZENIA 500+ W 2020 ROKU

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największa ilość otrzymanych świadczeń przez dzieci występuje w miastach powiatowych, co może być spowodowane większą liczbą ludności. W 2020 r. najwięcej świadczeń przyznano w mieście Kielce — 28 291, Ostrowcu Świętokrzyskim — 8 162, Starachowicach — 6 191, Skarżysku-Kamiennej — 5 451, Końskich — 4 742 i Busku-Zdroju — 4 671.

4.11.5. Główne problemy

Szkolnictwo

- niższa konkurencyjność szkół wyższych ze względu na słabsze w porównaniu z czołowymi w kraju jednostkami i powiązania szkolnictwa z bazą innowacyjną i przedsiębiorczością.

Kultura

- słabo rozwinięta sieć placówek kultury (szczególnie kultury wysokiej);
- nierównomierne rozmieszczenie ośrodków rozpowszechniających kulturę, a nawet ich całkowity brak w niektórych gminach wiejskich, gdzie działalność kulturalną prowadzą placówki biblioteczne lub centra sportowo-kulturalne;

- spadek zainteresowania instytucjami kultury spowodowany sytuacją epidemiczną w kraju.

Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

- niewystarczająca liczba zakładów opiekuńczo-leczniczych, a także hospicjów i całodobowych domów opieki dla osób starszych i przewlekle chorych;
- niewystarczająco rozwinięta sieć gabinetów specjalistycznych na obszarach wiejskich;
- większa niż średnia w kraju śmiertelność spowodowana chorobami cywilizacyjnymi, w szczególności na terenach peryferyjnych województwa, mających utrudniony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej;
- ciągle zwiększająca się liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, co powoduje wzrost obciążenia budżetów gmin w zakresie świadczeń socjalnych.

4.11.6. Wnioski do zmiany Planu województwa

W zakresie edukacji należy zadbać o:

- wzmocnienie edukacji na poziomie wyższym poprzez szersze zaangażowanie instytucji naukowo-badawczych takich jak np. GUM w rozwój nowych technologii dla potrzeb przedsiębiorstw;
- rozwijanie bazy dydaktycznej umożliwiającej zdobycie wyższego wykształcenia zgodnego z kierunkiem rozwoju regionu oraz dostosowanego do potrzeb na rynku pracy;
- rozwój bazy dydaktycznej szkół i placówek, w tym dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami, położonych na obszarach wiejskich;
- poszerzenie oferty edukacyjnej dla osób dorosłych w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych;
- poszerzenie bazy uniwersytetów III wieku.

W zakresie kultury należy skupić działania na:

- modernizacji, rozbudowie oraz budowie nowych obiektów dostosowanych do potrzeb osób z wszelkiego rodzaju niepełnosprawnościami, których realizacja pozytywnie wpłynie na wzrost rangi ośrodka osadniczego;
- wykorzystaniu zasobów kulturowych regionu jako potencjału rozwojowego;
- poprawie dostępności mieszkańców województwa do wydarzeń kulturalnych również za pośrednictwem nowoczesnych środków komunikacji elektronicznej oraz wydarzenia organizowane na świeżym powietrzu;
- aktywnym włączaniu ludności wiejskiej w życie kulturalne poprzez pielęgnowanie tradycji regionalnych oraz uczestnictwo w życiu kulturalnym regionu.

W zakresie zdrowia i opieki społecznej należy skoncentrować swoje działania na:

- ciągłym wzbogacaniu usług z zakresu wysokospecjalistycznych służb medycznych (przede wszystkim działalności Świętokrzyskiego Centrum Onkologii, Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego, które mają wpływ na możliwość uzyskania przez miasto statusu ośrodka zdrowotnego o znaczeniu krajowym);
- wykorzystaniu potencjału kompleksu uzdrowiskowego Busko-Zdrój i Solec-Zdrój oraz rozwój bazy uzdrowiskowej w Kazimierzy Wielkiej i innych ośrodkach, które posiadają odpowiednie warunki;
- uzupełnianiu słabo rozwiniętej sieci gabinetów świadczących usługi w zakresie specjalistycznej opieki medycznej na obszarach wiejskich;
- wzmocnieniu opieki społecznej poprzez wyposażenie gmin/powiatów w placówki typu: Ośrodek Wsparcia Rodzin, Dom Dziennego Pobytu Osób Starszych i Niepełnosprawnych, mieszkania chronione dla usamodzielniających się wychowanków opuszczających rodziny zastępcze, a szczególnie placówki opiekuńczo-wychowawcze, Pogotowie Opiekuńczo-Adopcyjne typu interwencyjnego;
- umożliwieniu lokalizacji na terenach gmin placówek dla osób z uzależnieniami a szczególnie: narkomanią, alkoholizmem, nikotyżmem, uzależnieniem od Internetu;
- dostosowaniu obiektów infrastruktury ochrony zdrowia do potrzeb pacjentów, a w szczególności niepełnosprawnych;
- wzbogaceniu wyposażenia placówek podstawowej opieki zdrowotnej w sprzęt diagnostyki medycznej oraz terapii specjalistycznej;
- stworzeniu warunków do rozwoju bazy leczenia podstawowego i specjalistycznego na wszystkich poziomach obsługi dostosowanej do rozmieszczenia ludności.

Podsumowując zauważa się, że infrastruktura społeczna to szczególny rodzaj usług kształtujący odbiór danej przestrzeni i wpływający na jakość zamieszkiwania. Często nasycenie placówkami oferującymi szeroką gamę usług publicznych staje się impulsem do rozwoju mieszkalnictwa na danym terenie. Dlatego tak ważne jest identyfikowanie dostępności do podstawowych usług z zakresu oświaty, ochrony zdrowia czy rekreacji i sportu na terenie gminy oraz uzupełnianie tej oferty w rejonach gdzie występują braki w tym zakresie.

4.12. ENERGETYKA

4.12.1. Elektroenergetyka

Jednym z wielu warunków podniesienia konkurencyjności inwestycyjnej województwa oraz poprawy standardów życia mieszkańców jest stworzenie nowoczesnych systemów infrastruktury technicznej, umożliwiających pokrycie bieżących i perspektywicznych potrzeb, w tym również w zakresie zasilania energetycznego.

W 2019 roku wyprodukowano ogółem w Polsce 163 988,5 GWh energii elektrycznej, z czego 9 577,8 GWh w województwie świętokrzyskim (5,84%). Zużycie ogółem energii elektrycznej na 1 mieszkańca wynosiło 4 257,83 kWh (4 316,05 kWh — Polska). W województwie największym konsumentem energii elektrycznej był sektor przemysłowy — 42,4% (kraj — 30,3%), następnie sektor energetyczny — 13,3% (kraj — 20,7%), gospodarstwa domowe — 14,5% (kraj — 17,7%). Najmniejsze zużycie w tym względzie wykazuje rolnictwo — 0,7% (kraj — 1,1%) oraz sektor transportowy — 2,6% (kraj — 3,3%).

W regionie moc zainstalowana w elektrowniach w 2019 roku wynosiła 1952,1 MW. Stanowiło to 4,1% mocy zainstalowanej w elektrowniach krajowych (47 436,6 MW).

W celu zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego państwa oraz zaspokojenia potrzeb w zakresie zasilania energetycznego planowany jest przebieg następujących linii elektroenergetycznych przez obszar województwa świętokrzyskiego:

- linia 400 kV Kielce — Rogowiec;
- linia 220 kV Radkowice — Kielce Piaski wraz z rozbudową stacji Kielce Piaski i stacji Radkowice (w trakcie realizacji);
- linie 110 kV relacji:
  - Miechów — Kozłów — Sędziszów;
  - Kielce — Daleszyce;
  - planowany GPZ Solec-Zdrój — istniejąca linia 110 kV Połaniec — Pacanów — Niziny;
  - Radkowice — Kije;
  - linia zasilająca planowany GPZ Końskie Południe;
  - planowany GPZ Końskie Pd. — Radoszyce — Kielce 400 z budową GPZ Radoszyce,
  - modernizacja istniejących linii elektroenergetycznych wysokich i najwyższych napięć.

4.12.2. Energia odnawialna

Odnawialne źródła energii powinny stanowić istotny udział w bilansie energetycznym województwa. Mogą się one przyczynić do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego i do poprawy

zaopatrzenia w energię terenów o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej. Odnawialne źródła energii są przede wszystkim zasobami lokalnymi i mogą stanowić duży wpływ na rozwój gmin, ich politykę energetyczną oraz plany rozwoju lokalnego.

W 2019 roku udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie wyniósł 21,1%, natomiast w Polsce 15,5%.

Moc koncesjonowanych instalacji wytwarzających energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii w województwie została określona na podstawie danych z Urzędu Regulacji Energetyki (stan na 30.06.2021 r.) i obecnie wynosi ponad 313 MW, w tym:

- w małych elektrowniach wodnych (WO) — 2,8 MW;
- w elektrowniach wiatrowych (WIL) — 21,9 MW;
- w elektrowniach na biogaz (BG) — 3,8 MW;
- w elektrowniach biomasowych (BM) — 243,2 MW;
- w elektrowniach wykorzystujących promieniowanie słoneczne (PVA) — 41,8 MW.

Największa moc zainstalowana znajduje się w powiecie: staszowskim (239,623 MW) dalej w kolejności w powiatach: włoszczowskim (12,910 MW), kieleckim (11,881 MW), starachowickim (11,157 MW) i koneckim (11,056 MW). Najmniej mocy zainstalowanej zanotowano w powiecie skarżyskim (0,104 MW) i kazimierskim (0,474 MW).

Nowelizacja ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw wprowadziła zmiany w obszarze planowania przestrzennego. Urządzenia wytwarzające energię z OZE, będą mogły być lokalizowane bez konieczności uwzględnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego danej gminy, z obecnie obowiązującej mocy zainstalowanej 100 kW do 500 kW. Dodatkowy wyjątek dotyczyć będzie instalacji fotowoltaicznych (PV) zlokalizowanych na gruntach rolnych stanowiących użytki rolne klasy V i VI, VI i nieużytkach, gdzie wartość ta wyniesie 1000 kW. Ponadto, takiemu zwolnieniu będą podlegać urządzenia inne niż wolnostojące (czyli w praktyce zamontowane na dachach budynków).

4.12.3. Gaz

Obok energii elektrycznej gaz jest głównym nośnikiem energetycznym i stanowi podstawę zrównoważonego rozwoju województwa.

Zgodnie z pismem PSG sp. z o.o. znak: PSGKI.ZMDZ.761.39.18, z dnia 19.03.2018 roku na obszarze województwa planowane są następujące gazociągi wysokiego ciśnienia:

- Końskie — Radoszyce — Strawczyn, z odejściem na Krasocin;

- Proszowice — Bejsce;
- Proszowice — Działoszyce;
- Czarnocin — Bejsce;
- Książ Wielki — Sędziszów;
- Dębica — Mielec — Borowa — Elektrownia Połaniec.

Jednocześnie PSG sp. z o.o. poinformowała, że gminy: Połaniec, Staszów, Baćkowice, Chmielnik, Waśniów, Tarłów, Górnio, Bogoria, Osiek, Łubnice, zostały zasilone gazociągami średniego ciśnienia.

Ponadto realizowana będzie inwestycja, polegająca na budowie przyłącza gazowego w/c DN300 do PGE Energia Ciepła S.A., Oddział Elektrociepłownia w Kielcach przy ul. Hubalczyków w Kielcach.

Gęstość sieci gazowej rozdzielczej w 2019 roku w województwie wynosiła 33,7 km/100 km² (w Polsce 43,7 km/100 km²). Wzrosła ona nieznacznie w stosunku do roku 2016 (31,5 km/100 km²).

Zużycie na 1 mieszkańca województwa wynosiło 788,5 kWh (72 m³), natomiast w Polsce 1 246,7 kWh (114 m³).

Z sieci gazowej w 2020 roku korzystały w świętokrzyskim 483 243 osoby (w kraju 2 075 962 osoby). Stanowi to 2,3% ludności korzystającej z gazu przewodowego w Polsce.

Zauważyć można, że rozwój sieci gazowej koncentruje się przede wszystkim wzdłuż gazociągów wysokoprężnych, na gęsto zaludnionych obszarach. Na terenach charakteryzujących się rozproszaniem sieci osadniczej, budowa sieci gazowniczej jest nieuzasadniona ekonomicznie. Tam alternatywnym sposobem dostarczania gazu do gospodarstw są zbiorniki gazowe i butle. Najwyższy stopień gazyfikacji (powyżej 75%) występuje w gminach: Skarżysko-Kamienna, Sandomierz, Kielce i Starachowice. Największą ilością niezgazyfikowanych obszarów charakteryzuje się obszar zachodni oraz południowy województwa. Stopień gazyfikacji gmin, według danych PSG sp. z o.o. został przedstawiony w tabeli oraz na mapie.

Tabela 15. Stopień gazyfikacji gmin.

Gmina	Stopień gazyfikacji %	Miejscowości, w których świadczona jest usługa dystrybucji paliwa gazowego
Baćkowice	0,05	Rudniki
Bliżyn	41,50	Bliżyn, Brzeście, Bugaj, Drożdżów, Gilów, Gostków, Górki, Mroczków, Mroczków-Kamionka, Mroczków-Kapturów, Pięty, Płaczków, Płaczków-Piechotne, Sobótka, Sołtyków, Sorbin, Ubyszów, Wojtyniów, Wołów, Zagórze, Zbrojów

Bodzechów	28,02	Bodzechów, Chmielów, Denków, Goździelin, Jędrzejowice, Jędrzejów, Mirkowice, Mychów, Podszkodzie, Sudół, Szewna, Szwarszowice, Szyby, Świna
Bodzentyn	0,02	Bodzentyn
Bogoria	12,01	Bogoria, Budy, Józefów Witowicki, Jurkowice, Kiełczyzna, Kolonia Pęcławice, Kolonia Pęcławska, Kolonia Wysoki Małe, Moszyny, Pęcławice Górne, Podlesie, Przyborowice
Brody	44,25	Adamów, Brody, Budy Brodzkie, Dziurów, Jabłonna, Krynki, Kuczów, Lipie, Lubienia, Młynek, Ruda, Rudnik, Staw Kunowski, Styków
Busko-Zdrój	58,12	Busko-Zdrój, Błoniec, Bronina, Kawczyce, Łagiewniki, Mikułowice, Nowa Wieś, Owczary, Radzanów, Ruczynów, Siesławice, Wełecz, Zbludowice, Zbrodziejce, Wolica
Chęciny	6,71	Chęciny, Czerwona Góra, Lipowica, Podzamcze, Przymiarki, Radkowice, Siedlce, StaroChęciny, Tokarnia, Wolica, Wrzosek
Chmielnik	4,17	Chmielnik
Ćmielów	42,90	Borownia, Brzóstowa, Buszkowice, Ćmielów, Glinka, Grójec, Jastków, Krzczonowice, Małachów-Kolonia, Piaski Brzostowskie, Przepaść, Trębanów, Wojnowice, Wola Grójecka, Wólka Wojnowska
Daleszyce	0,94	Mójeza, Suków
Dwikozy	39,28	Bożydar, Buczek, Czermin, Dwikozy, Gałkowice, Gierlachów, Góry Wysokie, Kamień Łukawski, Kolonia Gałkowice, Mściów, Nowe Kichary, Nowy Garbów, Nowy Kamień, Rzeczyca Mokra, Rzeczyca Sucha, Słupcza, Stare Kichary, Stary Garbów, Szczytniki, Winiarki, Winiary
Gnojno	1,44	Ruda, Wólka Bosowska
Gowarczów	13,98	Bębnów, Gowarczów, Komaszycy, Miłaków, Morzywół
Górno	0,05	Cedzyna
Iwaniska	3,43	Iwaniska, Planta
Jędrzejów	4,66	Jędrzejów, Skroniów
Kielce	80,17	Kielce
Klimontów	9,34	Adamczowice, Borek Klimontowski, Byszów, Byszówka, Klimontów
Końskie	48,62	Czerwony Most, Dyszów, Fidor, Górny Młyn, Koczwar, Końskie, Kopaniny, Młynek Nieświński, Modliszewice, Nieświń, Piła, Pomyków, Rogów, Stadnicka Wola, Szabelnia
Koprzywnica	33,81	Błonie, Ciszyc, Dmosice, Gnieszowice, Kamieniec, Koprzywnica, Krzcin, Niedźwice, Sońniczany, Święzyc, Trzykosy, Zbigniewice, Zbigniewice-Kolonia
Krasocin	0,02	Bukowa
Kunów	29,09	Boksycka, Janik, Kolonia Piaski, Kunów, Miłkowska Karczma, Nietulisko Duże, Nietulisko Fabryczne, Nietulisko Małe, Rudka
Lipnik	25,86	Gołębiów, Kurów, Leszczków, Lipnik, Usarzów, Włostów
Łączna	3,06	Łączna, Zaszosie
Łoniów	23,30	Bogoria, Chodków Nowy, Chodków Stary, Gągolin, Gieraszwice, Jasienica, Jeziory, Kępa Nagnajewska, Krowia Góra, Łązek, Łoniów, Łoniów-Kolonia, Piaseczno, Przewłoka, Skrzypaczowice, Skwirzowa, Sulisławice, Suliszów, Świniary Nowe, Świniary Stare, Trzebiesławice,
Małogoszcz	1,56	Małogoszcz, Skorków
Masłów	7,26	Dąbrowa, Dąbrowa-Osiedle, Domaszowice, Masłów Drugi, Masłów Pierwszy, Wiśniówka
Miedziana Góra	14,86	Kostomłoty Drugie, Kostomłoty Pierwsze, Maciejówka, Miedziana Góra, Tumlin-Wykień,
Mirzec	20,55	Gadka, Krzewa, Małyszyn Dolny, Małyszyn Górny, Mirzec, Mirzec Stary, Mirzec-Korzonek, Mirzec-Majorat, Mirzec-Malcówki, Mirzec-

		Ogrody, Mirzec-Podborki, Mirzec-Poddąbrowa, Mirzec-Podkowałów, Mirzec-Poduchowne, Ostrożanka, Tychów Nowy, Tychów Stary
Morawica	23,74	Bieleckie Młyny, Bilcza, Brudzów, Brzeziny, Dębska Wola, Dyminy, Łabędziów, Morawica, Piaseczna Górka, Radomice, Radomice Pierwsze, Wola Morawicka
Nowa Słupia	1,0	Rudki, Sosnówka
Nowy Korczyn	38,27	Błotnowola, Brzostków, Czarkowy, Górnwola, Grotniki Duże, Grotniki Małe, Harmoniny, Kawęczyn, Łęka, Nowy Korczyn, Ostrowce, Pawłów, Podraje, Podzamcze, Sępichów, Stary Korczyn, Strożyska, Ucisków, Winiary Dolne, Żukowice
Obrazów	53,18	Bilcza, Chwałki, Dębiany, Głazów, Jugoszków, Kleczanów, Komorna, Lenarczyce, Malice, Obrazów, Piekary, Rożki, Sucharów, Świątniki, Święcica, Węgrce Panińskie, Wierzby, Zdanów, Żurawica
Oleśnica	42,76	Budy, Kępie, Oleśnica, Pieczonogi, Strzelce, Sufczyce, Wojnów
Opatowiec	0,32	Seniślawice
Opatów	45,86	Czerników Opatowski, Gojców, Jagnin, Jurkowice, Kobylany, Kochów, Kornacice, Lipowa, Marcinkowice, Oficjałów, Okalina-Kolonia, Okalina-Wieś, Opatów, Podole, Strzyżowice, Tomaszów, Tudorów
Osiek	0,14	Bukowa
Ostrowiec Świętokrzyski	71,25	Ostrowiec Świętokrzyski
Ożarów	46,93	Bałtówka, Binkowice, Czachów, Grochocice, Jakubowice, Janików, Jankowice, Janowice, Karsy, Ożarów, Prusy, Przybysławice, Sobótka, Sobów, Śmiłów, Tominy, Wyszmontów, Zawada
Pacanów	17,24	Biechów, Chrzanów, Karsy Duże, Książnice, Niegosławice, Pacanów, Słupia, Wola Biechowska, Wójcza, Wójeczka
Pawłów	20,53	Ambrożów, Bronkowice, Brzezcie, Bukówka, Chybice, Dąbrowa, Godów, Grabków, Jadowniki, Kałków, Krajków, Łomno, Nieczulice, Nowy Bostów, Nowy Jawor, Pawłów, Pokrzywnica, Radkowice, Radkowice-Kolonia, Rzepin Drugi, Rzepin Pierwszy, Rzepin-Kolonia, Rzepinek, Stary Bostów, Stary Jawor, Szeligi, Szerzawy, Świętomarz, Świślina, Tarczek, Trzeszków, Warszówek, Wawrzeńczyce, Wieloborowice, Zbrza
Piekoszków	0,02	Młynki
Pierzchnica	4,15	Pierzchnianka, Pierzchnica
Pińczów	5,95	Gacki, Kopernia, Leszcze, Pasturka, Pińczów, Szarbków
Połaniec	3,41	Łęg, Połaniec, Rudniki, Tursko Małe, Zawada
Rytwiany	20,59	Gaj Święcicki, Grobla, Kłoda, Niedziałki, Pacanówka, Rytwiany, Sichów Duży, Sichów Mały, Szczeka, Święcica, Tuklęcz
Sadowie	25,40	Bogusławice, Jacentów, Małoszyce, Obręczna, Porudzie, Ruszkowice, Ruszków, Rżuchów, Sadowie, Szczucice
Samborzec	53,13	Andruszkowice, Bogoria Skotnicka, Bystrojowice, Chobrzany, Faliszowice, Gorzyczany, Jachimowice, Janowice, Kobierniki, Kobierniki Miejskie, Koćmierzów, Krzeczowice, Łojowice, Milczany, Ostrołęka, Polanów, Ryłowice, Samborzec, Skotniki, Strączków, Strochcice, Szewce, Śmiechowice, Wielogóra, Zajeziórze, Zawierzbie, Zawisełcze, Złota, Żuków
Sandomierz	83,45	Sandomierz
Sitkówka Nowiny	12,28	Bolechowice, Kowala, Nowiny, Sitkówka, Słowik, Szewce, Wola Murowana, Zagrody, Zgórsko
Skarżysko Kościelne	9,79	Majków, Michałów

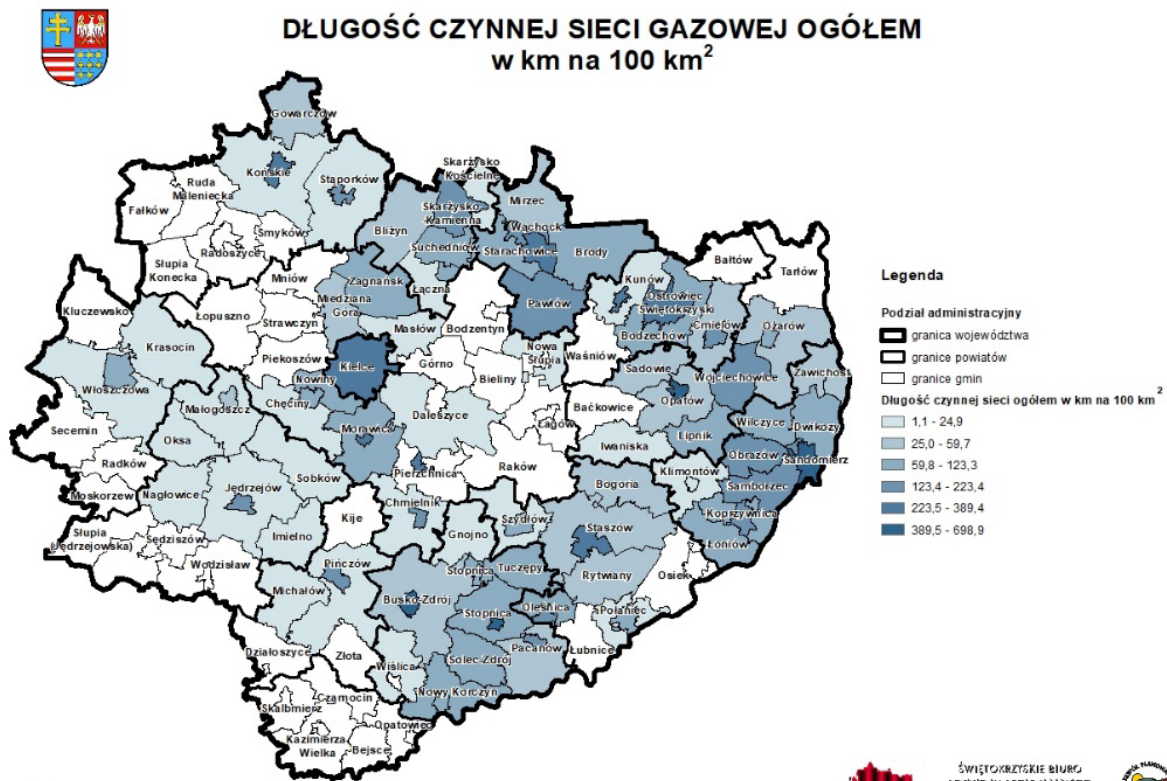
Skarżysko-Kamienna	86,99	Skarżysko-Kamienna
Sobków	0,06	Wierzbica
Solec-Zdrój	40,81	Kików, Magierów, Piasek Mały, Piestrzec, Solec-Zdrój, Strażnik, Sułkowice, Wełmin, Włosnowice, Zagaje Kikowskie, Zborów, Żuków
Starachowice	78,15	Starachowice
Staszów	48,15	Dobra, Gaj Koniemłocki, Grzybów, Koniemłoty, Krzczonowice, Krzywołęcz, Kurozwęki, Lenartowice, Maleniec, Mostki, Niemścice, Oględów, Podmaleniec, Sielec, Staszów, Stefanówek, Sztombergi
Stąporków	4,31	Czarniecka Góra, Smarków, Stąporków
Stopnica	47,29	Białoborze, Bosowice, Czyżów, Dzieszławice, Fałęcin Nowy, Fałęcin Stary, Folwarki, Jastrzębiec, Kąty Nowe, Kąty Stare, Klępie Dolne, Klępie Górne, Konary, Kuchary, Mariampol, Mietel, Nowa Wieś, Podlasek, Prusy, Skrobaczów, Smogorzów, Stopnica, Strzałków, Suchowola, Szczeglin, Szczytniki, Szklanów, Topola, Wolica, Żerniki Dolne
Suchedniów	61,11	Dulęba, Mostki, Ostojów, Suchedniów
Szydłów	13,60	Gacki, Górki, Szydłów, Wola Żyzna
Tuczępy	35,94	Brzozówka, Chałupki, Dobrów, Dobrów, Góra, Grzymała, Januszkowice, Jarosławice, Kargów, Nieciesławice, Niziny, Podlesie, Rzędów, Sieczków, Tuczępy, Wierzbica
Waśniów	0,04	Boleszyn
Wąchock	43,40	Marcinków, Marcinków Górny, Parszów, Rataje, Wąchock, Wielka Wieś, Węglów
Wilczyce	25,82	Dacharzów, Dobrocice, Gałkowice-Ocin, Jankowice, Łukawa, Łukawa Kościelna, Ocinek, Pęczyny, Radoszki, Wilczyce, Wysiadłów
Wiślica	0,05	Górki
Włoszczowa	3,25	Kuzki, Włoszczowa
Wojciechowice	30,57	Bidziny, Drygulec, Gierczyce, Jasice, Kaliszany, Koszyce, Kunice, Lisów, Łopata, Ługi, Łukawka, Mierzanowice, Mikułowice, Orłowiny, Sadłowice, Smugi, Stodoły-Kolonie, Stodoły-Wieś, Wlonice, Wojciechowice
Zagnańsk	46,52	Barcza, Bartków, Borowa Góra, Chrusty, Goleniawy, Gruszka, Janaszów, Jasiów, Jaworze, Kajetanów, Kajetanów Dolny, Kaniów, Kołomań, Lekomin, Osiedle Kaniów, Wrzosa, Rurarnia, Samsonów, Samsonów-Ciągłe, Samsonów-Dudków, Samsonów-Piechotne, Siodła, Ściegna, Tumlin-Dąbrówka, Tumlin-Osowa, Tumlin-Węgle, Tumlin-Zacisze, Umer, Zabłocie, Zachelmie, Zagnańsk
Zawichost	27,75	Czyżów Plebański, Czyżów Szlachecki, Dąbie, Dziurów, Pawłów, Piotrowice, Podszyn, Wygoda, Zawichost

Źródło: Na podstawie danych PSG Oddział Zakład Gazowniczy w Kielcach.
Stan na październik 2021 r.

Na załączonych mapach zostały zobrazowane dane z GUS z 2019 roku, takie jak: ludność korzystająca z sieci gazowej, stopień gazyfikacji gmin [%] oraz długość czynnej sieci gazowej ogółem [km/100 km²]. Należy zauważyć, że dane GUS, odnoszące się do gazyfikacji, różnią się od danych prezentowanych przez zakłady gazownicze.

Mapa 35. Długość czynnej sieci gazowej ogółem w km na 100 km².

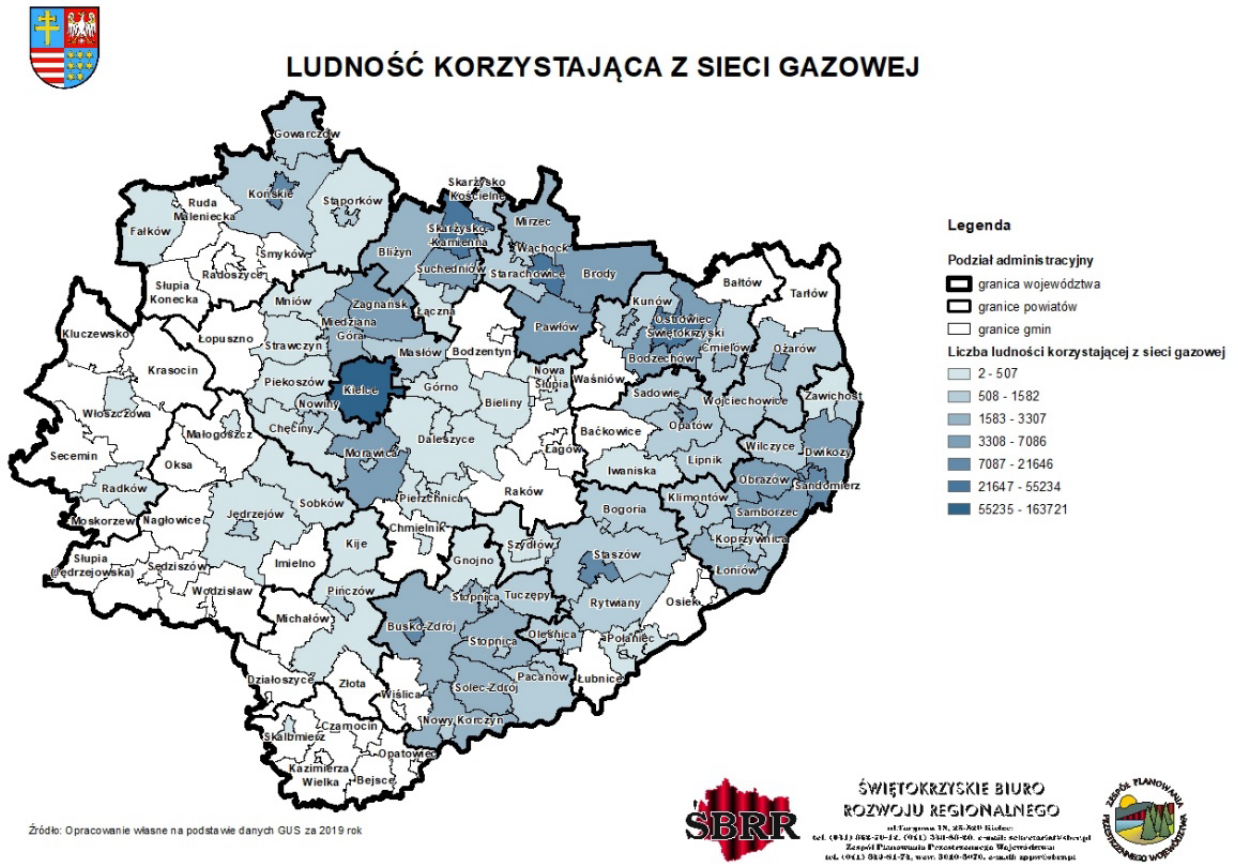
Źródło: Opracowanie własne
na podstawie danych GUS za 2019 rok

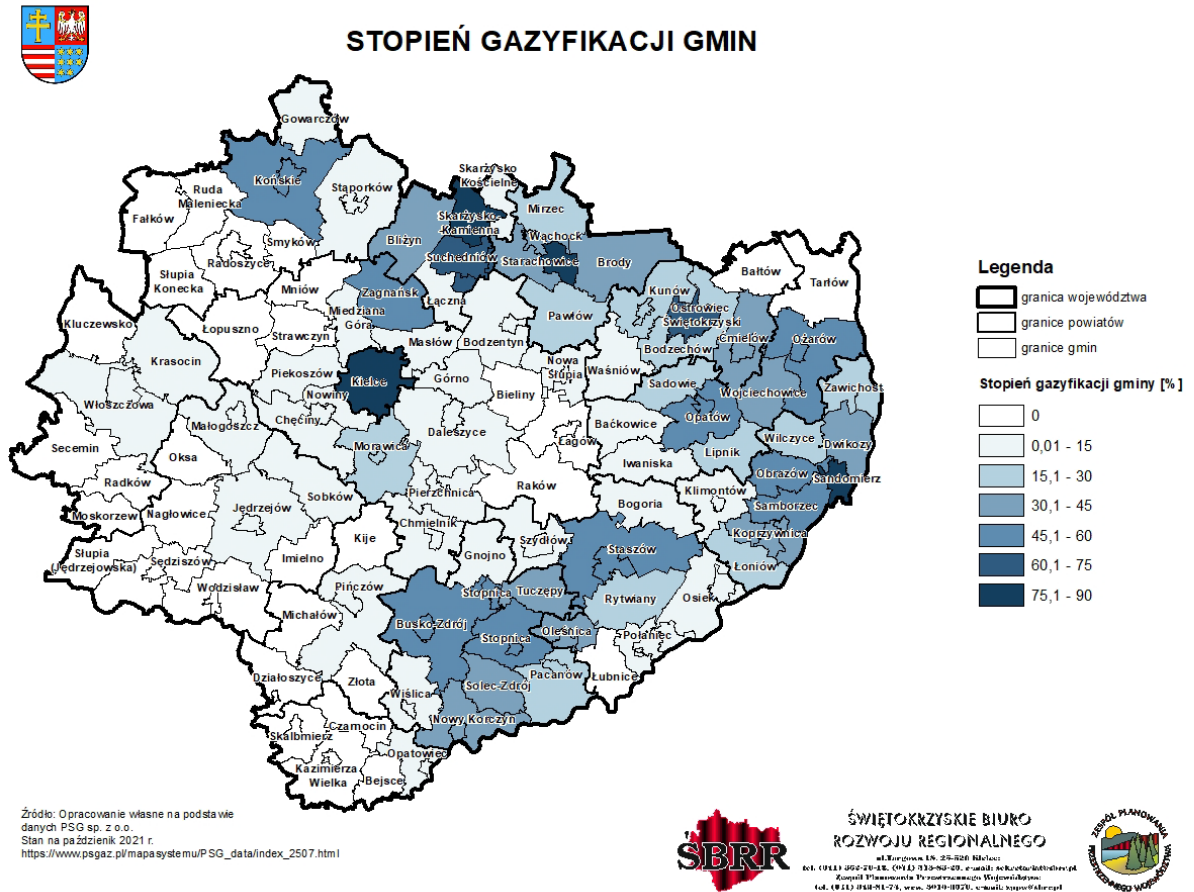
ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO
ul. Wolności 43, 24-100 Kielce
tel. 41 25 22 10 00, 41 25 22 10 01
www.sibir.org.pl, www.swi.krakow.pl

Mapa 36. Ludność korzystająca z sieci gazowej w 2019 roku.

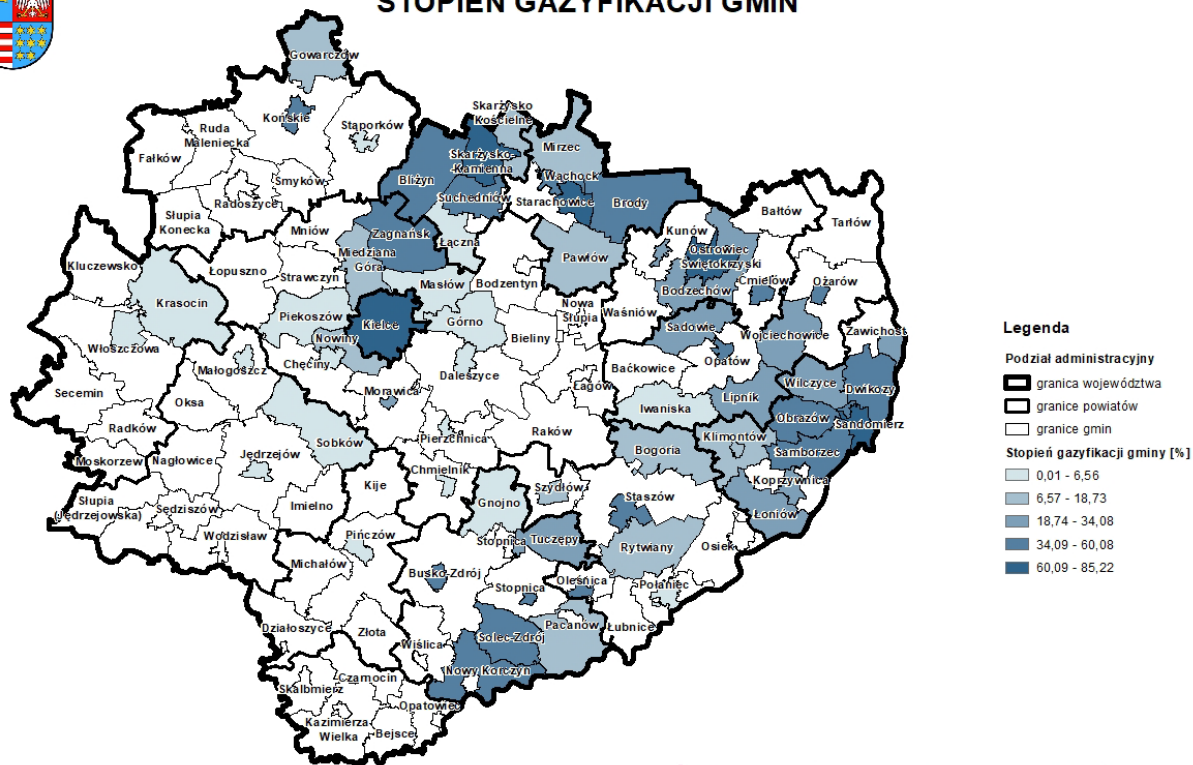
Mapa 37. Stopień gazyfikacji gmin w 2021 roku.

Mapa 38. Stopień gazyfikacji gmin w 2019 roku.

STOPIEŃ GAZYFIKACJI GMIN

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2019 rok

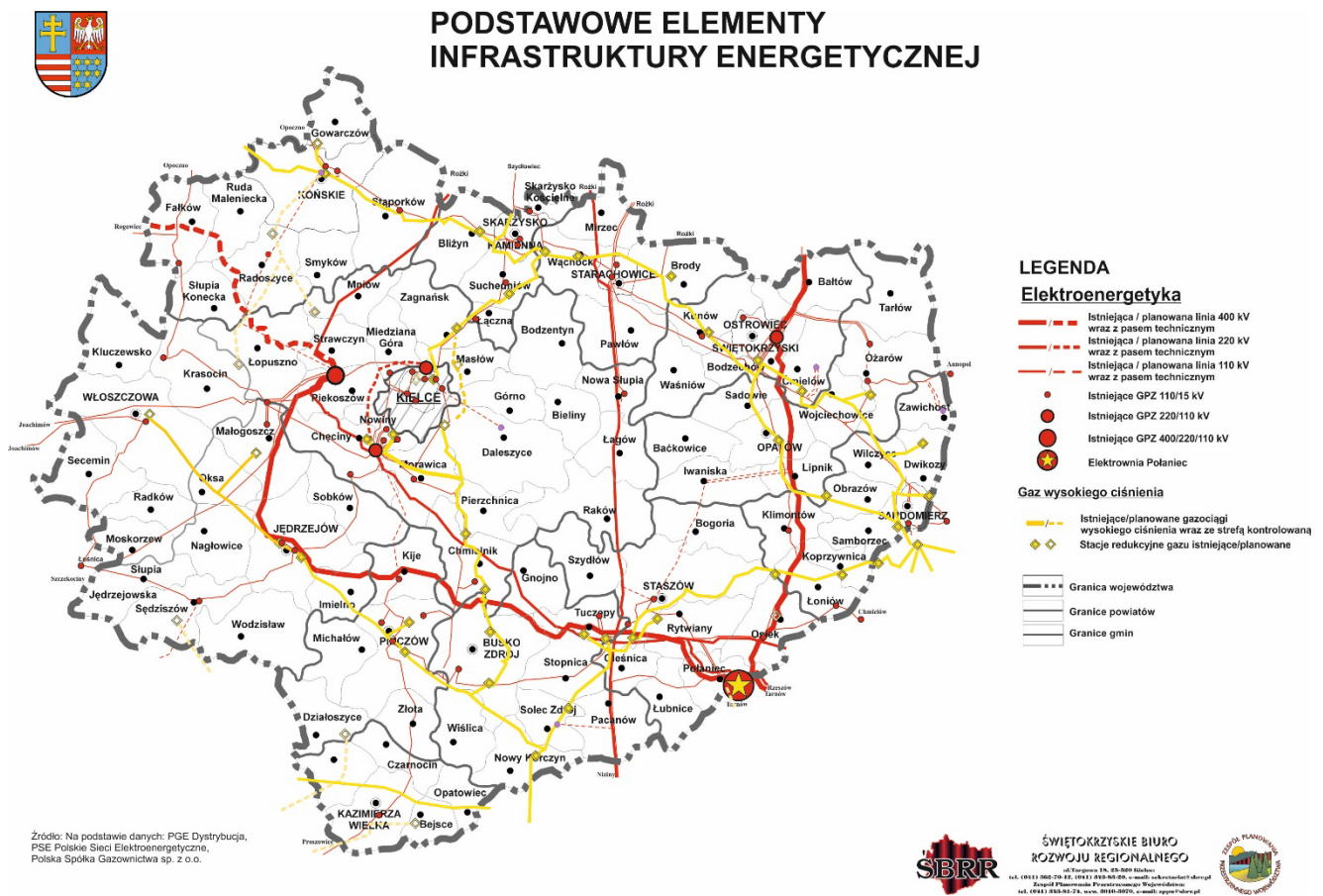

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Dębowa 16, 25-200 Kielce
tel. (041) 356-70-15, (041) 353-89-89, e-mail: biuro@sbrr.org.pl
Związek Pracodawców Przedsiębiorców Wzrost i Inicjatywa
ul. (681) 542-91-29, www.3616-2870, e-mail: ogpe@sbrr.org.pl

Mapa 39. Podstawowe elementy infrastruktury energetycznej.

4.12.4. Problemy i wnioski do zmiany Planu województwa

- niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę techniczną, zwłaszcza na obszarach wiejskich, warunkującą pozyskiwanie inwestorów;
- zbyt mała gęstość rozmieszczenia głównych punktów zasilania oraz zły stan techniczny sieci średniego i niskiego napięcia, zwłaszcza na obszarach wiejskich, powodujący zaniżenia parametrów dostarczonej energii oraz zwiększoną awaryjność;
- konieczność reelektryfikacji i dostosowania do poboru mocy znacznej części wiejskiej sieci przesyłowej;
- zbyt małe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz zbyt duża eksploatacja surowców nieodnawialnych;
- niedostateczne i nierównomierne nasycenie obszaru województwa w sieć gazociągów wysokiego ciśnienia i związany z tym niski stopień gazyfikacji gospodarstw domowych.

4.13. GOSPODARKA ODPADAMI

4.13.1. Stan aktualny

Nadrzędnym celem w zakresie gospodarki odpadami jest stworzenie w województwie zintegrowanego systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju. W związku z tym świętokrzyskie, według obowiązującego „Planu gospodarki odpadami ...”, zostało podzielone na 6 regionów gospodarki odpadami komunalnymi (Uchwała nr XXV/357/16 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 lipca 2016 r. w sprawie wykonania „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2016–2022”). Dokument ten jednak przestał obowiązywać w tym zakresie. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminach oraz niektórych innych ustaw znosi regionalizację gospodarki odpadami.

Według Sprawozdania z realizacji „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego” za lata 2017–2019, sytuacja w gospodarce odpadami w województwie świętokrzyskim przedstawia się satysfakcjonująco. W badanych latach odnotowano sukcesywnie wzrastający poziom odzysku odpadów komunalnych i przemysłowych. W województwie funkcjonowała wystarczająca sieć instalacji komunalnych do przetwarzania zmieszanych odpadów oddawanych przez mieszkańców, w tym składowisk odpadów komunalnych. Zmniejszyła się liczba zidentyfikowanych dzikich wysypisk. Przedsiębiorcy wytwarzający odpady przemysłowe i niebezpieczne podejmowali działania zmierzające do osiągnięcia jak najwyższych poziomów recyklingu i odzysku. W tym celu uruchamiali nowe instalacje lub modernizowali już istniejące. Prowadzono także liczne kampanie informacyjno-edukacyjne o treściach ekologicznych. W dalszym ciągu żaden z podmiotów nie zrealizował inwestycji dotyczącej budowy spalarni odpadów medycznych i weterynaryjnych albo zwiększenia mocy przerobowej funkcjonującej spalarni, co w obecnej sytuacji związanej z rozprzestrzenianiem się choroby zakaźnej COVID-19 rodzi duże problemy z odbieraniem i zagospodarowaniem zakaźnych odpadów medycznych, a także skutkuje zwiększeniem środków finansowych wydatkowanych na ten cel. Nadal występują obszary wymagające niewielkich korekt lub większych zmian, w szczególności w kierunku rozwijania wdrażania idei gospodarki o obiegu zamkniętym. Tym samym, kluczowe jest zapobieganie powstawaniu odpadów, minimalizowanie ich wytwarzania, a przede wszystkim traktowanie ich, jako surowce na wszystkich etapach cyklu życia produktu. Zgodnie z „Mapą drogową transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym” przyjętą 10 września 2019 r. przez Radę Ministrów, zamykanie obiegu winno dotyczyć kilku obszarów priorytetowych, takich jak: tworzywa sztuczne, odpady żywności, odpady rozbiórkowe i budowlane oraz bioodpady.

Od 6 września 2019 roku w województwie świętokrzyskim funkcjonuje 14 instalacji komunalnych: 6 instalacji komunalnych do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych i 8 instalacji komunalnych do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych. W badanym okresie, w sektorze odpadów komunalnych przeprowadzono inwestycje w zakresie modernizacji instalacji w Regionalny Zakład Zagospodarowania Odpadów (RZZO). Polegały one głównie na modernizacji instalacji do przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych. Podjęto także prace związane z rekultywacją składowisk odpadów.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku istniało 13 czynnych składowisk, na których składowano odpady komunalne: „Janczyce”, gm. Baćkowice; „Janik”, gm. Kunów; „Kępny Ług”, gm. Włoszczowa; „Promnik”, gm. Strawczyn; „Dobrowoda”, gm. Busko-Zdrój; „Staszów”, gm. Staszów; „Grzybów”, gm. Staszów; „Końskie”, gm. Końskie; „Szymanowice Dolne”, gm. Klimontów; „Przededworze”, gm. Chmielnik; „Borszowice”, gm. Sędziszów; „Raczyce”, gm. Gnojno; „Potok Mały”, gm. Jędrzejów.

Zarząd Województwa Świętokrzyskiego podjął uchwałę nr 3194/20 z dnia 30 grudnia 2020 r., w sprawie przystąpienia do aktualizacji „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego” (na lata 2022–2028). Dla dokumentu będzie również opracowany projekt „Planu inwestycyjnego dla województwa świętokrzyskiego”. Przedmiotem w/w projektu stanowiącego kolejną aktualizację „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego” będzie: analiza aktualnego stanu gospodarki odpadami; prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami; cele w zakresie gospodarki odpadami; kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz kształtowania systemu gospodarki odpadami; harmonogram, określenie wykonawców i sposobu finansowania zadań wynikających z przyjętych kierunków działań; podział na regiony gospodarki odpadami komunalnymi; wskazanie instalacji komunalnych na obszarze województwa świętokrzyskiego; plan zamykania instalacji niespełniających wymagań ochrony środowiska, których modernizacja nie jest możliwa z przyczyn technicznych lub nie jest uzasadniona z przyczyn ekonomicznych; wskazanie miejsc spełniających warunki magazynowania odpadów; informacja o strategicznej ocenie oddziaływania planu na środowisko; określenie sposobu monitoringu i oceny wdrażania planu; streszczenie w języku niespecjalistycznym.

Projekt „Planu inwestycyjnego dla województwa świętokrzyskiego” zawierać będzie: wskazanie planowanych inwestycji; oszacowanie kosztów planowanych inwestycji oraz wskazanie źródeł ich finansowania; harmonogram realizacji planowanych inwestycji.

Według danych GUS w województwie świętokrzyskim odpadów komunalnych zebranych (bez wyselekcjonowanych) w 2020 r. było ogółem 315 tys. ton, w tym w gospodarstwach domowych 275,7 tys. ton. Natomiast odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) wytworzonych w ciągu roku było ogółem 4593,2 tys. ton. Odzyskowi poddano 957,2 tys. ton. Unieszkodliwiono 2797,4 tys. ton, w tym 15,9 tys. ton termicznie.

Problemem jest ponadto nieszczelny system opłat za odpady. Zasadna wydaje się potrzeba przeanalizowania przez samorządy gminne optymalnego sposobu naliczania opłat za odpady, odbierane od poszczególnych odbiorców, zamiast powszechnie stosowanego systemu, opartego na zgłoszonej dobrowolnie przez właścicieli nieruchomości ilości osób zamieszkujących nieruchomość.

4.13.2. Problemy i wnioski do zmiany Planu województwa

- brak utworzonych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych dla części gmin;
- pozbywanie się odpadów poza systemem ich zagospodarowania;
- występowanie dzikich wysypisk odpadów;
- powolny proces usuwania wyrobów zawierających azbest.

4.14. TRANSPORT I KOMUNIKACJA

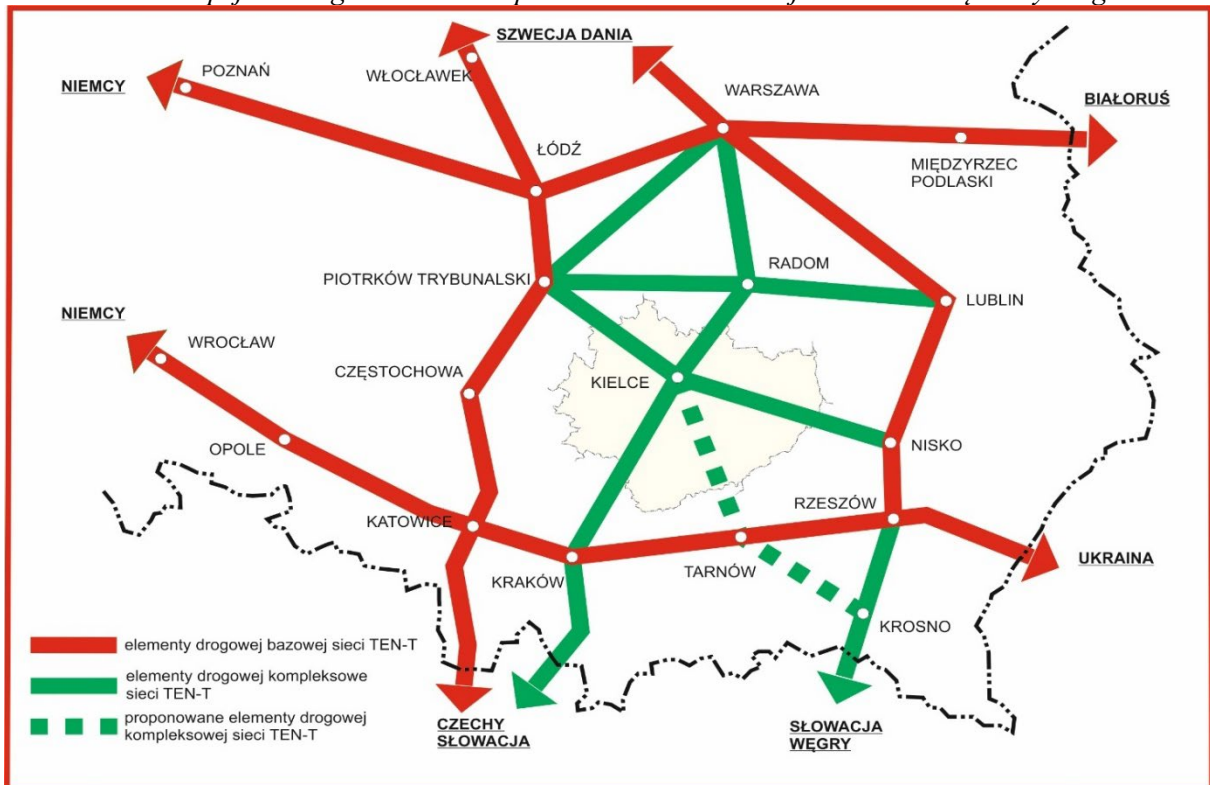
4.14.1. System powiązań komunikacyjnych

Transport drogowy

Regionalny układ korytarzy transportowych został wpisany w paneuropejską sieć transportową ustaloną Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 roku w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylającym decyzję nr 661/2010/UE. W obszarze Polski ustala ona dwa korytarze europejskie: Bałtyk — Adriatyk i Morze Północne — Bałtyk oraz dwupoziomą strukturę transeuropejskiej sieci transportowej, obejmującą sieć kompleksową i ustanowioną w oparciu o nią sieć bazową. Elementem korytarza Bałtyk — Adriatyk zlokalizowanym na obszarze województwa świętokrzyskiego, jest linia kolejowa nr 4 — Centralna Magistrała Kolejowa, planowana do włączenia do sieci Kolei Dużych Prędkości (KDP).

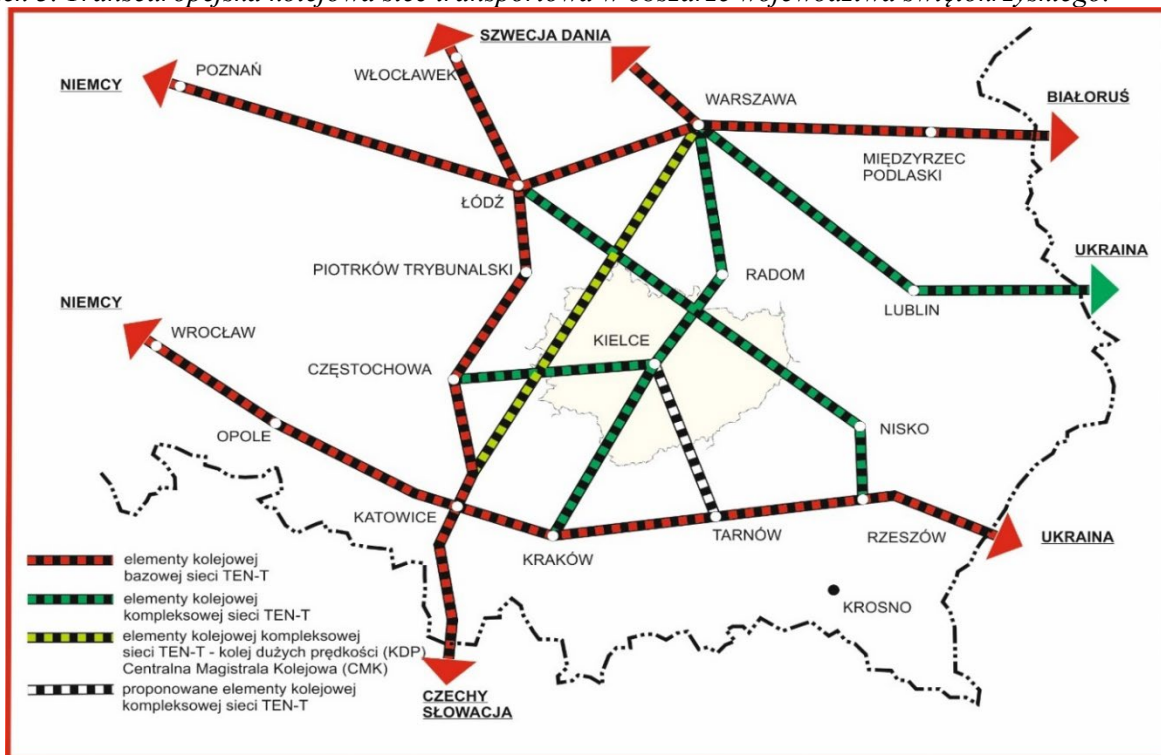
Rysunek 2. Transeuropejska drogowa sieć transportowa w obszarze województwa świętokrzyskiego.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa świętokrzyskiego zatwierdzony Uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego nr XLVII/833/14 z dnia 22 września 2014 roku.

Elementami europejskiej sieci kompleksowej są: linia kolejowa nr 8, linia kolejowa nr 25, linia kolejowa nr 61, Centralna Magistrala Kolejowa oraz droga ekspresowa S-7 i droga ekspresowa S-74. Stanowią one połączenie Kielc z bazową siecią europejską, w tym z węzłami tej sieci: Warszawą, Łodzią, Katowicami i Krakowem.

Rysunek 3. Transeuropejska kolejowa sieć transportowa w obszarze województwa świętokrzyskiego.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa świętokrzyskiego zatwierdzony Uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego nr XLVII/833/14 z dnia 22 września 2014 roku.

Nadrzędny układ transportowy regionu, łączący go z paneuropejskimi korytarzami transportowymi, tworzy obecnie 8 dróg krajowych (nr 7, 9, 42, 73, 74, 77, 78 i 79), w tym 2 drogi międzynarodowe E-77 (DK7) i E-371 (DK9). Drogi te są uzupełniane 10 liniami kolejowymi oraz siecią 36 dróg wojewódzkich. Głównym węzłem komunikacyjnym regionu są Kielce. Do węzłów regionalnych Program Rozwoju Infrastruktury Transportowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 zaliczył ośrodki powiatowe: Jędrzejów, Sandomierz, Skarżysko-Kamienna, Opatów, Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Końskie, Busko-Zdrój, Staszów, Włoszczowa, Kazimierza Wielka, Pińczów oraz gminne: Chmielnik, Ożarów i Łoniów. Ten sam układ węzłów transportowych zakłada przygotowywany Regionalny plan transportowy województwa świętokrzyskiego na lata 2021–2030.

Główne korytarze transportowe województwa to:

- korytarz europejski Bałtyk — Adriatyk, którego elementem jest przebiegająca przez teren województwa linia kolejowa nr 4 — Centralna Magistrala Kolejowa (CMK) — łącząca Warszawę ze Śląskiem i Krakowem oraz południem Europy — przebudowywana w celu umożliwienia jazdy z prędkością ≥ 250 km/h, stanowiąca potencjalny fragment planowanej Kolei Dużych Prędkości.

Dostęp do linii i włączenie Kielc w układ połączeń InterCity umożliwić ma planowana budowa łącznicy kolejowej od stacji Czarnca na linii kolejowej nr 61;

- korytarz krajowy Warszawa — Kielce — Kraków, tworzony przez realizowaną drogę ekspresową S-7 i przebudowywaną linię kolejową znaczenia państwowego nr 8 Warszawa — Kraków;
- korytarz krajowy Łódź — Kielce — Rzeszów, tworzony przez realizowaną drogę ekspresową S-74 Łódź (Sulejów) — Kielce — Sandomierz — Nisko (Rzeszów) i przebiegającą w pewnym oddaleniu linię kolejową nr 25 Łódź — Skarżysko-Kamienna — Sandomierz — Dębica (Rzeszów);
- korytarz krajowy Lublin — Kielce — Jędrzejów — Katowice, tworzony przez drogi nr 74, 7 i 78 (docelowo w klasie „S”) oraz zmodernizowane linie kolejowe nr 61 i Linię Hutniczą Szerokotorową (LHS);
- korytarz krajowy Warszawa — Ostrowiec Świętokrzyski — Łoniów — Rzeszów, tworzony przez drogę krajową nr 9 (droga międzynarodowa E-371);
- korytarz krajowy Warszawa — Kielce — Tarnów, tworzony przez drogi krajowe nr 7 i 73, oraz linię kolejową znaczenia państwowego nr 8 Warszawa — Kraków i linię kolejową nr 73, wymagającą budowy nowego odcinka od Buska-Zdroju do Żabna;
- korytarz międzyregionalny Łódź — ośrodki położone w północnym paśmie województwa (od Końskich do Opatowa) — Rzeszów, utworzony przez drogi nr 74, 42 i 9 oraz linię kolejową nr 25 Łódź — Dębica;
- korytarz międzyregionalny Warszawa — Sandomierz — Kraków, tworzony przez drogę krajową nr 79;
- korytarz regionalny, łączący na terenie województwa ośrodki położone wzdłuż Linii Hutniczej Szerokotorowej (Sędziszów, Chmielnik, Staszów, Sandomierz), którego elementami będą ww. linia LHS oraz zmodernizowany ciąg drogowy Jędrzejów — Chmielnik — Staszów — Sandomierz, obejmujący drogi: krajowe nr 78 i 79 oraz wojewódzkie nr 765 i 764.

Rysunek 4. Istniejąca sieć dróg krajowych i wojewódzkich.

Źródło: Opracowanie własne.

Pozostałe drogi krajowe oraz drogi wojewódzkie tworzą sieć powiązań wewnątrzregionalnych. Sieć ta, po wykonaniu niezbędnych modernizacji oraz jej dogęszczeniu na obszarach zaniedbanych, stwarza warunki do rozwoju gospodarczego opartego o wykorzystanie zasobów surowcowych i walorów turystycznych. Rozwój sieci transportowej winien prowadzić do zapewnienia dostępu głównych ośrodków województwa do krajowych i europejskich szlaków komunikacyjnych oraz połączenie tych ośrodków z pozostałymi obszarami regionu, zwłaszcza terenami wiejskimi. Prowadzić do tego winna budowa spójnej sieci dróg krajowych, połączonych z krajową (europejską) siecią autostrad i dróg ekspresowych. Dla województwa świętokrzyskiego główne połączenie z tą siecią stanowić ma zrealizowana już w obszarze województwa droga ekspresowa S-7 oraz realizowana droga ekspresowa S-74 które mają zapewnić połączenie z autostradą A2 w rejonie Warszawy i A4 w rejonie Krakowa oraz autostradą A1 w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego oraz drogą ekspresową S-19/A4 i granicą Polski i Ukrainy.

Na koniec 2020 roku ogólna długość sieci dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie, według danych GUS wyniosła 14 774,5 km.

Tabela 16. Sieć drogowa województwa świętokrzyskiego w latach 2016 i 2020.

Lp.	Elementy sieci drogowej	2016		2020	
		[km]	[%]	[km]	[%]
1.	Drogi krajowe	754	5,0	756,7	5,1
2.	Drogi wojewódzkie	1 086	8,0	1 112,0	7,5
3.	Drogi powiatowe	5 815	41,0	5 874,1	39,8
4.	Drogi gminne	6 617	46,0	7 031,7	47,6
5.	Razem	14 274	100,0	14 774,5	100,0

Źródło: opracowanie własne ZPPW ŚBRR na podstawie danych GUS.

Wskaźnik gęstości dróg o twardej nawierzchni wyniósł dla województwa 126,2 km/100 km² (średnia krajowa — 100,3 km/100 km²), co daje pod tym względem województwu wysokie 3 miejsce wśród polskich regionów. Wskaźnik gęstości dróg o twardej nawierzchni ulepszonej wyniósł dla województwa 114,5 km/100 km² (średnia krajowa — 93,3 km/100 km²), co również daje województwu świętokrzyskiemu 3 miejsce w kraju. Wysoka gęstość sieci drogowej województwa, wynikająca z urozmaiconej rzeźby terenu oraz średniej gęstości zaludnienia, nie wymaga zasadniczo rozbudowy, a jedynie modernizacji i podniesienia standardów oraz rozbudowy w celu oddzielenia ruchu lokalnego od ruchu tranzytowego oraz maksymalnego oddzielenia ruchu samochodowego od ruchu pieszego i rowerowego.

Od początku prowadzenia stałego monitoringu stanu dróg krajowych w roku 2001, aż do roku 2013 systematycznie wzrastał na terenie województwa świętokrzyskiego procentowy udział dróg krajowych w dobrym stanie nawierzchni. W 2013 roku osiągnął on poziom 67%. Jednocześnie swą najniższą wartość osiągnął udział dróg w złym stanie w ogólnej liczbie dróg krajowych — w 2013 roku było to 10,3%. Od tego momentu trudno wskazać jednoznaczną tendencję, choć w roku 2020 udział dróg w stanie dobrym odnotował najwyższą wartość — 67,8%, a udział dróg w stanie złym wartość najniższą — 7,5%.

Tabela 17. Procentowy rozkład ocen stanu nawierzchni dróg krajowych w województwie.

Stan	Udział [%] Rok 2001	Udział [%] Rok 2013	Udział [%] Rok 2014	Udział [%] Rok 2015	Udział [%] Rok 2016	Udział [%] Rok 2020
Dobry	28,5	67,0	55,3	62,8	51,7	67,8
Niezadawalający	37,5	22,7	29,0	24,3	34,5	24,7
Zły	34	10,3	15,7	12,9	13,8	7,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA z Raportów o stanie technicznym nawierzchni sieci dróg krajowych z lat 2001–2020.

W tabeli poniżej zaprezentowano stan nawierzchni w poszczególnych oddziałach GDDKiA oraz wartość wskaźnika natychmiastowych potrzeb oraz łącznych potrzeb remontowych:

- wskaźnik **natychmiastowych potrzeb (wskaźnik d)** stanowi stosunek długości sieci w stanie złym do długości sieci zarządzanej w danym Oddziale;
- wskaźnik **łącznych potrzeb (wskaźnik cd)** stanowi stosunek długości sieci w stanie złym i niezadawalającym do długości sieci zarządzanej w danym Oddziale.

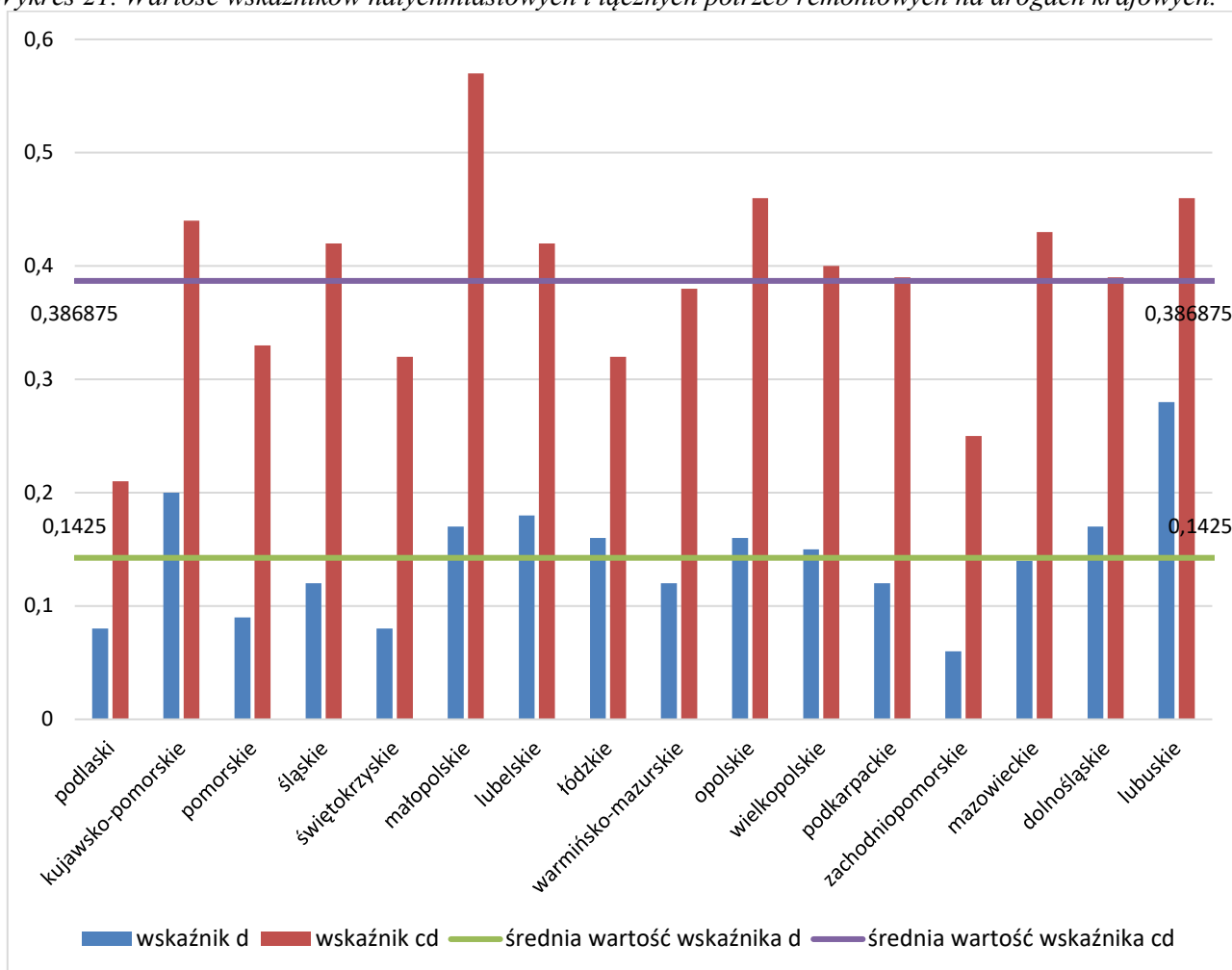
Tabela 18. Stan nawierzchni dróg krajowych w poszczególnych oddziałach GDDKiA oraz wskaźniki natychmiastowych i łącznych potrzeb remontowych.

Oddział GDDKiA/ województwo	Stan dobry [%]	Stan niezadawalający [%]	Stan zły [%]	Wskaźnik d	Wskaźnik cd
Białystok/ podlaskie	78,5	14,0	7,5	0,08	0,21
Bydgoszcz/ kujawsko-pomorskie	56,1	24,1	19,7	0,20	0,44
Gdańsk/ pomorskie	67,0	23,6	9,4	0,09	0,33
Katowice/ śląskie	58,1	30,0	11,9	0,12	0,42
Kielce/ świętokrzyskie	67,8	24,7	7,5	0,08	0,32
Kraków/ małopolskie	42,5	40,3	17,1	0,17	0,57
Lublin/ lubelskie	58,3	23,9	17,8	0,18	0,42
Łódź/ łódzkie	68,0	16,0	16,1	0,16	0,32
Olsztyn/ warmińsko-mazurskie	62,4	26,0	11,6	0,12	0,38
Opole/ opolskie	54,2	29,6	16,2	0,16	0,46
Poznań/ wielkopolskie	59,8	25,0	15,2	0,15	0,40
Rzeszów/ podkarpackie	61,1	27,0	11,9	0,12	0,39
Szczecin/ zachodniopomorskie	74,9	19,1	5,9	0,06	0,25
Warszawa/ mazowieckie	57,4	28,8	13,7	0,14	0,43
Wrocław/ dolnośląskie	61,1	21,8	17,2	0,17	0,39
Zielona Góra/ lubuskie	53,7	18,4	27,9	0,28	0,46

Źródło: GDDKiA, Raport o stanie technicznym nawierzchni sieci dróg krajowych na koniec 2020 roku, Warszawa, marzec 2021.

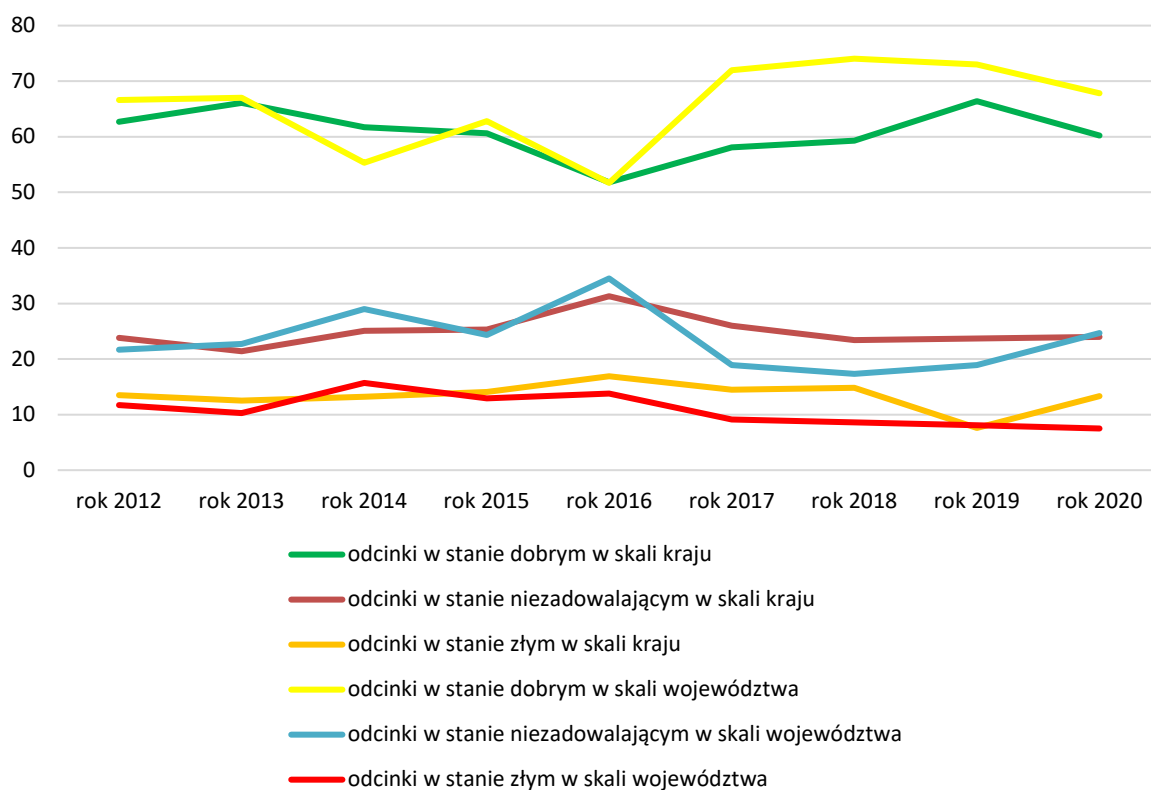
Wskaźnik natychmiastowych potrzeb remontowych wynoszący 0,08 sytuuje województwo świętokrzyskie na 3 miejscu w kraju za województwem zachodniopomorskim — 0,06 i podlaskim — 0,08. Najwyższy wskaźnik d osiągnęło województwo lubuskie — 0,28. Analogicznie wskaźnik łącznych potrzeb remontowych wynoszący 0,32 sytuuje województwo na 4 miejscu w kraju po województwie podlaskim — 0,21, zachodniopomorskim — 0,25 i łódzkim — 0,32. Najwyższy wskaźnik cd osiągnęło województwo małopolskie — 0,57.

Wykres 21. Wartość wskaźników natychmiastowych i łącznych potrzeb remontowych na drogach krajowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA, Raport o stanie technicznym nawierzchni sieci dróg krajowych na koniec 2020 roku. Warszawa, marzec 2021.

Wykres 22. Porównanie stanu nawierzchni dróg krajowych w skali kraju i województwa w latach 2012–2019 według Systemu Oceny Stanu Nawierzchni.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA.

Zarządca dróg wojewódzkich — Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Kielcach, corocznie przeprowadza kontrolę sieci dróg wojewódzkich. Z każdej kontroli sporządzany jest protokół dla poszczególnych odcinków w danym Rejonie Dróg Wojewódzkich. W tabeli poniżej zestawiono ocenę stanu nawierzchni dróg wojewódzkich sporządzoną na podstawie kontroli rocznej przeprowadzonej w 2020 roku.

Tabela 19. Ocena stanu technicznego dróg wojewódzkich w roku 2020.

Droga	Od	Do	Długość	Odcinek	Stan nawierzchni
723	0+000	0+889	0,889	m. Sandomierz	zadawalający
728	69+409	75+810	6,401	Gościeńiec — Gowarczów	dobry
728	75+810	77+350	1,54	m. Gowarczów	przebudowany (b.dobry)
728	77+350	80+680	3,33	Gowarczów—Morzywół	niezadawalający
728	80+680	81+100	0,42	m. Morzywół	przebudowa mostu
728	81+100	83+780	2,68	Morzywół — Końskie	niezadawalający
728	83+780	84+000	0,22	m. Kornica	przebudowa mostu
728	84+000	100+000	16	Końskie — DK 74	dobry
728	100+000	104+100	4,1	DK 74 — Radoszyce	zadawalający

728	104+100	120+450	16,35	Radoszyce — Łopuszno	przebudowa
728	120+450	137+699	17,249	Łopuszno — Małogoszcz	dobry
728	137+699	141+200	3,501	Małogoszcz — Wola Teresowa	dobry
728	141+100	154+379	13,279	Wola Teresowa — Podchojny	zadowolający
742	38+655	51+610	12,955	gr. woj. — Pilczyca	niezadowolający
742	51+610	52+660	1,05	m. Pilczyca	dobry
742	52+660	60+010	7,35	Pilczyca — Włoszczowa	zadowolający
742	60+010	62+450	2,44		dobry
742	62+450	65+400	2,95	m. Włoszczowa	dobry
742	65+400	85+842	20,442	Włoszczowa — DK 78	dobry i zadowolający
744	18+234	21+584	3,35	gr. woj. — Osiny	dobry
744	21+584	23+488	1,904	Osiny — Trębowiec	dobry
744	23+488	26+838	3,35	Trębowiec — Mirzec Podborki	dobry
744	26+838	27+330	0,492	m. Mirzec	zadowolający
744	27+330	29+910	2,58	Mirzec — Tychów Stary	niezadowolający
744	29+910	35+628	5,718	Tychów Stary — Starachowice	zadowolający
744	35+628	36+565	0,937	m. Starachowice	zły
744	36+565	36+668	0,103	m. Starachowice	dobry
744	36+668	37+205	0,537	m. Starachowice	zły
744	37+205	38+100	0,895	m. Starachowice	dobry
744	38+100	38+580	0,48	m. Starachowice	zły
744	38+580	40+715	2,135	m. Starachowice	zadowolający
744	40+715	42+006	1,291	m. Starachowice	dobry
745	0+874	5+650	4,776	gr. miasta — Mąhocice	zły
745	5+650	7+365	1,715	m. Mąhocice	dobry
745	7+365	11+045	3,68	Mąhocice — Radlin	bardzo dobry
746	6+425	12+000	5,575	Soczówki — Pomorzany	niezadowolający
746	12+000	17+740	5,74	Pomorzany — Końskie	dobry
748	0+000	0+539	0,539	Ruda Strawczyńska — Strawczyn	zadowolający
748	0+539	2+690	2,151	Ruda Strawczyńska — Strawczyn	zadowolający
748	2+690	4+800	2,11	Strawczyn — Strawczynek	dostateczny (zadowolający)
748	4+800	5+300	0,5	Strawczynek Las	bardzo dobry
748	5+300	9+050	3,75	Strawczynek — Bugaj	dobry
748	9+050	12+300	3,25	Bugaj — Kostomłoty (Stacja Paliw)	dobry
748	12+300	13+102	0,802	Kostomłoty — DK 74	zły
749	0+000	3+950	3,95	Końskie — Młynek Nieświński	niezadowolający
749	3+950	5+300	1,35	m. Młynek Nieświński	dobry
749	5+300	6+280	0,98	Młynek Nieświński — Nieświń	niezadowolający
749	6+280	6+630	0,35	m. Nieświń	dobry
749	6+630	10+388	3,758	m. Nieświń — gr. woj.	niezadowolający
750	0+000	0+200	0,2	DK 74 — Ćmińsk Podgród	dobry

750	0+200	4+160	3,96	Ćmińsk Podgród — Tumlin Osowa	dobry
750	4+160	4+850	0,69	Tumlin Osowa — Samsonów	niezadowolający
750	4+850	10+800	5,95	Samsonów — Zagnańsk	zadowolający
750	10+800	11+279	0,479	Zagnańsk — Ściegna	bardzo dobry
750	11+279	12+900	1,621	Ściegna — Lekomin	bardzo dobry
750	12+900	13+665	0,765	Lekomin — Barcza	zadowolający
751	0+000	3+700	3,7	m. Suchedniów	niezadowolający
751	3+700	6+530	2,83	Suchedniów — Wzdół Rządowy	niezadowolający
751	6+530	7+770	1,24	m. Wzdół Rządowy	dobry
751	7+770	14+560	6,79	Wzdół Rządowy — Bodzentyn	niezadowolający
751	14+560	16+400	1,84	m. Bodzentyn	dobry
751	16+400	18+900	2,5	Bodzentyn — Dąbrowa Górna	dobry
751	18+900	20+700	1,8	Dąbrowa Górna — Dąbrowa Dolna	dobry
751	20+700	26+675	5,975	Dobrowa Dolna — Mirocice	dobry
751	26+675	30+191	3,516	Mirocice — Nowa Słupia	dobry
751	30+191	31+421	1,23	m. Nowa Słupia	dobry (brukowa niezadaw.)
751	31+421	33+451	2,03	Nowa Słupia — Wąlsnów	dobry
751	33+451	53+580	20,129	Wąlsnów — Ostrowiec Św.	zadowolający
751	53+580	54+861	1,281	m. Ostrowiec Świętokrzyski	zadowolający
752	0+000	6+326	6,326	Górno — Św. Katarzyna	dobry
752	6+326	6+890	0,564	Św. Katarzyna	dobry
752	6+890	8+616	1,726	Św. Katarzyna	dobry
752	8+616	11+377	2,761	Św. Katarzyna — Podgórze	dobry
752	11+377	14+122	2,745	Podgórze — Bodzentyn	dobry
752	14+122	17+365	3,243	m. Bodzentyn	zadowolający
752	17+365	23+007	5,642	Bodzentyn — Jadowniki	niezadowolający
752	23+007	24+530	1,523	m. Jadowniki	dobry
752	24+530	26+631	2,101	Jadowniki — Rzepin Kolonia	dobry
753	0+000	9+500	9,5	Wola Jachowa — Huta Nowa	dobry
753	9+500	17+595	8,095	Huta Nowa — Nowa Słupia	dobry
753	17+595	19+765	2,17	Obwodnica Nowej Słupi	dobry
754	0+000	1+912	1,912	m. Ostrowiec Świętokrzyski	niezadowolający
754	1+912	29+257	27,345	Ostrowiec Św. — Czekarzewice	bardzo dobry
755	0+000	1+391	1,391	m. Ostrowiec Świętokrzyski	niezadowolający
755	1+391	1+897	0,506	m. Ostrowiec Świętokrzyski	bardzo dobry
755	1+897	7+838	5,941	Ostrowiec Św. — Bodzechów	dobry
755	0+000	5+100	5,1	Obwodnica Ćmielowa	bardzo dobry
755	11+660	23+035	11,375	Ćmielów — Bałtówka	bardzo dobry
755	23+035	34+590	11,555	Bałtówka — Zawichost	niezadowolający
756	0+000	4+334	4,334	Starachowice — Rzepin	niezadowolający
756	4+334	7+734	3,4	m. Pawłów	zadowolający

756	7+734	13+687	5,953	Warszówek — Bostów	niezadowalający
756	13+687	17+990	4,303	Bostów — Nowa Słupia	dobry
756	17+990	19+880	1,89	m. Nowa Słupia	dobry (brukowa niezadaw.)
756	19+880	29+346	9,466	Wólka Milan. — Łagów	zadowalający
756	29+346	42+296	12,95	Łagów — Raków	zadowalający
756	41+300	42+293	0,993	m. Raków	dobry
756	42+293	52+647	10,354	Raków — Szydłów	zły
756	52+600	53+300	0,7	m. Szydłów ul. Kielecka	dobry
756	53+300	54+034	0,734	m. Szydłów ul. Solecka	zły
756	54+034	59+100	5,066	Szydłów — Wola Żyzna — Solec	bardzo dobry
756	59+100	61+121	2,021	Solec	zły
756	61+130	61+140	0,01	Przejazd kolejowy Solec	dobry
756	61+140	61+300	0,16	Solec — Brzozówka	zły
756	61+300	68+050	6,75	Brzozówka — Jastrzębiec	bardzo dobry
756	68+050	68+600	0,55	m. Jastrzębiec	zły
756	68+600	68+800	0,2	m. Jastrzębiec	bardzo dobry
756	68+800	69+500	0,7	Fałęcin Stary	dostateczny
756	69+500	69+950	0,45	Fałęcin Stary	dobry
756	69+950	70+900	0,95	Fałęcin Stary	dostateczny
756	70+900	71+100	0,2	Fałęcin Stary — Kąty Nowe	bardzo dobry
756	71+100	71+700	0,6	Fałęcin Stary — Kąty Nowe	dostateczny
756	71+700	73+400	1,7	Kąty Nowe — Stopnica	dostateczny
756	73+400	73+850	0,45	m. Stopnica	dostateczny
756	73+200	73+682	0,482	m. Stopnica	bardzo dobry
757	0+000	13+500	13,5	Opatów — Iwaniska	zadowalający
757	13+500	29+078	15,578	Iwaniska — Mostki	zły
757	29+078	35+950	6,872	Mostki — Staszów	zadowalający
757	35+950	41+475	5,525	Staszów — Sielec	dobry
757	41+475	56+965	15,49	Sielec — Stopnica	niezadowalający
758	0+000	3+640	3,64	Iwaniska — Ujazd	dobry
758	3+640	11+840	8,2	Ujazd — Górki Klimontowskie	zły
758	11+840	17+554	5,714	Górki Klimontowskie — Klimontów	niezadowalający
758	17+554	28+189	10,635	Klimontów — Koprzywnica	niezadowalający
758	28+189	34+204	6,015	Koprzywnica — Ciszycza	dobry
758	34+204	35+204	1	m. Ciszycza	niezadowalający
759	0+000	1+000	1	DW 777 — Piotrowice	zły
759	1+000	2+416	1,416	m. Piotrowice	zły
759	2+416	2+610	0,194	m. Piotrowice	zadowalający
761	3+736	3+952	0,216		bardzo dobry
761	3+952	5+240	1,288	Jaworznia	bardzo dobry
761	5+240	6+080	0,84	Jaworznia	dostateczny

761	6+080	6+465	0,385	Jaworznia	bardzo dobry
761	6+465	7+600	1,135	Jaworznia	dobry
761	7+600	8+450	0,85	Piekoszków	bardzo dobry
761	8+450	9+092	0,642	Piekoszków	w przebudowie
762	9+763	13+917	4,154	Zagrody — Chęciny	dobry
762	13+917	15+030	1,113	m. Chęciny	dostateczny
762	15+030	25+479	10,449	Chęciny — Jedlnica	bardzo dobry
762	25+479	27+140	1,661	Jedlnica — Bocheniec	bardzo dobry
762	27+140	29+991	2,851	Bocheniec — Małogoszcz	dobry
763	0+020	0+350	0,33	m. Chęciny	w przebudowie
763	0+350	3+500	3,15	m. Radkowice	dobry
763	3+500	4+650	1,15	m. Brzeziny	dobry
763	4+650	11+268	6,618	Brzeziny — Morawica	zadowolający
764	4+059	14+042	9,983	Suków — Daleszyce	bardzo dobry
764	14+042	26+100	12,058	Daleszyce — Łukawa	bardzo dobry
764	26+100	28+953	2,853	Łukawa — Ociesęki	zadowolający
764	28+953	36+948	7,995	Ociesęki — obwodnica Rakowa	zły
764	36+948	40+322	3,374	obwodnica Rakowa — rz. Łagowianka	dobry
764	40+322	42+430	2,108	rz. Łagowianka — Chańcza	niezadowolający
764	42+430	43+000	0,57	m. Chańcza	dobry
764	43+000	44+180	1,18	Chańcza —	niezadowolający
764	44+180	46+320	2,14	—	dobry
764	46+320	52+700	6,38	Wola Osowa — Staszów	niezadowolający
764	52+700	58+300	5,6	m. Staszów	dobry
764	58+300	74+250	15,95	Staszów — Połaniec	dobry
765	0+000	2+847	2,847	m. Chmielnik	bardzo dobry
765	2+847	19+737	16,89	Chmielnik — Szydłów	dobry
765	19+688	50+130	30,442	Szydłów — Wola Żyzna — Solec	dobry
766	0+000	5+100	5,1	Morawica — Chałupki	dobry
766	5+100	7+200	2,1	Chałupki — Obice	dobry
766	7+200	9+702	2,502	Obice — Włoszczowice	dobry
766	9+702	24+300	14,598	Włoszczowice — Brzeście	dobry
766	24+300	24+750	0,45	Brzeście — Pińczów	bardzo dobry
766	24+750	29+404	4,654	m. Pińczów	bardzo dobry
766	29+404	29+637	0,233	Skrzypiów	dostateczny
766	29+637	32+923	3,286	Skrzypiów — Michałów	dostateczny
766	32+923	35+087	2,164	m. Michałów	bardzo dobry
766	35+087	43+269	8,182	Michałów — Tomaszów	zły
767	0+000	0+830	0,83	Pińczów	dobry
767	0+830	3+900	3,07	Pińczów — Pasturka	bardzo dobry
767	3+900	4+400	0,5	Pasturka — Bogucice	dostateczny

767	4+400	6+600	2,2	m. Bogucice	bardzo dobry
767	6+600	8+300	1,7	—	dobry
767	8+300	13+300	5	Las Winiarski — Welecz	dostateczny
767	13+300	14+401	1,101	m. Busko—Zdrój	bardzo dobry
768	34+214	36+570	2,356	Działoszyce — Dziekanowice	dobry
768	36+570	37+100	0,53	m. Dziekanowice	zadowalający
768	37+100	42+900	5,8	Dziekanowice — Skalbmierz	zadowalający
768	42+900	45+340	2,44	Skalbmierz — Sielec Biskupi	dobry
768	45+340	51+050	5,71	Sielec Biskupi — Cudzynowice	dobry
768	51+050	52+380	1,33	Cudzynowice — Kazimierza Wielka	niezadowalający
768	52+380	53+379	0,999	m. Kazimierza Wielka	niezadowalający
768	53+379	54+920	1,541	m. Kazimierza Wielka	niezadowalający
768	54+920	63+020	8,1	Kazimierza Wielka — Dobiesławice	niezadowalający
768	63+020	66+242	3,222	Dobiesławice — Prokocice	niezadowalający
770	0+000	1+900	1,9	m. Sielec	dobry
770	1+900	5+345	3,445	Sielec — Opatowiczki	dobry
770	5+345	8+435	3,09	Opatowiczki — Czarnocin	dobry
770	8+435	11+080	2,645	Czarnocin — Krzyż	dobry
771	0+000	0+720	0,72	m. Wiślica	dobry
771	0+720	6+350	5,63	Wiślica — Strożyska	zadowalający
771	6+350	7+700	1,35	m. Strożyska	dobry
771	7+700	8+516	0,816	m. Strożyska	zły
776	42+174	83+133	40,959	gr. woj. — Busko—Zdrój	dobry
777	0+000	2+400	2,4	m. Sandomierz	bardzo dobry
777	2+400	5+335	2,935	Gierlachów — Dwikozy	bardzo dobry
777	5+335	6+939	1,604	Dwikozy — Słupcza	dobry
777	6+939	7+855	0,916	m. Słupcza	bardzo dobry
777	8+090	9+220	1,13	m. Słupcza	bardzo dobry
777	9+220	14+254	5,034	Słupcza — Zawichost	zadowalający
777	14+254	15+994	1,74	m. Zawichost	bardzo dobry
777	15+994	18+800	2,806	m. Zawichost	dobry
777	18+800	26+332	7,532	Zawichost — Maruszów	niezadowalający
783	60+258	60+978	0,72	—	zadowalający
783	60+978	61+770	0,792	—	dobry
783	61+770	62+897	1,127	m. Rosiejów	dobry
783	62+897	64+500	1,603	m. Rosiejów	dobry
783	64+500	67+689	3,189	Rosiejów — Szarbia	dobry
783	67+689	68+508	0,819	Szarbia — Skalbmierz	dobry
785	19+089	31+600	12,511	gr. woj. — Włoszczowa	dobry
785	31+600	32+400	0,8	m. Włoszczowa	niezadowalający

785	32+400	32+821	0,421	m. Włoszczowa	przebudowa
786	45+781	101+248	55,467	gr. woj. — Kamieniec	dobry
786	101+248	106+920	5,672	Kamieniec — Micigózd	bardzo dobry
786	106+920	110+600	3,68	Micigózd — Piekoszów	dobry
786	110+600	116+195	5,595	Piekoszów — Górki Szczukockie	dobry
795	0+000	4+300	4,3	Secemin — Psary	dobry
795	4+300	7+030	2,73	m. Psary	niezadowolający
795	12+300	12+805	0,505	—	dobry
795	14+007	14+118	0,111	—	dobry
795	14+316	14+375	0,059	—	dobry
872	0+000	1+100	1,1	DK 9 — Świniary	zły
872	1+100	2+998	1,898	m. Świniary	dobry
872	2+998	4+070	1,072	Świniary	niezadowolający
872	4+070	4+550	0,48	Dojazd do Wisły	niezadowolający
973	0+000	3+300	3,3	m. Busko—Zdrój	dobry
973	3+300	9+438	6,138	Busko—Zdrój — Radzanów	bardzo dobry
973	9+438	14+208	4,77	Radzanów — Dobrowoda	dobry
973	14+208	16+646	2,438	Dobrowoda — Piasek Wlk.	dobry
973	16+646	19+676	3,03	Piasek Wlk. — Strożyska	dobry
973	19+676	23+085	3,409	Strożyska — Nowy Korczyn	dobry
973	23+085	23+890	0,805	m. Nowy Korczyn	dobry
973	23+890	24+395	0,505	DK79 — gr. woj.	zadowolający

Zródło: Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Kielcach.

Transport kolejowy

Istniejąca sieć kolejowa jest wystarczająco gęsta, ale wieloletnie niedoinwestowanie jest jedną z przyczyn, dla których w chwili obecnej nie stanowi ona nadal realnej alternatywy dla transportu drogowego. Przez teren województwa przebiega 10 odcinków linii kolejowych o całkowitej długości 722 km, w tym 554 km linii zelektryfikowanych oraz 373 km linii dwu lub więcej torowych. Wskaźnik linii kolejowych na 100 km² dla województwa wyniósł 6,2 km (identycznie jak wskaźnik krajowy), a wskaźnik na 10 tys. ludności osiągnął 5,8 km i był wyższy od wskaźnika krajowego — 5,1 km.

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2019 roku zmieniającym rozporządzenie w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym (Dz. U. z roku 2019, poz. 899) w obszarze województwa podstawowy układ komunikacji kolejowej tworzą linie kolejowe znaczenia państwowego:

- nr 4 Grodzisk Mazowiecki — Zawiercie [CMK];
- nr 8 Warszawa Zachodnia — Kraków Główny;
- nr 25 Łódź Kaliska — Ocice;

- nr 61 Kielce — Fosowskie;
- nr 64 Kozłów — Starzyny;
- nr 73 Sitkówka Nowiny — Busko-Zdrój — Tarnów (częściowo planowana);
- nr 78 Sandomierz — Grębów;
- nr 89 Wąsosz Konecki — Kielce (planowana);
- nr 567 Piaski — Kielce Herbskie;
- nr 568 Sitkówka Nowiny — Szczukowice;
- nr 582 Czarnca — Włoszczowa Północ (w trakcie realizacji);
oraz pozostałe linie:
- nr 70 Włoszczowice — Staszów — Chmielów k. Tarnobrzega (jednotorowa);
- nr 65 Linia Hutnicza Szerokotorowa.

Do 2013 roku przewidywana była modernizacja linii kolejowej nr 8 na odcinku Warszawa — Kielce i dostosowanie jej do prowadzenia ruchu z prędkościami do 160 km/h. Zadanie to, określone początkowo jako modernizacja linii kolejowej nr 8 na odcinku Warszawa — Kielce, ze względu na brak wystarczających środków finansowych oraz opóźnienia w przygotowaniu dokumentacji zostało podzielone na mniejsze odcinki. Najdłuższy odcinek w obrębie województwa świętokrzyskiego, Skarżysko-Kamienna — Kielce — Kozłów jest w trakcie sporządzania dokumentacji projektowej a jego przebudowę zakłada dokument pn.: *PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. — zamierzenia inwestycyjne na lata 2021–2030 z perspektywą do roku 2040*. Centralna Magistrala Kolejowa, wchodząca w skład sieci kolei AGC/AGTC⁶, na której znajduje się, oddana do użytku w 2007 roku, stacja Włoszczowa Północ oraz na której realizowana jest łącznica kolejowa między stacją Włoszczowa Północ i linią kolejową nr 61 Kielce — Fosowskie, ma zostać dostosowana do prędkości 250 km/h.

Od roku 2011, nastąpiło zatrzymanie dotychczasowej niekorzystnej tendencji do wyłączania z eksploatacji kolejnych linii kolejowych. Nie nastąpiła jednak również znacząca poprawa stanu technicznego sieci eksploatowanej, w tym zwłaszcza w zakresie podniesienia ich standardu. Niezbędne są zatem działania inwestycyjne obejmujące realizację nowych (potrzebnych) odcinków linii kolejowych oraz zmierzające do osiągnięcia przez linie istniejące właściwych standardów — elektryfikacja, dobudowa drugich torów, modernizacja sieci zmierzająca do podwyższenia osiąganych prędkości przy jednoczesnym zachowaniu wymaganych poziomów bezpieczeństwa.

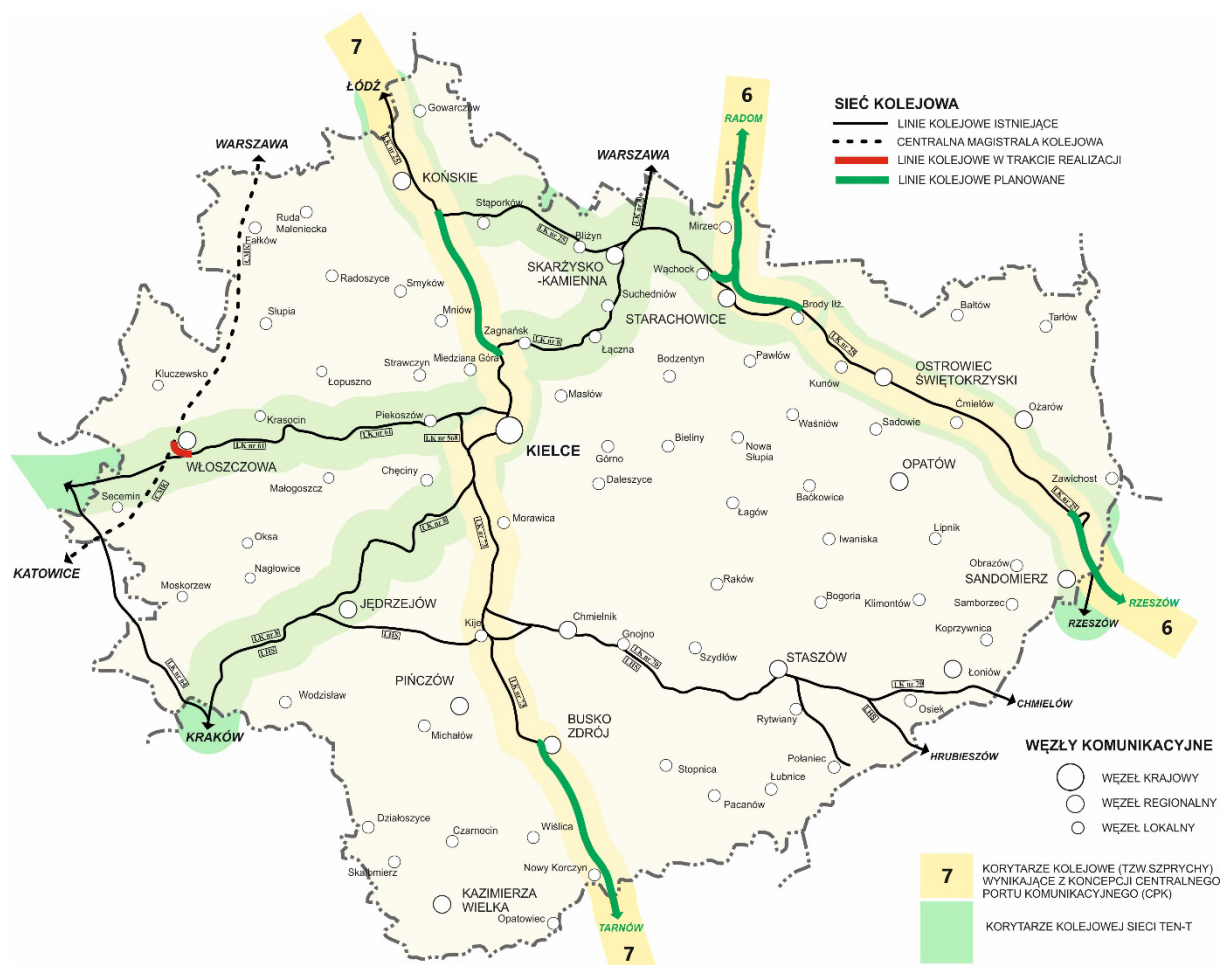
⁶ AGC – umowa europejska o głównych międzynarodowych liniach kolejowych, sporządzona w Genewie dnia 31 maja 1985 r., AGTC – umowa europejska o ważnych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących, sporządzona w Genewie dnia 01 lutego 1991 roku.

Tabela 20. Infrastruktura kolejowa województwa świętokrzyskiego w latach 2014–2020.

Linie kolejowe [km]											
eksploatowane			normalnotorowe			zelektryfikowane			dwu i więcej torowe		
2014	2016	2020	2014	2016	2020	2014	2016	2020	2014	2016	2020
721	721	722	721	721	722	554	554	554	373	373	373

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rysunek 5. Planowane inwestycje na sieci kolejowej województwa.

Źródło: Opracowanie własne.

Inwestycje na sieci kolejowej województwa, oprócz prac związanych z przebudową i rozbudową istniejących linii oraz trwającą budową łącznicy kolejowej nr 582 Czarnca — Włoszczowa Północ, objąć mają realizację nowych odcinków linii kolejowych. Wskazano je na rysunku *Planowane inwestycje na sieci kolejowej województwa*. W obszarze województwa zostały one skoncentrowane w dwóch korytarzach, tzw. szprychach, wynikają z Programu Kolejowego Centralnego Portu Komunikacyjnego i mają za zadanie usprawnić połączenie planowanego portu komunikacyjnego z południową częścią kraju. Uruchomienie nowych relacji dalekobieżnych po zakończeniu realizacji tych inwestycji, w powiązaniu z połączeniami regionalnymi oraz połączeniami z wykorzystaniem

innych środków transportu, będzie miało bezpośredni wpływ na poprawę dostępności transportowej miejscowości położonych wzdłuż budowanych i przebudowywanych linii.

Transport lotniczy

W okresie ostatnich kilkunastu lat dynamiczny wzrost wykazywał transport lotniczy. Wzrost ten został jednak zahamowany przez pandemię COVID-19 i związane z nią poważne utrudnienia w ruchu lotniczym, a w zasadzie w drastycznym spadku zapotrzebowania na ten rodzaj transportu. Trudno w tej chwili ocenić, czy i kiedy transport lotniczy wróci do normalnego funkcjonowania. Kilkanaście lat temu miasto Kielce, na fali dynamicznego rozwoju transportu lotniczego, podjęło działania zmierzające do realizacji Regionalnego Portu Lotniczego Kielce w Obicach, na granicy gmin Morawica i Chmielnik. Zamierzenia tego nie udało się jednak zrealizować i miasto, jako właściciel obszaru o powierzchni około 600 ha, zdecydowało o odstąpieniu od planów realizacji lotniska. Obecnie na tym miejscu proponuje się rozwój strefy inwestycyjnej.

Istniejące lotnisko w Masłowie, ze względu na położenie w zwartej zabudowie mieszkaniowej, ma bardzo ograniczone możliwości rozwoju. Będzie ono zatem mogło pełnić jedynie funkcję lotniska lokalnego o charakterze turystyczno-biznesowo-sportowym. W celu określenia możliwości jego rozwoju, w tym uruchomienia nowych usług, Regionalny plan transportowy województwa świętokrzyskiego na lata 2021–2030 zakłada opracowanie koncepcji programowo przestrzennej rozwoju i zagospodarowania lotniska w Masłowie. Określi ona możliwości jego rozwoju oraz niezbędne działania w tym zakresie.

Na podstawie danych z ewidencji lądowisk prowadzonej przez Urząd Lotnictwa Cywilnego oraz danych Lotniczego Pogotowia Ratunkowego ustalono, że w obszarze województwa funkcjonuje 20 lądowisk: 5 samolotowych i 15 śmigłowcowych. Spośród lądowisk śmigłowcowych 12 to lądowiska przyszpitalne, w tym jedno lądowisko śmigłowcowe wzniesione przy Szpitalu św. Aleksandra w Kielcach. Lotnicze Pogotowie Ratunkowe w obszarze województwa świętokrzyskiego korzysta z przyszpitalnych lądowisk śmigłowcowych całodobowych, które funkcjonują przy szpitalach w Kielcach (2), Końskich, Starachowicach, Sandomierzu i Włoszczowie. Pozostałe lądowiska przyszpitalne w Skarżysku-Kamiennej, Ostrowcu Świętokrzyskim, Staszowie, Busku-Zdroju, Pińczowie i Jędrzejowie są lądowiskami dziennymi i nie mogą przyjmować śmigłowców LPR po zmroku. W obszarze województwa, oprócz wskazanych wyżej lądowisk, funkcjonuje również sieć tak zwanych miejsc gminnych, gdzie istnieje możliwość lądowania śmigłowców ratownictwa medycznego. Zwykle są to boiska sportowe lub inne otwarte przestrzenie.

W celu poprawy bezpieczeństwa mieszkańców regionu, poprzez zwiększenie dostępności Lotniczego Pogotowia Ratunkowego, należy dążyć do jak najszerszego wyposażenia szpitali w lądowiska śmigłowcowe, w tym w szczególności, w lądowiska całodobowe. W mocno zurbanizowanych obszarach miejskich zaleca się realizację lądowisk śmigłowcowych wyniesionych. W planach miejscowych niezbędna jest ochrona obszarów umożliwiających lądowania śmigłowców ratownictwa medycznego przed zabudową utrudniającą tego typu operacje. Dodatkowo, w przypadku boisk sportowych, powinny być one projektowane i realizowane tak, aby umożliwiać lądowanie śmigłowców ratownictwa medycznego oraz łatwy dostęp do płyty boiska pojazdów ratownictwa medycznego.

Nadal, równie istotnym warunkiem rozwoju województwa, jak jego skomunikowanie z krajem i Europą, jest zapewnienie powszechnego dostępu do usług teleinformatycznych. Należy przez to rozumieć stworzenie technicznych możliwości dostępu do tych sieci, ale również rozwój umiejętności wykorzystania ich możliwości oraz doprowadzenie do sytuacji, w której koszt takiego przyłączenia i korzystania z usług sieci będzie w zasięgu przeciętnej rodziny. W grudniu 2015 roku zakończyła się realizacja projektu „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej”, co było pierwszym etapem w drodze do zapewnienia możliwości dostępu do Internetu szerokopasmowego na terenie województwa. Obecnie, w drugim etapie, budowana jest sieć tzw. ostatniej mili, która ma zapewniać bezpośredni dostęp do sieci szerokopasmowej.

Rysunek 6. Istniejąca sieć lotnisk i lądowisk województwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ULC i LPR.

Pojazdy samochodowe

Ogólna liczba pojazdów samochodowych zarejestrowanych na terenie województwa świętokrzyskiego osiągnęła na 31.XII.2020 rok, według danych GUS, 1 078 563 sztuki (w 2016 roku — 943 817 sztuk). Na liczbę tą składają się samochody osobowe — 755 456 szt. (657 700 szt.), samochody ciężarowe — 135 012 szt. (122 567 szt.), autobusy — 5 153 szt. (4 676 szt.) oraz pozostałe pojazdy, w tym ciągniki samochodowe — 15 614 szt. i ciągniki siodłowe — 15 589 szt. Stanowi to wzrost w stosunku do roku 2016 (dane z poprzedniego raportu) o ponad 14%.

Liczba samochodów osobowych przypadających na 1000 osób wyniosła w 2020 roku 616,9 (średnia krajowa to 656,3). W poprzednim Raporcie dane te wynosiły odpowiednio: 524,9 i 564,0. Daje to województwu 14 miejsce w kraju i oznacza spadek o jedno miejsce w porównaniu do danych z 2016 roku. Liczba samochodów ciężarowych przypadających na 1000 osób wyniosła 123,0, przy średniej krajowej na poziomie 104,5 (poprzednio odpowiednio: 106,9 i 92,1). Daje to województwu 2 miejsce w kraju za województwem mazowieckim i oznacza awans o jedno miejsce. Liczba motocykli

na 1000 osób wyniosła 46,3 przy średniej krajowej wynoszącej 43,6, co daje 6 miejsce w kraju.

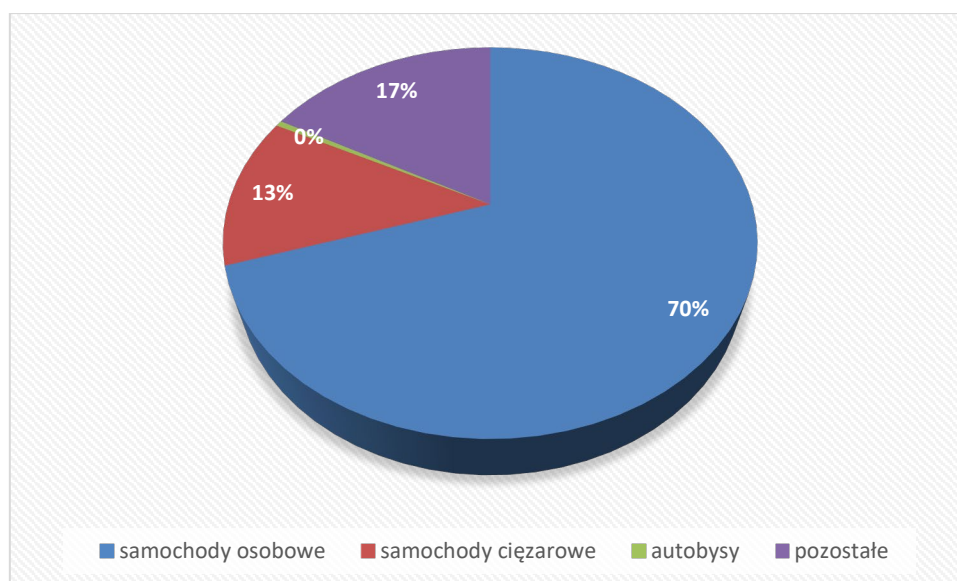
Ilość pojazdów samochodowych w województwie oraz jej zmiany w latach 2006–2020 obrazuje poniższa tabela.

Tabela 21. Liczba i struktura pojazdów samochodowych w województwie w latach 2006–2020.

Rodzaj pojazdów	2006	2007	2008	2009	2016	2020
Osobowe	411592	451084	502322	517005	657700	755 456
Ciężarowe	85259	90324	97419	101892	122567	135 012
Autobusy	3728	3851	4024	4186	4676	5 153
Pozostałe	19400	20879	120444	128650	158874	182 942
Razem	519979	566138	724209	751773	943817	1 078 563

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 23. Struktura rodzajów pojazdów samochodowych w województwie świętokrzyskim w 2020 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezpieczeństwo ruchu drogowego

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na drogach publicznych województwa wszystkich kategorii zmalała ilość wypadków ogółem z 1365 w 2016 roku (10 miejsce w kraju) do 1056 w 2019 roku (miejsce 12). Jednocześnie jednak wzrosła liczba ofiar śmiertelnych ze 107 w roku 2016 (15) do 131 w roku 2019 (12). W tym samym okresie zmalała liczba rannych z 1 724 osób (10) do 1 241 osób (11).

Wskaźniki obrazujące ilość wypadków oraz ofiar i rannych wraz ze wskazaniem miejsca w kraju w porównaniu ze wskaźnikami innych województw zebrano w tabeli poniżej.

Tabela 22. Wskaźniki wypadków i ofiar na drogach województwa w roku 2016 i 2019.

	Wypadki na 100 tys. ludności	Ofiary śmiertelne na 100 tys. pojazdów	Ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności	Ofiary śmiertelne na 100 wypadków	Ranni na 100 tys. pojazdów	Ranni na 100 wypadków
Rok 2016	108,8	11,34	8,53	7,8	182,66	126,3
Rok 2019	85,3	12,49	10,59	12,4	118,35	117,5
2016/2019	-27,5%	+10,1%	+24,1%	+58,9%	-54,3%	-7,2%
Pozycja w kraju 2016/2019	5/6	8/1	9/1	12/5	5/6	2/6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2020 roku wskaźnik wypadków drogowych z ofiarami śmiertelnymi na 100 tys. pojazdów na terenie województwa wyniósł 8,90 (w roku 2009 było to 23,41; 2014 — 14,81; 2016 — 11,34). Daje to 3 miejsce w kraju i oznacza ponowny spadek województwa w tym rankingu, po awansie w latach 2014–2016. Wskaźnik ten zmalał o ponad 21% w latach 2016–2020 oraz prawie o 62% w latach 2009–2020, nadal jednak przekracza średnią krajową wynoszącą 7,55.

Wskaźnik wypadków z ofiarami śmiertelnymi na 100 tys. ludności wyniósł 7,80 (w 2014 roku było to 10,27, a w 2016 roku — 8,53). Podobnie jak w przypadku poprzedniego wskaźnika oznacza to powrót na 3 miejsce w kraju, po spadku w latach 2014–2016 z 3 na 8 miejsce. Oznacza to spadek wskaźnika w latach 2016–2020 o prawie 9%. Jeszcze w roku 2007, z 20 ofiarami śmiertelnymi na 100 tys. ludności, województwo zajmowało w tej niechlubnej statystyce 1 miejsce. Znaczące jest to, że poprawa ta następuje przy jednoczesnym systematycznym wzroście ilości samochodów poruszających się po drogach województwa.

Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach rokrocznie gromadzi dane na temat zdarzeń na drogach w woj. świętokrzyskim. Na potrzeby niniejszego opracowania analizie poddano zdarzenia na drogach krajowych i wojewódzkich, które miały miejsce w 2019 r. Odnotowano wówczas ogółem 5 976 zdarzeń (509 wypadków i 5467 kolizji). Dla porównania w 2015 r. było to 5 171 zdarzeń (652 wypadki i 4519 kolizji).

W 2019 r. w 73 wypadkach kwalifikowanych jako śmiertelne, życie straciły 83 osoby (58 w 48 wypadkach na drogach krajowych i 25 w 25 wypadkach na drogach wojewódzkich). Dla porównania w 2014 r. zginęły również 83 osoby (57 w 52 wypadkach na drogach krajowych i 26 w 26 wypadkach na drogach wojewódzkich). Z powyższego wynika, że liczba ofiar śmiertelnych na drogach krajowych

przewyższa liczbę zdarzeń kwalifikowanych przez Policję jako wypadki śmiertelne. Spośród dróg krajowych najwięcej ofiar śmiertelnych w 2019 r. pochłonęła DK 74 — 18 osób, kolejne miejsce zajęły: DK 73 — 9 osób, DK 79 — 8 osób, DK 9 — 7 osób i DK 42 — 6 osób. Ze statystyk Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach za 2014 r. wynika, że najniebezpiecznieszą drogą krajową była DK 42, na której życie straciło wówczas 16 osób oraz DK 74 — 15 ofiar śmiertelnych. Na podstawie powyższych danych można wysunąć wniosek, że najniebezpiecznieszą drogą krajową w woj. świętokrzyskim jest DK 74, na której utrzymuje się negatywna tendencja w zakresie ofiar śmiertelnych.

Jeśli chodzi o drogi wojewódzkie, to po 3 ofiary śmiertelne odnotowano w 2019 roku na DW 754, DW 751, DW 776 i DW 786, zaś na 748 — 2. Poza tym, na pozostałych drogach wojewódzkich (DW 728, DW 51, DW 752, DW 753, DW 755, DW 756, DW 757, DW 762, DW 764, DW 765, DW 766, DW 767) śmierć poniosła 1 osoba. Dla porównania w 2014 r. najbardziej niebezpieczną drogą wojewódzką była DW 728, na której życie straciło 4 osoby. Po 2 ofiary śmiertelne pochłonęły: DW 750, DW 751, DW 753, DW 757, DW 765, DW 767 i DW 776. Jedna ofiara śmiertelna odnotowana została na: DW 743, DW 744, DW 754, DW 756, DW 762, DW 764, DW 766 i DW 786. Wśród dróg wojewódzkich w ww. statystykach powtarzają się: DW 751, DW 753, DW 757, DW 765, DW 767, jednak liczba ofiar śmiertelnych nie przekracza 1÷2, co nie definiuje ich jako szczególnie niebezpieczne.

4.14.2. Główne zamierzenia inwestycyjne

Transport drogowy:

- budowa drogi ekspresowej S-74 Piotrków Trybunalski — Nisko (S19) w obszarze województwa;
- przebudowa pozostałych dróg krajowych do pełnych parametrów dróg głównych ruchu przyspieszonego (GP), na odcinkach o wyczerpującej się przepustowości rozbudowa przekroju tych dróg do dwóch jezdni lub budowa odcinków o nowym przebiegu;
- budowa wschodniej obwodnicy Kielc;
- przebudowa dróg wojewódzkich do pełnych parametrów dróg głównych (G), na obwodnicach miast i bardziej obciążonych odcinkach, realizowanych jako dwujezdniowych.

Transport kolejowy:

- przystosowanie linii kolejowej E65 (CMK) do prędkości 250 km/h;
- przystosowanie linii kolejowej nr 8 na odcinku Warszawa — Kielce do prędkości 120–160 km/h;
- przystosowanie linii kolejowej nr 61 Kielce — Fosowskie do prędkości 120 km/h;

- rozbudowa i budowa linii kolejowej nr 73 Kielce — Tarnów obejmująca budowę nowego odcinka Busko-Zdrój — Żabno.

Transport lotniczy:

- modernizacja i rozbudowa lotniska w Masłowie.

4.14.3. Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014–2023 (z perspektywą do 2025 r.)

W dniu 12 lipca 2017 roku Rada Ministrów przyjęła uchwałę nr 105/2017 zmieniającą uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014–2023 (z perspektywą do 2025 r.)”. Aktualizacja Programu miała na celu uwzględnienie w nim przyjętej przez Radę Ministrów nowej strategii rozwoju kraju pn. „Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”. Program ten określa cele i priorytety inwestycyjne dotyczące utrzymania istniejącej sieci drogowej oraz bezpieczeństwa w ruchu drogowym. W zakresie rzeczowym podstawą są zadania określone w załącznikach nr 1 i 2. Załącznik nr 1 określa zadania inwestycyjne, które mogą być realizowane w ramach Programu.

W obszarze województwa świętokrzyskiego wymienia się tu zadania:

1. Budowa drogi S-7 Radom — Jędrzejów, odc. gr. woj. mazowieckiego — Skarżysko-Kamienna (poz. 35).
2. Budowa drogi S-7 Radom — Jędrzejów, odc. Chęciny — Jędrzejów (poz. 36).
3. Budowa drogi S-7 Radom — Jędrzejów, odc. Jędrzejów — gr. woj. małopolskiego (poz. 37).
4. Budowa drogi S-74 Przełom/Mniów — Kielce (poz. 73).
5. Budowa obwodnicy Opatowa w ciągu dróg S74/9 (poz. 83).
6. Budowa obwodnicy Ostrowca Świętokrzyskiego w ciągu DK 42/9 (poz. 103).
7. Budowa obwodnicy Morawicy i Woli Morawickiej w ciągu DK 73 (poz. 112).
8. Budowa drogi S-74 Kielce — Nisko, odc. Cedzyna — Łagów wraz z obwodnicą Łagowa (poz. 128).
9. Budowa drogi S-74 Sulejów — Przełom/Mniów (poz. 131).
10. Budowa drogi S-74 Kielce — Nisko, odc. Łagów — Nisko (poz. 134).
11. Budowa obwodnicy Wąchocka w ciągu DK 42 (poz. 151).

Dla w/w zadań z pozycji 8, 9, 10 i 11 Program nie określa planowanego czasu realizacji, co oznacza, że zadania te należy traktować jako „listę rezerwową”.

W roku 2021 rozpoczęły się prace związane z przygotowaniem Rządowego programu budowy dróg krajowych do 2030 r. (z perspektywą do 2033 r.), który ma zastąpić obecnie obowiązujący, o którym mowa powyżej. Będzie to kolejny średniookresowy dokument programowy w sektorze

infrastruktury dróg krajowych, określający cele polityki transportowej w zakresie budowy drogowej sieci TEN-T na terenie kraju oraz połączeń komplementarnych wobec niej. Cele te zostaną osiągnięte, dzięki realizacji zadań inwestycyjnych wskazanych w załącznikach nr 1 i 2.

Załącznik nr 1 obejmuje tytuły inwestycyjne nowych zadań, których realizacja może rozpocząć się najwcześniej 1 stycznia 2021 r. w ramach nowej perspektywy UE 2021–2027 lub kolejnej perspektywy UE 2028–2034.

Załącznik nr 2 zawiera listę inwestycji, mających zapewnione finansowanie w ramach limitu ustalonego dla PBDK 2014–2023 oraz PBDK 2011–2015. Są to zadania współfinansowane z perspektywy UE 2014–2020, choć przewiduje się, że niektóre z nich możliwe będą do objęcia środkami z perspektywy UE 2021–2027.

W obszarze województwa świętokrzyskiego w projekcie programu wymieniono:

Załącznik nr 1:

- Budowa drogi S-74 Sulejów — Przełom/Mniów.
- Budowa drogi S-74 Kielce — Nisko odc. Cedzyna — Łagów wraz z obwodnicą Łagowa.
- Budowa drogi S-74 Kielce — Nisko odc. Łagów — Nisko.

Załącznik nr 2:

- Budowa drogi S-7 Radom — Jędrzejów, odc. gr. woj. mazowieckiego/świętokrzyskiego — Skarżysko-Kamienna.
- Budowa drogi S-7 Radom — Jędrzejów, odc. węzeł Chęciny — Jędrzejów (początek obwodnicy).
- Budowa drogi S-7 Jędrzejów — gr. woj. świętokrzyskiego, odc. Jędrzejów (DK 78, węzeł Piaski) — gr. woj. świętokrzyskiego.

Ponadto trwają prace związane z przyjęciem Programu Wzmocnienia Krajowej Sieci Drogowej do 2030 roku. Ma to być pierwszy średniookresowy dokument programowy dotyczący kompleksowego utrzymania sieci dróg krajowych, zarządzanych przez GDDKiA, obejmujący utrzymanie strukturalne i bieżące. Określa on cele i priorytety inwestycyjne, wskazuje poziom i źródła finansowania oraz określa zakres rzeczowy zadań, przewidywanych do realizacji w określonej perspektywie czasowej. Na jego realizację przewiduje się przeznaczenie około 64 mld zł a na terenie województwa świętokrzyskiego mają zostać przebudowane drogi nr 79 i nr 78 oraz częściowo DK 9 poprzez między innymi dostosowanie ich parametrów do 11,5 ton nacisku pojedynczej osi.

4.14.4. Program budowy 100 obwodnic na lata 2020–2030

Program budowy 100 obwodnic na lata 2020–2030 stanowi średniookresowy dokument programowy w sektorze infrastruktury dróg krajowych dedykowany jednemu rodzajowi inwestycji, tj. określa cele i priorytety inwestycyjne w zakresie budowy obwodnic miast. Ponadto wskazuje również poziom i źródła niezbędnego finansowania oraz listę zadań inwestycyjnych (określonych w załącznikach nr 1 i 2) kierowanych do realizacji. Celem programu jest wskazanie inwestycji w zakresie drogowych obejść miejscowości, dzięki którym nastąpi wyprowadzenie ruchu z zatłoczonych miejscowości, co w konsekwencji przyniesie szereg korzyści, takich jak poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz poprawa sytuacji związanej z natężeniem ruchu poprzez m.in. rozdzielenie ruchu ciężarowego od ruchu pasażerskiego, czy pieszego. Niniejszy Program koncentruje się wyłącznie na obwodnicach miejscowości położonych poza siecią TEN-T, tzn. nieznajdujących się w ciągach dróg ekspresowych i autostrad.

W związku z realizacją obwodnic należy zakładać, że łączna długość dróg krajowych nie ulegnie znaczącym zmianom. Na skutek realizacji tych inwestycji zmieni się przebieg dróg krajowych, które zostaną wyprowadzone poza zwartą zabudowę.

Finansowanie realizacji zadań ujętych w Programie odbywać się będzie poprzez coroczne zapewnienie niezbędnych środków w kolejnych Planach Finansowych Krajowego Funduszu Drogowego. W załączniku nr 1 pośród 100 zamierzeń inwestycyjnych znalazły się 4 inwestycje z obszaru woj. świętokrzyskiego, to jest:

- obwodnica Chmielnika w ciągu dróg krajowych nr 73/78, o długości 6,8 km, przewidywana do realizacji w latach 2025–2027;
- obwodnica Osieka w ciągu drogi krajowej nr 79, o długości 3,2 km, przewidywana do realizacji w latach 2025–2027;
- obwodnica Starachowic w ciągu drogi krajowej nr 42, o długości 15,3 km, przewidywana do realizacji w latach 2025–2027;
- obwodnica Wąchocka w ciągu drogi krajowej nr 42, o długości 11,7 km, przewidywana do realizacji w latach 2022–2025.

4.14.5. Wnioski do zmiany Planu województwa — główne problemy i obszary problemowe

Główne obszary problemowe tworzą:

- tereny miast będących węzłami komunikacyjnymi, gdzie brak jest rozdzielenia ruchu tranzytowego od lokalnego (brak obwodnic), co powoduje prowadzenie uciążliwego ruchu tranzytowego przez

ich centra, a tym samym spowolnienie ruchu, hałas, zwiększone zanieczyszczenie środowiska oraz spadek bezpieczeństwa ruchu drogowego;

- potencjalne kolizje inwestycji transportowych z obszarami chronionymi, gdzie istnieje potrzeba szczególnie starannej oceny ich wpływu na środowisko i wypracowania optymalnych rozwiązań oraz z obszarami zurbanizowanymi, na których utrudniona jest rozbudowa i przebudowa istniejącej sieci transportowej, zmierzająca do osiągnięcia przez nią wyższych standardów;
- gminy wykluczone komunikacyjnie, poza bezpośrednim zasięgiem dróg krajowych i wojewódzkich, obsługiwane drogami o niskich klasach, z miejscowościami bez dostępu lub z bardzo słabym dostępem do regularnego zbiorowego transportu publicznego.

Główne problemy stanowią:

- trudności z ustaleniem i ochroną rezerw terenowych pod korytarze sieci transportowych;
- brak długoterminowych planów zarządców dotyczących rozwoju sieci transportowych;
- wyczerpująca się przepustowość niektórych odcinków dróg przy jednoczesnym dużym wzroście ilości pojazdów, co najbardziej odczuwalne jest w większych miastach regionu i ich otoczeniu;
- utrudnienia w przebudowie dróg głównych spowodowane ich gęstą obudową, czy kolizjami z obszarami chronionymi;
- niedostatek dróg tranzytowych, o odpowiedniej przepustowości i nośności nawierzchni, w tym szczególnie obwodnic obszarów zurbanizowanych;
- brak rozdzielenia ruchu lokalnego i tranzytowego w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich w obszarach zurbanizowanych;
- zły stan bezpieczeństwa ruchu drogowego, co mimo widocznej poprawy, prowadzi do nadal zbyt dużej liczby ofiar śmiertelnych;
- dekapitalizacja dróg i linii kolejowych spowodowana wieloletnimi, zbyt niskimi w stosunku do potrzeb nakładami na ich utrzymanie i modernizację, przy generalnie wystarczającej gęstości tych sieci;
- brak sprawnych połączeń drogowych i kolejowych z najbliższymi aglomeracjami — Kraków, Katowice, Łódź, Lublin;
- niewykorzystany potencjał istniejących linii kolejowych, w dużej części dwutorowych i zelektryfikowanych, z dużą stacją rozrządową w Skarżysku-Kamiennej;
- nie w pełni wykorzystany potencjał linii szerokotorowej LHS ze stacją wymiany podwozi wagonów w Sędziszowie, która w ostatnim czasie notuje coraz lepsze wyniki i ma szansę zyskać rangę ważnego połączenia międzynarodowego;

- brak sprawnych sieci transportowych, zarówno drogowych i kolejowych, tworzących sieć tranzytową umożliwiającą lokalizowanie w regionie centrów logistycznych;
- tendencje do odsuwania w czasie realizacji ważnych inwestycji na sieciach transportowych, uzasadniane ograniczonymi środkami finansowymi, opóźnieniami proceduralnymi, czy protestami społecznymi;
- niewystarczająca liczba miejsc parkingowych w obrębie miast, szczególnie ich centrów, co w wyjątkowo silnym stopniu odczuwalne jest w stolicy województwa.

Oprócz wyżej wymienionych problemów i obszarów problemowych przy opracowywaniu zmiany Planu województwa należy wziąć pod uwagę problemy i ustalenia zawarte w dwóch przygotowywanych dokumentach wojewódzkich: *Regionalnym planie transportowym województwa świętokrzyskiego do 2030 roku* oraz *Planie rozwoju sieci dróg wojewódzkich województwa świętokrzyskiego do 2030 roku*.

4.15. BAZA EKONOMICZNA I ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

4.15.1. Województwo na tle kraju

Poziom rozwoju gospodarczego województwa mierzony wartością produktu krajowego brutto w ostatnich latach poprawił się. Na przestrzeni lat 2016–2019 wartość wytworzonego w regionie PKB wzrosła aż o 20,86% osiągając w 2019 r. — 52 722 mln zł. Jednakże podobne wzrosty zanotowały wszystkie regiony, przez co województwo świętokrzyskie nadal generuje zaledwie 2,3% krajowego PKB i plasuje się pod tym względem, niezmiennie od lat, na 13 miejscu wśród województw.

Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniósł w 2019 r. — 42 608 zł, to jest o 3,4% więcej niż w 2018 r. Wartość PKB na 1 mieszkańca w świętokrzyskim stanowiła 72,3% średniej krajowej i sytuowała województwo, podobnie jak przed rokiem, na 13 miejscu w Polsce (w 2018 r. było to 73% średniej krajowej).

Województwo świętokrzyskie położone jest na peryferiach Unii Europejskiej, nie tylko pod względem geograficznym, ale także pod względem wskaźników gospodarczych, co przekłada się na małe zainteresowanie regionem wśród zagranicznych inwestorów i ogranicza tym samym napływ know-how.

Nie lepiej wygląda również sytuacja gospodarcza regionu na tle kraju. Województwo świętokrzyskie we wszystkich rankingach gospodarczych plasuje się na miejscach końcowych — jest postrzegane jako mało atrakcyjne inwestycyjnie, o przewadze tradycyjnych, pracochłonnych gałęzi gospodarki i małym udziale branż innowacyjnych. To nie stanowi zachęty dla młodych,

wykształconych i ambitnych ludzi. A, to właśnie odpływ młodych i wykształconych, do większych ośrodków akademickich w kraju i za granicę, jest jednym z głównych zagrożeń dla województwa, gdyż w znacznym stopniu osłabia jego potencjał społeczno-gospodarczy.

Priorytetem jest zatem zwiększenie atrakcyjności regionu dla osób młodych, tak by chcieli tu kształcić się i pracować, m.in. poprzez zwiększenie potencjału świętokrzyskich uczelni, wzrost nakładów na działania B+R i podnoszenie innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki.

Ważnym krokiem w celu zwiększenia potencjału innowacyjnego województwa jest rozpoczęta budowa Świętokrzyskiego Kampusu Głównego Urzędu Miast, który da możliwość dostępu do technologicznie zaawansowanych wzorców pomiarowych. Ponadto zapewni stworzenie profesjonalnego zaplecza eksperckiego i infrastrukturalnego, w skład którego będą wchodzić naukowcy z Politechniki Świętokrzyskiej i Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, współpracujący i działający na zlecenie świętokrzyskich przedsiębiorców, aby jak najefektywniej wdrażać innowacje w przedsiębiorstwach. Dzięki takiemu działaniu, przy wsparciu samorządu, można spodziewać się podniesienia rangi regionu na mapie innowacji Polski i być może wykreowania Kielc jako stolicy polskiej metrologii.

Potencjał inwestycyjny województwa powinien zyskać również na uregulowaniu stanu prawnego i ostatecznym przesądzeniu co do przeznaczenia terenu inwestycyjnego w Obicach. Ten około 600 hektarowy teren, przeznaczony pierwotnie pod budowę Regionalnego Portu Lotniczego Kielce, jest obecnie jednym z największych terenów inwestycyjnych w Polsce. Budowa portu lotniczego niewątpliwie sprzyjałaby rozwojowi funkcji logistycznych, branż innowacyjnych i szeroko rozumianych usług wyższego rzędu. Byłaby też impulsem do dalszego rozwoju Targów Kielce i wzmocniłaby potencjał gospodarczy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kielc. Z drugiej strony przytaczane są argumenty dotyczące opłacalności takiej inwestycji i problemy ekonomiczne innych lotnisk regionalnych w Polsce. Z kolei przeznaczenie tego terenu pod strefę gospodarczą rodzi problemy prawne wynikające z niezgodności celów, na które wywłaszczano te ziemie. Patowa na dzień dzisiejszy sytuacja sprawia, że ten ogromny potencjał jest obecnie zamrożony.

Nie należy zapominać o endogennych potencjałach gospodarczych województwa świętokrzyskiego, jak bogate zasoby surowców mineralnych do produkcji materiałów budowlanych i na cele drogownictwa, unikatowe wody mineralne wykorzystywane w lecznictwie uzdrowiskowym, tradycje przemysłowe w zakresie budownictwa, hutnictwa, ceramiki i przemysłu spożywczego, czy też wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe dla rozwoju turystyki i rekreacji. Na bazie tych potencjałów rozwijane są inteligentne specjalizacje gospodarcze regionu.

4.15.2. Sytuacja branży w województwie — główne wskaźniki

Na koniec 2020 r. w rejestrze REGON w województwie świętokrzyskim zarejestrowanych było 120 062 podmiotów (nieco ponad 8% więcej niż w roku 2016), z czego 77% stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W ujęciu sektorowym zanotowano 1,5% ubytek podmiotów gospodarczych w sektorze rolniczym i 0,9% ubytek w sektorze usługowym, natomiast wzrost ich liczby o 4% w sektorze przemysłu i budownictwa.

Sektor prywatny skupiał 97% wszystkich podmiotów. Dominujące sekcje działalności to: handel i naprawy — 31,3% ogółu podmiotów, budownictwo — 17,7%, przetwórstwo przemysłowe — 10,6% oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna — 9,3%. Na przestrzeni lat 2016–2020 wzrósł udział podmiotów gospodarczych z zakresu budownictwa (o 25%) i działalności profesjonalnej (o 15,8%), natomiast zmalał z sekcji rolnictwa (o 7,8%), górnictwa (o 12,3%) oraz handlu i napraw (o 4,5%).

W strukturze wielkości przedsiębiorstw przeważały podmioty mikro, do 9 zatrudnionych (96,9%). Udział podmiotów małych (10÷49 zatrudnionych) wyniósł 2,3%, średnich (50÷249) — 0,6%, a dużych (250 i więcej zatrudnionych) zaledwie 0,2%.

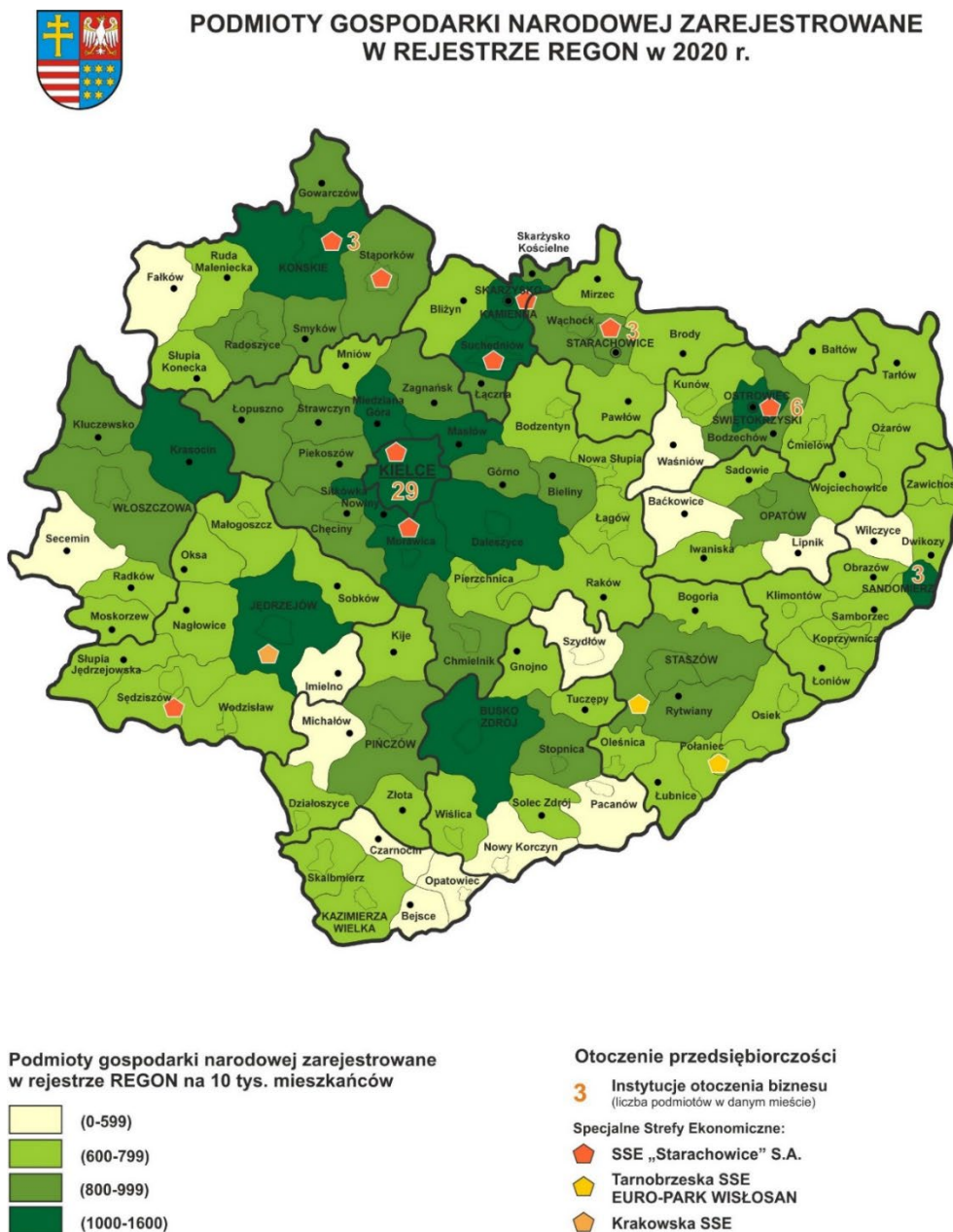
W omawianym okresie zarejestrowanych było 6 818 spółek handlowych (o 200 więcej niż w roku 2016), w tym: 527 z udziałem kapitału zagranicznego (ubyło 144), 260 spółdzielni (ubyło 239), 2 przedsiębiorstwa państwowe (ubyły 2), 496 fundacji (przybyło 92), 4 138 stowarzyszenia i organizacje społeczne (przybyło 234) oraz 92 130 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (przybyło 8 041). Kapitał zagraniczny ulokowany jest głównie w Kielcach, Starachowicach, Ostrowcu Świętokrzyskim, Skarżysku-Kamiennej, Końskich, Sandomierzu, Jędrzejowie, Busku-Zdroju i Staszowie, w niektórych gminach podkieleckich, a także w gminach o bogatych zasobach surowców mineralnych.

Najwięcej podmiotów prowadziło działalność w Kielcach (24,5%), powiecie kieleckim (16,0%) oraz ostrowieckim (8,7%), najmniej w powiecie opatowskim (3,1%), pińczowskim (2,3%) oraz kazimierskim (1,7%).

Pod względem nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej zrealizowanych w 2019 roku region znalazł się na ostatnim miejscu wśród województw. Nakłady w wysokości blisko 6 185 140 tys. zł stanowiły zaledwie 1,93% nakładów inwestycyjnych w kraju. Najwięcej, tj. prawie 38%, inwestycji w Świętokrzyskim dotyczyło łącznie sekcji B, C, D i E (górnictwo i wydobywanie; przetwórstwo przemysłowe; wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją), następnie sekcji H (transport i gospodarka

magazynowa) — 19,4% oraz sekcji L (działalność związana z obsługą nieruchomości) — 10%. Największą część środków inwestycyjnych, tj. 69,4%, wydatkowano w przemyśle oraz budownictwie, 19,5% nakładów na handel, naprawę pojazdów, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację i komunikację, a pozostałe 11,1% na inne usługi.

Mapa 40. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

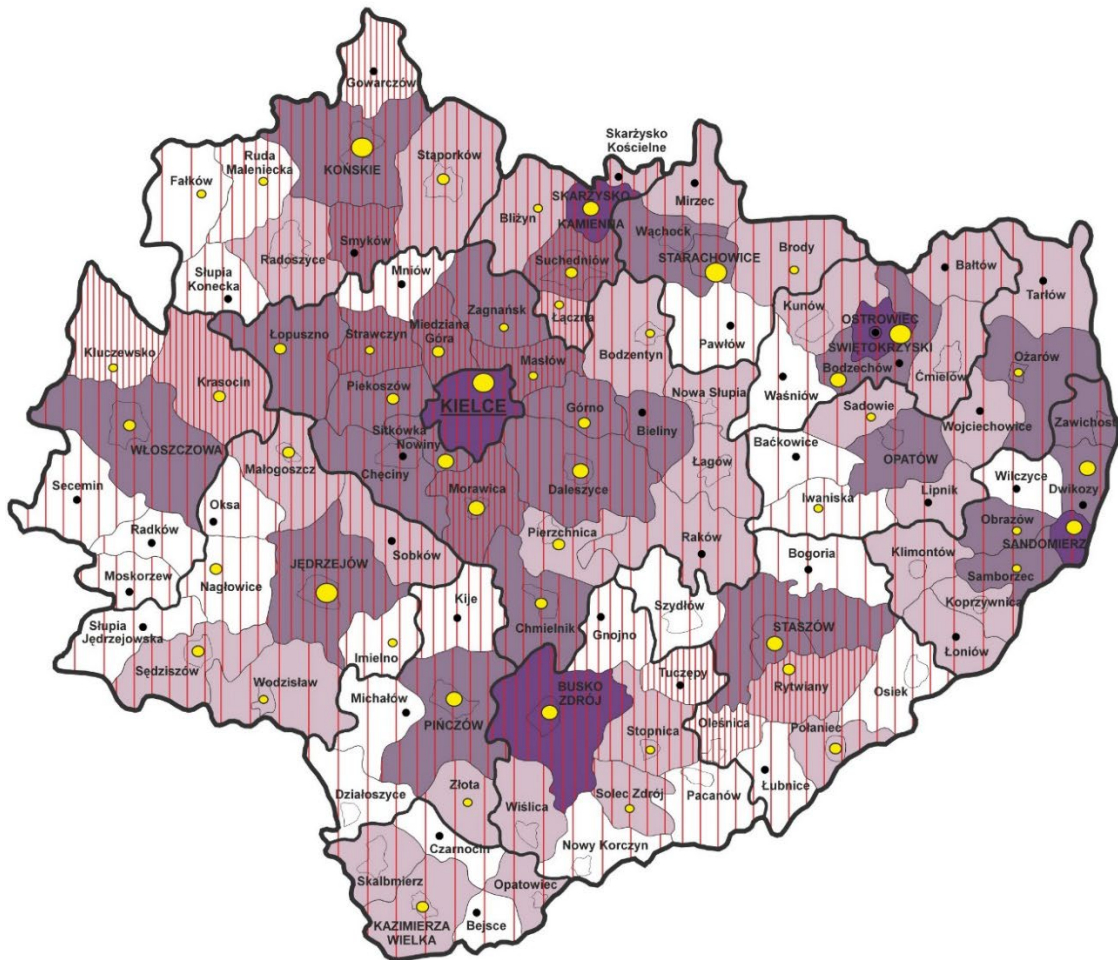
ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO
ul. Turgozna 1A, 25-500 Kielce
tel. (041) 362-70-12, (041) 363-63-20, e-mail: sekretariat@sbrr.org.pl
Zespół Planowania i Promocji Regionalnej Współpracy
tel. (041) 363-61-74, www.360-0670, e-mail: rpp@sbrr.org.pl

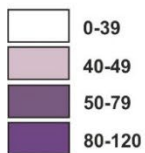
Mapa 41. Podmioty gospodarki narodowej w sektorach oraz lokalizacja kapitału zagranicznego w 2020 r.

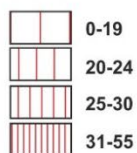
**PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ W SEKTORACH
ORAZ LOKALIZACJA KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO w 2020 r.**

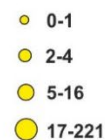
Ilość przedsiębiorstw z sektora usług na 1 tys. mieszkańców

Ilość przedsiębiorstw z sektora przemysłu i budownictwa na 1 tys. mieszkańców

Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego w gminach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, 25-820 Kielce
tel. (041) 362-20-12, (041) 343-60-20, e-mail: sekretariat@sbrp.pl
Krajowy Plan Rozwoju Przestrzennego Województwa
tel. (041) 343-81-74, www: 3010-3070, e-mail: zppw@sbrep.pl

Produkcja sprzedana przemysłu w regionie w 2019 roku wyniosła 31 149,9 mln zł i była wyższa od zanotowanej w roku 2018 o 5,8%, a także wyższa o 25,8% niż w roku 2015. W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 25 243 zł, przy średniej krajowej 39 770 zł. Udział zatrudnionych w przemyśle oraz budownictwie wynosi 21,5%. Najwięcej firm z sektora przemysłowego ma swoje siedziby w Kielcach (24,7%), powiecie kieleckim (15,7%) oraz powiecie ostrowieckim (8,8%). W budownictwie z rejestru REGON wykreślono aż 16,7% firm.

Sektor usług, stanowiący obecnie wyznacznik sukcesu rozwojowego, w województwie świętokrzyskim pozostaje relatywnie słabiej rozwinięty — udział zatrudnionych w usługach w regionie wynosi 46%. W stosunku do poprzedniego okresu dynamika tego wskaźnika w województwie spadała od 2016 r. o 5%. Jednocześnie poprawia się struktura usług w regionie — usługi rynkowe stanowią 88,9% ogółu usług (średnio w kraju 86,5%), nieznacznie zwiększyła się dominacja sekcji handlu i napraw w usługach ogółem — 40,8% (w kraju zmniejszyła do 30,8%). Najwięcej firm z sektora usługowego ma swoje siedziby w Kielcach (25,2%), powiecie kieleckim (16,2%) oraz powiecie ostrowieckim (9,7%), najmniej w powiatach: kazimierskim (1,6%) i pińczowskim (2,1%).

4.15.3. Regionalne specjalizacje gospodarcze

Według „Strategii rozwoju województwa świętokrzyskiego 2030+” oraz „Strategii Badań i Innowacyjności Województwa 2030+” motorem wzrostu gospodarczego województwa winna być koncentracja na kluczowych dla gospodarki regionu branżach — tzw. inteligentnych specjalizacjach gospodarczych.

Wytypowano cztery inteligentne specjalizacje oraz trzy horyzontalne, które mają za zadanie pomoc w osiągnięciu celów obu strategii. Głównymi specjalizacjami są: inteligentne i energooszczędne budownictwo, sektor metalowo-odlewniczy, turystyka zdrowotna i prozdrowotna, nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze. Stanowią one połączenie już ugruntowanych mocnych stron województwa (budownictwo, przemysł metalowo-odlewniczy) z jednoczesnym spojrzeniem przyszłościowym na istniejące potencjały endogeniczne (turystyka zdrowotna i prozdrowotna, nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze). Specjalizacjami horyzontalnymi wspierającymi główne inteligentne specjalizacje, są: technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT), zrównoważony rozwój energetyczny oraz branża targowo-kongresowa. Mają one przyczynić się do bardziej dynamicznego rozwoju głównych inteligentnych specjalizacji regionalnych.

Wyżej wymienione obszary głównych specjalizacji regionalnych wpisują się w obszary Krajowych Inteligentnych Specjalizacji. Działalności tworzące sektor metalowo-odlewniczy wpisują

się w KIS 7 (gospodarka o obiegu zamkniętym — woda, surowce kopalne, odpady), głównie w zakresie innowacyjnych technologii obróbki metali czy też nowych technologii i urządzeń do wzbogacania metalicznych surowców mineralnych. Zasobooszczędne budownictwo wpisuje się zarówno w KIS 7, jak i KIS 5 (inteligentne i energooszczędne budownictwo). Związane jest ono przede wszystkim z ochroną klimatu i środowiska naturalnego, stąd też istotne znaczenie będą miały działania ograniczające zużycie energii poprzez efektywniejsze wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, a także coraz częste wykorzystanie technologii pasywnego budownictwa. Turystyka zdrowotna i prozdrowotna coraz bardziej ewoluuje w kierunku działalności uzdrowiskowej, w związku z czym można ją zaliczyć do KIS 1 (zdrowe społeczeństwo), przede wszystkim w obszarze skoordynowanej opieki zdrowotnej, wykorzystującej zintegrowane programy oraz działania zapewniające powrót do zdrowia. Branże nowoczesnego rolnictwa i przetwórstwa spożywczego optymalizują procesy produkcji, przetwórstwa oraz przechowywania z zachowaniem wszelkich zasad zgodnych z ideą zrównoważonego rozwoju, przez co stanowią istotne elementy KIS 2 (innowacyjne technologie, procesy i produkty sektora rolno-spożywczego i leśno-drzewnego).

4.15.4. Otoczenie biznesu

Specjalne strefy ekonomiczne

Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonują 3 specjalne strefy ekonomiczne: Starachowicka, Tarnobrzaska, a także Krakowska. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Przedsiębiorczości i Technologii z dnia 29 sierpnia 2018 r. w sprawie ustalenia obszarów i przypisania ich zarządzającym, obszar obejmujący powiaty: buski, kazimierski, kielecki, konecki, opatowski, ostrowiecki, pińczowski, sandomierski, skarżyski, starachowicki, staszowski, włoszczowski, a także miasto na prawach powiatu Kielce należą do SSE Starachowice, natomiast powiat jędrzejowski pozostaje we właściwości zarządzającego Krakowskim Parkiem Technologicznym.

Specjalne strefy ekonomiczne w województwie świętokrzyskim zajmują obecnie obszar 712,5 ha (550,6 ha — starachowicka, 109,9 ha — tarnobrzaska, 52 ha — krakowska) i zlokalizowane są na terenie 14 miast i 8 powiatów.

SSE „Starachowice” SA w 2019 roku została przejęta przez ARP S.A. Spółka ta zarządza również SSE „EURO-PARK WISŁOSAN”, której podstrefy znajdują się na terenie województwa świętokrzyskiego na terenie powiatu staszowskiego, jednak zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Przedsiębiorczości i Technologii z 29 sierpnia 2018 r. w sprawie ustalenia obszarów i przypisania ich zarządzającym, znajdują się pod auspicjami SSE „Starachowice”.

W ramach Krakowskiej SSE funkcjonuje teren inwestycyjny w Potoku Małym koło Jędrzejowa o powierzchni 3,6 ha będący pod zarządem Krakowskiego Parku Technologicznego.

Dla preferencyjnych terenów inwestycyjnych obowiązujące są zapisy Ustawy z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, a od 2018 roku również Ustawy z dnia 10 maja 2018 roku o wspieraniu nowych inwestycji. Założeniem tej drugiej jest uczynienie strefą inwestycji całej Polski, tak by każdy przedsiębiorca, który spełnia kryteria i chce zainwestować mógł otrzymać ulgę. Odejście od ograniczeń terytorialnych pozwala ominąć długotrwałe i obciążające procedury zmiany granic SSE, a decyzję o lokalizacji inwestycji oddaje przedsiębiorcy. Ustawa zakłada zwolnienia podatkowe dla nowych inwestycji, obejmujących utworzenie nowego zakładu produkcyjnego oraz reinwestycji. Zmienił się także okres korzystania ze zwolnienia podatkowego — jest on wyznaczany na czas określony, od 10 do 15 lat. Ponadto dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw wprowadzone zostały osobne, znacznie niższe kryteria, decydujące o otrzymaniu wsparcia.

Zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej wydane przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu inwestycji, tj. na gruncie dotychczasowej ustawy o SSE, są ważne do końca 2026 roku.

Institucje otoczenia biznesu

Rozwój instytucji wspierających przedsiębiorczość, innowacyjność przedsiębiorstw i komercjalizację badań naukowych ma istotny wpływ na rozwój gospodarczy regionu i stanowi ważny czynnik jego atrakcyjności inwestycyjnej. W województwie świętokrzyskim do instytucji okołobiznesowych (wyłączając jednostki naukowo-badawcze) zalicza się m.in.:

- Na terenie Kielc:
  - Świętokrzyskie Centrum Obsługi Inwestora Urzędu Marszałkowskiego województwa,
  - Centrum Obsługi Inwestora Urzędu Miasta Kielce,
  - Targi Kielce,
  - Izba Gospodarcza „Grono Targowe Kielce”,
  - Kielecki Park Technologiczny,
  - Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Uniwersytecie Jana Kochanowskiego,
  - Fundusz Pożyczkowy Województwa Świętokrzyskiego,
  - Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii,
  - Regionalne Centrum Naukowo-Technologiczne w Podzamczu k/Kielc,
  - Świętokrzyski Fundusz Poręczeniowy,
  - Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,

- Stowarzyszenie Integracja i Rozwój,
- Główny Punkt Informacyjny o Funduszach Europejskich,
- Staropolską Izbę Przemysłowo-Handlową,
- Świętokrzyską Agencję Rozwoju Regionu,
- EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Gospodarczego,
- Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego,
- Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej,
- Stowarzyszenie Forum Pracodawców,
- Izbę Rzemieślników i Przedsiębiorców,
- Dom Doradztwa Biznesowego MM,
- Łożę Świętokrzyską Bussines Centre Club,
- Bussines Lantern Office,
- Krajowe Stowarzyszenie wspierania przedsiębiorczości – biuro w Kielcach,
- Świętokrzyski Związek Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”,
- Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionu,
- Stowarzyszenie „Instytut Strategii Przedsiębiorczości”,
- Stowarzyszenie Integracja i Rozwój,
- Świętokrzyska Izba Rolnicza.
- W Ostrowcu Świętokrzyskim:
  - Agencję Rozwoju Lokalnego,
  - Centrum Przedsiębiorczości i Aktywizacji Zawodowej,
  - Inkubator Przedsiębiorczości,
  - Stowarzyszenie LGD „Kamienny Krąg”,
  - Stowarzyszenie na rzecz rozwoju gminy Bałtów „Bałt”,
  - Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Wyższej Szkoły Biznesu i Przedsiębiorczości,
- W Starachowicach:
  - Regionalną Izbę Gospodarczą,
  - Fundację — Agencję Rozwoju Regionalnego,
  - Starachowicki Inkubator Przedsiębiorstw,
- W Końskich:
  - Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości,
  - Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach,
  - Stowarzyszenie LGD „U Źródeł”,

- W Sandomierzu:
  - Sandomierski Ogrodniczy Rynek Hurtowy,
  - Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej,
  - Sandomierskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego LGD.

Klastry

Rozwój inicjatyw klastrowych nie niesie ze sobą dużych inwestycji w terenie, jednak rozwój kooperacji pomiędzy przedsiębiorstwami oraz otaczającymi je instytucjami naukowymi, usługowymi i administracyjnymi sprzyja tworzeniu efektu synergii dla działalności gospodarczej. Przekłada się to nie tylko na wzrost konkurencyjności i wyników finansowych zrzeszonych w klastrze firm, ale również na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej miasta czy regionu, w którym działają. Na terenie województwa świętokrzyskiego działają m.in.: Grono Targowe Kielce, Biomasa Świętokrzyska, Grono Ceramiczne Końskie-Opoczno, Świętokrzysko-Podkarpacki Klaster Budowlany INNOWATOR, Świętokrzyski Klaster Metalowy, Świętokrzysko-Podkarpacki Klaster Energetyczny, Stowarzyszenie Producentów Komponentów Odlewniczych KOM-CAST, Klaster Uzdrowiska Świętokrzyskie, Innowacyjny Klaster Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska — Perły Polski Wschodniej”, Klaster Medycyna Polska, Klaster Turystyki i Rozwoju Regionalnego „Słońce Regionu”, Klaster ogrodniczo-sadowniczy „Ekologiczna żywność”, Design Centrum Kielce, Klaster Przemysłowy dawnych terenów Centralnego Okręgu Przemysłowego im. Premiera Eugeniusza Kwiatkowskiego (w skrócie — Klaster Przemysłowy COP), Świętokrzyski Klaster Edukacji Zawodowej, Klaster Szwajcaria Bałtowska oraz Klaster „Świętokrzyski Trójkąt Uzdrowiskowy”.

Co istotne, wciąż powstają nowe inicjatywy klastrowe. W listopadzie 2021 r. została podpisana deklaracja o powołaniu Świętokrzyskiego Klastra Wodorowego im. Braci Łaszczyńskich. Głównym jego celem jest działanie na rzecz rozwoju zeroemisyjnych źródeł energii oraz produkcji zielonego wodoru w województwie świętokrzyskim.

4.15.5. Zmiany prawa

Wśród dokumentów strategicznych poziomu wojewódzkiego traktujących o gospodarce regionu w analizowanym okresie weszły w życie aktualizacje dwóch strategii:

- Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ uchwalonej dnia 29 marca 2021 r., która gospodarce regionu poświęca cel strategiczny 1 — Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie.

Cel ten związany jest z dążeniem do poprawy sytuacji gospodarczej województwa, która warunkuje skuteczną realizację pozostałych celów. Traktuje o konieczności dokonania zmian ścieżki rozwoju, o właściwym wykorzystaniu istniejącego potencjału gospodarczego i eliminacji deficytów.

- Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego 2030+ z dnia 29 marca 2021 r., w której na podstawie wnikliwej „Diagnozy potencjału innowacyjnego województwa świętokrzyskiego” wskazano najważniejsze wyzwania rozwojowe regionu na kolejne kilkanaście lat, a są to:
  - zahamowanie niekorzystnych zmian demograficznych w regionie, m.in. poprzez podjęcie działań mających na celu zahamowanie migracji osób młodych (w tym: uatrakcyjnienie oferty szkół wyższych, wzmocnienie ich potencjału naukowo-badawczego czy ścisła współpraca ze sferą biznesu);
  - zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowej podmiotów z terenu województwa, ich wzajemnej współpracy ze sobą i uczelniami wyższymi w obszarze kreowania i wdrażania innowacji oraz wzmocnienie działalności instytucji otoczenia biznesu;
  - wzrost atrakcyjności regionu dla inwestorów zagranicznych, w tym dalszy rozwój infrastruktury sprzyjającej podejmowaniu działalności inwestycyjnej i innowacyjnej;
  - zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu na rynkach zagranicznych.

Tempo rozwoju bazy ekonomicznej i przedsiębiorczości w ogromnej mierze zależy również od rozwiązań prawnych w gospodarce.

Dla większego wsparcia przedsiębiorców dnia 10 maja 2018 r. została uchwalona Ustawa o wspieraniu nowych inwestycji. Wpisuje się ona w trend działań ustawodawcy zmierzających do unowocześnienia polskiej gospodarki i jest bezpośrednią kontynuacją procesów modernizacyjnych zapoczątkowanych przez Ustawę z dnia 20 października 1994 o specjalnych strefach ekonomicznych. Wykorzystanie szerszej palety instrumentów prawnych określonych w ustawie o wspieraniu nowych inwestycji może przyczynić się do szybszej odbudowy gospodarki po kryzysie wywołanym przez wirus SARS-CoV-2.

Pandemia COVID-19 odcisnęła wyraźne piętno na gospodarce. Wprowadzane restrykcje sanitarne spowodowały zamknięcie wielu branż dla klientów oraz zawieszenie lub ograniczenie działalności wielu firm i całych sektorów. Z pomocą dla przedsiębiorców wyszedł Rząd uruchamiając tzw. tarcze antykryzysowe. Głównymi narzędziami tarcz były: zwolnienie ze składek ZUS, dofinansowanie do wynagrodzeń pracowniczych, świadczenia postojowe, wydłużenie terminu na uzupełnienie badań czy też możliwość przeprowadzenia szkoleń na odległość. Celem było

utrzymanie na rynku jak największej ilości firm, jak również utrzymanie zatrudnienia na dotychczasowym poziomie.

Okres pandemii to również okres dynamicznego rozwoju systemów pracy zdalnej, w tym wprowadzenia odpowiednich zapisów regulujących te kwestie do Kodeksu Pracy i regulaminów organizacyjnych firm i urzędów. Już wiadomo, że w niektórych branżach, zwłaszcza usług outsourcingowych, system pracy zdalnej zostanie na dłużej, albo i na stałe.

Abstrahując od sytuacji pandemicznej i wprowadzania wielu korzystnych zmian w prawie gospodarczym przedsiębiorcy nadal zgłaszają bariery utrudniające prowadzenie działalności. Zestawienie problemów w prowadzeniu działalności gospodarczej w postaci „Czarnej Listy Barrier” prowadzi i cyklicznie publikuje PKPP Lewiatan. Aktualnie wśród barier znalazły się:

- brak możliwości zaskarżenia czynności kontrolnych do Sądu Administracyjnego,
- możliwość E-zgłoszeń tylko w KRS,
- brak możliwości dopełnienia wszystkich procedur przez ePUAP,
- brak spójnej i kompleksowej regulacji prawa grup kapitałowych,
- konieczność zamieszczania aktualnej wysokości kapitału zakładowego.

4.15.6. Główne problemy przestrzenne

Główne problemy w zakresie rozwoju bazy ekonomicznej i przedsiębiorczości stwarzają:

- peryferyjność obszaru województwa względem głównych korytarzy transportowych i centrów logistycznych oraz brak lotniska regionalnego;
- przestarzała struktura gospodarki oraz niska jej innowacyjność, mimo korzystnych zmian w tym zakresie;
- niskie nasycenie nowoczesnymi technologiami, zbyt mały udział produktów wysoko przetworzonych oraz niewielki poziom eksportu;
- niezakończone procesy restrukturyzacji przemysłu i rewitalizacji terenów poprzemysłowych;
- niedostateczny rozwój sektora usług produkcyjnych, w tym szczególnie o charakterze rynkowym;
- niski poziom inwestycji i nakładów na B+R;
- mała liczba wynalazków zgłaszanych do ochrony patentowej;
- niewystarczająca współpraca pomiędzy samorządem, nauką i biznesem;
- słaba kondycja bazy ekonomicznej i transportowej małych miast i gmin rolniczych;
- niedobór terenów inwestycyjnych o uregulowanej sytuacji własnościowej i odpowiednim uzbrojeniu, stanowiący istotną przeszkodę w pozyskiwaniu dużych inwestorów;
- niska aktywność samorządów w zakresie tworzenia korzystnych warunków przestrzennych dla lokalizacji inwestycji;

- bariery prawne związane z przeznaczeniem terenów pod inwestycje.

4.15.7. Wnioski do zmiany Planu województwa

Punktem wyjścia do wzmocnienia bazy ekonomicznej i rozwoju gospodarczego regionu winno być szeroko rozumiane otwarcie komunikacyjne na sąsiednie metropolie, rozwój nowoczesnej infrastruktury technicznej i teleinformatycznej oraz stworzenie spójnego systemu konkurencyjnej oferty terenów inwestycyjnych odpowiadającego zróżnicowanym potrzebom inwestorów. Priorytetem będzie uregulowanie sytuacji prawnej terenu inwestycyjnego Obice rezerwowanego pod Regionalny Port Lotniczy.

Otwarcie komunikacyjnemu i zwiększeniu oferty terenów inwestycyjnych towarzyszyć powinien rozwój towarzyszących funkcji logistycznych, targowo-wystawienniczych oraz rynkowego otoczenia biznesu.

Ważnym atutem regionu stanie się również budowany Świętokrzyski Kampus Głównego Urzędu Miar, który daje możliwość dostępu do technologicznie zaawansowanych wzorców pomiarowych.

Równolegle powinny być prowadzone działania służące rozwojowi zdiagnozowanych w Strategii 2030+ inteligentnych specjalizacji gospodarczych w regionie. W ramach specjalizacji turystyki zdrowotnej i prozdrowotnej, w związku z odkryciem nowych bogatych zasobów wód leczniczych na terenie gminy Kazimierza Wielka i nawiązanej współpracy w ramach Świętokrzyskiego Trójkąta Uzdrowiskowego z uzdrowiskami w Busku Zdroju i Solcu Zdroju, postuluje się przyłączenie Kazimierzy Wielkiej do turystyczno-uzdrowiskowego obszaru funkcjonalnego w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego. Warto również dodać, iż o przywrócenie statusu uzdrowiska stara się Czarniecka Góra w gminie Stąporków. Jednocześnie po przywróceniu statusu, które planowane jest na maj 2023 roku, planowane są inwestycje w ramach Związku Miast Północy, w zakresie budowy infrastruktury wypoczynkowo – uzdrowiskowej na terenie Czarnieckiej Góry.

4.16. TURYSTYKA

4.16.1. Wstęp

Turystyka stanowi ważny sektor gospodarki regionu świętokrzyskiego, istotny m.in. z punktu widzenia wzrostu zatrudnienia. W województwie są warunki dla rozwoju wszystkich form turystyki (np. agroturystyki, turystyki aktywnej i turystyki uzdrowiskowej). Dobre wyposażenie w infrastrukturę turystyczną (piesze i rowerowe szlaki turystyczne, trasy dla turystów zmotoryzowanych, stoki narciarskie, baza noclegowo-gastronomiczna) predysponuje te tereny do uprawiania sportu i turystyki

krótko i długopobytowej zarówno latem, jak i zimą. Występują tu sprzyjające warunki do dynamicznego rozwoju agroturystyki. Dużego znaczenia w ostatnich latach nabrała turystyka biznesowa i konferencyjna oparta o Targi Kielce. Pomimo dużego potencjału i predyspozycji regionalne produkty turystyczne nie są jeszcze dostatecznie wypromowane, a oferta turystyczna wciąż nie jest wystarczająco zróżnicowana i urozmaicona.

Na tle kraju województwo świętokrzyskie wydaje się być jednym z atrakcyjniejszych, pod względem potencjału turystycznego, regionów. Dlatego też turystyka może stanowić jeden z istotnych czynników restrukturyzacji obszaru województwa, umożliwiając zrównoważony, wielofunkcyjny rozwój wielu gmin i miast. Sprzyjają temu zarówno korzystne warunki zagospodarowania turystycznego, występujące na przeważającym obszarze województwa jak i pojawiające się w światowych trendach turystycznych zmiany zapotrzebowania i upodobań turystów na aktywne i zróżnicowane formy wypoczynku na obszarach położonych poza renomowanymi ośrodkami turystycznymi.

Do niedawna preferowany, bierny model turystyki, wypierany jest przez aktywne formy, związane z większą mobilnością spędzania urlopów i wolnego czasu, charakteryzujące się bliższym kontaktem ze środowiskiem przyrodniczym, kulturowym, obcowaniem z ludnością miejscową, jej folklorem, historią i kuchnią regionalną.

Wychodząc temu naprzeciw oferta turystyczna województwa powinna być skierowana przede wszystkim do mieszkańców sąsiednich aglomeracji miejsko-przemysłowych, pragnących wypoczywać w czystym naturalnym środowisku wiejskim (90% ruchu turystycznego, to turyści krajowi), z dala od zatłoczonych centrów turystyki krajowej, jak też do obcokrajowców, zainteresowanych turystyką krajoznawczą i rekreacją w mało rozpoznanych regionach Europy.

Biorąc pod uwagę powyższe, wiele samorządów w województwie, wskazuje turystykę, jako jeden z głównych czynników rozwoju, co znajduje odzwierciedlenie w opracowaniach strategicznych oraz programach rozwojowych. Sprzyjają temu, zarówno korzystne warunki przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe, występujące na przeważającym obszarze województwa, jak również, coraz lepsze wyposażenie w infrastrukturę turystyczno-sportowo-rekreacyjną.

W województwie świętokrzyskim turystyka jest dynamicznie rozwijającą się dziedziną gospodarki, w głównej mierze nastawioną na obsługę „taniej turystyki”, w mniejszym stopniu drogiej — „kongresowo-targowej”. W strukturze ruchu turystycznego, duże znaczenie ma turystyka dydaktyczna i pielgrzymkowa, a także turystyka aktywna związana z uprawianiem czynnych form wypoczynku (turystyka rowerowa, wodna, wczasy w „siodle”, itp.), turystyka leczniczo-sanatoryjna;

mniej — turystyka naukowa (ukierunkowana na rozpoznanie nowych wartości przyrodniczo-kulturowych) oraz turystyka w obiektach przemysłowych.

Zakłada się intensywny rozwój turystyki podmiejskiej (związanej z wypoczynkiem sobotnio-niedzielnym), turystyki kongresowo-targowej oraz dalszy rozwój agroturystyki, najbardziej dynamicznie rozwijającego się w województwie produktu turystycznego.

Obowiązująca strategia rozwoju turystyki w województwie świętokrzyskim, duży nacisk kładzie na wykreowanie nowego wizerunku województwa świętokrzyskiego, jako regionu taniego, wielofunkcyjnego i urozmaiconego produktu turystycznego, opartego o czyste ekologicznie, łatwo dostępne komunikacyjnie i przyjazne turystom środowisko. Racjonalne zagospodarowanie i wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego, odpowiednio wkomponowane w procesy rozwoju społeczno-gospodarczego, stanowić będzie o tożsamości turystycznej województwa.

Zadania z zakresu turystyki, sportu i rekreacji w większości realizowane są na poziomie lokalnym. Nie wpływa to bezpośrednio na zagospodarowanie przestrzenne województwa, jednakże z uwagi na ilość oraz znaczenie tych inwestycji dla rozwoju tych dziedzin, a także społeczności lokalnych, powinny być one uwzględnione w kierunkach regionalnej polityki przestrzennej oraz w modelu aktywizacji poszczególnych centrów i obszarów turystycznych.

W wielu ośrodkach i centrach turystycznych oraz rejonach turystyczno-rekreacyjnych zrealizowano lub planuje się realizację nowych obiektów noclegowych i sportowo-rekreacyjnych, o różnym standardzie usług. Pozytywnie należy również ocenić rozwój agroturystyki i postęp w zakresie modernizacji dróg, służących przenoszeniu ruchu turystycznego. Znacząco poprawiła się sytuacja wyposażenia w ogólnodostępną infrastrukturę turystyczno-sportowo-rekreacyjną, np.: obiekty i urządzenia sportowe, baseny i pływalnie, urządzone szlaki, trasy i ścieżki turystyczne, itp.

W ramach dostępnych i rozdysponowanych, wśród poszczególnych beneficjentów, środków z różnych programów pomocowych zmodernizowano oraz wybudowano m.in. place zabaw, siłownie zewnętrzne, boiska wielofunkcyjne, sale gimnastyczne i hale sportowe.

4.16.2. Stan zagospodarowania turystycznego i sportowo-rekreacyjnego województwa

Podstawowa infrastruktura:

- 56 znakowane szlaki turystyki pieszej, poza tym 6 szlaków spacerowych w Kielcach i okolicy;
- 5 podziemnych tras turystycznych;
- 103 znakowane szlaki turystyki rowerowej oraz rodzinne trasy rowerowe i ścieżki rowerowe, poza tym w województwie działa 8 stowarzyszeń i klubów rowerowych a także 14 wypożyczalni

rowerów, planuje się również budowę szlaku o znaczeniu międzynarodowym EuroVelo 11 (część jest już zrealizowana), a także kilkanaście tras o znaczeniu regionalnym;

- kilkadziesiąt wytyczonych ścieżek dydaktycznych (głównie na obszarze Świętokrzyskiego Parku Narodowego i parków krajobrazowych);
- dwa szlaki turystyki kolejowej — Świętokrzyska Kolej Dojazdowa Ciuchcia Ekspres Ponidzie, Starachowicka Kolej Wąskotorowa;
- kilkanaście tras i szlaków turystyki samochodowej (np.: pętle świętokrzyskie, pętla na Ponidziu, śladami „Staropolskiego Okręgu Przemysłowego”, śladami „Architektury Romańskiej”, szlak „Cystersów”, „Szlak Literacki”, „Świętokrzyski Szlak Architektury Drewnianej”, szlak „Archeologiczny”, szlak „Frontu wschodniego I wojny światowej”, „Sandomierski Szlak Jabłkowy”, „Sandomierski Szlak Winiarski”, szlak „Jagielloński” oraz inne trasy widokowe);
- Świętokrzyski Szlak Konny, kilkadziesiąt ośrodków jazdy konnej, skupionych głównie w gospodarstwach agroturystycznych oraz ośrodkach i klubach jeździeckich;
- kilka szlaków wodnych oraz 25 ośrodków, klubów i przedsiębiorstw organizujących spływy kajakowe i rejsy;
- 24 kryte pływalnie, 11 basenów hotelowych oraz 5 otwartych basenów, a także 1 „Aqua Park” (baseny tropikalne);
- 34 zorganizowane i częściowo zorganizowane kąpieliska oraz liczne „dzikie” kąpieliska;
- 9 lodowisk skupionych w 5 ośrodkach miejskich;
- 8 ośrodków narciarskich (kilkanaście tras zjazdowych z wyciągami), 2 trasy do uprawiania narciarstwa biegowego;
- 9 kręgielni;
- 9 ścianek wspinaczkowych (w tym jedna naturalna);
- 26 kortów tenisowych;
- lotniska w Masłowie i Pińczowie z centrum sportów lotniczych (Aerokluby) oraz 3 ośrodki paralotniarskie;
- 28 ośrodków „mocnych wrażeń” (motocross, offroad, karting, paintball, park linowy, itp.);
- infrastruktura uzupełniająca/paraturystyczna:
  - centrum wystawowo-kongresowe;
  - teatry;
  - filharmonia;
  - placówki muzealne;
  - ekspozycje;

- kina;
- inne.

Ciekawostką w Województwie Świętokrzyskim jest „Szlak Przygody”, największy obecnie sieciowy produkt turystyczny w Polsce. Głównym celem powstania „Szlaku Przygody” było zaprezentowanie zarówno turystom, jak i mieszkańcom województwa, walorów ziemi świętokrzyskiej. Obejmuje on ponad 1000 km wyznaczonych i oznakowanych tras pieszych, rowerowych i samochodowych oraz ponad 100 najciekawszych pod kątem poznawczym (krajoznawczym), kulturowym i przyrodniczym miejsc w województwie. Przesłaniem szlaku jest poznanie przyrody, kultury, kultury materialnej oraz wartości duchowych regionu.

Szlak podzielony został na siedem różnych tras tematycznych, zwanych „Krainami”, które można zwiedzać etapami, bądź zdecydować się tylko na te, które szczególnie nas interesują. Wśród tras tematycznych mamy szlaki po następujących Krainach:

- Legend — obejmuje Góry Świętokrzyskie, szczególnie okolice pasma Łysogór i Wąchocka;
- Natury — kraina położona w dolinach Pilicy i Czarnej;
- Kultur — rozległa kraina, sięgająca do najdalszych zakątków Ziemi Świętokrzyskiej;
- Trzech Rzek — kraina obejmuje okolice miasta Sandomierza;
- Talentów — nawiązuje ona do osób znanych, które zapisały się na trwałe w historii i kulturze;
- Czterech Żywiółów — w tej krainie łączą się żywioły, a zwiedza się ją nie tylko krajoznawczo, ale też faunistycznie, patrząc na zwierzęta, które ją zamieszkują;
- Sacrum i Profanum — ta kraina należy do Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej i pokazuje obiekty sakralne (np. kościoły), a także — miejsca, w których spotykają się ludzie na co dzień (np. rynki miasteczek).

W dniu 27 października 2019 r. Zarządzeniem Marszałka Województwa Świętokrzyskiego powołany został Zespół ds. opracowania koncepcji rozwoju i budowy dróg rowerowych w Województwie Świętokrzyskim, którego głównym celem jest zdiagnozowanie istniejącej i planowanej do realizacji infrastruktury rowerowej oraz przygotowanie koncepcji sieci tras rowerowych uwzględniającej: Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo, Wiślaną Trasę Rowerową, EuroVelo 11 oraz regionalne trasy rowerowe.

Kompleksowe zestawienie szlaków rowerowych w regionie świętokrzyskim przedstawia poniższa tabela, w której przedstawione zostały szlaki w podziale na ich istniejący stan oznakowania oraz zarządców:

- dobry, umożliwiający poruszanie się rowerzysty po szlaku bez mapy;

- dostateczny, gdzie występują miejscowe braki w oznakowaniu i wówczas może być konieczne skorzystanie z mapy;
- zły, poruszanie się po szlaku bez mapy jest niemożliwe, szlak nadaje się do całkowitego odnowienia ewentualnie do likwidacji.

Tabela 23. Zestawienie turystycznych szlaków rowerowych w województwie świętokrzyskim (stan na kwiecień 2020 r.).

Zestawienie turystycznych szlaków rowerowych w Województwie Świętokrzyskim									
Lp.	Podmiot zarządzający szlakami	Szlaki ogółem		Szlaki w stanie dobrym		Szlaki w stanie dostatecznym		Szlaki w stanie złym	
		Liczba szlaków	Długość szlaków (km)	Liczba szlaków	Długość szlaków (km)	Liczba szlaków	Długość szlaków (km)	Liczba szlaków	Długość szlaków (km)
1	PTTK Oddział Końskie *	3	227	2	109	3	118	0	0
2	PTTK Oddział Międzyszkolny w Starachowicach	9	415	5	282	2	108	2	25
3	Centrum Krajoznawczo-Historyczne im. prof. M. Radwana w Ostrowcu Świętokrzyskim	8	358,2	2	70	6	288,2	0	0
4	PTTK Oddział Miejski w Skarżysku-Kamiennej	2	106,5	0	0	0	0	2	106,5
5	PTTK Oddział w Sandomierzu	5	150,5	0	0	4	98	1	52,5
6	PTTK Oddział w Opatowie	3	98	1	30	0	0	2	68
7	Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego **	18	1363,3	0	0	0	0	18	1363,3
8	Powiat Kielecki	5	284	5	284	0	0	0	0
9	Powiat Pińczowski	3	181	1	102	0	0	2	79
10	Powiat Włoszczowski	2	77,5	0	0	0	0	2	77,5
11	Miasto Kielce	8	60,6	8	60,6	0	0	0	0
12	Miasto Skarżysko-Kamienna	1	30	0	0	0	0	1	30
13	Miasto i Gmina Chęciny	2	31	0	0	0	0	2	31
14	Miasto i Gmina Jędrzejów	1	23	1	23	0	0	0	0
15	Miasto i Gmina Łągów	2	20,3	0	0	0	0	2	20,3
16	Miasto i Gmina Morawica	1	50	0	0	1	50	0	0

17	Gmina Bieliny	2	51,3	0	0	2	51,3	0	0
18	Gmina Dwikozy	1	9	0	0	1	9	0	0
19	Gmina Masłów	3	29	2	16	0	0	1	13
20	Gmina Mirzec ***	5	25,19	5	25,19	0	0	0	0
21	Gmina Pierzchnica	1	8,2	0	0	0	0	1	8,2
22	Gmina Skarżysko Kościelne	2	34,5	2	34,5	0	0	0	0
23	Gmina Słupia	1	37,8	1	37,8	0	0	0	0
24	Gmina Sobków	1	18	0	0	1	18	0	0
25	Gmina Solec-Zdrój	8	197,6	7	158,7	0	0	1	38,9
26	Gmina Strawczyn	4	41,7	0	0	4	41,7	0	0
27	Gmina Zagnańsk	2	26,5	0	0	0	0	2	26,5
RAZEM		103	3954,69	42	1232,79	24	782,2	39	1939,7
28	LGD Krzemieny Krag ****	39	1000						

* Liczba szlaków jest niższa od wykazanej gdyż 2 szlaki, którymi opiekuje się PTTK Końskie to fragmenty szlaków ROT województwa.

** 2 niewielkie fragmenty szlaków o dl. 62 km: Miejsc Mocy i Architektury Obronnej odnawia PTTK Końskie i tam zostały ujęte km trasy.

*** Długość tylko w granicach gminy, pozostała część to Woj. Mazowieckie.

**** Sieć szlaków zlokalizowana na terenie woj. świętokrzyskiego i mazowieckiego obejmująca 39 szlaków rowerowych, po których poruszanie się umożliwia aplikacja mobilna „Krzemienny szlak”.

Źródło: „Koncepcja przebiegu tras rowerowych na terenie Województwa Świętokrzyskiego”. Województwo Świętokrzyskie, Zespół Rowerowy, Kielce 2021 r.

Baza noclegowa województwa świętokrzyskiego

Słabą stroną struktury bazy noclegowej jest to, że występują tu bardzo duże dysproporcje między drogimi obiektami hotelowymi, a tańszymi schroniskami, czy domami wycieczkowymi. W województwie świętokrzyskim najwięcej ogólnej liczby obiektów stanowią hotele oraz motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe. Najmniej jest natomiast, ogólnodostępnych zespołów domków turystycznych i kempingów, nie występują w ogóle pola biwakowe, ośrodki kolonijne oraz ośrodki wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego (czyli głównie obiektów z kategorii sezonowych). Należy podkreślić, iż dane uzyskane z Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Kielcach nie zawierają wyczerpujących informacji o gospodarstwach agroturystycznych, których liczba w regionie jest znacząca. Wg danych Świętokrzyskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach na obszarze województwa świętokrzyskiego znajduje się 255 gospodarstw agroturystycznych. Poza tym w województwie funkcjonuje 19 „Zagród edukacyjnych”. Jest to nowa forma edukacyjno-turystyczna oparta o zasoby gospodarstwa rolnego specjalizującego się w produkcji roślinnej lub zwierzęcej. Gospodarstwa te zlokalizowane są w 7 powiatach: buskim (2), jędrzejowskim (1), kieleckim (12), opatowskim (1), ostrowieckim (1), starachowickim (1) i staszowskim (1).

Mankamentem istniejącej bazy noclegowej w województwie świętokrzyskim jest stosunkowo niski standard oraz nierównomierne jej rozmieszczenie. Biorąc pod uwagę, rozmieszczenie obiektów noclegowych w powiatach, to największą ich liczbą dysponuje powiat kielecki wraz z miastem Kielce,

na kolejnych miejscach znalazły się powiaty: buski i konecki. Natomiast najmniejsze zasoby noclegowe posiadają powiaty kazimierski, włoszczowski i pińczowski.

Szczegółowe dane dotyczące obiektów noclegowych i ich wykorzystania przedstawiają poniższe tabele (Uwaga: wszystkie dane w tabelach podawane są na koniec lipca każdego roku).

Tabela 24. Obiekty noclegowe ogółem w Polsce w latach 2017–2020.

Lp.	Jednostka terytorialna	Obiekty noclegowe ogółem w liczbach bezwzględnych (w latach)				Miejsca noclegowe ogółem w liczbach bezwzględnych (w latach)			
		2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	POLSKA	10681	11076	11251	10291	773957	798723	825522	775282
1	Dolnośląskie	951	1046	1031	1012	67861	69980	70955	72263
2	Kujawsko-pomorskie	406	414	407	374	32322	32259	31876	30054
3	Lubelskie	445	472	478	429	25981	26580	27953	25207
4	Lubuskie	290	300	302	281	18159	18512	19818	18038
5	Łódzkie	337	340	329	277	22210	23369	24153	21821
6	Małopolskie	1532	1510	1546	1362	99430	101065	104921	95474
7	Mazowieckie	554	614	626	561	56704	62745	64402	60075
8	Opolskie	168	173	165	138	9967	11138	9769	7699
9	Podkarpackie	582	642	652	609	32968	34743	35705	31723
10	Podlaskie	259	281	286	270	14022	14636	15035	14525
11	Pomorskie	1629	1637	1658	1555	114369	115901	119521	115673
12	Śląskie	645	671	699	620	47170	49096	51639	46964
13	Świętokrzyskie	248	251	251	235	16631	17778	18447	16841
14	Warmińsko-mazurskie	499	507	541	490	40805	40813	42998	40026
15	Wielkopolskie	687	665	676	594	42773	42014	42916	37751
16	Zachodniopomorskie	1449	1553	1604	1484	132585	138094	145414	141148

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych US Kielce, BDL.

Tabela 25. Obiekty i miejsca noclegowe powiatami w latach 2017–2020.

Lp.	Jednostka terytorialna	Obiekty ogółem (w liczbach bezwzględnych)				Miejsca noclegowe ogółem (w liczbach bezwzględnych)			
		2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	ŚWIĘTOKRZYSKIE	248	251	251	235	16 631	17 778	18 447	16 841
1	Powiat buski	33	35	36	35	3 005	3 264	3 355	3 489
2	Powiat jędrzejowski	10	11	10	9	646	690	709	683
3	Powiat kazimierski	3	3	2	1	98	98	67	45
4	Powiat kielecki	72	74	74	65	4044	4170	4294	3375
5	Powiat konecki	19	20	20	22	1077	1148	1258	1308
6	Powiat opatowski	7	6	7	7	274	188	271	269
7	Powiat ostrowiecki	12	12	10	10	907	809	715	711

8	Powiat pińczowski	5	5	5	5	235	247	248	248
9	Powiat sandomierski	17	18	19	17	898	956	969	909
10	Powiat skarżyski	11	11	10	9	765	844	820	795
11	Powiat starachowicki	6	7	6	5	646	682	665	558
12	Powiat staszowski	7	7	9	8	546	551	614	603
13	Powiat włoszczowski	5	5	5	4	281	277	265	147
14	Powiat m. Kielce	41	37	38	38	3209	3854	4197	3701

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US Kielce, BDL.

Tabela 26. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych powiatami w latach 2017–2020.

Lp.	Jednostka terytorialna	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych			
		2017 [%]	2018 [%]	2019 [%]	2020 [%]
	ŚWIĘTOKRZYSKIE	32,9	33,7	33,7	21,9
1	Powiat buski	68,1	68,6	68,8	44,4
2	Powiat jędrzejowski	14,8	14,8	16,7	11,1
3	Powiat kazimierski	16,8	10,6	0,0	0,0
4	Powiat kielecki	18,3	21,7	21,8	14,9
5	Powiat konecki	27,3	25,7	25,9	21,4
6	Powiat opatowski	17,2	26,0	27,2	16,4
7	Powiat ostrowiecki	21,8	21,9	22,6	12,5
8	Powiat pińczowski	12,7	16,9	16,9	11,2
9	Powiat sandomierski	29,5	29,6	29,2	22,1
10	Powiat skarżyski	17,9	28,4	24,9	14,7
11	Powiat starachowicki	37,2	36,2	41,2	25,9
12	Powiat staszowski	19,1	18,2	20,9	12,7
13	Powiat włoszczowski	15,1	13,9	15,8	12,6
14	Powiat m. Kielce	30,9	27,6	25,6	17,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US Kielce, BDL.

Tabela 27. Turyści zagraniczni w obiektach noclegowych w województwie świętokrzyskim.

Lp.	Jednostka terytorialna	Turyści zagraniczni (nierezydenci)				Udzielone noclegi turystom zagranicznym (nierezydentom)			
		Ogółem (w liczbach bezwzględnych)				Ogółem (w liczbach bezwzględnych)			
		2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	ŚWIĘTOKRZYSKIE	34716	36984	43100	14252	81883	105595	121204	46952
1	Powiat buski	1953	2004	2296	556	12114	13026	13296	3080
2	Powiat jędrzejowski	329	432	506	126	738	1 329	1 919	326
3	Powiat kazimierski	208	55	116	27	326	80	255	38
4	Powiat kielecki	4605	4842	5646	1791	10824	21974	18236	5411
5	Powiat konecki	377	310	415	200	735	747	1 601	2805
6	Powiat opatowski	485	371	659	267	844	704	1 568	578

7	Powiat ostrowiecki	1493	1633	1129	568	2829	3633	2424	1468
8	Powiat pińczowski	137	176	140	28	157	356	212	195
9	Powiat sandomierski	4977	5540	4401	1570	8808	9000	7425	2855
10	Powiat skarżyski	1486	1720	2141	738	2976	3678	5349	1258
11	Powiat starachowicki	1369	3205	4480	975	3453	8975	13418	3363
12	Powiat staszowski	435	628	841	274	1001	1658	2275	792
13	Powiat włoszczowski	340	269	427	208	977	693	999	490
14	Powiat m. Kielce	16522	15799	19903	6924	36101	39742	52227	24293

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US Kielce, BDL.

Tabela 28. Obiekty noclegowe w latach 2017–2020.

Rodzaje obiektów	Obiekty noclegowe						
	Liczby bezwzględne		Wzrost/spadek liczby obiektów	Liczby bezwzględne	Wzrost/spadek liczby obiektów	Liczby bezwzględne	Wzrost/spadek liczby obiektów
	2017	2018	2017=100	2019	2018=100	2020	2019=100
Ogółem	248	251	101,2	251	100,0	235	93,6
Obiekty hotelowe	140	137	97,9	137	100,0	129	94,2
Hotele	101	98	97,0	100	102,0	97	97,0
Motele	10	9	90,0	9	100,0	7	77,8
Pensjonaty	16	18	112,5	17	94,4	14	82,4
Inne obiekty hotelowe	13	12	92,3	11	91,7	11	100,0
Pozostałe obiekty	108	114	105,6	114	100,0	106	93,0
Schroniska młodzieżowe ^a	14	13	92,9	14	107,7	14	100,0
Ośrodki wczasowe	10	10	100,0	9	90,0	10	111,1
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	9	7	77,8	7	100,0	8	114,3
Zespoły domków turystycznych	6	7	116,7	7	100,0	8	114,3
Kempingi	4	4	100,0	4	100,0	3	75,0
Hostele	–	3	–	3	100,0	–	–
Zakłady uzdrowiskowe	8	8	100,0	8	100,0	8	100,0
Pokoje gościnne/kwatery prywatne	19	18	94,7	18	100,0	18	100,0
Kwatery agroturystyczne	28	29	103,6	27	93,1	24	100,0
Pozostałe obiekty niesklasyfikowane ^b	10	15	180,0	20	113,3	13	65,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US Kielce, BDL.

Tabela 29. Miejsca noclegowe w latach 2017–2020.

Rodzaje obiektów	Miejsca noclegowe						
	Liczby bezwzględne		Wzrost/spadek liczby miejsc noclegowych	Liczby bezwzględne	Wzrost/spadek liczby miejsc noclegowych	Liczby bezwzględne	Wzrost/spadek liczby miejsc noclegowych
	2017	2018	2017=100	2019	2018=100	2020	2019=100
Ogółem	16631	17778	106,9	18447	103,8	16841	91,3
Obiekty hotelowe	8525	8889	104,3	9614	108,2	9288	96,6
Hotele	7336	7674	104,6	8468	110,3	8264	97,6
Motele	244	210	86,1	215	102,4	157	73,0
Pensjonaty	501	565	112,8	511	90,4	448	87,7
Inne obiekty hotelowe	444	440	99,1	420	95,5	419	99,8
Pozostałe obiekty	8106	8889	109,7	8833	99,4	7553	85,5
Schroniska młodzieżowe ^a	895	857	95,8	2317	270,4	876	37,8
Ośrodki wczasowe	1156	1180	102,1	1183	100,3	1215	102,7
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	744	634	85,2	634	100,0	652	102,8
Zespoły domków turystycznych	284	336	118,3	352	104,8	353	100,3
Kempingi	746	971	130,2	971	100,0	371	38,2
Hostele	–	48	–	48	100,0	–	–
Zakłady uzdrowiskowe	1601	1595	99,6	48	101,2	1649	102,2
Pokoje gościnne/kwatery prywatne	398	408	102,5	1614	100,2	429	104,9
Kwatery agroturystyczne	432	469	108,6	409	95,1	391	87,7
Pozostałe obiekty niesklasyfikowane ^b	1850	2439	131,8	446	94,9	1617	69,8

^a Łącznie ze szkolnymi schroniskami młodzieżowymi.

^b W 2018 r. z domami wycieczkowymi. Pozostałe obiekty niesklasyfikowane to obiekty, które w czasie niepełnego wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem w całości lub w części, pełnią funkcję obiektu noclegowego dla turystów. Są to m.in. internaty, domy studenckie, ośrodki rekreacyjno-sportowe itp.

Uwaga: W opracowaniu pt. „Turystyka w województwie świętokrzyskim w 2019 r.”, obejmującego lata 2018–2019 „Hostele” były ujęte jako osobna kategoria obiektów noclegowych. W pozostałych opracowaniach zostały zaliczone do kategorii „Pozostałe obiekty niesklasyfikowane”.

Opracowanie własne na podstawie: „Turystyka w województwie świętokrzyskim w latach 2018, 2019, 2020”. US Kielce.

Tabela 30. Kategoryzacja obiektów noclegowych w województwie świętokrzyskim i mieście Kielce.

Rodzaj i kategoria obiektu	Województwo Świętokrzyskie (lata)				Miasto Kielce (lata)			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
hotel 5*	1	1	1	1	0	0	0	0
hotel 4*	11	11	13	13	5	5	6	6
hotel 3*	42	43	43	42	10	9	8	9
hotel 2*	39	37	37	35	9	8	8	8
hotel 1*	5	5	5	5	0	0	1	1
W trakcie kategoryzacji	3	1	1	1	0	0	0	0
motel 5*	1	1	0	0	0	0	0	0
motel 4*	0	0	0	0	0	0	0	0
motel 3*	1	0	0	0	0	0	0	0

motel 2*	4	4	5	4	0	0	0	0
motel 1*	4	4	4	3	0	0	0	0
W trakcie kategoryzacji	0	0	0	0	0	0	0	0
pensjonat 5*	0	0	0	0	0	0	0	0
pensjonat 4*	2	2	2	1	0	0	0	0
pensjonat 3*	11	12	12	10	1	1	1	1
pensjonat 2*	1	1	1	1	0	0	0	0
pensjonat 1*	1	1	0	0	0	0	0	0
W trakcie kategoryzacji	1	2	2	2	0	0	0	0

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych US Kielce, BDL.

Tabela 31. Stopień wykorzystania obiektów noclegowych w województwie w latach 2017–2020.

Jednostka terytorialna	Obiekty noclegowe ogółem			
	2017 [%]	2018 [%]	2019 [%]	2020 [%]
ŚWIĘTOKRZYSKIE	32,9	33,7	33,7	21,9

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych US Kielce, BDL.

Tabela 32. Korzystający z miejsc noclegowych w latach 2017–2020.

Rodzaje obiektów	Korzystający z noclegów						
	Liczby bezwzględne		Wzrost/spadek liczby korzystających	Liczby bezwzględne	Wzrost/spadek liczby korzystających	Liczby bezwzględne	Wzrost/spadek liczby korzystających
	2017	2018	2017=100	2019	2018=100	2020	2019=100
Ogółem	580281	624099	107,6	656343	105,2	335217	51,1
Obiekty hotelowe	470257	500163	106,4	528040	105,6	273983	51,9
Hotele	423219	451204	106,6	480138	106,4	251412	52,4
Motele	14828	13280	89,6	9827	74,0	3437	35,0
Pensjonaty	14675	17946	122,3	22018	122,7	8284	37,6
Inne obiekty hotelowe	17535	17733	101,1	16057	90,5	10850	67,6
Pozostałe obiekty	110024	123936	112,6	128303	103,5	61234	47,7
Schroniska młodzieżowe ^a	17805	17718	99,5	17625	99,5	5836	33,1
Ośrodki wczasowe	20030	22425	112,0	23817	106,2	11946	50,2
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	13947	12167	87,2	11003	90,4	4172	37,9
Zespoły domków turystycznych	2279	2505	109,9	2149	85,8	2064	96,0
Kempingi	5056	6264	123,9	6962	111,1	7732	111,1
Hostele	–	3783	–	1902	50,3	–	–
Zakłady uzdrowiskowe	35122	36025	102,6	36427	101,1	16691	45,8

Pokoje gościnne/ kwatery prywatne	6318	11130	176,2	12823	115,2	4843	37,8
Kwatery agroturystyczne	4206	5324	126,6	7115	133,6	3066	43,1
Pozostałe obiekty niesklasyfikowane ^b	5261	10378	197,3	10382	100,0	4884	47,0

Rodzaje obiektów	Korzystający z noclegów (w liczbach bezwzględnych)							
	Turyści ogółem				Turyści zagraniczni			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	W liczbach bezwzględnych							
Ogółem	580281	624099	656343	335217	34716	36984	43100	14252

^a Łącznie ze szkolnymi schroniskami młodzieżowymi.

^b W 2018 r. z domami wycieczkowymi. Pozostałe obiekty niesklasyfikowane to obiekty, które w czasie niepełnego wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem w całości lub w części, pełnią funkcję obiektu noclegowego dla turystów. Są to m.in. internaty, domy studenckie, ośrodki rekreacyjno-sportowe itp.

Uwaga: W opracowaniu pt. „Turystyka w województwie świętokrzyskim w 2019 r.”, obejmującego lata 2018–2019 „Hostele” były ujęte jako osobna kategoria obiektów noclegowych. W pozostałych opracowaniach zostały zaliczone do kategorii „Pozostałe obiekty niesklasyfikowane”.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Turystyka w województwie świętokrzyskim w latach 2018, 2019, 2020”. Urząd Statystyczny Kielce.

Tabela 33. Udzielone noclegi w obiektach noclegowych w latach 2017–2020.

Rodzaje obiektów	Udzielone noclegi						
	Liczby bezwzględne		Wzrost/spadek liczby korzystających	Liczby bezwzględne	Wzrost/spadek liczby korzystających	Liczby bezwzględne	Wzrost/spadek liczby korzystających
	2017	2018	2017=100	2019	2018=100	2020	2019=100
Ogółem	1674397	1796855	107,3	1940127	108,0	1041460	53,7
Obiekty hotelowe	920727	990280	107,6	1017345	102,7	627913	56,9
Hotele	835835	904230	108,2	1017345	112,5	577474	56,8
Motele	17263	14989	86,8	11514	76,8	5921	51,4
Pensjonaty	37437	42 393	113,2	48298	113,9	23149	47,9
Inne obiekty hotelowe	30192	28668	95,0	27205	94,9	21369	78,5
Pozostałe obiekty	753670	806575	107,0	835765	103,6	413547	49,5
Schroniska młodzieżowe ^a	42071	43314	103,0	45001	103,9	16442	36,5
Ośrodki wczasowe	84137	87525	104,0	93527	106,9	51846	55,4
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	35905	29313	81,6	31618	107,9	11312	35,8
Zespoły domków turystycznych	10421	21747	208,7	20114	92,5	10609	52,7
Kempingi	8556	10686	124,9	11409	106,8	12949	113,5
Hostele	–	5466	–	10944	200,2	–	–
Zakłady uzdrowiskowe	35122	36025	102,6	539084	102,6	256311	47,5

Pokoje gościnne/ kwatery prywatne	6318	11130	176,2	29244	105,9	15769	53,9
Kwatery agroturystyczne	4206	5324	126,6	19843	114,6	12126	61,1
Pozostałe obiekty niesklasyfikowane ^b	5261	10378	197,3	34981	80,1	26183	57,0

Rodzaje obiektów	Udzielone noclegi (w liczbach bezwzględnych)							
	Turyści ogółem				Turyści zagraniczni			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	W liczbach bezwzględnych							
Ogółem	1674397	1796855	1940127	1041460	81883	105595	121204	46952

^a Łącznie ze szkolnymi schroniskami młodzieżowymi.

^b W 2018 r. z domami wycieczkowymi. Pozostałe obiekty niesklasyfikowane to obiekty, które w czasie niepełnego wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem w całości lub w części, pełnią funkcję obiektu noclegowego dla turystów. Są to m.in. internaty, domy studenckie, ośrodki rekreacyjno-sportowe itp.

Uwaga: W opracowaniu pt. „Turystyka w województwie świętokrzyskim w 2019 r.”, obejmującego lata 2018–2019 „Hostele” były ujęte jako osobna kategoria obiektów noclegowych. W pozostałych opracowaniach zostały zaliczone do kategorii „Pozostałe obiekty niesklasyfikowane”.

Opracowanie własne na podstawie: „Turystyka w województwie świętokrzyskim w latach 2018, 2019, 2020”. US Kielce.

Województwo Świętokrzyskie na tle kraju pod względem liczby turystycznych obiektów noclegowych oraz miejsc noclegowych nie wypada zbyt dobrze. W latach 2017–2020 wśród województw, świętokrzyskie wypadało odpowiednio na 15 i 14 miejscu, co w porównaniu do zasobu krajowej bazy noclegowej stanowiło 2,3% (obiektów) i 2,2% (miejsc noclegowych).

Wg stanu na koniec lipca w omawianym okresie na terenie województwa działało, w: 2017 roku — 248 obiektów, 2018 r. — 251, 2019 r. — 251 i 2020 r. — 235, które oferowały odpowiednio 16 631, 17 778, 18 447 i 16 841 miejsc noclegowych. Należy tu zaznaczyć, że zdecydowana większość funkcjonujących obiektów noclegowych, to obiekty całoroczne (w poszczególnych latach liczba ta wahała się między 84% a 90% wszystkich obiektów).

Podstawową miarą efektywności w sferze usług noclegowych jest liczba korzystających z noclegów oraz liczba udzielonych noclegów. W ciągu 4 lat, w omawianym okresie z ofert obiektów noclegowych skorzystało turystów: 2017 r. — 580 281 (w tym turystów zagranicznych 34 716), 2018 roku — 624 099 (36 984), 2019 r. — 65 6343 (43 100) oraz w 2020 r. — 335 217 (14 252). Liczba korzystających z noclegów przekłada się następująco na udzielone noclegi. I tak, w poszczególnych latach sytuacja wyglądała następująco: 2017 r. — 1 674 397 (81 883 turyści zagraniczni), 2018 r. — 1 796 855 (105 595), 2019 r. — 1 940 127 (121 204) i 2020 r. — 1 041 460 (46 952). Największym zainteresowaniem cieszyły się hotele, które udzieliły najwięcej noclegów i były to głównie obiekty *** i **** (3/4 turystów wybrało obiekty tych klas). W latach 2017–2020 średni czas pobytu turysty w turystycznych obiektach noclegowych (ogółem) w województwie wynosił 2,9–3,1 noclegu. Najwięcej noclegów udzielano w okresie wiosenno-letnim w miesiącach od maja do sierpnia.

Jak można zauważyć we wszystkich liczbach i wskaźnikach w 2020 roku zauważamy drastyczny spadek, co związane jest z pandemią COVID-19.

Baza gastronomiczna

Turystyczna baza gastronomiczna oparta jest o lokale znajdujące się w miastach i miejscowościach o charakterze turystycznym. W jej skład wchodzi różnego rodzaju zakłady gastronomiczne, począwszy od restauracji, a kończąc na różnych stołówkach i punktach szybkiej obsługi. W województwie świętokrzyskim działają także zakłady typu „Fast Food” międzynarodowych sieci szybkiej obsługi (McDonald’s, KFC, itp.). Rozpowszechniły się także w znacznym stopniu pizzerie i restauracje azjatyckie, hinduskie i in., które wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu wprowadziły sprzedaż „na telefon” i dowożenie wybranych produktów na miejsce. Coraz więcej powstaje przydrożnych barów, punktów gastronomicznych oraz niewielkich zajazdów i restauracji. Niejednokrotnie są częścią składową stacji benzynowych dużych koncernów naftowych. Mankamentem jest brak placówek gastronomicznych serwujących regionalne, czy też lokalne potrawy, będące elementem kulturowym województwa, wzbogacającym doznania turystów z pobytu w regionie świętokrzyskim.

Atrakcyjność bazy noclegowej podnoszą placówki gastronomiczne zlokalizowane w turystycznych obiektach noclegowych. Według danych statystycznych na koniec lipca w latach 2017–2020, dominowały restauracje oraz bary i kawiarnie zlokalizowane w hotelach (liczby oscylowały odpowiednio między 57–66% i 27–30% ogółu). Kolejną grupą placówek gastronomicznych są stołówki, mieszczące się przede wszystkim w zakładach uzdrowiskowych i obiektach wakacyjnych (np.: ośrodki wczasowe, szkolne schroniska młodzieżowe). We wszystkich latach stanowiły one ok. 13% wszystkich placówek gastronomicznych. Ostatnią, najmniej liczną grupę, stanowią punkty gastronomiczne, których liczba wahała się między 2,5–4,3%.

Szczegółowe dane w latach 2017–2020, dotyczące placówek gastronomicznych w obiektach turystycznych przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 34. Placówki gastronomiczne w obiektach noclegowych turystyki według rodzajów obiektów

Rodzaje obiektów	Ogółem	Restauracje	Bary (w tym kawiarnie)	Stołówki	Punkty gastronomiczne
Ogółem					
2017	204	112	58	26	8
2018	199	114	54	26	5
Hotele	127	83	39	2	3
Motele	7	5	2	–	–
Pensjonaty	16	10	4	2	–

Inne obiekty hotelowe	11	9	2	–	–
Szkolne schroniska młodzieżowe	4	–	–	4	–
Ośrodki wczasowe	6	1	–	5	–
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	3	3	–	–	–
Zespół domków turystycznych	2	–	1	–	1
Zakłady uzdrowiskowe	16	2	5	8	1
Pokoje gościnne/kwatery prywatne	2	1	–	1	–
Kwatery agroturystyczne	1	–	–	1	–
Pozostałe turystyczne obiekty noclegowe	4	–	1	3	–

Rodzaje obiektów	Ogółem	Restauracje	Bary (w tym kawiarnie)	Stolówki	Punkty gastronomiczne	
Ogółem	2018	199	114	54	26	5
	2019	202	111	58	26	7
Hotele	134	84	41	5	4	
Motele	6	3	3	–	–	
Pensjonaty	14	9	3	2	–	
Inne obiekty hotelowe	11	8	3	–	–	
Szkolne schroniska młodzieżowe	3	–	–	3	–	
Ośrodki wczasowe	6	1	–	5	–	
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	5	3	2	–	–	
Zespół domków turystycznych	1	–	–	–	1	
Zakłady uzdrowiskowe	16	2	5	8	1	
Pokoje gościnne/kwatery prywatne	1	1	–	–	–	
Kwatery agroturystyczne	1	–	–	1	–	
Pozostałe turystyczne obiekty noclegowe	4	–	1	2	1	

Rodzaje obiektów	Ogółem	Restauracje	Bary (w tym kawiarnie)	Stolówki	Punkty gastronomiczne	
Ogółem	2019	202	111	58	26	7
	2020	184	101	51	24	8
Hotele	117	79	35	1	2	
Motele	5	3	2	–	–	
Pensjonaty	10	5	3	2	–	
Inne obiekty hotelowe	9	8	1	–	–	
Szkolne schroniska młodzieżowe	2	–	–	2	–	
Ośrodki wczasowe	9	1	1	5	2	
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	8	3	3	2	–	

Zespół domków turystycznych	1	–	–	–	1
Zakłady uzdrowiskowe	17	2	5	8	2
Pokoje gościnne/kwatery prywatne	–	–	–	–	–
Kwatery agroturystyczne	2	–	–	2	–
Pozostałe turystyczne obiekty noclegowe	4	–	1	2	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Turystyka w województwie świętokrzyskim w 2018, 2019 i 2020 r.”. US Kielce.

Tabela 35. Placówki gastronomiczne w obiektach noclegowych turystyki według rodzajów obiektów

Placówki gastronomiczne w obiektach noclegowych ogółem w latach	Ogółem	Restauracje	Bary (w tym kawiarnie)	Stołówki	Punkty gastronomiczne
2017	204	112	58	26	8
2018	199	114	54	26	5
2019	202	111	58	26	7
2020	184	101	51	24	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US Kielce.

Główne obszary turystyczne

Rozwój funkcji turystycznej województwa świętokrzyskiego wymaga ciągłego podnoszenia konkurencyjności produktu turystycznego regionu, którego miernikami są: atrakcje przyrodnicze i kulturowe, infrastruktura turystyczna, dostępność produktu, wizerunek regionu oraz cena za usługę, produkt, ofertę.

Województwo świętokrzyskie to obszar posiadający liczne i zróżnicowane walory turystyczne — przyrodnicze, krajobrazowe, kulturowe oraz historyczne — są one jednak nierównomiernie rozmieszczone, zarówno ze względu na typ jak i potencjał. Dlatego też zachodzi potrzeba wewnętrznej rejonizacji, tak aby obszary o podobnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych, mogły wspólnie prowadzić, kreować i promować odpowiedni produkt turystyczny.

Na podstawie inwentaryzacji walorów oraz infrastruktury turystycznej wyznaczono 5 rejonów turystyczno-rekreacyjnych: *Rejon Gór Świętokrzyskich*, *Rejon Konecki*, *Rejon dolnej Nidy*, *Rejon Czarnej Staszowskiej* i *Rejon Doliny Kamiennej* oraz 2 potencjalne: *Rejon Włoszczowski* i *Rejon Nadwiślański*.

Oprócz wyżej wymienionych rejonów turystyczno-rekreacyjnych oraz znajdujących się w nich centrów i ośrodków turystyczno-rekreacyjnych należy również wymienić inne ośrodki i miejsca, nie mniej ważne na mapie turystycznej województwa świętokrzyskiego, związane z różnymi rodzajami turystyki, np.:

- uzdrowiskowa — Busko-Zdrój, Solec-Zdrój, Czarniecka Góra;

- związana z historią regionu — Połaniec, Radoszyce, Konary, Czarkowy, „Wykus”, Michniów, Szydłów, Raków;
- związana ze sławnymi ludźmi — Oksa, Nagłowice, Ciekoty, Oblęgorek, Wiślica, Wodzisław, Suchedniów, Czarnca;
- industrialna — Krzemionki k. Ostrowca Św., Nietulisko Duże, Nowa Słupia, Rudki, Ćmielów, Samsonów, Bobrza, Maleniec;
- kultura ludowa i działalność kulturalna — Tokarnia, Pacanów, Chałupki, Jędrzejów, Kuźnice, Ujazd, Sobków, Kurozwęki;
- pielgrzymkowa — Święty Krzyż, Kałków-Godów, Sulisławice, Piotrkowice, Piekoszków.

4.16.3. Główne problemy i zagrożenia

- permanentne zabudowywanie i przeznaczanie na cele komercyjne terenów na obszarach intensywnego rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej (ochrona tej przestrzeni przed zagospodarowaniem obniżającym atrakcyjność turystyczną);
- zalesianie górskich otwarć widokowych;
- brak współpracy międzygminnej, w rejonach turystycznych, w planowaniu i rozwoju turystyki i rekreacji;
- niedostateczne wiązanie udostępniania turystycznego walorów środowiskowych, krajobrazowych i kulturowych z rozbudową infrastruktury turystycznej i retencji wodnej;
- nierównomierne rozmieszczenie bazy noclegowej, obiektów gastronomicznych oraz podstawowej infrastruktury turystycznej;
- dysproporcje między drogimi hotelami, a tańszymi obiektami noclegowymi;
- niedobory taniej bazy noclegowej (brak zorganizowanych pól biwakowych, ośrodków wypoczynku sobotnio-niedzielnego oraz ośrodków kolonijnych);
- niedostateczne dopasowanie struktury bazy noclegowej do specyfiki poszczególnych rejonów;
- zdekapitalizowane oznakowanie i urządzenie szlaków;
- niedostatek wieżowych punktów widokowych;
- brak sieci zintegrowanych punktów obsługi i informacji turystycznej;
- skąpa ilość dojazdowych mikrobusów, wymuszone rozkładem jazdy wczesne powroty z tras turystycznych.

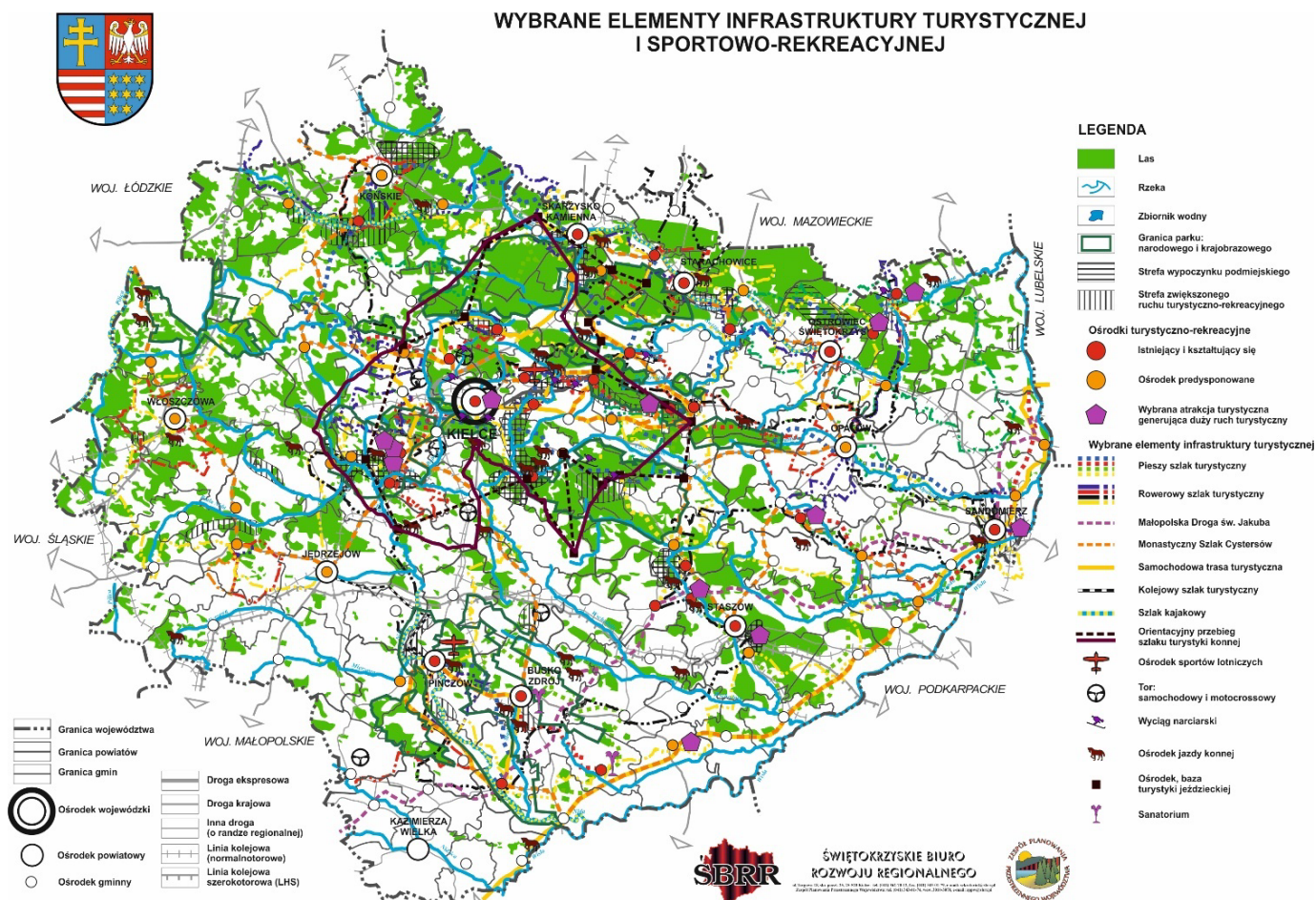

4.16.4. Wnioski do zmiany Planu województwa

Obecnie województwo nie wnosi zbyt dużego wkładu w grupę produktów lansowanych przez menedżerów marek turystyki polskiej. Dlatego też niezbędne jest przygotowanie konkurencyjnych produktów turystycznych, które mogłyby samodzielnie lub jako składowa produktów ponadregionalnych, wejść w skład grupy markowych produktów turystyki polskiej. Turystyka winna stać się wiodącym czynnikiem aktywizacji wielu gmin i miast regionu. Istotne znaczenie będzie mieć wykreowanie nowego wizerunku województwa, jako regionu niedrogiego, wielofunkcyjnego i urozmaiconego produktu turystycznego.

W związku z możliwością pozyskania funduszy z różnych programów krajowych i wojewódzkich zauważa się zwiększoną ilość inwestycji z zakresu turystyki, sportu i rekreacji w gminach. Są to szlaki piesze i rowerowe, hale sportowe, boiska i kryte pływalnie. Stosunkowo duża liczba realizacji tras i ścieżek turystycznych o zróżnicowanym standardzie i znaczeniu dla turystyki wojewódzkiej, jak również innej infrastruktury turystyczno-sportowej wskazuje, na konieczność koncentracji działań na obszarach i w pasmach o największym potencjale rozwoju tej funkcji, łączących główne centra i ośrodki turystyczne. W związku z tym proponuje się dodatkowo wskazać w Planie województwa główne korytarze turystyczne, które docelowo powinny osiągnąć najwyższe standardy zagospodarowania umożliwiające obsługę zwiększonych potoków ruchu turystycznego.

Mapa 42. Wybrane elementy infrastruktury turystycznej i sportowo-rekreacyjnej.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.

4.17. ROLNICTWO

4.17.1. Ocena dotychczasowego rozwoju funkcji rolniczej

Analizując obecną sytuację gospodarczą na obszarze województwa widoczny jest nadal postępujący ubytek terenów rolnych. Według danych Urzędu Statystycznego w Kielcach w 2019 roku użytki rolne zajmowały 467,0 tys. ha, tj. 39,9% powierzchni województwa i w porównaniu do 2017 roku zmniejszyły się o 19,2 tys. ha, tj. o 3,9%. Głównym kierunkiem wyłączenia gruntów rolnych było przeznaczenie terenów pod zabudowę mieszkaniową oraz pod przemysł.

Systematycznie maleje pozycja rolnictwa w gospodarce regionu, jak również znaczenie tej funkcji w strukturze dochodów ludności wiejskiej. Według danych GUS udział rolnictwa w generowaniu wartości dodanej brutto w 2018 r. w województwie wynosił 4,3% i był o 0,7% niższy w porównaniu z 2017 rokiem. Wśród wszystkich pracujących w województwie w 2019 roku 30,7% osób pracowało w rolnictwie i w porównaniu do 2017 r. udział ten zmniejszył się o 0,4%.

W województwie świętokrzyskim ostatnie lata przyniosły stopniowe obniżenie się liczby ludności. Pogłębił się proces demograficznego starzenia się społeczeństwa poprzez dalszy spadek ludzi młodych. Widoczny jest również wzrost liczby utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania oraz zjawisko destabilizujące tradycyjną strukturę obszarów wiejskich.

Według wstępnych wyników Powszechnego Spisu Rolnego, w 2020 r. utrzymała się notowana od wielu lat tendencja spadku liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym powolnym wzroście ich średniej powierzchni. Nadal ważnym problemem jest utrzymująca się, niekorzystna struktura obszarowa gospodarstw indywidualnych. Według danych z Urzędu Statystycznego w Kielcach największy udział stanowią gospodarstwa o powierzchni w granicach 2÷5 ha użytków rolnych. Gospodarstwa te nie są w stanie osiągnąć poziomu produkcji towarowej oraz uzbrojenia technicznego umożliwiającego konkurencję na rynku krajowym i europejskim. Ze względu na brak opłacalności produkcji rolniczej i perspektyw rozwoju tej produkcji na słabszych jakościowo gruntach pojawia się niechęć producentów rolnych do szerszego działania.

Rozproszona struktura gospodarstw rolnych spowodowała, że na wielu obszarach nastąpiła marginalizacja rolnictwa, a nawet zanik działalności rolniczej. Skutkuje to naturalną sukcesją terenów rolnych i pogłębianiem się ryzyka degradacji cennych przyrodniczo ekosystemów występujących na terenach otwartych w sąsiedztwie upraw polowych. Problem ten generuje zbyt mała skala i skuteczność stosowanych obecnie narzędzi konsolidacji gospodarstw o niskim potencjale ekonomicznym, a także działań rolno-środowiskowo-klimatycznych służących poprawie towarowości gospodarstw na terenach o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Instrumenty te nie są dostosowane do potrzeb rozdrobnionej gospodarki rolnej i posiadają wyłącznie charakter socjalny.

Według danych GUS (PSR z 2020 r.) odsetek gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, utrzymujących się głównie z rolnictwa, zmalał na przestrzeni lat 2010–2020. O ile w 2010 roku rolnictwo stanowiło główne źródło utrzymania, czyli źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem, dla 29,6% gospodarstw, to w 2020 r. udział ten wyniósł jedynie 25,0% (w całej Polsce odnotowano spadek z 33,8% do 30,4%).

Głównym źródłem utrzymania gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego była najczęściej praca najemna. W 2020 roku stanowiła ona ponad połowę dochodów dla 36,5% gospodarstw, przy czym odsetek ten wyraźnie się zwiększył (w 2010 r. wynosił 27,9%). Znacznie zwiększył się również udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego utrzymujących się głównie z emerytury i renty (z 9,5% do 18,0%). W stosunku do 2010 roku zmalał natomiast odsetek gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność

pozarolnicza (z 9,5% do 6,8%) oraz inne niezarobkowe źródła utrzymania (poza emeryturą i rentą) z 4,1% do 2,4%.

Występująca tradycyjna struktura zabudowy obszarów wiejskich, również utrudnia lokalizację działalności gospodarczej, zwłaszcza o charakterze uciążliwym dla otoczenia. Nie sprzyja temu też niepełne uzbrojenie komunalne (brak zbiorczych systemów kanalizacji i zasilania gazem oraz przestarzała sieć energetyczna). Pod względem natężenia działalności pozarolniczej najkorzystniej wypadają obszary wokół większych miast. Znacznie słabiej peryferyjne obszary wiejskie położone w oddaleniu od rynków pracy i zbytu.

Tabela 36. Rolnictwo w województwie świętokrzyskim.

Wyszczególnienie	2017 r.	2019 r.	Dynamika zmian w regionie 2017/2019
Użytki rolne w tys. ha w tym:	486,2	467,0	96,1
Grunty orne w tys. ha	338,9	325,1	95,9
Sady w tys. ha	34,9	35,0	100,2
Łąki i pastwiska w tys. ha	104,6	99,1	94,7
Pow. uprawy zbóż w tys. ha	245,2	241,3	98,4
Plony zbóż w q/ha	32,2	29,2	90,6
Plony ziemniaków w q/ha	223	205	91,9
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych	32,3	33,9	104,9
Skup mleka w mln litrów	180,2	180,0	99,9
Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w tys. ha	4,2	3,1	73,8
Plony buraków cukrowych w dt/ha	617	609	98,7
Zużycie NPK/haUR	115,3	101,2	87,8
Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych	47	42,2	89,8
Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w ha	5,67	5,82	102,6
Powierzchnia gruntów ugorowanych w tys. ha w dobrej kulturze rolnej	8,5	9,5	111,8

1) Opracowano w oparciu o publikację — Rolnictwo w woj. świętokrzyskim.US Kielce 2019 r.

2) Opracowano w oparciu o publikację — Rolnictwo w woj. świętokrzyskim.US Kielce 2021 r.

3) Opracowano w oparciu o Rocznik Statystyczny Woj. Świętokrzyskiego.US Kielce 2020 r.

W wyniku analizy powyższej tabeli można stwierdzić, że wielkość produkcji rolniczej nie uległa większym zmianom oprócz niewielkiego spadku powierzchni uprawy buraków cukrowych, obsady trzody chlewnej i zużycia NPK/ha UR. Nastąpił natomiast niewielki wzrost średniej wielkości powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwach rolnych w województwie, obsady bydła na 100 ha UR oraz powierzchni gruntów ugorowanych w dobrej kulturze rolnej.

Do ważniejszych trendów, jakie zaznaczyły się w przestrzeni rolniczej w omawianym okresie lat należy również zaliczyć:

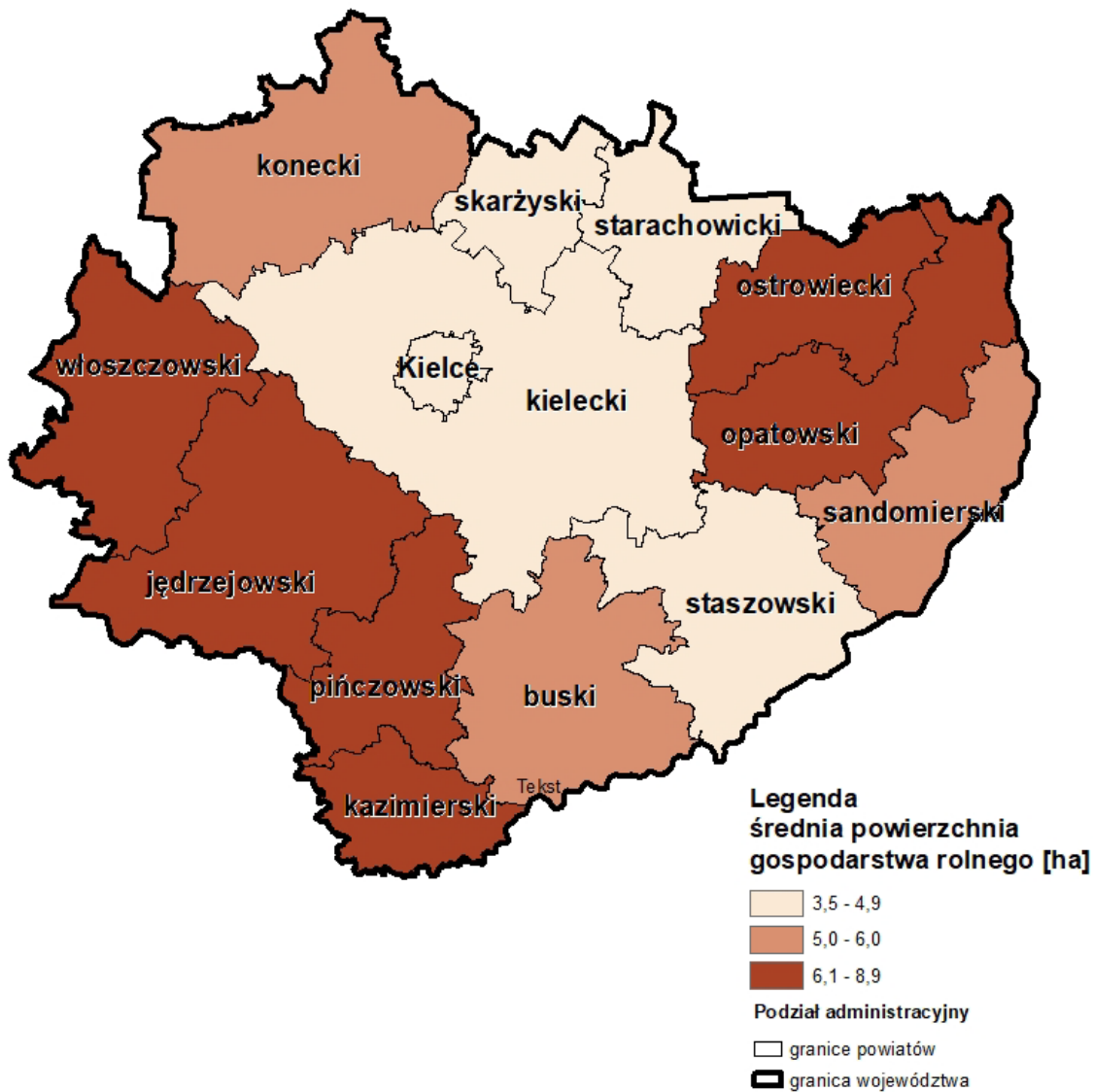
- systematyczny ubytek użytków rolnych (powierzchnia tych użytków zmalała w latach 2017–2019 o 3,9%);
- widoczna, ale stosunkowo niewielka poprawa sytuacji finansowej gospodarstw rolnych, która nastąpiła w wyniku uruchomienia dopłat bezpośrednich od 2005 r. po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej;
- objęcie dodatkową płatnością obszarową zakwalifikowanych do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania — ONW (dopłata ta wywiera pewien wpływ na ciągłość rolniczego użytkowania gospodarstw, zachowanie walorów krajobrazowych i promocję rolnictwa przyjaznego środowisku, jednak skala jednostkowa tych dopłat z uwagi na rozdrobnienie gospodarstw jest zbyt mała by spowodować przyspieszenie procesów modernizacyjnych);
- widoczna dywersyfikacja gospodarstw rolniczych zarówno w wielkości powierzchni, jak i w skali produkcji, średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w województwie świętokrzyskim w 2019 roku wynosiła 5,82 ha (w kraju 10,95 ha) i była o 2,6% większa niż w 2017 roku;
- nadal utrzymujący się duży poziom zatrudnienia w rolnictwie, pomimo iż według Urzędu Statystycznego w Kielcach widoczny jest niewielki spadek o 0,19%;
- dokonującą się transformację systemu obsługi rolnictwa, którą prawie w całości przejął sektor prywatny (znaczna część tych przedsiębiorstw nie zapewnia jednak wystarczającego poziomu i kompleksowości usług, zwłaszcza w zakresie obrotu artykułami rolnymi, napraw sprzętu rolniczego oraz obsługi finansowej gospodarstw, nie wypracowała również dostatecznej wizji rozwoju, odpowiadającej oczekiwaniom wsi);
- nadmierne przemieszanie się charakteru i funkcji zabudowy wiejskiej na terenach podmiejskich, co nie służy intensyfikacji produkcji rolniczej i zachowaniu kultury źródłowej (w niektórych obszarach funkcjonalnych miast zjawisko to przyczynia się do widocznej dewastacji walorów krajobrazowych oraz ubytku przestrzeni rolniczej);
- utrzymującą się niską skalę jednostkową produkcji rolniczej i brak większego zainteresowania tworzeniem grup producenckich, czemu towarzyszy niski poziom współpracy pomiędzy rolnikami, a zakładami przetwórczymi (za wyjątkiem mleczarstwa);
- tendencje do zaniku towarowej produkcji zwierzęcej w północnej części województwa na obszarach najsłabszych gleb;
- słabo wykorzystany potencjał rolnictwa na obszarach o najlepszych glebach we wschodniej i południowej części województwa.

Za sprzyjające elementy dla zagospodarowania obszarów wiejskich należy uznać relatywnie czyste środowisko rolnicze (z wyjątkiem niektórych terenów wzdłuż dróg krajowych o największym natężeniu ruchu, oraz lokalnych zanieczyszczeń kadmem), korzystne dla rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz nadwyżkę rolniczej siły roboczej, umożliwiającą intensyfikację pracochłonnych gałęzi produkcji rolniczej.

Mapa 43. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego i użytków rolnych ogółem według powiatów.

**ŚREDNIA POWIERZCHNIA GOSPODARSTWA ROLNEGO
I UŻYTKÓW ROLNYCH OGÓŁEM WEDŁUG POWIATÓW**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z US Kielce 2020

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO
ul. Piłsudskiego 10, 40-000 Kielce
tel. (41) 35 22 28 29, 2011 133 45, fax (41) 35 22 28 29
Krajowy Ośrodek Badań i Informacji w Warszawie
ul. Chałubińskiego 1, 00-900 Warszawa, tel. (22) 62 46 40 00

4.17.2. Zróznicowanie obszarów wiejskich pod względem natężenia procesów urbanizacyjnych i wpływu miast

W województwie świętokrzyskim obszary wiejskie wykazują rosnące zróznicowanie pod względem zarówno ekonomicznym, społecznym jak i strukturalnym. Duży wpływ na to ma sąsiedztwo dużych miast, zwłaszcza Kielc, Ostrowca Świętokrzyskiego, Starachowic i Skarżyska- Kamiennej oraz pozostałych, większych ośrodków miejsko-przemysłowych. Miasta te wywierają wielokierunkowy wpływ, który wyraża się dyfuzją procesów urbanizacyjnych oraz umacnianiem się wielorakich związków funkcjonalnych, które działają stymulująco na ruch budowlany, rozwój przedsiębiorczości — zwłaszcza nierolniczej, a także intensyfikację procesów osiedleńczych. Na podstawie analizy poziomu urbanizacji i wpływu miast na otaczające je gminy rolnicze można wyróżnić obecnie 4 kategorie obszarów wiejskich:

- A. Ściśle powiązane z dużym miastem** — obszary wiejskie położone w bezpośrednim sąsiedztwie ośrodka miejskiego i stanowiące głównie jego strefę podmiejską, obszary te charakteryzuje zróznicowanie struktury funkcjonalnej i słabnąca różnorodność i intensywność zjawisk społeczno-gospodarczych w miarę oddalania się od granic miasta w kierunku „właściwych” obszarów wiejskich.
- B. W zasięgu oddziaływania dużego miasta** — obszary wiejskie położone poza strefami podmiejskimi z zadowalającą dostępnością czasową do ośrodka miejskiego, znajdują się one wprawdzie poza zasięgiem bezpośredniego oddziaływania dużego miasta, ale są dogodnie położone względem szlaków komunikacyjnych i mogą czerpać korzyści z dyfuzji procesów rozwojowych, która obok ich endogenicznego potencjału powinna przyczyniać się do ich rozwoju.
- C. Poddane lokalnym procesom urbanizacyjnym** — obszary wiejskie stanowiące bezpośrednie otoczenie średnich miast i ośrodków przemysłowych, odnoszące korzyści z lokalnych procesów urbanizacji i uprzemysłowienia.
- D. Peryferyjne obszary wiejskie** o dominującej roli funkcji powierzchniowych (rolnictwo i leśnictwo), często charakteryzujące się nagromadzeniem niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych, bez wyraźnego oddziaływania któregoś z dużych ośrodków miejskich i z ograniczoną dostępnością komunikacyjną (w kilku przypadkach są to obszary o konkurencyjnym rolnictwie lub atrakcyjne turystycznie, co może być jednym ze źródeł ich endogenicznego potencjału jednak większość z nich nie zdołała zakończyć procesów transformacji rynkowej i jest objęta recesją strukturalną).

4.17.3. Główne obszary problemowe rolnictwa

Obszary o znaczeniu krajowym

Zróżnicowanie obszarów problemowych rolnictwa w skali krajowej oddaje najlepiej opracowana przez IGiPZ PAN „Mapa obszarów problemowych rolnictwa w 2002 roku” sporządzona w układzie gmin, które podzielono na 4 grupy pod względem kumulacji cech negatywnych, obejmujących:

- jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- skalę rozdrobnienia struktury agrarnej;
- poziom produkcji na rynek;
- skalę negatywnych procesów demograficznych (starzenie się ludności rolniczej);
- poziom wykształcenia użytkowników gospodarstw;
- dostępność do usług.

Pozwoliło to na wyodrębnienie następujących obszarów gmin:

- obszar gmin o kumulacji 5-ciu i więcej cech negatywnych, uznany za główny obszar problemowy rolnictwa w skali kraju;
- obszar gmin od 3–4 cech negatywnych;
- obszar gmin od 1–2 cech negatywnych;
- obszar gmin bez cech negatywnych.

Rozmieszczenie tych obszarów w województwie świętokrzyskim obrazuje załączona mapa pogładowa.

Obszary o znaczeniu regionalnym

Występujące w województwie zróżnicowanie terytorialne potencjału produkcyjnego rolnictwa oraz stanu zagospodarowania przestrzennego wpłynęło na wyodrębnienie obszarów problemowych, do których zalicza się:

- obszary południowe i wschodnie o dobrych i średnich glebach, jednak słabo wykorzystanym potencjale wzrostu towarowości i specjalizacji produkcji rolniczej (zajmujące ok. 35% terenów rolnych województwa). Widoczna jest tutaj rozdrobniona struktura gospodarstw, niski poziom organizacji otoczenia rolnictwa i przetwórstwa rolnego, jak również niewielka skala samoorganizacji producentów rolnych;
- obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania i kumulacji negatywnych zjawisk w rolnictwie (obejmujący ok. 52% terenów rolnych). Występują tu słabe gleby, pogłębiające się rozdrobnienie gospodarstw oraz zanik produkcji towarowej. Obszary te wymagają głębokiej

restrukturyzacji, na bazie funkcji nierolniczych zwłaszcza turystyki i funkcji rolno-środowiskowych;

- obszary gleb zagrożonych erozją i silnego oddrzewienia krajobrazu skupiające się na terenach lessowych;
- obszary o wysokiej koncentracji gruntów odługujących (gminy o najniższej bonitacji gleb w północno-zachodniej i centralnej części województwa).

Podsumowując należy stwierdzić, że województwo świętokrzyskie zalicza się do obszarów kraju o największej skali i złożoności problemów transformacji sektora rolnego oraz dostosowania tej funkcji do standardów UE. Priorytetem wszelkich działań jest poprawa niekorzystnej struktury agrarnej oraz kształtowanie rynkowego otoczenia rolnictwa, które w obecnym stanie nie odpowiada wymaganiom producentów. Ważnym problemem jest również niski poziom aktywności społeczno-gospodarczej, przede wszystkim na peryferyjnych obszarach wiejskich, kumulujących niekorzystne warunki rozwoju oraz utrzymujący się niski poziom produkcji towarowej.

4.17.4. Wnioski do zmiany Planu województwa

Po analizie krajowych opracowań diagnostycznych należy stwierdzić, że żadnego z obszarów świętokrzyskich nie można obecnie zakwalifikować do rejonów intensywnego rolnictwa towarowego, które osiągnęły poziom krajowy, charakteryzujący się znacznie wyższą skalą i dynamiką produkcji towarowej oraz wyraźną specjalizacją produkcji. Tylko wzdłuż doliny Wisły dzięki dobrym warunkom glebowym i agroklimatycznym występuje intensywna produkcja warzyw i owoców, która nie osiąga jednak poziomu towarowości, jaki uzyskują niektóre obszary centralne i zachodnie konkurujące już z powodzeniem na rynku światowym. Gminy rejonu sandomierskiego można jedynie zaliczyć do perspektywicznych obszarów konkurencyjnego i towarowego rolnictwa, które muszą jednak wcześniej pokonać istotne ograniczenia strukturalne, zwłaszcza rozdrobnioną strukturę agrarną oraz niedobór pozarolniczych miejsc pracy, stanowiący główny hamulec zmian strukturalnych.

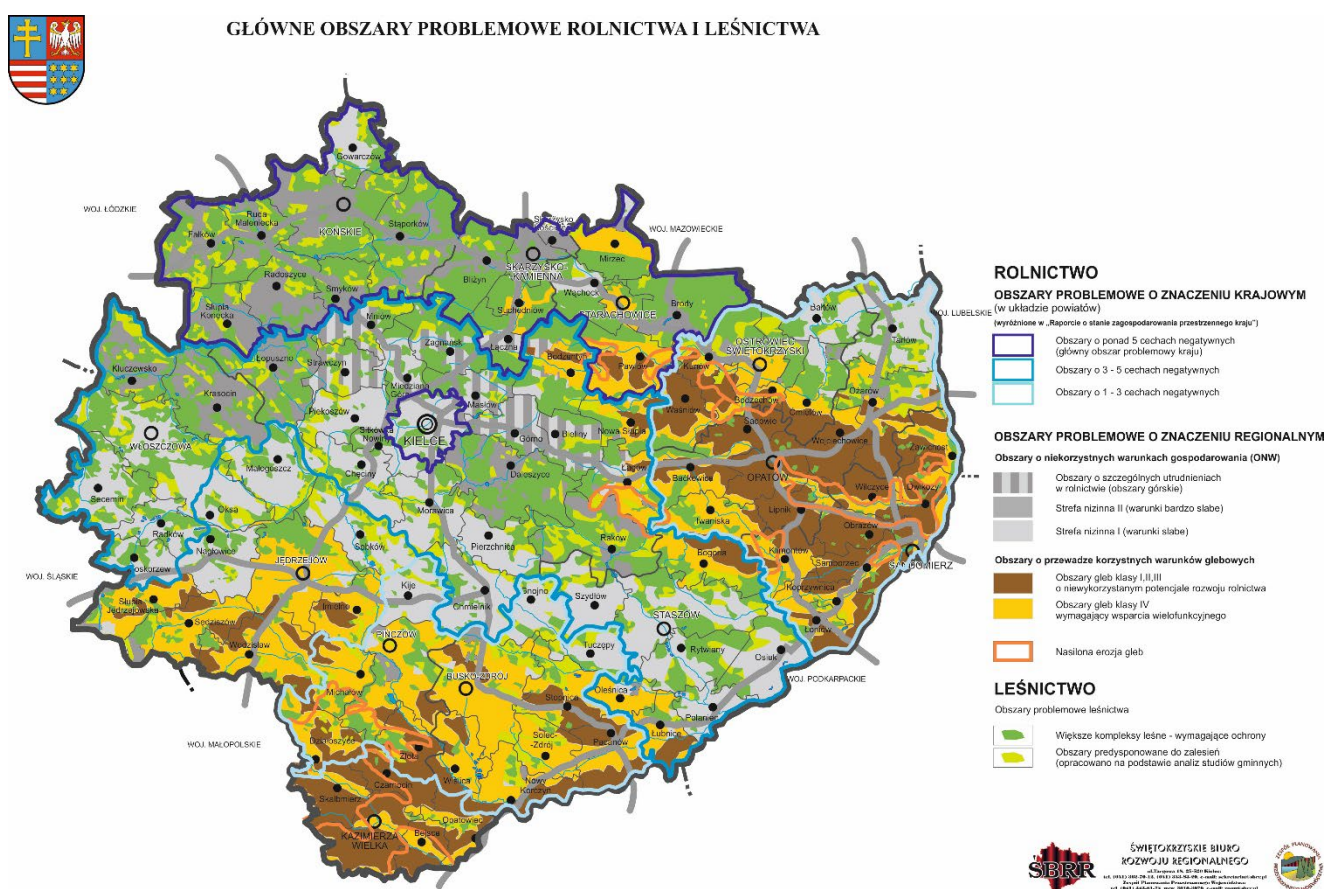
Na pozostałym obszarze województwa posiadającym przewagę korzystnych warunków gospodarowania występują „niewielkie skupiska gmin” charakteryzujących się rolnictwem częściowo towarowym, ukierunkowanym na zaopatrzenie rynków lokalnych.

Na terenie gminy Kazimierza Wielka, w związku z odkryciem zasobów wód mineralnych i geotermalnych w miejscowości Cudzynowice, gmina będzie ukierunkowana głównie na inwestycje mające na celu wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz rozwój turystyki prozdrowotnej i uzdrowiskowej. Wykorzystanie potencjału złóż „kazimierskich” wód geotermalnych

o właściwościach leczniczych ma szansę na aktywizację rozwoju gospodarczego regionu oraz gminy Kazimierza Wielka.

Rozległy, bo obejmujący powiaty: konecki, skarżyski i starachowicki jest natomiast krajowy obszar problemowy rolnictwa cechujący się zdecydowaną przewagą niekorzystnych warunków gospodarowania. Obszar ten łączy się z podobnymi obszarami w woj. łódzkim i mazowieckim tworząc jedną z największych w skali krajowej strefę zaniku produkcji rolniczej.

Mapa 44. Główne obszary problemowe rolnictwa i leśnictwa.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.

4.18. LEŚNICTWO

Lasy stanowią drugą po rolnictwie ważną funkcję przestrzenną, zajmując obecnie 28,3% powierzchni ogólnej województwa. Wykazują obecnie niewielki spadek zajmowanego arealu (w latach 2018–2020 powierzchnia lasów zmniejszyła się o 1 029,86 ha, a gruntów leśnych zmniejszyła się o 990,12 ha). Lesistość województwa jest nieco niższa od krajowej (29,6%) i była niższa od średniej europejskiej (wynoszącej 38%).

Charakterystyczne dla lasów województwa jest silne zróżnicowanie przestrzenne. Głównie występują one w centralnej, północnej i północno-zachodniej części województwa, na terenach o niskiej bonitacji gleb i w miejscach, gdzie zachowały się duże kompleksy leśne, stanowiące pozostałość dawnych puszczy: Świętokrzyskiej, Iłżeckiej, Pilickiej oraz Lasów Włoszczowskich i Staszowskich. Na obszarach o najlepszych warunkach glebowych lesistość jest nadal bardzo mała, co powoduje występowanie szeregu negatywnych zjawisk w środowisku rolniczym takich jak: erozja i spływ gleb, pogarszanie się warunków wodnych i agroklimatycznych, a także brak warunków do wypoczynku w środowisku leśnym (lasy tworzą zbyt małe kompleksy, a ponadto dominujący na tych terenach drzewostan liściasty nie sprzyja rekreacji).

W strukturze własnościowej lasów przeważają lasy zarządzane przez Lasy Państwowe (68%), natomiast w strukturze drzewostanów dominuje sosna (ok. 60%), co nie odpowiada bogactwu ekosystemów leśnych (dla przykładu w lasach Skarbu Państwa ponad 52% stanowią żyzne siedliska lasowe), ani ich potencjałowi produkcyjnemu, który wymaga zwiększenia udziału cennych drzew liściastych.

Według danych GUS w lasach, będących w zarządzie Lasów Państwowych, 157,2 tys. ha zajmują lasy ochronne w tym:

- lasy wodochronne (105,3 tys. ha);
- lasy podmiejskie (31,5 tys. ha);
- lasy glebochronne (11,9 tys. ha).

Możliwości rozwoju funkcji leśnej determinują:

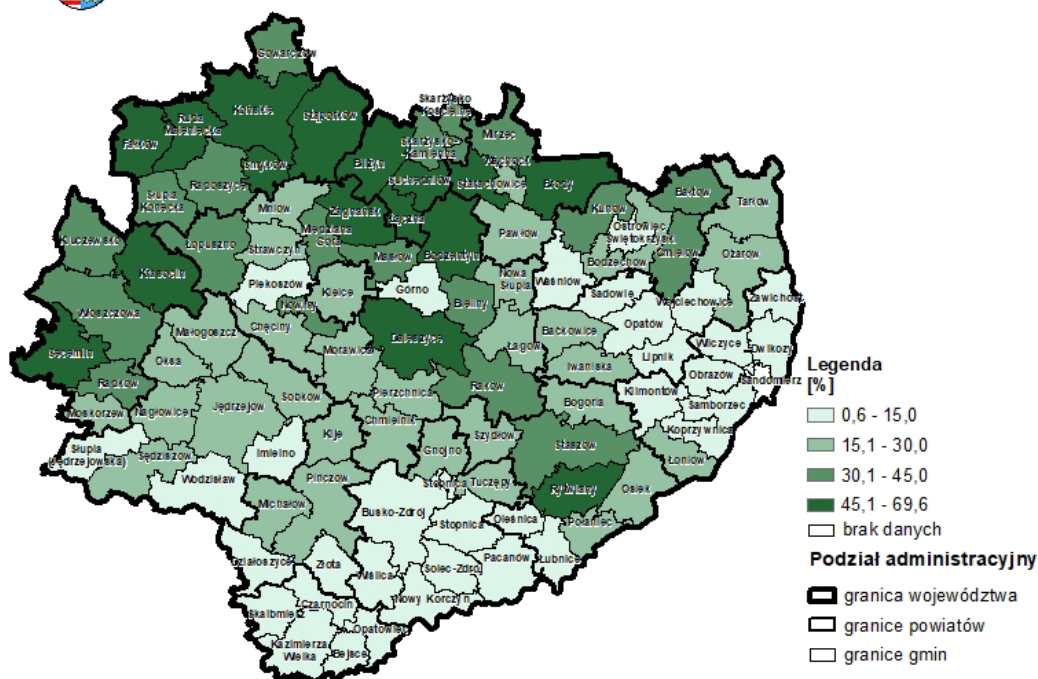
- rosnący areał odłogów i ugorów, z których część może być przeznaczona pod zalesienia;
- wysokie potrzeby zalesieniowe mimo widocznego procesu rezygnacji z części tych terenów na rzecz terenów budowlanych w gminach podmiejskich;
- ustalenia „Krajowego Programu Zwiększania Lesistości” (do 2020 roku zalesienia w województwie świętokrzyskim obejmują 55,7 tys. ha gruntów, w tym 1,6 tys. ha gruntów państwowych i 54,1 tys. ha niepaństwowych);
- predyspozycje do ograniczenia monokultur sosnowych;
- lokalne warunki do rozwoju wyspecjalizowanego rzemiosła i drobnego przemysłu drzewnego;
- zdrowotność lasów określona na podstawie defoliacji jest na poziomie średnim w kraju, wynosząca dla wszystkich gatunków 23,4%. Na podstawie średniej defoliacji za gatunek o najwyższej zdrowotności uznano buk. Niewiele wyższą wartość tego parametru zanotowano u olszy i jodły, znacznie wyższą — dla kategorii „inne iglaste”, „inne liściaste” oraz u sosny. Wysoką średnią defoliacją charakteryzowały się brzoza i świerk, a najwyższą — dąb;

- zmniejszenie pozyskania drewna, w 2020 r. w porównaniu do 2018 r. spadek wynosił około 4,1%. Przy czym w 2020 r. około 97% drewna pozyskano z lasów publicznych będących własnością Skarbu Państwa, a tylko około 3% drewna pozyskano z lasów prywatnych.

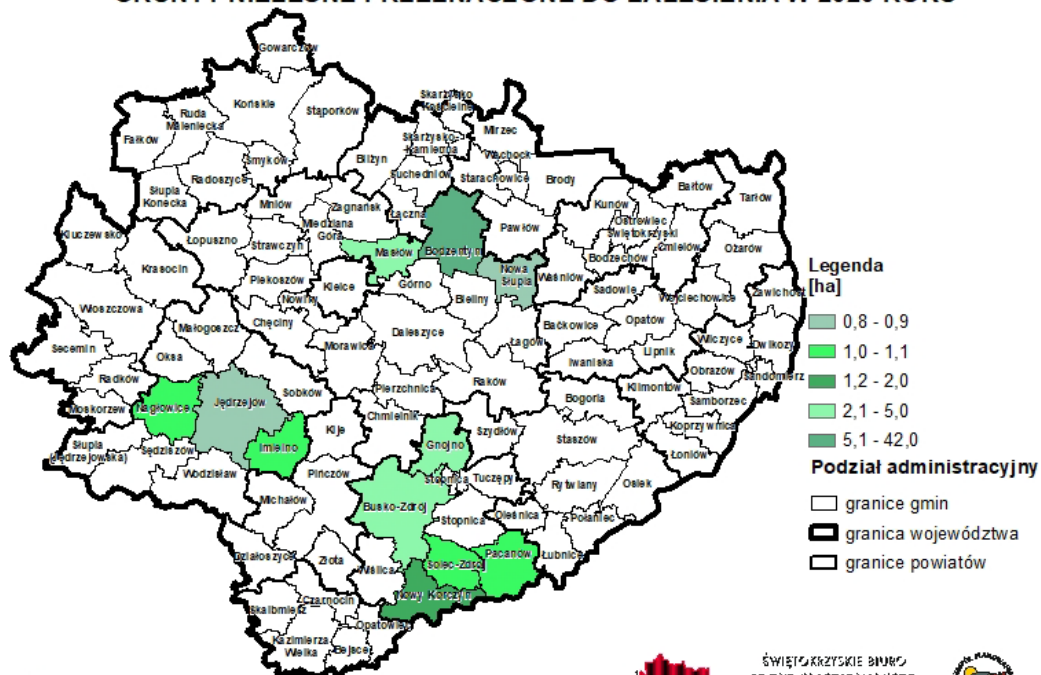
Mapa 45. Lesistość w województwie świętokrzyskim w 2020 roku. Grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia w 2020 roku.

LESISTOŚĆ W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM W 2020 ROKU

GRUNTY NIELEŚNE PRZEZNACZONE DO ZALESIENIA W 2020 ROKU

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z US Kielce 2020

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO

Według danych Urzędu Statystycznego w Kielcach najważniejszym zagrożeniem lasów w województwie jest obecnie zagrożenie pożarowe, które w 2020 r. zwiększyło się w porównaniu do 2018 r. o 1,5%, przy czym 89% pożarów spowodowanych było przez podpalenia i dotyczyło w szczególności suchych lasów sosnowych.

W lasach prywatnych istotnym zagrożeniem jest nadal niepełne wykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych oraz nie realizowanie odnowień na gruntach przejściowo pozbawionych drzewostanu. Lokalne zagrożenia stwarzają ponadto:

- kradzieże drzewa z lasów wszystkich kategorii własności;
- zaśmiecanie terenów leśnych, zwłaszcza wokół terenów mieszkaniowych oraz dróg;
- duże zainteresowanie wypoczynkiem w środowisku leśnym, które ogranicza niedobór infrastruktury turystycznej i komunalnej w otoczeniu lasów.

Dość istotnym ograniczeniem rozwoju omawianej funkcji są także długo trwające procedury dotyczące przeznaczania gruntów na cele zalesieniowe oraz (do niedawna) brak możliwości finansowania ze środków pomocowych zalesień gruntów innych niż rolne.

Do najważniejszych obszarów problemowych leśnictwa, prócz wspomnianych lasów zagrożonych pożarami, zalicza się również tereny leśne położone w promieniu 10 km od miast powyżej 50 tys. mieszkańców, które są poddane nasilonemu użytkowaniu turystycznemu. Lasy te powinny stanowić podstawowy składnik tzw. zielonych pierścieni, skupionych wokół większych aglomeracji miejskich.

4.18.1. Główne problemy przestrzenne leśnictwa

- silne odrzewienie krajobrazu terenów lessowych, które powoduje szereg negatywnych zjawisk w przestrzeni rolniczej na terenach południowych i wschodnich województwa;
- postępująca naturalna sukcesja leśna na terenach ONW (zwłaszcza na obszarach najsłabszych gleb), posiadająca negatywne aspekty przyrodnicze i krajobrazowe;
- wysokie zagrożenie pożarowe lasów (zwłaszcza o drzewostanach sosnowych), w okresach susz, któremu towarzyszy niedobór zbiorników retencyjnych o funkcji ppoż;
- utworzenie w 2004 roku Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Świętokrzyska” o łącznej powierzchni prawie 77 tys. ha (kompleks ten obejmuje Nadleśnictwa: Daleszyce, Kielce, Łagów, Suchedniów, Zagnańsk oraz w części Nadleśnictwa Skarżysko i stanowi naturalną otulinę ŚPN). Położenie części lasów Leśnego Kompleksu Promocyjnego w obszarze funkcjonalnym Kielce wpływa na zagrożenie „obudową” terenami osiedlowymi. W planowaniu przestrzennym na tym terenie powinno się wprowadzić odpowiednie ograniczenia w celu ochrony tych lasów;

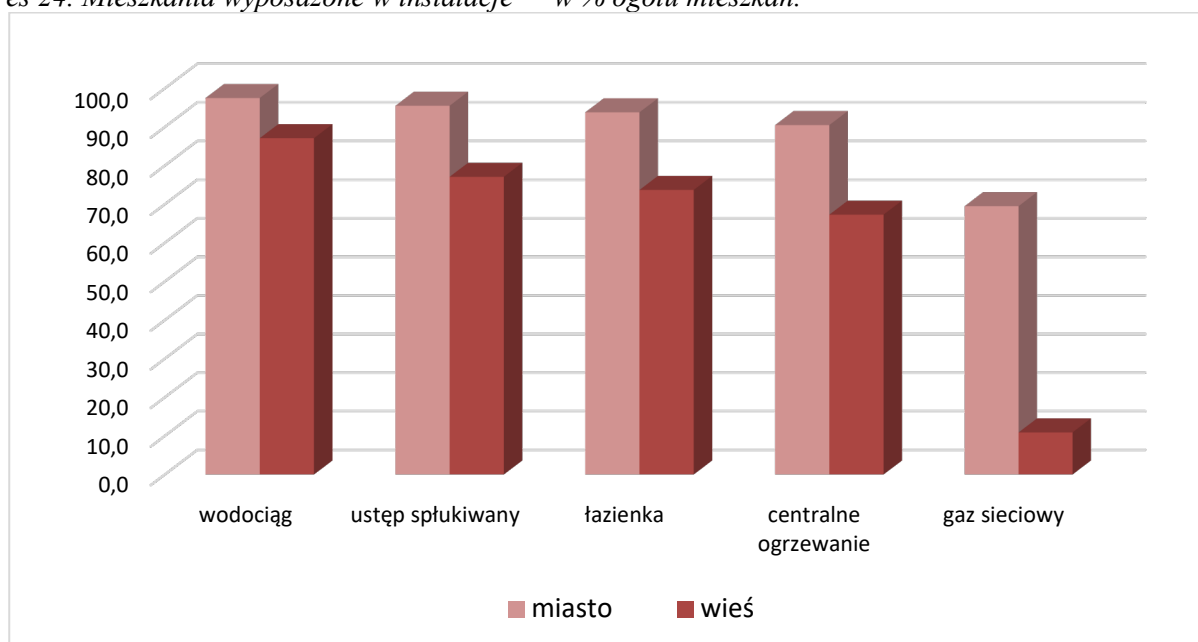
- relatywnie niski poziom prac zalesieniowych, zwłaszcza na gruntach prywatnych, warunkowany możliwościami pozyskania środków z PROW (według US Kielce ogółem odnowienia i zalesienia obejmowały w 2020 r. obszar 1956,20 ha, w tym ok. 87% na gruntach będących w Zarządzie Lasów Państwowych);
- powszechna na obszarach podmiejskich (zwłaszcza wokół Kielc) rezygnacja z terenów przeznaczonych do zalesienia na rzecz zabudowy osiedlowej i innych funkcji nieleśnych;
- lokalizacja w bezpośrednim sąsiedztwie terenów leśnych dużych osiedli mieszkaniowych i innych funkcji uciążliwych (lasy nie są pod tym względem wystarczająco chronione obowiązującymi przepisami o lasach);
- niedobór w sąsiedztwie lasów, pełniących funkcje społeczne, małej infrastruktury turystycznej, zwłaszcza parkingów przy jednoczesnym ograniczaniu wjazdu na tereny LP.

4.19. MIESZKALNICTWO

Według stanu na koniec 2020 roku zasoby mieszkaniowe województwa wynosiły 450,7 tys. mieszkań, o łącznej powierzchni użytkowej 34 185 921 m². Pod względem ilości mieszkań województwo świętokrzyskie jest na 14 miejscu. Wśród podmiotów będących właścicielami mieszkań niezmiennie, najliczniejszą grupą były osoby fizyczne. Drugą pod względem liczebności grupę w strukturze własności mieszkań stanowiły mieszkania spółdzielcze.

W wyniku działań podejmowanych przez władze samorządowe zmniejszają się dysproporcje pomiędzy miastem a wsią, w wyposażeniu zasobów mieszkaniowych w instalacje techniczno-sanitarne. Pomimo korzystnych zmian w wyposażeniu mieszkań wiejskich, w dalszym ciągu są one wyposażone gorzej niż mieszkania w miastach.

Wykres 24. Mieszkania wyposażone w instalacje — w % ogółu mieszkań.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

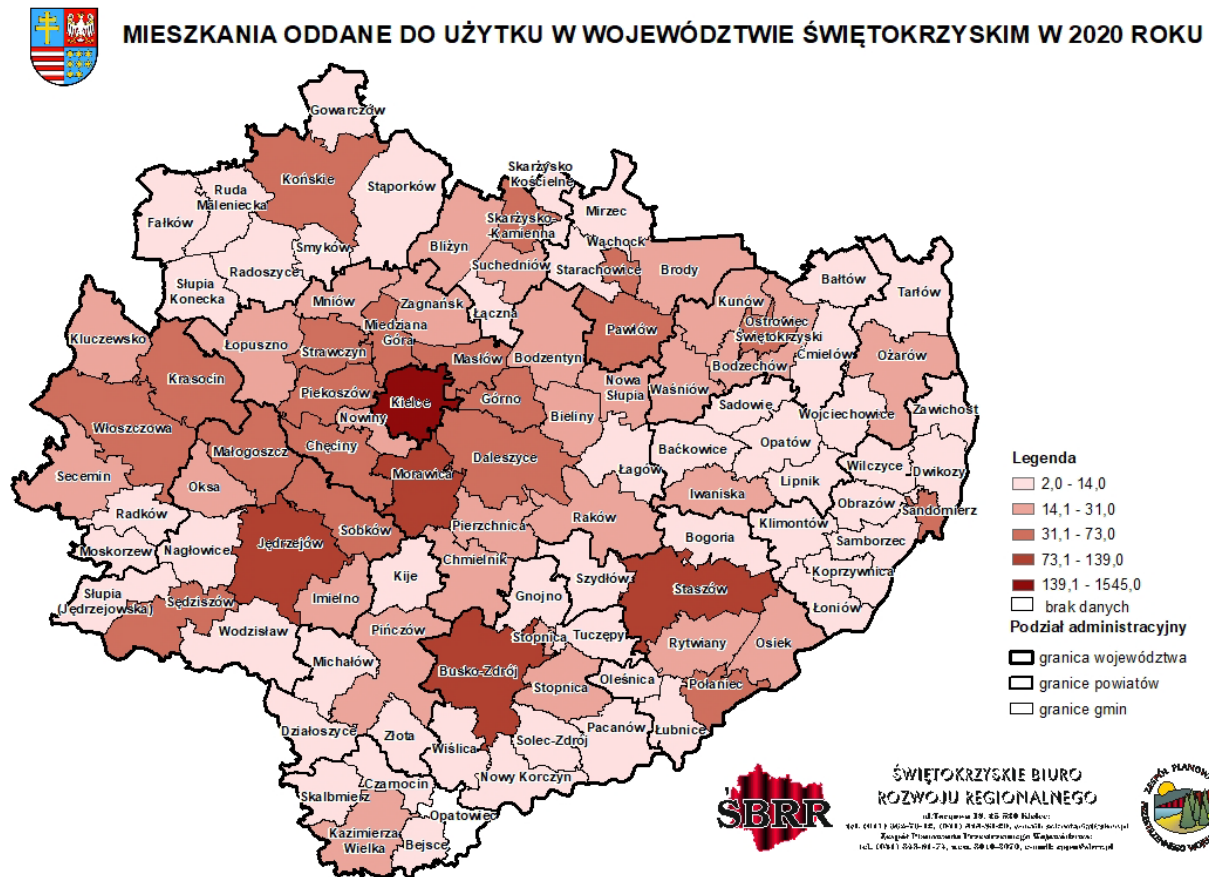
Pod względem wyposażenia mieszkań w instalacje, zarówno w miastach, jak i na wsi, województwo świętokrzyskie znajduje się na przedostatnim miejscu w kraju. Wodociąg z sieci w mieście zainstalowano w 97,5% mieszkań, natomiast na terenach wiejskich w 87,1%. Kanalizację z odprowadzeniem do sieci w miastach posiadało 95,5% mieszkań, podczas gdy na wsi 77,1%. Na terenach miejskich mieszkań, które wyposażone były w łazienkę było 93,8%, a na wsi 73,7%. Do centralnej sieci grzewczej podłączonych zostało 90,5% mieszkań, jednakże na terenach wiejskich było to 67,3%. W miastach mieszkań podłączonych do gazociągu było 69,5%, a na wsi tylko 10,9%.

W 2020 roku przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w województwie wynosiła 75,3 m². Na jedną osobę w mieszkaniu przeciętnie przypadało 27,9 m², dla porównania w województwie mazowieckim (1 pozycja w kraju) było to 32 m². W obydwu wskaźnikach województwo świętokrzyskie nie należy do czołówki, ani nie jest najgorsze w porównaniu z resztą województw. Przeciętna liczba osób przypadających na mieszkanie wynosiła 2,7.

Na podstawie liczby budynków i mieszkań oddanych do użytkowania można określić tempo przyrostu zasobów mieszkaniowych w województwie. W 2020 roku przekazano do użytkowania 3 974 mieszkań, co stanowiło 1,8% ogółu mieszkań oddanych w kraju.

Mapa 46. Mieszkania oddane do użytku w województwie świętokrzyskim w 2020 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ostatnie lata charakteryzują się wzrostem oddawanych do użytkowania mieszkań. Najwięcej mieszkań oddano do użytkowania w m. Kielce (1 545), natomiast najmniej w powiecie pińczowskim (47) i kazimierskim (43).

W strukturze mieszkań oddanych do użytkowania, podobnie jak w latach poprzednich dominuje budownictwo indywidualne — 56,7%. Drugą grupę co do wielkości oddawanych mieszkań stanowiły mieszkania przeznaczone pod sprzedaż lub wynajem — 42,5%.

Pomimo obserwowanego od kilku lat wzrostu liczby mieszkań oddanych do użytku, województwo świętokrzyskie zajmuje jedną z ostatnich pozycji w kraju pod względem wzrostu zasobów, a także poprawy standardów mieszkaniowych. Mimo, że jest stały wzrost ilości mieszkań oraz popyt zarówno na te budowane przez firmy deweloperów, jak również z rynku wtórnego, to sytuacja mieszkaniowa województwa odznacza się niekorzystnie na tle innych województw. Poza deficytem terenów, jak i nieodpowiednim stanem budownictwa mieszkaniowego istnieje też problem rozprzestrzeniania się budownictwa jednorodzinnego poza obszary większych miast. W rejonie ośrodka wojewódzkiego silnemu procesowi suburbanizacji poddane zostały wszystkie sąsiadujące z nim

bezpośrednio gminy. Zabudowywane są tereny usług turystycznych, tereny otwarte, otoczenie zbiorników wodnych oraz miejsca ekspozycji widokowej.

4.19.1. Wnioski do zmiany Planu województwa

- zasoby mieszkaniowe w województwie wykazują tendencję wzrostową – wystąpił wzrost liczby mieszkań, izb, powierzchni użytkowej mieszkań, przeciętnej powierzchni użytkowej, a także przeciętnej liczby izb w mieszkaniu, przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania oraz przeciętnej powierzchni użytkowej na jedną osobę — zarówno w miastach jak i na wsi;
- standardy mieszkaniowe (oceniane w szczególności pod względem wyposażenia w wodociąg, ustęp spłukiwany, łazienka, centralne ogrzewanie, gaz sieciowy) są niedostateczne zwłaszcza na obszarach wiejskich;
- występuje rozwarstwienie struktury ludności pod względem warunków mieszkalnych miasto — wieś;
- wysoki niedobór budownictwa komunalnego i społecznego;
- w różnych dzielnicach Kielc trwa budowa kilku inwestycji mieszkaniowych, są to wielorodzinne budynki i osiedla, powstają też mniejsze inwestycje mieszkaniowe. Prace budowlane niektórych z nich zakończą się jeszcze w tym roku, a inne oddane zostaną do użytku w 2023 roku.

V. OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM UJĘTYCH W OBOWIĄZUJĄCYM PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

W myśl obowiązujących (w momencie uchwalania tych dokumentów) przepisów do inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zamieszczonych w obowiązującym *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego z 2014 r.* oraz *Zmianie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego — Planie Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego (Plan MOF OW) z 2020 roku* zostały zaliczone działania (na szczeblu powiatowym, wojewódzkim i krajowym), stanowiące realizację celów publicznych, określonych w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, które zostały ustalone na listach indykatywnych programów przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub Sejmik Województwa, zgodnie z ich właściwością. W zamieszczonym poniżej wykazie inwestycji celu publicznego nie wzięto pod uwagę inwestycji w zakresie robót budowlanych określonych w art. 50 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zastosowano natomiast kryterium, które obejmuje: ustalenie obszaru (terenu) lokalizacji inwestycji, sprecyzowanie terminu wykonania zadania inwestycyjnego, jak również zabezpieczenie środków na jego realizację. Brak spełnienia tych wymagań oznacza, że zadanie to znajduje się w fazie koncepcyjnej (postulat inwestycyjny, projekt wstępny itp.) i nie zostało uwzględnione w końcowej tabeli oraz na mapach. Sytuacja taka ma miejsce głównie w przypadku postulowanych/planowanych inwestycji liniowych, które w chwili obecnej nie są uwzględnione w żadnych dokumentach programowych, co jednak z czasem może się zmienić. Należy tu zaznaczyć, że te inwestycje wymieniono w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego z 2014 r.* oraz w *Zmianie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego — Planie Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego z 2020 roku.*

W związku z powyższym do inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zaliczono działania, stanowiące realizację celów publicznych, które zostały zamieszczone na listach indykatywnych programów bilansujących potrzeby inwestycyjne w ramach przydzielonych środków finansowych, inwestycje finansowane bezpośrednio z funduszy pomocowych UE.

Należy także nadmienić, że w chwili uchwalania zarówno Planu województwa, jak i zmiany tego planu w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym funkcjonował zapis dotyczący obligatoryjnego uwzględnienia w planach województw, programów, zawierających zadania rządowe, służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym, przyjętych przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia (wówczas obowiązywał art. 48 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym). Dla obszaru województwa świętokrzyskiego nie było jednak programów, zawierających zadania rządowe, służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym, przyjętych przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.

W niniejszej Ocenie przyjęto następujące zasady identyfikacji omawianych inwestycji — inwestycje wynikające z: Programów Krajowych, z KPZK 2030 (KPZK została uchylona 13 listopada 2020 r.), z Programów Wojewódzkich oraz pozostałe. W zamieszczonych, w Planie województwa oraz Planie MOF OW wykazach uwzględniono również nie zdefiniowane wg ww. ustawy jako inwestycje celu publicznego, inne zadania, o istotnym wpływie na rozwój województwa.

Ponadto w tabeli zostały też ujęte inwestycje podejmowane przez samorządy lokalne i różne podmioty partnerskie, które ze względu na ponadlokalny zasięg oddziaływania i wysoki standard kwalifikowały się do zadań o znaczeniu ponadlokalnym.

5.1. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO ZAPISANYCH W PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO ORAZ W ZMIANIE PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO — PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO

**Stan zaawansowania realizacji inwestycji celu publicznego oraz innych zadań
o znaczeniu ponadlokalnym, realizowanych bądź planowanych do realizacji, na obszarze
województwa świętokrzyskiego wymienionych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego
Województwa Świętokrzyskiego (Planie województwa) oraz Zmianie Planu Zagospodarowania
Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego — Plan Zagospodarowania Przestrzennego
Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego (Plan MOF OW)
stan na 1 stycznia 2022 r.**

Tabela 37. Inwestycje ujęte w Planie województwa/Planie MOF OW.

Lp.	Inwestycja/Zadanie	Inwestycja ujęta w Planie województwa/ Planie MOF OW	Stan realizacji	Inwestycje/zadania wynikające z: programów krajowych (K), z Koncepcji Krajowej (KPZK), z programów wojewódzkich (W), pozostałe (P)
I. Ochrona przyrody				
1.	Powiększenie Świętokrzyskiego Parku Narodowego	Planie województwa/ Planie MOF OW	nie zrealizowano	P
2.	Utworzenie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 <i>(ze względu na szeroki zasięg zadania — całe województwo — nie zostało ono pokazane na mapie)</i>	Planie województwa/ Planie MOF OW	w trakcie realizacji	KPZK
3.	Budowa ogrodu botanicznego w Kielcach	Planie województwa/ Planie MOF OW	zrealizowano	W
II. Geologia i eksploatacja surowców mineralnych				
1.	Rekultywacja wyrobiska po byłej odkrywkowej kopalni siarki Piaseczno	Planie województwa	w trakcie realizacji	K
2.	Program SOPO — rozpoznanie, udokumentowanie i zaznaczenie na mapie w skali 1:10000 osuwisk oraz terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi w Polsce. woj. świętokrzyskie prawie w całości zostanie objęte tym opracowaniem <i>(ze względu na szeroki zasięg — obejmujący niemal cały region, zadanie nie zostało pokazane na mapie)</i>	Planie województwa/ Planie MOF OW	w trakcie realizacji (zakończono prace dla 34 gmin woj.)	K

Lp.	Inwestycja/Zadanie	Inwestycja ujęta w Planie województwa/ Planie MOF OW	Stan realizacji	Inwestycje/zadania wynikające z: programów krajowych (K), z Koncepcji Krajowej (KPZK), z programów wojewódzkich (W), pozostałe (P)
III. Dziedzictwo kulturowe				
1.	Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich wraz z restauracją zabytków Św. Krzyża — etap II	Planie województwa	zrealizowano	W
2.	Rozbudowa infrastruktury Parku Etnograficznego w Tokarni i Dworku Laszczyków w Kielcach	Planie województwa	zrealizowano	W
3.	Kompleksowa rewitalizacja historycznego centrum Chęciny, mająca na celu odbudowę i promocję unikatowych walorów historycznych i kulturowych miasta	Planie województwa	zrealizowano	W
4.	Zamek królewski w Chęcinach historycznym miejscem mocy Ziemi Świętokrzyskiej — kompleksowe zagospodarowanie Wzgórza Zamkowego i organizacja ponadregionalnego wydarzenia „Obleżenie Chęcińskiej Warowni”	Planie województwa	zrealizowano	W
5.	Rewitalizacja zabytkowego śródmieścia Kielc – etap II	Planie województwa	zrealizowano	W
6.	Rewitalizacja miejscowości Wąchock — etap I	Planie województwa	zrealizowano	W
7.	Rewitalizacja przestrzeni publicznej placu rynku z przyległymi ulicami — w Starachowicach (Wierzbnik)	Planie województwa	zrealizowano	W
8.	Rewitalizacja miasta Bodzentyn — przebudowa Rynku Górnego, ul. Słonecznej i Licealnej oraz modernizacja i rozbudowa obiektów	Planie województwa	zrealizowano	W
9.	Rewitalizacja miasta Chmielnik etap III	Planie województwa	zrealizowano	W
10.	Rewitalizacja Rynku w Rakowie wraz z terenami przyległymi	Planie województwa	zrealizowano	W
11.	Pałac w muzeum, Muzeum w Pałacu. Ochrona, zachowanie i udostępnienie na cele publiczne zabytków ruchomych i nieruchomych o znaczeniu ogólnopolskim	Planie MOF OW	zrealizowano	W
12.	Rozwój zabytków niezbędnych do prowadzenia procesów udostępniania zbiorów (Muzeum Wsi Kieleckiej)	Planie MOF OW	zrealizowano	W
13.	Centrum Pamięci Kultury Żydowskiej — Chęciny	Planie MOF OW	w trakcie realizacji	W
IV. Infrastruktura społeczna				
1.	Rozbudowa Oddziału Onkohematologicznego w Świętokrzyskim Centrum Onkologii w Kielcach	Planie województwa	zrealizowano	W
2.	Rozbudowa Zespołu Opieki Zdrowotnej w Busku-Zdroju o nowy Blok Operacyjny	Planie województwa	zrealizowano	W
3.	Dostosowanie Szpitala Kieleckiego Sp. z o.o. do standardów obowiązujących w lecznictwie poprzez rozbudowę o nowoczesny i funkcjonalny blok operacyjny wraz z infrastrukturą	Planie województwa	zrealizowano	W
4.	Rozbudowa i przebudowa obiektu kulturalno-rekreacyjno-sportowego w Wojciechowicach	Planie województwa	zrealizowano	W
5.	Budowa budynku Centrum Komunikacji Medialnej i Informacji Naukowej na terenie obejmującym działki nr 188/5, 187/10, 187/9 obręb 0012 przy ul. Świętokrzyskiej w Kielcach	Planie województwa	zrealizowano	P

Lp.	Inwestycja/Zadanie	Inwestycja ujęta w Planie województwa/ Planie MOF OW	Stan realizacji	Inwestycje/zadania wynikające z: programów krajowych (K), z Koncepcji Krajowej (KPZK), z programów wojewódzkich (W), pozostałe (P)
6.	Budowa budynku szpitala pediatrycznego z obiektami towarzyszącymi w Kielcach	Planie województwa	zrealizowano	W
7.	MEDREH-UJK budowa i wyposażenie obiektów naukowo-dydaktycznych UJK przy Al. IX Wieków Kielc i ul. Świętokrzyskiej, dla wsparcia wdrożenia innowacyjnych metod leczenia i rehabilitacji	Planie województwa	zrealizowano	W
8.	CENWIŚ — Centrum Naukowo-Wdrożeniowe Inteligentnych Specjalizacji Regionu Świętokrzyskiego	Planie MOF OW	zrealizowano	W
9.	Budowa treningowego stadionu piłkarsko-lekkoatletycznego wraz z zapleczem magazynowym Politechniki Świętokrzyskiej	Planie MOF OW	zrealizowano	K
10.	Rozbudowa Collegium Medicum UJK	Planie MOF OW	zrealizowano	W
11.	Rozbudowa Wydziału Prawa i Nauk Społecznych	Planie MOF OW	zrealizowano	K
12.	Modernizacja budynku A Wydziału Nauk Ścisłych i Przyrodniczych	Planie MOF OW	obecnie nie przewiduje się realizacji*	K
13.	Budowa Kieleckiego Centrum Kształcenia Praktycznego na rzecz wzrostu gospodarczego regionu świętokrzyskiego	Planie MOF OW	zrealizowano	W
14.	Adaptacja budynków zespołu powięziennego przy ul. Zamkowej w Kielcach na potrzeby Teatru Lalki i Aktora „Kubuś”	Planie MOF OW	w trakcie realizacji	W
15.	Rozbudowa i nadbudowa istniejącej sali gimnastycznej i zaplecza w Wojewódzkim Domu Kultury w Kielcach wraz z zagospodarowaniem otoczenia w celu dostosowania tych obiektów do nowych funkcji kulturalnych	Planie MOF OW	zrealizowano	W
16.	Rozwój infrastruktury Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii w Morawicy na rzecz zapewnienia kompleksowej opieki nad pacjentami z zaburzeniami psychicznymi	Planie MOF OW	zrealizowano	W
17.	Budowa nowego pawilonu oraz przebudowa I piętra segmentu A wraz z doposażeniem z przeznaczeniem na Świętokrzyskie Centrum Chorób Płuc w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. św. Rafała w Czerwonej Górze	Planie MOF OW	w trakcie realizacji	W
18.	Utworzenie w gm. Zagnańsk ośrodka edukacji ekologicznej pn. „Centrum Edukacyjne Flory i Fauny Gór Świętokrzyskich”	Planie MOF OW	nie zrealizowano	W
V. Komunikacja i transport				
1.	Budowa drogi ekspresowej S-7: Budowa drogi S-7 na odcinku granica woj. mazowieckiego/ świętokrzyskiego — Skarżysko-Kam. Budowa drogi S-7 na odc. Chęciny — Jędrzejów; Budowa drogi S-7 na odc. Jędrzejów — granica woj. świętokrzyskiego/małopolskiego	Planie województwa	zrealizowano	K
2.	Budowa drogi ekspresowej S-74: Budowa drogi S-74 na odcinku granica woj. łódzkiego/ świętokrzyskiego — Ruda Maleniecka (droga nr 42); Budowa drogi S-74 na odcinku Ruda Maleniecka — Przełom/Mniów;	Planie województwa/ Planie MOF OW	w trakcie realizacji	K

Lp.	Inwestycja/Zadanie	Inwestycja ujęta w Planie województwa/ Planie MOF OW	Stan realizacji	Inwestycje/zadania wynikające z: programów krajowych (K), z Koncepcji Krajowej (KPZK), z programów wojewódzkich (W), pozostałe (P)
	Budowa drogi S-74 na odcinku Przełom/Mniów — Kielce (droga nr 7 w Kostomłotach) wraz z obwodnicą Miedzianej Góry i Kostomłotów; Rozbudowa drogi nr 74 do parametrów S na odcinku Kielce (droga nr 7 w Kostomłotach) — Kielce (droga nr 73); Budowa drogi S-74 na odcinku Cedzyna — Łagów z obwodnicą Łagowa; Budowa drogi S-74 na odcinku Łagów — Jałowęsy; Budowa drogi S-74 na odcinku Jałowęsy — Opatów (droga nr 9) wraz z realizacją obwodnicy Opatowa w ciągu drogi S-74 i DK-9; Budowa drogi S-74 na odcinku Opatów — granica woj. świętokrzyskiego/podkarpackiego z obwodnicą Sandomierza i realizacją nowej przeprawy mostowej przez Wisłę w rejonie Koćmierzowa			
3.	Budowa drugiego mostu przez rzekę Wisłę w Sandomierzu (inwestycja zakończona) wraz z budową ul. Lwowskiej-bis, w ciągu drogi krajowej nr 77	Planie województwa	w trakcie realizacji	K
4.	Dobudowa drugiej jezdni w ciągu drogi krajowej nr 73 na odcinku granica Kielc — Wola Morawicka wraz z budową obwodnicy Morawicy i Woli Morawickiej	Planie województwa/ Planie MOF OW	nie zrealizowano	P
5.	Budowa obwodnicy Wąchocka w ciągu drogi nr 42	Planie województwa	w trakcie realizacji	P
6.	Przejęcie przez Starachowice w ciągu drogi nr 42	Planie województwa	nie zrealizowano	P
7.	Rozbudowa drogi nr 9 na odc. granica gminy Brody — granica gm. Opatów wraz z obwodnicą Ostrowca Św.	Planie województwa	nie zrealizowano	P
8.	Budowa mostu na Wiśle w Połańcu wraz z budową odcinka DW764	Planie województwa	zrealizowano	K
8a.	Rozbudowa drogi nr 765 na odcinku Staszów — Osiek wraz z obwodnicą Osieka	Planie województwa	zrealizowano	K
8b.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 764 na odcinku Staszów-Połaniec	Planie województwa	zrealizowano	W
9.	Rozbudowa obwodnicy Buska-Zdroju w ciągu drogi nr 973	Planie województwa	zrealizowano	W
10.	Rozbudowa drogi nr 754 na odcinku Ostrowiec Św. — gr. województwa	Planie województwa	zrealizowano	W
11.	Przebudowa linii kolejowej E65 (CMK) Grodzisk Mazowiecki — Zawiercie pod kątem wdrożenia prędkości 200 km/h, a w dalszej perspektywie 300 km/h	Planie województwa	w trakcie realizacji	K
12.	Przebudowa i elektryfikacja linii kolejowej 25 Łódź Kaliska — Dębica na odcinku Sandomierz — Skarżysko-Kamienna	Planie województwa	w trakcie realizacji	KPZK
13.	Prace na liniach kolejowych nr 61 i 567 na odcinku Kielce — Żeliszawice	Planie województwa Planie MOF OW	nie zrealizowano	KPZK
14.	Przebudowa linii kolejowej 64 Kozłów — Koniecpol do wdrożenia prędkości 160 km/h	Planie województwa	nie zrealizowano	KPZK
15.	Planowana budowa łącznicy st. Czarnca — st. Włoszczowa dla połączenia linii kolejowej nr 61 Kielce — Fosowskie z linią E65 (CMK)	Planie województwa	w trakcie realizacji	P

Lp.	Inwestycja/Zadanie	Inwestycja ujęta w Planie województwa/ Planie MOF OW	Stan realizacji	Inwestycje/zadania wynikające z: programów krajowych (K), z Koncepcji Krajowej (KPZK), z programów wojewódzkich (W), pozostałe (P)
16.	Prace na linii kolejowej nr 8 na odcinku Skarżysko-Kamienna — Kielce — Kozłów	Planie województwa Planie MOF OW	nie zrealizowano	KPZK
17.	Budowa linii kolejowej nr 73 Kielce-Tarnów wraz budową nowego odcinka Busko-Zdrój — Żabno i mostem na Wiśle	Planie województwa/ Planie MOF OW	nie zrealizowano	KPZK
18.	Budowa Portu Lotniczego Kielce w Obicach wraz z potencjalną strefą gospodarczą	Planie województwa/ Planie MOF OW	nie zrealizowano	KPZK
19.	Modernizacja lotniska lokalnego w Masłowie	Planie województwa	zrealizowano	W
20.	Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej	Planie województwa	zrealizowano	K
21.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 764 na odcinku od DK 73 do granicy Miasta Kielce	Planie MOF OW	zrealizowano	P
22.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 745 w msc. Masłów wraz z rozbudową sąsiadującej infrastruktury transportowej	Planie MOF OW	nie zrealizowano	W
23.	Budowa obwodnic m. Radkowie i m. Brzeziny w ciągu drogi wojew. nr 763	Planie MOF OW	nie zrealizowano	W
24.	Budowa południowej obwodnicy Morawicy w ciągu drogi wojewódzkiej nr 766 do skrzyżowania z projektowaną obwodnicą drogi krajowej nr 73	Planie MOF OW	nie zrealizowano	W
25.	Przedłużenie drogi wojew. na odcinku od drogi krajowej 74 do drogi krajowej 73 poprzez rozbudowę ciągu ulic Zagnańskiej i ul. Witosa w Kielcach oraz budowę nowego połączenia ul. Witosa z ul. Radomską	Planie MOF OW	zrealizowano	P
26.	Przebudowa i rozbudowa ul. Radomskiej w Kielcach (DK 73)	Planie MOF OW	w trakcie realizacji	P
27.	Budowa nowego przebiegu DW 786 w Kielcach na odcinku od granicy miasta Kielce do węzła drogowego Kielce-Zachód, na połączeniu DK 74 z S-7	Planie MOF OW	nie zrealizowano	P
28.	Budowa połączenia drogi wojew. nr 762 (ul. Krakowska) i 761 (ul. Łopuszniańska)	Planie MOF OW	nie zrealizowano	P
VI. Baza ekonomiczna				
1.	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury Targów Kielce jako Międzynarodowego Ośrodka Wystawienniczo-Kongresowego (Kielce)	Planie województwa	zrealizowano	K
2.	Tworzenie kompleksowych terenów inwestycyjnych w Podzamczu koło Chęciny	Planie województwa	zrealizowano	K
3.	Stworzenie w spółce Odlewnie Polskie S.A. Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Komponentów Odlewniczych „OBRKO” (Starachowice)	Planie województwa	zrealizowano	K
4.	Budowa Centrum Konferencji, Innowacji, Przedsiębiorczości i Usług Administracyjnych (Kielce, przy Politechnice Świętokrzyskiej)	Planie województwa	zrealizowano	P
5.	Świętokrzyski Kampus Laboratoryjny Głównego Urzędu Miar (Kielce)	Planie MOF OW	w trakcie realizacji	W
6.	Budowa centrum badawczo-rozwojowego technologii materiałów sypkich (Nowiny)	Planie MOF OW	zrealizowano	K
7.	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych Kieleckiego Parku Technologicznego (Kielce)	Planie MOF OW	zrealizowano	W

Lp.	Inwestycja/Zadanie	Inwestycja ujęta w Planie województwa/ Planie MOF OW	Stan realizacji	Inwestycje/zadania wynikające z: programów krajowych (K), z Koncepcji Krajowej (KPZK), z programów wojewódzkich (W), pozostałe (P)
VII. Gospodarka wodna				
1.	Realizacja programu „Ekorozwój Ponidzia” (budowa systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków w gminach: Sobków, Kije, Pińczów, Złota, Wiślica, Michałów, Imielno)	Planie województwa	zrealizowano	W
2.	Uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie aglomeracji Jędrzejów	Planie województwa	zrealizowano	W
3.	Wodociągi, kanalizacja i oczyszczalnia ścieków w Starachowicach	Planie województwa	zrealizowano	W
4.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta i gminy Końskie	Planie województwa	zrealizowano	W
5.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta i gminy Busko-Zdrój	Planie województwa	zrealizowano	W
6.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta Sandomierz	Planie województwa	zrealizowano	W
7.	Kompleksowa ochrona wód podziemnych aglomeracji kieleckiej (w tym budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej)	Planie województwa	zrealizowano	W
8.	Budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej w Skarżysku Kościelnym i Skarżysku-Kamiennej	Planie województwa	zrealizowano	W
9.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w Aglomeracji Ostrowiec Św.	Planie województwa	zrealizowano	W
10.	Inwestycje planowane przez SZMiUW dotyczące zabezpieczeń przeciwpowodziowych (wały) w gminach: Tarłów, Koprzywnica, Łoniów, Ożarów, Połaniec, Łubnice, Sandomierz, Nowy Korczyn, Pacanów, Dwikozy	Planie województwa	w trakcie realizacji**	W
11.	Realizacja „Programu Małej Retencji dla woj. Świętokrzyskiego	Planie województwa	w trakcie realizacji***	W
12.	Poprawa gospodarki ściekowej na terenie kieleckiego obszaru metropolitalnego	Planie MOF OW	w trakcie realizacji	W
13.	Realizacja zbiornika Wierna Rzeka na Łososinie	Planie MOF OW	nie zrealizowano	K
14.	Realizacja zadań wynikających z „Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” i „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” (ze względu na szeroki zasięg— całe województwo — nie pokazano zadania na mapie)	Planie MOF OW	w trakcie realizacji	K
VIII. Turystyka				
1.	Świętokrzyski Szlak Archeo-Geologiczny (punkty węzłowe: Kielce, Chęciny, Baltów, Krzemionki, Zachełmie i in.)	Planie województwa	zrealizowano	K
2.	Trasa rowerowa od Sandomierza do Sielpi (Końskie)	Planie województwa	zrealizowano	K
3.	Hala sportowa wraz ze strzelnicą w Strawczynku	Planie MOF OW	w trakcie realizacji	P
4.	Międzynarodowa trasa rowerowa EuroVelo 11 — Szlak Europy Wschodniej	Planie MOF OW	w trakcie realizacji	W
IX. Infrastruktura techniczna				
1.	Budowa i rozbudowa projektowanych gazociągów wysokiego ciśnienia relacji:	Planie województwa	zrealizowano	P

Lp.	Inwestycja/Zadanie	Inwestycja ujęta w Planie województwa/ Planie MOF OW	Stan realizacji	Inwestycje/zadania wynikające z: programów krajowych (K), z Koncepcji Krajowej (KPZK), z programów wojewódzkich (W), pozostałe (P)
	Jędrzejów — Włoszczowa (z odejściem na Małogoszcz);			
2a.	Budowa i rozbudowa projektowanego gazociągu wysokiego ciśnienia relacji: Mójcza — Masłów (obejście Kielc) z przebudową gazociągu na Parszów;	Planie województwa/ Planie MOF OW	w trakcie realizacji	P
2b.	Budowa i rozbudowa projektowanego gazociągu wysokiego ciśnienia relacji: Pogórska Wola — Tworzeń;	Planie województwa	zrealizowano	P
3.	Budowa projektowanej linii energetycznej 220 kV Radkowice — Kielce Piaski (wynikająca z KPZK)	Planie województwa/ Planie MOF OW	w trakcie realizacji	KPZK
4.	Budowa planowanej linii energetycznej 400 kV z Kielc do Belchatowa (wynikająca z KPZK)	Planie województwa/ Planie MOF OW	nie zrealizowano	KPZK
5.	Rozbudowa Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Janczycach	Planie województwa	w trakcie realizacji	W
6.	Rozbudowa Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Rzędowie	Planie województwa	w trakcie realizacji	W
7.	Rozbudowa Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Promniku	Planie województwa	zrealizowano	W
8.	Rozbudowa Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów we Włoszczowie	Planie województwa	zrealizowano	W
9.	Rozbudowa Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Końskich	Planie województwa	w trakcie realizacji	W
10.	Rozbudowa Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów w msc. Janik	Planie województwa	zrealizowano	W
11.	Zamykanie oraz rekultywacja składowisk odpadów lub ich wydzielonych części: „Barcza”, gm. Zagnańsk; „Bejsce-Łubinówka”, gm. Bejsce; „Fałków”, gm. Fałków; „Kłepie Dolne”, gm. Stopnica; „Luszyca”, gm. Połaniec; „Łyżwy”, gm. Skarżysko-Kamienna; „Marcinków”, gm. Starachowice; „Piaseczno”, gm. Łoniów; „Radoszyce”, gm. Radoszyce; „Słupcza”, gm. Dwikozy; „Wólka Tarłowska”, gm. Tarłów; „Wyszyna Machorowska”, gm. Ruda Maleniecka; „Końskie”, gm. Końskie; „Staszów”, gm. Staszów; „Borszowice”, gm. Sędziszów; „Potok Mały”, gm. Jędrzejów; „Przededworze”, gm. Chmielnik; „Raczyce”, gm. Gnojno; „Sielec Biskupi”, gm. Skalbmierz; „Skrzypiów”, gm. Pińczów; „Szymanowice Dolne”, gm. Klimontów; „Chwalibogowice”, gm. Opatowiec; „Grabowiec”, gm. Osiek; „Psia Górka-Wiślica”, gm. Wiślica; „Suchowola”, gm. Chmielnik;	Planie województwa	w trakcie realizacji zrealizowano	W
12.	Budowa spalarni odpadów medycznych i weterynaryjnych	Planie województwa	nie zrealizowano	W
13.	Rekultywacja składowiska odpadów niebezpiecznych „Zamtal”, gm. Końskie	Planie województwa	w trakcie realizacji	W
14.	Rozbudowa składowiska odpadów niebezpiecznych zawierających azbest m. Dobrów, gm. Tuczępy	Planie województwa	zrealizowano	W
15.	Zamykanie i rekultywacja składowisk odpadów przemysłowych:	Planie województwa		W

Lp.	Inwestycja/Zadanie	Inwestycja ujęta w Planie województwa/ Planie MOF OW	Stan realizacji	Inwestycje/zadania wynikające z: programów krajowych (K), z Koncepcji Krajowej (KPZK), z programów wojewódzkich (W), pozostałe (P)
	Krzemionki Opatowskie”, gm. Bodzechów, „Skowronno Górne”, gm. Pińczów		Zrealizowano w trakcie realizacji	
16.	Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia w celu przyłączenia Elektrociepłowni Kielce	Planie MOF OW	w trakcie realizacji	P
17.	Modernizacja linii energetycznej 220 kV Kielce — Radkowice (planowana do realizacji po 2030 r.)	Planie MOF OW	nie zrealizowano	P
18.	Modernizacja stacji 400/220 kV Kielce	Planie MOF OW	nie zrealizowano	P
19.	Rekultywacja składowisk odpadów komunalnych: „Suchowola”, gm. Chmielnik, „Przededworze”, gm. Chmielnik, „Promnik”, gm. Strawczyn	Planie MOF OW	w trakcie realizacji	W
X. Obronność i bezpieczeństwo				
1.	Budowa strażnicy Komendy Powiatowej PSP w Kazimierzy Wielkiej	Planie województwa	zrealizowano	P
2.	Budowa kompleksu budynków Komendy Powiatowej Policji w Skarżysku-Kamiennej	Planie województwa	zrealizowano	K
3.	Przebudowa oraz rozbudowa kompleksu budynków na potrzeby Komendy Powiatowej Policji w Sandomierzu	Planie województwa	zrealizowano	K
4.	Przebudowa oraz rozbudowa budynków Komendy Miejskiej Policji w Kielcach	Planie województwa	zrealizowano	K

* W 2019 r. UJK złożyła do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego aplikację o środki na przebudowę Wydziału Nauk Ścisłych i Przyrodniczych, jednak do realizacji zadania nie doszło i na chwilę obecną nie jest ono planowane.

** Instytucja Państwowe Gospodarstwo Wody Polskie przejęła zadania wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych na podst. Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne.

*** Uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego nr XL/592/18 z dnia 29 stycznia 2018 roku uchylono Uchwałę nr XI/192/07 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 grudnia 2007 roku w sprawie przyjęcia „Programu małej retencji dla województwa świętokrzyskiego”.

Obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, zatwierdzony Uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego nr XLVII/833/14 z dnia 22 września 2014 roku oraz Zmiana Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego — Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego zatwierdzona Uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego nr XXVII/377/20 z dnia 12 stycznia 2021 r., zawierają łącznie 115 inwestycji celu publicznego oraz innych zadań o znaczeniu ponadlokalnym realizowanych, bądź planowanych do realizacji na obszarze województwa świętokrzyskiego.

Spośród wszystkich wymienionych zadań udało się zrealizować 64, co stanowi prawie 56%. Dalszych 30 zadań jest w trakcie realizacji, co stanowi ponad 26%. Nie rozpoczęto realizacji 20 spośród wymienionych zadań, czyli niewiele ponad 17%. Część z tych inwestycji wynikała z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowaniu Kraju 2030, która została później uchylona, w związku

z tym istnieje duże prawdopodobieństwo odstąpienia od ich realizacji. Przesądzone było natomiast odstąpienie od realizacji 1 inwestycji, nie wynikającej z KPZK 2030.

Stan realizacji inwestycji celu publicznego zawartych w powyższej tabeli zaprezentowano na załączonej do Raportu mapie.

W kolejnych podrozdziałach zostały wymienione inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, spełniające ww. kryteria, które pojawiły się w latach 2018–2021 i w przypadku decyzji o przystąpieniu do zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego powinny zostać uwzględnione w tym dokumencie.

5.2. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — OCHRONA PRZYRODY

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1098, z późn. zm.) **utworzenie lub powiększenie obszaru parku narodowego lub rezerwatu przyrody** jest celem publicznym w rozumieniu ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

W 2021 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach powiększył powierzchnię rezerwatu przyrody Polana Polichno (z 9,46 ha do 36,07 ha) — *Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 9 czerwca 2021 r. zmieniające zarządzenie w sprawie rezerwatu przyrody Polana Polichno.*

Ponadto 10 grudnia 2021 r. Rada Ministrów przyjęła projekt *Rozporządzenia w sprawie Świętokrzyskiego Parku Narodowego* (rozporządzenie zostało ogłoszone w Dzienniku Urzędowym 18 stycznia 2022 r. i weszło w życie 14 dni po dacie jego ogłoszenia). Zgodnie z tym rozporządzeniem powierzchnia ŚPN będzie wynosić 7694,6818 ha (powiększenie obszaru ŚPN o ok. 62 ha przy jednoczesnym wyłączeniu z jego granic 3 działek na szczycie Łyśca).

Na Ponidziu w gminie Kije (miejscowość Umianowice) budowany jest Ośrodek Edukacji Przyrodniczej finansowany z funduszu Life. Projekt obejmuje m.in.:

- budowę budynku ośrodka edukacji przyrodniczej;
- budowę budynku socjalno-gospodarczego z częścią noclegową;
- budowę budynków inwentarsko-gospodarczych do obsługi ośrodka;
- projekt przebudowy i remontu budynku dworca kolei wąskotorowej wraz ze zmianą sposobu użytkowania na funkcję wystawienniczo-gastronomiczną;

- projekt przebudowy i remontu wodociągowej, kolejowej wieży ciśnień wraz ze zmianą sposobu użytkowania na funkcję punktu widokowego i obserwatorium ornitologicznego.

Jedną z głównych atrakcji Ośrodka Edukacji będzie Nidarium — ogromne akwarium o pojemności 25 tys. litrów, ukazujące życie w rzece Nidzie. Zobaczymy tam zarówno odcinki rzeki mające 2 metry głębokości, jak i pływicznę, starorzecze oraz strefę przybrzeżną. W akwarium zamieszkają traszki, żółwie i ryby. Przy Ośrodku powstanie mini gospodarstwo ekologiczne, w którym odwiedzający będą mogli zobaczyć zwierzęta ras rodzimych oraz podejrzeć, jak wyglądają prace w takim gospodarstwie. Otwarcie inwestycji planowane jest na pierwszą połowę 2022 r.

5.3. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — GOSPODARKA WODNA

Z zakresu gospodarki wodnej z **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)** w gminach zrealizowano szereg inwestycji (i nadal są realizowane). Były to głównie zadania wieloletnie o charakterze budowlanym, w tym m.in.: budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, wodociągów, kanalizacji sanitarnej, oczyszczalni ścieków, rozbudowa stacji uzdatniania wody i przepompowni ścieków.

Wprowadzony okres przejściowy wydłuża implementację PROW 2014–2020 o 2 lata. W tym okresie planowana jest kontynuacja wdrażania zdecydowanej większości obecnie istniejących instrumentów wsparcia oraz utworzenie dwóch nowych instrumentów w ramach Programu, tj.: działanie „Zarządzanie ryzykiem” oraz operacje typu „Zarządzanie zasobami wodnymi na gruntach rolnych”. W chwili obecnej w dalszym ciągu z ww. programu realizowane są zadania na obszarze gmin: Morawica, Miedziana Góra, Bogoria, Pińczów, Kije, Bliżyn, Chęciny, Wiślica, Wodzisław, Piekoszów, Sadowie, Oleśnica, Samborzec, Daleszyce, Wojciechowice, Skalbmierz, Zawichost, Secemin, Lipnik, Klimontów, Moskorzew, Wilczyce, Nowa Słupia, Busko-Zdrój, Stopnica, Opatowiec, Opatów, Sobków, Zagnańsk, Smyków, Kunów, Końskie. Ponadto w celu zwiększenia zdolności retencyjnej planowane są zadania na obszarze gm. Małogoszcz, Oksa, Kazimierza Wielka polegające m.in. na przystosowaniu budowli piętrzących do nawodnień.

W ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020** w dalszym ciągu realizowane są inwestycje:

- zabezpieczenie przeciwpowodziowe msc. Ostrowiec Świętokrzyski oraz gm. Bodzechów, w oparciu o regulację rzeki Modły z wykorzystaniem istniejącego zbiornika w Częcoticach jako polderu zalewowego do redukcji fali powodziowej;

- rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej — Etap V oraz rozbudowa i przebudowa sieci wodociągowej w gm. Miedziana Góra;
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracji Skorzeszyce;
- budowa kanalizacji i sieci wodociągowej na terenie gm. Zagnańsk;
- uzupełnienie sieci kanalizacyjnej w obrębie aglomeracji Bieliny;
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w otulinie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego na terenie gminy Bieliny i Łagów;
- przebudowa istniejącej oczyszczalni ścieków w miejscowości Stara Słupia oraz rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie gm. Nowa Słupia;
- poprawa gospodarki wodno-ściekowej na terenie gm. Sobków poprzez budowę sieci kanalizacji sanitarnej wraz z infrastrukturą towarzyszącą w m. Brzegi;
- budowa kanalizacji sanitarnej — Aglomeracji Suchedniów — II etap;
- budowa kanalizacji sanitarnej — Aglomeracja Suchedniów — V etap;
- budowa kanalizacji sanitarnej — Aglomeracja Suchedniów — I etap;
- przebudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Ożarowie;
- budowa sieci kanalizacyjnej Janik — Kunów;
- rozbudowa oczyszczalni ścieków w Kamionkach wraz z modernizacją części osadowej;
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w miejscowości Śladków Mały, gm. Chmielnik;
- regulacja gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracji Mniów — budowa kanalizacji sieciowej w miejscowościach Grzymałków, Skoki, Zaborowice, Baran, Chyby, Podchyby, Serbinów i Rogowice;
- budowa kanalizacji sanitarnej z przepompowniami ścieków wraz z ich niezbędną infrastrukturą techniczną w miejscowości Słupia — etap I;
- budowa kanalizacji sanitarnej na terenie Aglomeracji Oleśnica;
- modernizacja oczyszczalni ścieków w msc. Marzysz;
- rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej w Aglomeracji Marzysz, gm. Daleszyce;
- „Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na obszarze aglomeracji Radoszyce”;
- przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej na terenie gm. Koprzywnica;
- przebudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej — Aglomeracja Suchedniów — IV etap;
- budowa kanalizacji sanitarnej — Aglomeracja Suchedniów — III etap;
- modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z rozbudową sieci kanalizacyjnej i wodociągowej i budową stacji uzdatniania wody na terenie gm. Opatów;

- rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w Oleśnicy;
- rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Rudki i aglomeracji Nowa Słupia oraz uzupełnienie sieci wodociągowej w gm. Nowa Słupia;
- budowa kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Łopuszno;
- rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w Daleszycach, gm. Daleszyce.

Z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 r., w dalszym ciągu trwa realizacja następujących zadań:

- ochrona przeciwpowodziowa Sandomierza;
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracji Ostrowiec Św. — etap III;
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w Aglomeracji Bodzentyn;
- modernizacja części osadowo-biogazowej oczyszczalni ścieków w Starachowicach;
- rekultywacja i remediacja zbiornika wodnego w Sielpi wraz z budową infrastruktury dla udostępnienia zieleni.

5.4. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — GEOLOGIA I SUROWCE MINERALNE

Wykaz inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym zrealizowanych bądź planowanych do realizacji na obszarze województwa świętokrzyskiego których realizacja wynika z krajowych lub wojewódzkich programów, planów, itp.

Tabela 38. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym — geologia i surowce mineralne.

Lp.	Inwestycja/zadanie	Stan realizacji
1.	Program SOPO — rozpoznanie, udokumentowanie i zaznaczenie na mapie w skali 1:10000 osuwisk oraz terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi w Polsce. woj. świętokrzyskie prawie w całości zostanie objęte tym opracowaniem	Program w trakcie realizacji. Zostały ukończone prace dla 34 gmin województwa

5.5. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — DZIEDZICTWO KULTUROWE

W zakresie dziedzictwa kulturowego realizowano w latach 2018–2021 wiele istotnych inwestycji, które wymieniono w poniższej tabeli (stan na 31 grudnia 2021 roku).

Tabela 39. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym — dziedzictwo kulturowe.

Lp.	Inwestycja/zadanie	Stan realizacji	Nazwa krajowego lub wojewódzkiego programu, planu wskazującego zadanie
1.	Pałac w muzeum, Muzeum w Pałacu. Ochrona, zachowanie i udostępnienie na cele	zrealizowano	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

	publiczne zabytków ruchomych i nieruchomości o znaczeniu ogólnopolskim		Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 działanie: 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury
2.	Rozbudowa i modernizacja Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniewie	zrealizowano	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 działanie: 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury
3.	Zwiększenie dostępności do Muzeum Historyczno-Archeologicznego w Ostrowcu Św. poprzez poprawę infrastruktury Muzeum Archeologicznego i Rezerwatu Krzemionki oraz Pałacu Wielopolskich	zrealizowano	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 działanie: 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury
4.	Kompleksowe zachowanie i zabezpieczenie obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego w Szydłowie oraz dostosowanie ich do funkcji kulturalnych i turystycznych	zrealizowano	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 działanie: 4.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego
5.	Kompleksowa rewitalizacja Karczówki wraz z przystosowaniem do celów kulturalnych i turystyki historycznej	zrealizowano	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 działanie: 4.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego
6.	Podwyższenie walorów dziedzictwa kulturowego oraz rozbudowa infrastruktury kulturalnej i turystycznej poprzez rewitalizację Zespołu Klasztornej na Świętym Krzyżu wraz z rozbudową osady średniowiecznej	w trakcie realizacji	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 działanie: 4.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego
7.	Rewaloryzacja i ochrona kolegiaty w Opatowie – perły Ziemi Świętokrzyskiej	w trakcie realizacji	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 działanie: 4.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego
8.	Modernizacja Muzeum Archeologicznego w Wiślicy jako Oddziału Muzeum Narodowego w Kielcach wraz z otoczeniem w celu zabezpieczenia i ochrony unikatowych obiektów dziedzictwa narodowego	w trakcie realizacji	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 działanie: 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury
9.	Śladami kultury benedyktyńskiej	w trakcie realizacji	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 działanie: 4.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego
10.	„Park Zdrojowy Busko-Zdrój-zachowanie, promocja i udostępnienie”	zrealizowano	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 działanie: 4.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego
11.	Pałac Popielów – ucz się przeszłości, doświadczaj teraźniejszości, patrz w przyszłość	w trakcie realizacji	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 działanie: 4.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego
12.	Utworzenie Centrum Starych Technologii Metalurgicznych i Hydroenergetycznych przy Zabytkowym Zakładzie Hutniczym w Małeńcu poprzez rewaloryzację,	zrealizowano	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020

	udostępnienie i wykorzystanie zasobów kulturowych zabytkowego zespołu zakładu przemysłowego w działalności edukacyjnej, kulturalnej i turystycznej		działanie: 4.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego
13.	Rozbudowa budynku Ośrodka Tradycji Garncarstwa w Chałupkach wraz z zagospodarowaniem terenu wokół budynku	zrealizowano	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 działanie: 4.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego
14.	Rozbudowa i przebudowa Muzeum Starożytnego Hutnictwa w Nowej Słupi wraz z zagospodarowaniem terenu przestrzeni z dostosowaniem do prowadzenia działalności kulturalnej	zrealizowano	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 działanie: 7.2. Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów

5.6. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Realizacja zadań w ramach infrastruktury społecznej w latach 2018–2021 dotyczyła przede wszystkim działań z zakresu: oświaty, opieki zdrowotnej i kultury. Były to inwestycje wieloletnie, posiadające charakter budowlany (budowa, rozbudowa).

Za inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym uznano te przedsięwzięcia, których realizacja znajdzie przełożenie w postaci usług, świadczonych na obszarze wykraczającym poza teren gminy. Z uwagi na fakt, że realizacja inwestycji celu publicznego wymaga zapewnienia odpowiednich środków finansowych, w przedmiotowej ocenie uwzględniono tylko te przedsięwzięcia, które mają konkretnych inwestorów i zagwarantowane źródła finansowania.

W pierwszej kolejności wzięto zatem pod uwagę inwestycje zrealizowane w oparciu o środki pozyskane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, który służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Jego zadaniem jest łagodzenie dysproporcji w rozwoju europejskich regionów i zmniejszanie braków w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.

Województwo świętokrzyskie w analizowanym okresie wydatkowało środki na inwestycje z zakresu infrastruktury społecznej poprzez następujące programy: Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Świętokrzyskiego 2014–2020, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020.

W zakresie edukacji, ochrony zdrowia, kultury i administracji w latach 2018–2021 realizowano bardzo wiele projektów miękkich (kursy, szkolenia, projekty badawcze, dodatkowe zajęcia w szkołach, zakup komputerów, doposażanie placówek w niezbędny sprzęt).

5.6.1. Oświata i nauka

Obowiązujący obecnie Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego jako wiodący cel w dziedzinie oświaty i nauki stawia: *poprawę dostępności do szkolnictwa wyższego i średniego zawodowego oraz usprawnienie powiązań między szkołami wyższymi, a przedsiębiorstwami.*

Wśród inwestycji celu publicznego z zakresu szkolnictwa, z RPO 2014–2020 zrealizowane zostały następujące projekty:

➤ **Budowa Kieleckiego Centrum Kształcenia Zawodowego na rzecz wzrostu gospodarczego regionu świętokrzyskiego.**

Na terenie miasta Kielce wybudowany został kompleks budynków dydaktycznych mieszczących 12 sal wykładowych i 24 pracownie o różnej funkcji służących do praktycznej nauki zawodu. Centrum Kształcenia Praktycznego ma w przyszłości stać się kuźnią fachowców przemysłu metalowo-odlewniczego oraz branży informatycznej. Będzie kształcić w zakresie mechatroniki, automatyki czy operatora urządzeń skrawających z wykorzystaniem najnowocześniejszych urządzeń w tych branżach. Swoją działalność opiera na ścisłej współpracy z przedsiębiorstwami z branży informatycznej oraz przemysłu metalowo-odlewniczego, które stanowią inteligentne specjalizacje województwa świętokrzyskiego. CK TECHNIK, jako publiczna placówka oświatowa Miasta Kielce, został otwarty 25 sierpnia 2020 r. i stanowi najnowocześniejszy obiekt w całej Polsce. Należy dodać, że Centrum Kształcenia Zawodowego CK TECHNIK w Kielcach zajęło 1. miejsce w XX edycji Konkursu „O Kryształową Cegłę” na najlepszą inwestycję budowlaną po obu stronach wschodniej granicy Unii Europejskiej.

➤ **Podnoszenie efektywności kształcenia w Zespole Szkół nr 1 oraz Zespole Szkół nr 2 w Opatowie poprzez wzmocnienie infrastruktury edukacyjnej.**

W ramach ww. projektu w Zespole Szkół nr 1 w Opatowie w 2019 r. rozbudowana została sala gimnastyczna. Nowoczesna hala sportowa ma być przyczynkiem do utworzenia klasy sportowej. Projekt obejmował również inwestycje o charakterze niekubaturowym (doposażenie sal, zakup sprzętu czy budowę siłowni zewnętrznej). Zespół Szkół nr 2 doczekał się całkowitej modernizacji boiska z wymianą nawierzchni.

➤ **Rozwój infrastruktury edukacyjnej Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Łopusznie poprzez budowę obiektu i zakup wyposażenia.**

Nowa szkoła została oddana do użytku w 2019 r. razem z pełnowymiarową halą sportową z trybunami, w budynku znalazły się m.in. pracownia fryzjerska, sala lustrzana i siłownia. Siedziba

placówki ma obecnie trzy piętra. Jej powierzchnia użytkowa to prawie 7 tys. metrów kwadratowych.

- **Budowa nowego budynku kształcenia zawodowego (w Busku-Zdroju), budowa boiska wielofunkcyjnego o sztucznej nawierzchni, dobudowa do hali sportowej siłowni oraz wymiana posadzki sportowej, remont warsztatów na potrzeby szkolnictwa zawodowego, zakup wyposażenia do celów dydaktycznych.**

W 2018 r. oddano do użytku nowy trzykondygnacyjny budynek kształcenia zawodowego dla ZSTIO z pełnym wyposażeniem w instalacje wewnętrzne i zagospodarowaniem wokół budynku. Oprócz budowy nowego obiektu przeprowadzono również remont istniejących warsztatów buskiego mechanika i częściowy remont buskiej hali sportowej, a także wybudowano nowe boisko wielofunkcyjne.

- **Rozwój edukacji zawodowej Powiatu Starachowickiego.**

W ramach powyższego projektu w 2019 r. wybudowany został budynek nr 2 Centrum Kształcenia Praktycznego na potrzeby pracowni: kierowca mechanik i obróbek skrawających, zmodernizowano budynek nr 3 CKP pod potrzeby pracowni technologii mechanicznej i rysunku technicznego oraz montażu urządzeń i systemów mechatronicznych, dokonano również zakupu wyposażenia do pracowni.

- **Rozbudowa infrastruktury II Liceum Ogólnokształcącego (LO) o halę sportową łączącą zaplecze sportowe II Liceum Ogólnokształcącego i Zespołu Szkół Technicznych (ZST) w Skarżysku-Kamiennej.**

W 2020 r. została oddana do użytku hala sportowa, z której korzystać będą mogli zarówno uczniowie II LO, jak i uczniowie Zespołu Szkół Technicznych (hala połączona została łącznikiem również z ZST). Halę w części parterowej podzielono na dwie części: salę widowiskowo-sportową o wymiarach ok. 24m × 43m oraz zaplecze socjalno-techniczne.

- **Przebudowa i modernizacja kompleksu sportowego wraz z wyposażeniem pracowni dydaktycznych w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Jędrzejowie.**

W ramach ww. projektu w 2018 r. przebudowany i zmodernizowany został kompleks sportowy. Wytyczono i zbudowano boiska oraz budynek kontenerowy, w którym zlokalizowane będą pokoje dla nauczycieli wychowania fizycznego, szatnie i łazienki.

- **Budowa boisk sportowych przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Małogoszczu.**

W grudniu 2017 r. otwarto kompleks boisk sportowych przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Małogoszczu. Zadanie obejmowało budowę boiska piłkarskiego, przebudowę boiska wielofunkcyjnego oraz bieżni i skoczni w dal.

5.6.2. Kultura

Długofalowym zadaniem polityki przestrzennej w zakresie kultury jest znaczące zwiększenie dostępności systemu placówek kultury wysokiej w obszarze funkcjonalnym Kielc oraz wykreowanie silnych centrów kulturalnych w ośrodkach subregionalnych.

W ramach RPO 2014–2020 zrealizowane zostały następujące projekty:

➤ **Rozbudowa Europejskiego Centrum Bajki o Park Edukacyjny „Akademia Bajki w Pacanowie”.**

W ramach II etapu rozwoju ECB powstał Park Edukacyjny Akademia Bajki” odwołujący się do istoty bajki, baśni i legendy polskiej. Park o powierzchni 2 ha podzielony został na 2 strefy: ogólnodostępną, w której znajduje się skatepark, fontanna i skwer oraz strefę zamkniętą zawierającą ścieżki tematyczne rozmieszczone na różnych poziomach terenu. Znajdują się tam: Ogród Komiksu, Ogród Legend, Park Linowy, Grota Solna, Ogród Powieści, Ogród Bajek i Baśni.

➤ **Przebudowa budynków dawnego browaru przy ul. Siennieńskiej 54 w Ostrowcu Świętokrzyskim na potrzeby instytucji kultury — Miejskiej Biblioteki Publicznej, Miejskiego Centrum Kultury oraz Biura Wystaw Artystycznych.**

W 2019 r. została oddana do użytku nowa instytucja kultury Ostrowiecki Browar Kultury, który mieści się w pochodzących z 1908 r. budynkach dawnego browaru. W zrewitalizowanych budynkach znalazły się następujące instytucje kultury: Miejskie Centrum Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna i Biuro Wystaw Artystycznych. W obiekcie o powierzchni użytkowej ok. 5,5 tys. m² obecnie działają: m.in. biblioteka, czytelnia, sale wielofunkcyjne oraz sale wystawiennicze.

➤ **Kompleksowe zachowanie i zabezpieczenie obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego w Szydłowie oraz dostosowanie ich do funkcji kulturalnych i turystycznych.**

W ramach projektu remontu doczekał się XVI-wieczny budynek bożnicy. Budynek dawnej synagogi, siedziba Gminnego Centrum Kultury, wymagał kapitalnego remontu i przebudowy oraz doposażenia w celu zwiększenia oferty kulturalnej i turystycznej. Ponadto zagospodarowany został również teren wokół synagogi.

➤ **Poszerzenie oferty kulturalnej na terenie gminy Solec-Zdrój skierowanej do mieszkańców, turystów oraz kuracjuszy.**

W ramach projektu rozbudowany o nowe skrzydło został budynek Gminnego Centrum Kultury (GCK) w Solcu-Zdroju. Obecnie jest to obiekt czterokondygnacyjny pełniący funkcję: biblioteki

publicznej, sali wystawienniczej wraz z salą konferencyjną, pomieszczeniami na potrzeby działalności GCK (sale zajęć i sale prób dla zespołów muzycznych).

- **Rozszerzenie oferty kulturalnej na terenie gminy Opatów i powiatu opatowskiego poprzez przebudowę i wyposażenie Opatowskiego Ośrodka Kultury w Opatowie oraz adaptację i wyposażenie części pomieszczeń na cele Powiatowej i Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Opatowie.**

W ramach projektu przebudowany został budynek oraz zaadoptowano jego część na potrzeby Biblioteki Publicznej. W ramach projektu przebudowane i wyposażone zostały pomieszczenia i układ komunikacyjny w budynku Opatowskiego Ośrodka Kultury dostosowujące je do funkcjonalności i zakresu działalności kulturalnej poszczególnych sekcji, radia Opatów, sali widowiskowej.

- **Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa obiektu publicznej infrastruktury kulturalnej w miejscowości Ruda Maleniecka.**

Realizowana w ramach projektu inwestycja polegała na dobudowie piętra, w którym zlokalizowane zostanie między innymi archiwum. Na parterze budynku, po modernizacji, mieści się biblioteka. Inwestycja została oddana do użytku w 2019 roku.

- **Modernizacja budynku M-GOK w Ożarowie szansą na zwiększenie oferty kulturalnej.**

Inwestycja realizowana w ramach projektu umożliwiła zmianę pokrycia dachowego, powiększenie sali widowiskowej oraz prace modernizacyjne instalacji w budynku.

- **Poprawa dostępu do infrastruktury kultury oraz zwiększenie oferty kulturalnej na terenie gminy Łączna.**

W 2018 r. zakończono realizację zadania, które polegało na wykonaniu przebudowy budynku po byłej szkole w Klonowie oraz zagospodarowaniu otoczenia m.in. wybudowaniu amfiteatru w celu nadania mu nowych funkcji kulturalnych. Ponadto budynek został dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 zrealizowano zadanie:

- **Rozbudowa i modernizacja Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie.**

W lipcu 2021 r. zakończyły się roboty budowlane w Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie. Obiekt poświęcony jest martyrologii polskich wsi w latach 1939–45. Unikatową monolityczną bryłę budynku Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie (w postaci domu/chaty) tworzy 11 segmentów: 5 zamkniętych i 6 otwartych. Na całej długości budynku zostały wykonane przerwy w ścianach — przeszklone przegrody oddzielające od siebie poszczególne części. Nocą, monument będzie przypominał zwiedzającym płonące wsie i chaty.

Obiekt ogrzewany jest pompami ciepła. Należy dodać, że Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie otrzymało w 2021 r. Nagrodę Architektoniczną w plebiscycie „Polityki”.

W ramach RPO 2014–2020 w trakcie realizacji są następujące projekty:

➤ **Adaptacja budynków zespołu powięziennego przy ul. Zamkowej w Kielcach pod potrzeby Teatru Lalki i Aktora „Kubuś”.**

Aktualnie trwają prace przy budowie nowej siedziby Teatru Lalki i Aktora „Kubuś”. Inwestycja ta obejmuje przebudowę, rozbudowę i nadbudowę 2 budynków wchodzących w skład zespołu powięziennego przy ul. Zamkowej w Kielcach oraz rewitalizację muru z wieżą i aranżacją miejsca pamięci. W dawnym domu starosty, po przebudowaniu, powstaną 2 sceny (mała i duża). Pomieszczenia administracyjne i techniczne powstaną w dawnej kuźni. Teatr Lalki i Aktora „Kubuś” w Kielcach jest jedynym w województwie świętokrzyskim profesjonalnym teatrem lalkowym. Realizacja projektu przyczyni się do podniesienia atrakcyjności turystycznej Kielc i regionu oraz wpłynie na wzrost zainteresowania kulturą, poprzez zwiększenie dostępności do infrastruktury kultury. W nowoczesnych wnętrzach, o infrastrukturze pozwalającej na pełne wykorzystanie potencjału osobowego i technicznego teatru, możliwe będzie zwiększenie średniorocznej liczby widzów. Ponadto jego lokalizacja zachęci do odwiedzenia okolicznych instytucji kultury (Muzeum Narodowego czy Wzgórza Zamkowego, w którym działają Institute of Design Kielce oraz Ośrodek Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej, zabytkowego Parku Miejskiego, czy Bazyliki Katedralnej).

➤ **Podwyższenie walorów dziedzictwa kulturowego oraz rozbudowa infrastruktury kulturalnej i turystycznej poprzez rewitalizację Zespołu Klasztornego na Świętym Krzyżu wraz z rozbudową Osady Średniowiecznej.**

W ramach projektu powstanie Świętokrzyska Zagroda Kultury prezentująca niematerialne dziedzictwo kultury Ziemi Świętego Krzyża. Będzie to całoroczny obiekt o 4 kondygnacjach, w piwnicach zostanie przygotowana sala mieszcząca 400 osób. Na 2 piętrach znajdą się ekspozycje multimedialne dotyczące niematerialnego i materialnego dziedzictwa kulturowego Gór Świętokrzyskich. Ekspozycja zostanie utrzymana w stylu XIX-wiecznej i z początku XX-wiecznej wsi świętokrzyskiej, zostanie przygotowana sala gier i zabaw dla dzieci w różnym wieku, również w tej tematyce.

➤ **Śladami kultury benedyktyńskiej.**

W ramach projektu rozbudowana zostanie Osada Średniowieczna w gm. Bieliny o kolejne stanowiska rzemieślnicze związane z obszarem Gór Świętokrzyskich epoki średniowiecza,

m.in. leśnej huty szkła, czy też zagrody łąziebnika, powroźnika i mincarza. Ponadto powstanie ogród sensoryczny, z nasadzeniami aromatycznych ziół, a w funkcjonującej przy Osadzie karczynie zostanie stworzony tzw. zimowy ogród kultury — całoroczne miejsce spotkań i prezentacji dorobku artystów związanych z Górami Świętokrzyskimi. Inwestycja zakończy się w 2021 r.

➤ **Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa zabytkowego obiektu teatru im. Stefana Żeromskiego w Kielcach.**

W ramach projektu budynek, w którym od 141 lat mieści się Teatr im. Stefana Żeromskiego, dostosowany zostanie do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wdrożone zostaną nowe technologie sceny, uruchomiona zostanie scena kameralna otwarta na dziedziniec oraz odtworzone będą historyczne elementy zabytkowe, takie jak posągi czterech muz na elewacji frontowej. Zakończenie inwestycji planowane jest na 2023 r.

➤ **Ochrona i promocja wielowiekowej spuścizny kulturowej Gór Świętokrzyskich poprzez rozbudowę Parku Dziedzictwa Gór Świętokrzyskich na terenie gminy Nowa Słupia.**

Park Dziedzictwa Gór Świętokrzyskich będzie promował historię i kulturę ziemi świętokrzyskiej. Ukazywał będzie szeroki kontekst kulturowy, w aspekcie prezentacji wielu lokalnych legend, baśni i mitów oraz ich nawiązania do bogatej i ciekawej historii Gór Świętokrzyskich. Inwestycja polega na zaprojektowaniu, budowie i wyposażeniu, a także stworzeniu wystawy scenograficznej i multimedialnej dla nowo powstającego obiektu. W obiekcie będzie też duża przestrzeń dla indywidualnych zabaw i rozrywki, a także kina 3D oraz miejsce na gastronomię i sklep z pamiątkami.

➤ **Zachowanie dziedzictwa kulturowego gminy Chęciny poprzez przebudowę, odrestaurowanie i wyposażenie zabytkowego budynku Synagogi oraz utworzenie Centrum Pamięci Kultury Żydowskiej w Chęcinach.**

Projekt poza przebudową i odrestaurowaniem zabytku, zakłada utworzenie w nim Centrum Pamięci Kultury Żydowskiej. Świątynia podczas drugiej wojny światowej została zdewastowana przez Niemców. Po zakończeniu działań zbrojnych budowla miała funkcję administracyjną, następnie budynek ten do ok. 2010 r. był ośrodkiem administracyjno-kulturalnym w mieście. Pełnił różne funkcje — siedzibę miały tu m.in. kino, dom kultury, biblioteka. W budynku odbywały się lokalne zebrania i sesje rady miejskiej. W wyniku realizacji inwestycji budynek m.in. otrzyma nowy dach, odnowione zostaną ściany.

➤ **Renowacja obiektów zabytkowych wraz z przebudową i wyposażeniem obiektów publicznej infrastruktury kulturalnej na obszarze gmin Gór Świętokrzyskich.**

W ramach powyższego projektu zostanie przebudowane poddasze Domu Kultury w Rudkach. Prace budowlane obejmować będą: wykonanie rozbiórki istniejących ścian działowych, demontaż fragmentu stropu gęstożebrowego, wykonanie schodów wewnętrznych monolitycznych żelbetowych, budowę ścian działowych oraz pionów wentylacji grawitacyjnej oraz prace wykończeniowe. Ponadto zagospodarowany zostanie również terenu wokół budynku wraz z nasadzeniami.

Przewidzianym do realizacji zadaniem z zakresu kultury ze środków RPO 2014–2020 jest:

- **Utworzenie w gminie Zagnańsk ośrodka edukacji ekologicznej pn. „Centrum Edukacyjne Flory i Fauny Gór Świętokrzyskich”.**

Centrum ma powstać we współpracy z Zespołem Szkół Leśnych w Zagnańsku. W budynku znajdują się, oprócz wyposażonej w multimedia wystawy, również: sala konferencyjna, zaplecze gastronomiczne i sanitarne oraz świadczone będą usługi hotelarskie. Jego celem ma być edukacja ekologiczna.

5.6.3. Opieka zdrowotna i społeczna

Główną ideą Planie województwa dotyczącą opieki zdrowotnej i społecznej jest zapewnienie warunków rozwoju leczenia specjalistycznego, jak również systemu wsparcia środowiskowego i stacjonarnej pomocy społecznej z jednoczesnym pogłębieniem specjalizacji regionalnej w wiodących dziedzinach leczenia zamkniętego. Wśród inwestycji celu publicznego z zakresu opieki zdrowotnej i społecznej, z RPO 2014–2020 i POIiŚ 2014–2020 zrealizowane zostało zadanie p.n.:

- **Utworzenie Centrum Urazowego dla dorosłych w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Kielcach.**

W ramach projektu powstało Centrum Urazowe. Celem Projektu było zapewnienie dostępu ludności do infrastruktury ochrony zdrowia, poprawa efektywności systemu opieki zdrowotnej oraz wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia. Projekt obejmował także rozbudowę oraz modernizację pomieszczeń SOR na potrzeby Centrum Urazowego dla dorosłych.

- **Rozbudowa i doposażenie Szpitala Kieleckiego św. Aleksandra w Kielcach wraz z budową lądowiska dla helikopterów celem utworzenia Szpitalnego Oddziału Ratunkowego.**

Projekt polegał na przeprowadzeniu robót budowlanych, doposażeniu oraz budowie lądowiska.

- **Poprawa warunków i skuteczności działań ratowniczych SOR w Staszowie celem ponadregionalnego zabezpieczenia ludności w stanach zagrożenia życia.**

Inwestycja obejmowała dofinansowanie robót budowlanych w zakresie modernizacji i przebudowy Szpitalnego Oddziału Ratunkowego oraz modernizację drogi dojazdowo-ewakuacyjnej z SOR i lądowiska dla helikopterów, a także zakup sprzętu medycznego dla SOR-u.

- **Budowa i wyposażenie pawilonu Szpitalnego Oddziału Ratunkowego w Ostrowcu Świętokrzyskim w celu poprawy funkcjonowania systemu ratownictwa medycznego.**

Inwestycja zakończona w 2020 r., polegała na dobudowie jednokondygnacyjnego segmentu D oraz doposażeniu Oddziału w niezbędny sprzęt medyczny.

- **Wsparcie Szpitalnego Oddziału Ratunkowego ZOZ we Włoszczowie poprzez jego rozbudowę i dostosowanie do obowiązujących przepisów oraz budowę całodobowego lądowiska dla śmigłowców ratunkowych.**

Projekt obejmował rozbudowę i dostosowanie SOR, jak również budowę lądowiska dla śmigłowców.

- **Doposażenie Szpitalnego Oddziału Ratunkowego oraz budowa całodobowego lądowiska dla helikopterów przy Szpitalu Specjalistycznym Ducha Świętego w Sandomierzu.**

Ogólnym celem projektu była poprawa funkcjonowania systemu ratownictwa medycznego w województwie świętokrzyskim. Na zrealizowanie powyższego celu wpłynęło: zwiększenie dostępności do Szpitalnego Oddziału Ratunkowego będącego w strukturze Szpitala Specjalistycznego Ducha Świętego w Sandomierzu oraz poprawa jakości usług udzielanych w oddziale.

- **Budowa lądowiska dla śmigłowców ratunkowych dla potrzeb ZOZ w Skarżysku-Kamiennej.**

Przedmiotem projektu była budowa lądowiska wraz z infrastrukturą towarzyszącą i przystosowaniem przyległego terenu, wykonanie instalacji elektrycznych, zakup sprzętu i aparatury medycznej.

- **Rozbudowa i doposażenie na potrzeby Kliniki Kardiochirurgii Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Kielcach.**

Projekt polegał na oddzieleniu Bloku Operacyjnego od części Intensywnej Terapii, utworzeniu sali hybrydowej oraz zakupu sprzętu medycznego.

- **Rozbudowa kompleksu budynków Szpitalnych Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. św. Rafała w Czerwonej Górze o Zakład Opiekuńczo-Lecznicy.**

W wyniku realizacji projektu planowane było utworzenie Zakładu Opiekuńczo-Lecznicy, który umożliwi zaspokajanie potrzeb objętych opieką długoterminową pacjentów, w tym wentylowanych mechanicznie. Poprawa dostępności do świadczeń opiekuńczo-pielęgnacyjnych, pozwoli

na odzyskanie możliwie jak największej sprawności fizycznej i samodzielności osobom, które nie wymagają hospitalizacji lub mają ukończony proces leczenia szpitalnego, ale ze względu na stan zdrowia wymagają nadal całodobowej, specjalistycznej opieki.

➤ **Budowa Domu Opieki Zdrowotnej — Hospicjum w Busku-Zdroju.**

Głównym celem projektu było zwiększenie dostępności mieszkańców powiatów: buskiego, kazimierskiego, pińczowskiego do wysokiej jakości usług medycznych w zakresie opieki hospitacyjnej i paliatywnej poprzez oddanie do użytku w pełni wyposażonego hospicjum stacjonarnego, oddziału opiekuńczo-leczniczego oraz poradni medycyny.

➤ **Poprawa jakości świadczonych usług medycznych poprzez realizację pierwszego etapu budowy budynku oraz zakup sprzętu medycznego dla Sandomierskiego Centrum Zdrowia Psychicznego.**

Inwestycja zakończona w 2021 r. W ramach projektu wybudowano Centrum Zdrowia Psychicznego dla potrzeb Szpitala Specjalistycznego Ducha Świętego w Sandomierzu oraz zakupiono tomograf komputerowy wraz z remontem pomieszczeń umożliwiającym jego instalację, co wpłynie na poprawę efektywności i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej.

➤ **Rozwój infrastruktury Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii w Morawicy na rzecz zapewnienia kompleksowej opieki nad pacjentami z zaburzeniami psychicznymi.**

Założeniami projektu była poprawa dostępu do kompleksowej opieki nad pacjentami z zaburzeniami psychicznymi i usług medycznych w Kielcach i powiecie kieleckim oraz poprawa jakości opieki zdrowotnej poprzez podniesienie standardu usług medycznych.

➤ **Poprawa dostępu w Powiecie Skarżyskim do usług świadczonych w lokalnej społeczności poprzez utworzenie placówki opieki całodobowej oferującej stały pobyt dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych wraz z mieszkaniami chronionymi.**

Przy ulicy Ekonomii 7 w Skarżysku-Kamiennej powstał Dom Pomocy Społecznej „Centrum Seniora”, w dawnym budynku liceum ogólnokształcącego. Placówka, której ideą było zapewnienie wszechstronnej opieki osobom starszym, wymagającym kompleksowej i stałej troski. W budynku zaprojektowano także sale terapii zajęciowej.

➤ **Budowa i doposażenie Domu Pomocy Społecznej w Baćkowicach.**

Zaprojektowany został w nowoczesnym stylu budynek w kształcie litery „L” powstał obok Ośrodka Zdrowia w Baćkowicach. Dom przygotowany jest na przyjęcie 37 mieszkańców.

➤ **Budowa Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Kurozwękach.**

Inwestycję zakończono w 2019 r. Mieści się w nim Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy, Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy oraz Klub Terapeutyczny.

- **Przebudowa, rozbudowa, nadbudowa budynku przy ul. Olkuskiej 18 w Kielcach z przeznaczeniem dla ofiar przemocy domowej PCK.**

Inwestycja zakończona w 2019 r. Projekt polegał na modernizacji obiektu schroniska, będącego własnością gminy Kielce, zlokalizowanego przy ul. Olkuskiej 18 w Kielcach, w którym Świętokrzyski Oddział PCK w Kielcach świadczy pomoc dla bezdomnych kobiet i ofiar przemocy domowej. W wyniku prac budowlanych, zaadoptowano poddasze, przez co zwiększyła się powierzchnia użytkowa obiektu.

- **Przebudowa i rozbudowa Dziennego Ośrodka Socjoterapii w Kielcach przy ul. Wikaryjskiej.**

Inwestycja zakończona w 2019 r. Zmodernizowano obiekt Dziennego Ośrodka Socjoterapii, w którym Stowarzyszenie Pomocni w Drodze Rafael świadczy pomoc dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. W wyniku prac budowlanych, zwiększy się powierzchnia użytkowa obiektu, co pozwoli na zwiększenie oferty i różnorodności zajęć dydaktycznych. Ponadto budynek został przystosowany do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym.

- **Rozbudowa, przebudowa i doposażenie istniejącego budynku Świętokrzyskiego Klubu Abstynentów „Raj” w Kielcach w celu świadczenia kompleksowego wsparcia terapeutycznego osobom dotkniętym problemem alkoholizmu.**

Inwestycja zakończona w 2019 r. W ramach projektu przeprowadzone zostały prace budowlane polegające na przebudowie i rozbudowie siedziby Klubu.

W bieżącej perspektywie finansowej w trakcie realizacji są następujące inwestycje celu publicznego dotyczące opieki zdrowotnej:

- **Budowa nowego pawilonu oraz przebudowa I piętra segmentu A wraz z doposażeniem z przeznaczeniem na Świętokrzyskie Centrum Chorób Płuc w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. św. Rafała w Czerwonej Górze.**

W ramach inwestycji zaplanowano wybudowanie nowego 5-cio kondygnacyjnego pawilonu dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami połączonego z obecną infrastrukturą szpitala. Działania te wpłyną na poprawę jakości oraz zwiększenie dostępności do świadczeń.

- **Rozbudowa i doposażenie Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej MSWiA w Kielcach celem utworzenia Szpitalnego Oddziału Ratunkowego — I ETAP.**

W zakres projektu wchodzi roboty budowlane i zakup sprzętu/wyposażenia. Projekt przewiduje doposażenie oddziału chirurgii, poddziału chirurgii szczękowo-twarzowej, pododdziału ortopedii

i traumatologii, bloków operacyjnych, dzięki czemu możliwe będzie podniesienie jakości i efektywności świadczeń zdrowotnych w zakresie m.in. układu kostno-stawowo-mięśniowego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego z uwagi na fakt, że był uchwalany w 2014 r. nie zawierał na liście inwestycji szeregu zadań, które zostały zrealizowane w ramach perspektywy finansowej 2014–2020. Spośród nich w zakresie edukacji należy wymienić te przedsięwzięcia, które związane były z realizacją reformy oświaty, to jest przywrócenia szkół zawodowych: CK TECHNIK w Kielcach, czy Centrum Kształcenia Praktycznego w Starachowicach.

W zakresie kultury bez wątplenia największym zrealizowanym zadaniem była budowa Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskiej w Michniowie.

Wśród zadań zrealizowanych w zakresie opieki zdrowotnej za najistotniejsze należy uznać: rozbudowę i doposażenie kliniki Kardiologii Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Kielcach, rozbudowę i doposażenie Szpitala Kieleckiego św. Aleksandra, Rozwój infrastruktury Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii w Morawicy. Nie należy zapominać o pozostałych inwestycjach związanych z rozbudową szpitali zlokalizowanych w: Sandomierzu, Staszowie, Skarżysku-Kamiennej i Włoszczowie.

Podsumowując należy stwierdzić, że zrealizowane w latach 2018–2021 inwestycje ze środków EFRR w ramach RPO 2014–2020 i POiŚ 2014–2020 przyczyniły się do poprawy bazy lokalowej wielu placówek ochrony zdrowia, oświaty i kultury.

Realizowane obecnie i przewidziane do realizacji w ramach RPO 2014–2020, POiŚ 2014–2020 zadania o charakterze inwestycyjnym przyczynią się do poprawy dostępności do specjalistycznych usług medycznych (rozbudowa Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego św. Rafała w Czerwonej Górze, rozbudowa i doposażenie Samodzielnego Zakładu Opieki Zdrowotnej MSWiA w Kielcach) oraz poprawy warunków i wzbogacenia oferty kulturalnej (przebudowa Teatru im. S. Żeromskiego i adaptacja budynków zespołu więziennego na potrzeby Teatru Lalki i Aktora „Kubuś”).

Tabela 40. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym — Infrastruktura społeczna.

Lp.	Inwestycja/zadanie	Stan realizacji	Nazwa krajowego lub wojewódzkiego programu, Planu województwa wskazującego zadanie
1.	Budowa Domu Opieki Zdrowotnej — Hospicjum w Busku-Zdroju	zrealizowano	RPO 2014–2020
2.	Budowa i doposażenie Domu Pomocy Społecznej w Baćkowicach	zrealizowano	RPO 2014–2020

3.	Budowa i wyposażenie pawilonu Szpitalnego Oddziału Ratunkowego w Ostrowcu Świętokrzyskim	zrealizowano	POIiŚ 2014–2020
4.	Budowa lądowiska dla śmigłowców ratunkowych dla potrzeb ZOZ w Skarżysku-Kamiennej oraz doposażenie Szpitalnego Oddziału Ratunkowego w sprzęt medyczny	zrealizowano	POIiŚ 2014–2020
5.	Budowa nowego pawilonu oraz przebudowa I piętra segmentu A wraz z doposażeniem z przeznaczeniem na Świętokrzyskie Centrum Chorób Płuc w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. św. Rafała w Czerwonej Górze	w trakcie realizacji	RPO 2014–2020
6.	Budowa Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Kurozwękach	zrealizowano	RPO 2014–2020
7.	Doposażenie Szpitalnego Oddziału Ratunkowego oraz budowa całodobowego lądowiska dla helikopterów przy Szpitalu Specjalistycznym Ducha Świętego w Sandomierzu	zrealizowano	POIiŚ 2014–2020
8.	Poprawa dostępu w Powiecie Skarżyskim do usług świadczonych w lokalnej społeczności poprzez utworzenie placówki opieki całodobowej oferującej stały pobyt dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych wraz z mieszkaniami chronionymi	zrealizowano	RPO 2014–2020
9.	Poprawa jakości świadczonych usług medycznych poprzez realizację pierwszego etapu budowy budynku oraz zakup sprzętu medycznego dla Sandomierskiego Centrum Zdrowia Psychicznego	zrealizowano	RPO 2014–2020
10.	Poprawa warunków i skuteczności działań ratowniczych SOR w Staszowie	zrealizowano	POIiŚ 2014–2020
11.	Przebudowa, rozbudowa, nadbudowa budynku przy ul. Olkuskiej 18 w Kielcach z przeznaczeniem dla ofiar przemocy domowej PCK	zrealizowano	RPO 2014–2020
12.	Przebudowa i rozbudowa Dziennego Ośrodka Socjoterapii w Kielcach przy ul. Wikaryjskiej 2	zrealizowano	RPO 2014–2020
13.	Rozbudowa i doposażenie na potrzeby Kliniki Kardiologii Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Kielcach	zrealizowano	RPO 2014–2020
14.	Rozbudowa i doposażenie Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej MSWiA w Kielcach	w trakcie realizacji	POIiŚ 2014–2020
15.	Rozbudowa i doposażenie Szpitala Kieleckiego św. Aleksandra w Kielcach wraz z budową lądowiska dla helikopterów	zrealizowano	POIiŚ 2014–2020
16.	Rozbudowa kompleksu budynków Szpitalnych Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. św. Rafała w Czerwonej Górze o Zakład Opiekuńczo-Leczniczy	zrealizowano	RPO 2014–2020
17.	Rozbudowa, przebudowa i doposażenie istniejącego budynku Świętokrzyskiego Klubu Abstynentów „Raj” w Kielcach w celu świadczenia kompleksowego wsparcia terapeutycznego osobom dotkniętym problemem alkoholizmu	zrealizowano	RPO 2014–2020
18.	Rozwój infrastruktury Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii w Morawicy	zrealizowano	RPO 2014–2020
19.	Utworzenie Centrum Urazowego dla dorosłych w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Kielcach	zrealizowano	POIiŚ 2014–2020
20.	Wsparcie Szpitalnego Oddziału Ratunkowego ZOZ we Włoszczowie	zrealizowano	POIiŚ 2014–2020
21.	Budowa Kieleckiego Centrum Kształcenia Zawodowego na rzecz wzrostu gospodarczego regionu świętokrzyskiego	zrealizowano	RPO 2014–2020
22.	Podnoszenie efektywności kształcenia w Zespole Szkół nr 1 oraz Zespole Szkół nr 2 w Opatowie poprzez wzmocnienie infrastruktury edukacyjnej	zrealizowano	RPO 2014–2020

23.	Rozwój infrastruktury edukacyjnej Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Łopusznie poprzez budowę obiektu i zakup wyposażenia	zrealizowano	RPO 2014–2020
24.	Budowa nowego budynku kształcenia zawodowego, budowa boiska wielofunkcyjnego o sztucznej nawierzchni, dobudowa do hali sportowej siłowni oraz wymiana posadzki sportowej, remont warsztatów na potrzeby szkolnictwa zawodowego, zakup wyposażenia do celów dydaktycznych.	zrealizowano	RPO 2014–2020
25.	Rozwój edukacji zawodowej Powiatu Starachowickiego	zrealizowano	RPO 2014–2020
26.	Rozbudowa infrastruktury II Liceum Ogólnokształcącego (LO) o halę sportową łączącą zaplecze sportowe II Liceum Ogólnokształcącego i Zespołu Szkół Technicznych (ZST) w Skarżysku-Kamiennej	zrealizowano	RPO 2014–2020
27.	Przebudowa i modernizacja kompleksu sportowego wraz z wyposażeniem pracowni dydaktycznych w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Jędrzejowie	zrealizowano	RPO 2014–2020
28.	Budowa boisk sportowych przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Małogoszczu	zrealizowano	RPO 2014–2020
29.	Rozbudowa Europejskiego Centrum Bajki o Park Edukacyjny "Akademia Bajki w Pacanowie"	zrealizowano	RPO 2014–2020
30.	Przebudowa budynków dawnego browaru przy ul. Siennieńskiej 54 w Ostrowcu Świętokrzyskim na potrzeby instytucji kultury — Miejskiej Biblioteki Publicznej, Miejskiego Centrum Kultury oraz Biura Wystaw Artystycznych	zrealizowano	RPO 2014–2020
31.	Kompleksowe zachowanie i zabezpieczenie obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego w Szydłowie oraz dostosowanie ich do funkcji kulturalnych i turystycznych	zrealizowano	RPO 2014–2020
32.	Poszerzenie oferty kulturalnej na terenie gminy Solec-Zdrój skierowanej do mieszkańców, turystów oraz kuracjuszy	zrealizowano	RPO 2014–2020
33.	Rozszerzenie oferty kulturalnej na terenie gminy Opatów i powiatu opatowskiego poprzez przebudowę i wyposażenie Opatowskiego Ośrodka Kultury w Opatowie oraz adaptację i wyposażenie części pomieszczeń na cele Powiatowej i Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Opatowie	zrealizowano	RPO 2014–2020
34.	Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa obiektu publicznej infrastruktury kulturalnej w miejscowości Ruda Maleniecka	zrealizowano	RPO 2014–2020
35.	Modernizacja budynku M-GOK w Ożarowie szansą na zwiększenie oferty kulturalnej	zrealizowano	RPO 2014–2020
36.	Poprawa dostępu do infrastruktury kultury oraz zwiększenie oferty kulturalnej na terenie Gminy Łączna.	zrealizowano	RPO 2014–2020
37.	Rozbudowa i modernizacja Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie	zrealizowano	POIiŚ 2014–2020
38.	Adaptacja budynków zespołu powięziennego przy ul. Zamkowej w Kielcach pod potrzeby Teatru Lalki i Aktora „Kubuś”	w trakcie realizacji	RPO 2014–2020
39.	Podwyższenie walorów dziedzictwa kulturowego oraz rozbudowa infrastruktury kulturalnej i turystycznej poprzez rewitalizację Zespołu Klasztornego na Świętym Krzyżu wraz z rozbudową Osady Średniowiecznej	w trakcie realizacji	RPO 2014–2020
40.	Śladami kultury benedyktyńskiej	w trakcie realizacji	RPO 2014–2020
41.	Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa zabytkowego obiektu teatru im. Stefana Żeromskiego w Kielcach	w trakcie realizacji	RPO 2014–2020
42.	Ochrona i promocja wielowiekowej spuścizny kulturowej Gór Świętokrzyskich poprzez rozbudowę Parku	w trakcie realizacji	RPO 2014–2020

	Dziedzictwa Gór Świętokrzyskich na terenie Gminy Nowa Słupia		
43.	Zachowanie dziedzictwa kulturowego Gminy Chęciny poprzez przebudowę, odrestaurowanie i wyposażenie zabytkowego budynku Synagogi oraz utworzenie Centrum Pamięci Kultury Żydowskiej w Chęcinach	w trakcie realizacji	RPO 2014–2020
44.	Renowacja obiektów zabytkowych wraz z przebudową i wyposażeniem obiektów publicznej infrastruktury kulturalnej na obszarze gmin Gór Świętokrzyskich	w trakcie realizacji	RPO 2014–2020
45.	Utworzenie w Gminie Zagnańsk ośrodka edukacji ekologicznej pn. „Centrum Edukacyjne Flory i Fauny Gór Świętokrzyskich”	przewidziane do realizacji	RPO 2014–2020

W zakresie infrastruktury społecznej zrealizowanych zostało 35 zadań, 9 jest w trakcie realizacji i 1 przewidziane do realizacji.

5.7. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — KAPITAŁ LUDZKI I RYNEK PRACY

Kapitał ludzki determinuje zdolności do świadczenia pracy, adaptacji do zmian w otoczeniu oraz możliwości kreacji nowych, innowacyjnych rozwiązań. Jako czynnik rozwoju społecznego jest ściśle związany z rynkiem pracy obejmującym zagadnienia podaży i popytu na pracę, a także dostępność do miejsc zatrudnienia.

Województwa Polski Wschodniej, w tym województwo świętokrzyskie, w dalszym ciągu są regionami charakteryzującymi się koncentracją barier rozwojowych o charakterze społecznym, gospodarczym i infrastrukturalnym, mających wpływ na ich peryferyjność. Dla zmniejszenia dystansu województwa świętokrzyskiego do bardziej rozwiniętych regionów Polski, konieczne jest dalsze podejmowanie komplementarnych działań z poziomu regionalnego (w ramach programów wojewódzkich) oraz programów krajowych. Realizacja założeń zawartych w poszczególnych programach wesprze m.in. aktywizację zasobów pracy i poprawę jakości kapitału ludzkiego, budowę powiązań społeczno-gospodarczych z lepiej rozwiniętym otoczeniem, a także zwiększy dostępność terytorialną, ograniczy depopulację oraz zwiększy poziom innowacyjności i przedsiębiorczości — to są warunki konieczne dla zmniejszenia dystansu województwa świętokrzyskiego do bardziej rozwiniętych regionów Polski.

Wsparcie z poziomu Regionalnego Programu Operacyjnego jest ukierunkowane na poprawę konkurencyjności oraz spójności społecznej i terytorialnej województwa, programy krajowe, realizując wymiar terytorialny polityki spójności, przyczyniają się do realizacji celów rozwojowych makroregionu Polski Wschodniej.

Kluczowym elementem interwencji osi RPO jest wspieranie przejścia od bezrobocia do zatrudnienia. Realizowane są działania mające na celu przeciwdziałanie bierności zawodowej, ułatwianie godzenia życia zawodowego z życiem osobistym, ułatwianie powrotu na rynek pracy, a także wspieranie adaptacyjności przedsiębiorstw sektora MŚP i ich pracowników. Uzupełniająco w ramach osi realizowane są działania skierowane do osób odchodzących z rolnictwa, co jest odpowiedzią na negatywne tendencje na regionalnym rynku pracy, w szczególności wysoki poziom bezrobocia (w tym bezrobocia długotrwałego i ukrytego na wsiach) oraz niski wskaźnik aktywności zawodowej ludności wiejskiej. Na obszarach wiejskich problemem pozostaje niski udział działalności pozarolniczej w strukturze zatrudnienia, niższy niż w miastach poziom dochodów mieszkańców wsi oraz wyższy niż w miastach odsetek osób zagrożonych ubóstwem. Dlatego wsparciem objęte są działania z zakresu pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy, podnoszeniu kwalifikacji i kompetencji osób poszukujących pracy, przedsięwzięcia służące rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia, tworzeniu nowych miejsc pracy, oraz dostosowywaniu przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian zachodzących w gospodarce. Realizowane są również działania wspomagające godzenie życia zawodowego i osobistego, a także związane z reorientacją zawodową rolników i podejmowaniem zatrudnienia poza rolnictwem. Istotnym elementem wsparcia są dotacje i pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, które również wspierają dłuższą aktywność zawodową, co jest szczególnie istotne w kontekście zachodzących zmian demograficznych.

Natomiast wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (finansujący badania, rozwój i innowacje) stanowi odpowiedź na problemy związane z niskim poziomem innowacyjności przedsiębiorstw oraz wzmocni ich powiązania z jednostkami naukowymi.

W kategoriach planowania przestrzennego zadania te można przypisać do następujących kierunków zagospodarowania przestrzennego:

- rozwój przedsiębiorczości generującej miejsca pracy zwłaszcza w sektorze MŚP i mikroprzedsiębiorstw;
- przystosowanie terenów zabudowy obszarów wiejskich do wprowadzenia rozwoju wielofunkcyjnego;
- tworzenie atrakcyjnych, według kryteriów rynkowych, kompleksów terenów pod inwestycje gospodarcze, w nawiązaniu do lokalnych inicjatyw zawartych w różnych strategiach i programach;
- sprzyjanie lokalizacji usług służących podnoszeniu kwalifikacji zawodowych i aktywnej polityce wzrostu zatrudnienia (szkolnictwo zawodowe, poradnictwo i pośrednictwo pracy, doradztwo

w dziedzinie przedsiębiorczości, szkolenia dla rozpoczynających własną działalność gospodarczą, szkolenia ustawiczne, telepraca i telenauka, itp.);

- zabezpieczenie możliwości lokalizacji inwestycji w zakresie innowacyjności oraz otoczenia rynkowego biznesu z uwzględnieniem rozwoju sieci powiązań między nauką i gospodarką oraz dostępu do Internetu szerokopasmowego, itp.;
- planowanie sieci dróg i kolei z uwzględnieniem natężenia dojazdów do pracy oraz lokalizacji terenów przedsiębiorczości.

Najważniejsze zadania zawarte w programach krajowych ukierunkowanych na poprawę jakości zasobów ludzkich, to:

- **wzrost poziomu zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników;**
- **podniesienie poziomu wykształcenia** oraz doskonalenie systemu szkolnictwa, zwłaszcza zawodowego;
- ułatwianie dostępności do miejsc pracy;
- **zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego** oraz zwiększenie dostępu i uczestnictwa kobiet na rynku pracy;
- **wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa oraz zwiększenie spójności społecznej i terytorialnej w aspekcie integracji rynków pracy.**

Zadania inwestycyjne, służące kształtowaniu nowoczesnej, prorynkowej przestrzeni społecznej są finansowane z programów krajowych i wojewódzkich, przy czym za najważniejsze dla rozwoju kapitału ludzkiego oraz integracji rynku pracy należy uznać:

1. **Krajowy Plan Odbudowy (KPO)** — wsparcie koncentruje się na interwencjach, które przyczyniać się będą do pobudzenia gospodarki (w tym konieczności odbudowy gospodarki po pandemii spowodowanej COVID-19), inwestycji, wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia. Wokół pięciu komponentów, tj.: odporność i konkurencyjność gospodarki; zielona energia i zmniejszenie energochłonności; transformacja cyfrowa; efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia; zielona, inteligentna mobilność — koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponentie zawarto działania na rzecz spójności terytorialnej — w zależności od zidentyfikowanych problemów — adresowane do obszarów wiejskich, miast oraz obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie odnotowuje się kumulację problemów społeczno-gospodarczych.

2. **Umowa Partnerstwa (UP)** — to podstawowy dokument, który określa współpracę UE z Polską w zakresie wykorzystania funduszy europejskich. Na kolejną perspektywę finansową polityka spójności na lata 2021–2027 ma obejmować następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)** — ma łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów będących w najmniej korzystnej sytuacji;
- **Fundusz Spójności (FS)** — służy zmniejszaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu (transeuropejskich sieci transportowych TEN-T);
- **Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+)** — ma służyć zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne, a także stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. Obejmować będzie obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI);
- **Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST)** — jego celem jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej;
- Ponadto wspólna polityka rybołówstwa obejmuje **Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA)** — na rzecz unijnej polityki morskiej i rybołówstwa. Celem funduszu jest wsparcie rybaków w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo, finansowanie projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy.

Realizacja założeń Umowy Partnerstwa dokonuje się za pomocą programów krajowych i wojewódzkich, które określają priorytetowe obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego, tj.:

1. **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW)** — zastępuje wcześniejszy Program Polska Wschodnia 2014–2020 (POPW). Nowy program dotyczy głównie wzmocnienia konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw oraz aktywizacji kapitału społecznego. Skierowany jest m.in. do: mikro, małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność lub zamierzających prowadzić działalność; ośrodków innowacji; jednostek samorządu terytorialnego; przedsiębiorstw — podmiotów świadczących usługi sanatoryjne lub uzdrowiskowe.

2. **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS)** — jest następcą Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER), który skierowany był do osób w wieku aktywności zawodowej, aby łatwiej im było zdobywać doświadczenie, pracę, czy rozwijać firmę. Nowy FERS będzie wspierał projekty dotyczące m.in. poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, integracji społecznej, podnoszenia jakości edukacji, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej czy ochrony zdrowia. Główne cele programu to: kształcenie kadr dla gospodarki; zwiększenie jakości usług świadczonych przez publiczne służby zatrudnienia; wzmocnienie systemu ochrony zdrowia i edukacji.
3. **Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich (PTFE)** — główne priorytety programu to m.in.: skuteczne instytucje, skuteczni beneficjenci i skuteczna komunikacja. Środki z tego programu przeznaczone będą na szkolenia dla beneficjentów korzystających z Funduszy Europejskich oraz rozwój krajowego systemu informatycznego dla realizacji projektów unijnych.
4. **Program Pomoc Techniczna (POPT)** — był krajowym programem współfinansowanym z Funduszy Europejskich na lata 2014–2020. Gwarantował środki finansowe na obsługę procesu wdrażania polityki spójności Unii Europejskiej w latach 2014–2020 w Polsce i informowanie o Funduszach Europejskich. Program zapewniał środki na utrzymanie i rozwój potencjału instytucji zaangażowanych w administrowanie Funduszami Europejskimi oraz na wsparcie instytucji odpowiedzialnych za realizację projektów.
5. **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)** — kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. Celem jest m.in. zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo — wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają wsparcie. Ponadto wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego. KSRR 2030 zastąpi Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010–2020.
6. **Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+** — kładzie nacisk na cztery główne obszary: Gospodarka (Cel 1. Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie); Środowisko (Cel 2. Przyjazny dla środowiska i czysty region); Demografia (Cel 3. Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi); Zarządzanie (Cel 4. Horyzontalny — Sprawne zarządzanie regionem). W Celu operacyjnym 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie — kluczowe kierunki działań to: zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców; upowszechnianie

rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie; wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji; rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego; poprawa warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców.

7. **Program Inteligentny Rozwój (POIR)** — pomagał zmienić dobry pomysł w nowoczesny produkt lub atrakcyjną usługę, dzięki czemu firmy i instytucje naukowe miały szansę na szybki rozwój. Program wspierał m.in. małe, średnie i duże przedsiębiorstwa, start-upy, jednostki naukowe, konsorcja przedsiębiorstw i jednostek naukowych oraz instytucje otoczenia biznesu. Wspierał współpracę biznesu z nauką tak, by powstały innowacyjne rozwiązania.
8. **Strategia Badań i Innowacyjności** — cel strategiczny: do roku 2020 w województwie świętokrzyskim miała zapanować kultura sprzyjająca innowacjom, przedsiębiorczości i konkurencyjności, aby pomóc stworzyć nowe i trwałe miejsca pracy dla wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz wesprzeć wzrost gospodarczy.
9. **Regionalny Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia** — odzwierciedla cele krajowe (Krajowego Planu Działań, którego głównym celem jest wzrost zatrudnienia oraz produktywności pracy) i koncentruje się na czterech priorytetach: łagodzenie negatywnych skutków pandemii COVID-19 dla świętokrzyskiego rynku pracy; równowaga, przeciwdziałanie depopulacji i tworzenie korzystnych warunków wzrostu zatrudnienia i przedsiębiorczości w regionie; efektywne doradztwo zawodowe, przeciwdziałanie lukom kompetencyjnym i kadrowym w gospodarce poprzez m.in. zarządzanie migracjami zarobkowymi; przeciwdziałanie negatywnym skutkom bezrobocia. Plan jest tworzony i realizowany w ramach partnerstwa instytucji i organizacji działających na rzecz rynku pracy w województwie świętokrzyskim.
10. **Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 (RPO województwa)**, stanowił odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby regionalne, uwzględniając przy tym pożądane kierunki interwencji, określone w unijnych, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych. Celem RPO województwa 2014–2020 było zdynamizowanie rozwoju gospodarki województwa, w oparciu o nowe rozwiązania technologiczne i wzrost poziomu kapitału społecznego. Polityka rozwoju regionu realizowana w oparciu o RPO skoncentrowana została na umacnianiu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki regionalnej oraz budowaniu potencjału regionalnych przedsiębiorstw, obejmując obszary takie jak: B+R; przedsiębiorczość; zasobooszczędną i niskoemisyjną gospodarkę; inkluzję społeczną osób wykluczonych; redukcję bezrobocia; podniesienia jakości świadczonych usług społecznych i publicznych; nowoczesną komunikację; rynek pracy; włączenie społeczne; rozwój edukacji.

11. Program Regionalny na lata 2021–2027. Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego

Środki przeznaczone będą na projekty realizowane w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W tej części programu wyznaczono siedem priorytetów: Konkurencyjna gospodarka; Region przyjazny dla środowiska; Mobilność miejska; Dostępne świętokrzyskie; Świętokrzyskie dla mieszkańców; Wspólnota i przestrzeń; Pomoc techniczna. Najważniejszym działaniem będzie wsparcie przedsiębiorczości i innowacji oraz inwestycji przyjaznych środowisku, a także pomoc w procesie budowy gospodarki opartej na wiedzy oraz stwarzanie warunków do współpracy przedsiębiorstw i nauki. W drugiej części programu regionalne środki przeznaczone będą na realizację priorytetów Europejskiego Funduszu Społecznego+, a dotyczyć będą m.in.: kapitału społecznego — ludzi i ich potrzeb w zakresie edukacji, zdobywania wiedzy, rozwoju, zdrowia oraz podniesienia atrakcyjności świętokrzyskiego rynku pracy, co ma wpłynąć na zahamowanie odpływu z regionu młodych ludzi i wzmocnienie opieki nad osobami starszymi.

12. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego 2030+

Wyznacza kierunki innowacyjnego rozwoju regionu, opiera się na idei tzw. inteligentnych specjalizacji, jako obszarów aktywności gospodarczej, które mają potencjał, aby generować wzrost gospodarczy oparty na innowacjach, przedsiębiorczości i konkurencyjności, a nimi są: przemysł metalowo-odlewniczy; nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze; zasobooszczędne budownictwo; turystyka zdrowotna; technologie informacyjno-komunikacyjne; branża targowo-kongresowa; zrównoważony rozwój energetyczny. Przyjęto trzy cele strategiczne, które swoim zakresem odpowiadają obszarom uwzględnionym w dokumentach strategicznych i programowych szczebla krajowego i europejskiego. Celami tymi są: Wzrost innowacyjności świętokrzyskich przedsiębiorstw; Transformacja świętokrzyskiej gospodarki; Zwiększenie kompetencji kadr regionalnej gospodarki — to najważniejsze obszary, na których Zarząd Województwa Świętokrzyskiego ma skoncentrować swoje działania, w celu podniesienia innowacyjności regionalnej gospodarki.

Zadania tzw. miękkie podejmowane w ramach wymienionych programów są działaniami o charakterze organizacyjno-szkoleniowym, promocyjnym lub odnoszące się do drobnych inwestycji o charakterze lokalnym (np. w zakresie adaptacji, doposażenia, modernizacji, innowacyjności, usług na rynku pracy i szkolnictwa), których nie można jednoznacznie zaliczyć do celów publicznych, co utrudnia i uniemożliwia zakwalifikowanie ich do inwestycji celu publicznego. Natomiast są to inicjatywy i działania, które bezpośrednio lub pośrednio wpłyną na łagodzenie skutków bezrobocia

i rozwój rynku pracy, ograniczą negatywny wpływ pandemii, a przede wszystkim wpłyną na poprawę warunków życia i inwestowania w województwie świętokrzyskim.

5.8. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — TRANSPORT I KOMUNIKACJA

Ocena stanu realizacji inwestycji samorządowych wskazanych w załączniku nr 1 do Programu rozwoju infrastruktury transportowej województwa świętokrzyskiego na lata 2014–2020 — stan na dzień 31.12.2021 r.

Tabela 41. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym — transport i komunikacja.

Lp.	Nazwa zadania	Stan realizacji	
1.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 755 etap III	zrealizowano	
	budowa obwodnicy Ćmielowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 755	zrealizowano	
2.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 754 w Ostrowcu Świętokrzyskim wraz z rozbudową mostu na rzece Kamiennej	nie zrealizowano	
	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 754 na odcinku Ostrowiec Świętokrzyski — granica województwa	zrealizowano	
3.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 768 na odcinku Jędrzejów — granica województwa wraz z obwodnicami miejscowości: Jędrzejów, Działoszyce, Skalbmierz, Topola, Kazimierza Wielka	etap I: obwodnica Jędrzejowa	zrealizowano
		etap II: obwodnica Kazimierzy Wielkiej	w trakcie realizacji
		etap III: obwodnica Działoszyce, Skalbmierza, Topoli	nie zrealizowano
4.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 764 Kielce — Staszów wraz z budową obwodnic miejscowości Suków i Daleszyce	zrealizowano	
	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 764 Kielce — Staszów wraz z budową obwodnicy miejscowości Ociesęki	nie zrealizowano	
	budowa układu obwodnicowego Staszowa	etap I	zrealizowano
		etap II	nie zrealizowano
	etap III	nie zrealizowano	
5.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 728 na odcinku Łopuszno — DK74 wraz z obwodnicą Łopuszna w ciągu drogi wojewódzkiej nr 786	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 728 na odcinku Łopuszno — DK74	zrealizowano
		rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 728 na odcinku DK74 — DP0473T	nie zrealizowano
		obwodnica Łopuszna	nie zrealizowano
	budowa obwodnicy Końskich od miejscowości Kornica do miejscowości Młynek Nieświński w ciągu drogi wojewódzkiej nr 749	nie zrealizowano	
	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 728 na odcinku od obwodnicy miejscowości Kornica do Gowarczowa wraz z obwodnicą Gowarczowa	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 728 na odcinku Kornica — Gowarczów	zrealizowano
obwodnica Gowarczowa		nie zrealizowano	

6.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 973 na odcinku Busko-Zdrój — Nowy Korczyn — Borusowa wraz z budową przeprawy mostowej na rzece Nidzie i rzece Wiśle	most na Wiśle w miejscowości Borusowa wraz z dojazdami	zrealizowano
		obwodnica Nowego Korczyna	nie zrealizowano
7.	przebudowa drogi wojewódzkiej nr 758 na odcinku Ujazd-granicy gminy		nie zrealizowano
	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 758 w granicach gminy Klimontów wraz z obwodnicą Klimontowa		nie zrealizowano
	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 758		nie zrealizowano
8.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 752 i drogi wojewódzkiej nr 751		zrealizowano
	północna obwodnica Nowej Słupi w ciągu drogi wojewódzkiej nr 751		nie zrealizowano
9.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 762 na odcinku węzeł drogowy granica gm. Chęciny		zrealizowano
	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 762 na odcinku od granicy gminy Chęciny do obiektu mostowego na rzece Łososina w miejscowości Bocheniec		zrealizowano
10.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 766 na odcinku Brzeście — ul. Republiki Pińczowskiej w miejscowości Pińczów		w trakcie realizacji
	budowa obwodnicy Pińczowa		zrealizowano
	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 766 na odcinku Pińczów — Węchadłów wraz z budową obwodnicy miejscowości Michałów		nie zrealizowano
11.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 745 w miejscowości Masłów wraz z rozbudową sąsiadującej infrastruktury transportowej		nie zrealizowano
12.	budowa obwodnic w miejscowości Radkowie i Brzeziny w ciągu drogi wojewódzkiej nr 763		nie zrealizowano
13.	budowa południowej obwodnicy Morawicy w ciągu drogi wojewódzkiej nr 766 do skrzyżowania z projektowaną obwodnicą DK 73		nie zrealizowano
14.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 751 Suchedniów-Ostrowiec Świętokrzyski na terenie gminy Suchedniów		w trakcie realizacji
	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 751 na odcinku Wzdół Rządowy — Góra Św. Barbary		nie zrealizowano
15.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 744 na odcinku Tychów Stary-Starachowice wraz z budową obwodnicy Starachowic		nie zrealizowano
16.	układ obwodnicowy miasta Włoszczowa – budowa obwodnicy miasta Włoszczowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 786 wraz z połączeniem z drogami wojewódzkimi nr 742 i 785 — etap I		zrealizowano
	układ obwodnicowy miasta Włoszczowa – budowa obwodnicy miasta Włoszczowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 786 wraz z połączeniem z drogami wojewódzkimi nr 742 i 785 — etap II		nie zrealizowano
17.	północna obwodnica Chmielnika w ciągu drogi wojewódzkiej nr 765		zrealizowano
18.	rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 786 etap I: droga wojewódzka nr 786 na odcinku Łopuszno — Kielce oraz przebudowa drogi wojewódzkiej nr 761 na odcinku Piekoszków — Jaworzna		zrealizowano

Załącznik nr 1 do *Programu rozwoju infrastruktury transportowej województwa świętokrzyskiego na lata 2014–2020* zawierający założenia do nowej edycji zadań inwestycyjnych planowanych do realizacji na drogach wojewódzkich w latach 2014–2020 zawierał 18 zadań głównych. Dziesięć z nich składało z 2 lub 3 części, co w sumie dawało 32 zadania. Już w trakcie realizacji *Programu* część planowanych zadań została podzielona na kilka etapów. Dotyczyło to zadań nr: 3, 4c, 5a, 5c i 6. Etapy te zostały uwidocznione w tabeli i wyróżnione pogrubioną kreską tabeli. Ostatecznie zatem należy przyjąć, że załącznik nr 1 do *Programu rozwoju infrastruktury transportowej ...* wskazał 40 priorytetowych zadań do realizacji na sieci dróg wojewódzkich w latach 2014–2020. Spośród nich zrealizowane zostało 16 zadań, nie zrealizowano 21 zadań. Pozostałe 3 w momencie przeprowadzania niniejszej oceny znajdowały się w trakcie realizacji. Zaawansowanie realizacji wymienionych wyżej

inwestycji, włączając do zadań zrealizowanych zadania będące w trakcie realizacji, wyniosło zatem 47,5%.

Obecnie w trakcie opracowania jest projekt Regionalnego Planu Transportowego Województwa Świętokrzyskiego do roku 2030 oraz Plan Rozwoju Sieci Dróg Wojewódzkich Województwa Świętokrzyskiego do roku 2030.

5.9. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — BAZA EKONOMICZNA

W zakresie bazy ekonomicznej i rozwoju przedsiębiorczości w obowiązującym Planie województwa oraz Planie MOF OW wskazano kilka inwestycji celu publicznego. Większość tych inwestycji została już zrealizowana. W trakcie realizacji pozostała tylko jedna — Świętokrzyski Kampus Laboratoryjny Głównego Urzędu Miar. To jedna z najważniejszych inwestycji celu publicznego w regionie. Lokalizacja Kampusu GUM w Kielcach da możliwość dostępu do technologicznie zaawansowanych wzorców pomiarowych. Ponadto zapewni stworzenie profesjonalnego zaplecza eksperckiego i infrastrukturalnego, w skład którego będą wchodzić naukowcy z Politechniki Świętokrzyskiej i Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, współpracujący i działający na zlecenie świętokrzyskich przedsiębiorców, aby jak najefektywniej wdrażać innowacje w przedsiębiorstwach. Dzięki takiemu działaniu, przy wsparciu samorządu, można spodziewać się podniesienia rangi regionu na mapie innowacji Polski i być może wykreowania Kielc jako stolicy polskiej metrologii. Kampus na kieleckim Telegrafie tworzyć ma łącznie osiem budynków, z czego pięć jest już w stanie surowym zamkniętym. Jednocześnie trwa nabór na pracowników GUM. W pierwszej kolejności poszukiwani są metrologicy ze względu na konieczność odbycia kompleksowych szkoleń.

W analizowanym okresie pojawiły się nowe inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, których zestawienie zawiera poniższa tabela.

Tabela 42. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym — baza ekonomiczna.

Lp.	Nazwa projektu	Miejsce realizacji	Nazwa krajowego lub wojewódzkiego programu, planu województwa wskazującego zadanie	Stan realizacji
1.	Budowa Centrum Technologii Cyfrowych przedsiębiorstwa 2P-INFO Sp. z o.o.	Kielce	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020	w trakcie realizacji

2.	Rozbudowa Infrastruktury Produkcyjnej Odlewni „Fansuld”	Końskie	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020	w trakcie realizacji
3.	Centrum Badań i Dopuszenia Bezzałogowych Obiektów Ruchomych	Kielce	Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (przedsięwzięcia strategiczne)	planowana
4.	Budowa Centrum Naukowo-Badawczego Świętokrzyskiego Centrum Onkologii	Kielce	Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (przedsięwzięcia strategiczne)	planowana

Z perspektywy programowej 2014–2020 w realizacji są jeszcze dwie, nie ujęte wcześniej w Planie województwa inwestycje: Budowa Centrum Technologii Cyfrowych przedsiębiorstwa 2P-INFO Sp. z o.o. oraz Rozbudowa Infrastruktury Produkcyjnej Odlewni „Fansuld”. Inwestycja w firmie 2P-INFO Sp. z o.o. powinna zostać zrealizowana do końca 30.06.2022 r., natomiast przewidywane zakończenie inwestycji w Fansuld planowane jest na koniec 2022 r.

W programach operacyjnych dla perspektywy finansowej 2021–2027 nie ma jeszcze list indykatorywnych z projektami, natomiast pojawiają się już propozycje pierwszych projektów, które mogłyby się na nich znaleźć.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ w ramach przedsięwzięć strategicznych w celu 1. — inteligentna gospodarka i aktywni ludzie, w dziale B+R i nauka na rzecz świętokrzyskiej gospodarki, wskazuje do realizacji dwa projekty:

1. Centrum Badań i Dopuszenia Bezzałogowych Obiektów Ruchomych.
2. Budowa Centrum Naukowo-Badawczego Świętokrzyskiego Centrum Onkologii w Kielcach.

Pierwszy projekt ma powstać na bazie potencjału laboratoryjnego i naukowo-badawczego Politechniki Świętokrzyskiej. Centrum to ma stanowić zaplecze badawcze przede wszystkim dla firm zbrojeniowych, m.in. PGZ, „MESKO”, „DEZAMET”, Huty w Stalowej Woli, czy też Zakładów Mechanicznych Tarnów. Z kolei budowa centrum naukowo-badawczego przy ŚCO, pozwoli zwiększyć potencjał specjalistów, m.in. z zakresu biologii, biotechnologii, bioinżynierii, medycyny, chemii i fizyki w badaniach nad nowotworami. Obydwie inwestycje powstaną przy współpracy z Politechniką Świętokrzyską oraz Uniwersytetem Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Należy podkreślić, że w programach unijnych poprzedniej i aktualnej perspektywy finansowej pojawiło się i nadal pojawia szereg możliwości podniesienia konkurencyjności województwa w sferze gospodarczej. Zdecydowana większość tych projektów nie posiada jednak rangi inwestycji celu publicznego w rozumieniu przepisów ustawy o planowaniu przestrzennym i o gospodarce nieruchomościami, ani też ponadlokalnego charakteru. Stwierdzić natomiast należy, że suma

zrealizowanych i będących w realizacji mniejszych i większych projektów inwestycyjnych wpisuje się w realizację kierunków zawartych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego i przyczynia do podnoszenia potencjału gospodarczego regionu. Są to głównie projekty miękkie służące: podniesieniu poziomu innowacyjności przedsiębiorstw, doposażeniu firm w niezbędny sprzęt, wiedzę i technologię, tworzeniu kooperacji między firmami oraz między biznesem, nauką i administracją. Ogromne znaczenie dla funkcjonowania przedsiębiorstw w regionie mają również projekty z zakresu promocji gospodarczej województwa, rozwoju funduszy pożyczkowych dla MŚP oraz inkubacji przedsiębiorstw, tworzenia platform typu start-up, know-how i całego wachlarza usług okołobiznesowych.

5.10. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM — TURYSTYKA, SPORT I REKREACJA

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które są zamieszczone w tabeli oraz na mapie Planu województwa (Świętokrzyski Szlak Archeo-Geologiczny oraz Trasa rowerowa od Sandomierza do Końskich — „GreenVelo”) zostały zrealizowane, natomiast zamieszczone w zmianie Planu MOF OW (Hala sportowa wraz ze strzelnicą w Strawczyнку oraz Międzynarodowa trasa rowerowa EuroVelo 11 — Szlak Europy Wschodniej) są w trakcie realizacji. Przy czym szlak rowerowy, ze względu na charakter „liniowy” oraz długość, stanowi inwestycję długoterminową.

Na terenie województwa, poza obszarem MOF OW, zostały zrealizowane bądź są w trakcie realizacji inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Jako pierwszą można wymienić realizowaną inwestycję, w miejscowości Sielcia Wielka, wspólnie przez dwie gminy Końskie i Smyków (planowane zakończenie inwestycji, na terenie gminy Końskie, to połowa 2022 roku). W ramach inwestycji powstają m.in.: molo, wieża widokowa, nowe wyspy, ścieżki pieszo-rowerowe, punkty gastronomiczne, pola namiotowe i biwakowe, nowy ośrodek wczasowo-wypoczynkowy na prawie 1000 miejsc noclegowych wpasowanych w las i otaczającą naturę, a także park rozrywki z kolejką górską — nad zalewem w Sielpi powstanie Holiday Park (w przyszłości być może powstaną tu nawet termy oraz kryty basen wyglądający jak egzotyczna wyspa). Inwestycja ta finansowana jest ze źródeł gminnych, unijnych i rządowych m.in. z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Drugą inwestycją oddaną w połowie 2020 roku był zalew „Antoniów” w gminie Radoszyce. Głównym celem wybudowania zbiornika była retencja i ustabilizowanie gospodarki wodnej, a także rekreacja. W ramach inwestycji przy zalewie są: ścieżki pieszo-rowerowe, dwie plaże, dwa parkingi,

toalety, przebieralnie, ławeczki, działają punkt gastronomiczny i wypożyczalnie sprzętu wodnego w planach jest powstanie obiektu hotelarskiego i geotermii. Większość środków zostało pozyskane z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Następnym obiektem o znaczeniu ponadlokalnym, który jest w trakcie realizacji, jest Park Dziedzictwa Gór Świętokrzyskich „Łysa Góra” w Nowej Słupi” (zakończenie planowane jest na czerwiec 2022 roku). Obiekt powstanie w ramach Projektu „Ochrona i promocja wielowiekowej spuścizny kulturowej Gór Świętokrzyskich poprzez rozbudowę Parku Dziedzictwa Gór Świętokrzyskich na terenie Gminy Nowa Słupia”, a finansowany jest ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego, Gminy Nowa Słupia oraz **Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Świętokrzyskiego**. Obiekt powstanie poprzez rozbudowę istniejącego w Nowej Słupi Centrum Kulturowo-Archeologicznego, a dokładnie — amfiteatru placówki. Na powierzchni ok. 1700 m² zostanie wybudowany gmach przykryty kopułą z kinem 5D i ścieżką edukacyjną, przedstawiającą świętokrzyskie legendy. Park będzie prezentował niematerialne i materialne dziedzictwo regionu (historię i kulturę ziemi świętokrzyskiej).

Trasa zwiedzania podzielona będzie na ścieżki i strefy dydaktyczne. W obiekcie przewidziana jest też duża powierzchnia dla indywidualnych zabaw i rozrywki, a także kino oraz punkty gastronomiczne oraz sklep z pamiątkami. Obiekt powstanie w Nowej Słupi na działce, w sąsiedztwie miejsca, gdzie odbywają się dymarki.

Kolejną z większych inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym jest „Skatepark Skarżysko”. W drugiej połowie 2021 roku na rozległym terenie, na osiedlu „Zachodnie” w Skarżysku-Kamiennej powstał największy w Polsce, jeden z lepszych w Europie kompleks przeznaczony dla miłośników ekstremalnej jazdy na rowerze, deskorolce czy hulajnodze. Swoje miejsce znajdą też początkujący. W skład inwestycji wchodzi następujące elementy:

- skatepark, który zajmuje powierzchnię ponad 3 tysięcy metrów kwadratowych i składa się z dwóch zasadniczych sekcji: Plaza i Bowl;
- pumtrack, czyli kompleks torów rowerowych, składający się z torów dla początkujących (MINI PUMP — dla dzieci) oraz toru dla zaawansowanych (FLOW TRUCK, o długości ponad 400 metrów). Elementem toru dla zaawansowanych jest półkolista sfera („cradle”), służąca do wykonywania akrobacji z wykorzystaniem siły odśrodkowej;
- kompleks boulderowy, czyli kompleks kamieni bulderowych służących do wspinania bez użycia asekuracji linowej;
- plac zabaw;
- mini trybuny;

➤ budynek wielofunkcyjny, a także parking z drogami i infrastrukturą towarzyszącą.

Całość kompleksu zajmuje teren ponad 23 tys. m². Większość inwestycji (ok. 75%) została dofinansowana z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020. Inwestycja jest elementem dużego projektu realizowanego w Skarżysku pod nazwą „Rewitalizacja osiedli Zachodnie i Dolna Kamienna w Skarżysku-Kamiennej”. Jest to inwestycja realizowana na poziomie lokalnym, przez miasto, jednakże z uwagi na wielkość oraz charakter obiektu oddziaływanie jego może być na całe województwo, a w przyszłości organizacji wielkich imprez sportowych, nawet na całą Polskę.

Oprócz ww. większych inwestycji, można wymienić kilka o znaczeniu lokalnym, realizowanych w poszczególnych gminach, są to przedsięwzięcia o charakterze sportowo-rekreacyjnym (głównie są to ścieżki rowerowe wraz infrastrukturą, finansowane przede wszystkim z RPO województwa). Planowane, bądź zrealizowane są następujące inwestycje:

Miasto Kielce

1. Budowa i przebudowa ścieżek rowerowych.
2. Stworzenie miejskiej wypożyczalni rowerów z min. 200 rowerami, w tym m.in. 10% rowerów ze wspomaganiami elektrycznymi.
3. Budowa parkingów rowerowych, miejsc obsługi rowerzystów oraz liczników rowerowych.
4. Budowa i modernizacja ścieżek rowerowych w Kielcach oraz stworzenie spójnego systemu dróg dla rowerów będących elementem zrównoważonej mobilności miejskiej.
5. „Skatepark Kielce” — rozbudowa skateparku przy Kadzielni.

Powiaty Kazimierski i Buski

1. Budowa ścieżki edukacyjno-przyrodniczej jako asfaltowej drogi dla rowerów (dostępnej dla pieszych) zlokalizowanej w pasie zlikwidowanej kolejowej linii wąskotorowej i obejmuje 100% danego obszaru. Całkowita dł. trasy — 37,9 km, ścieżka będzie położona na terenach gmin: Kazimierza Wielka, Czarnocin, Opatowiec, Wiślica. Inwestycja ukończona w 2021 roku.

Miasto i Gmina Morawica

1. Budowa ścieżki pieszo-rowerowej stanowiącej łącznik pomiędzy ulicami: Wspólną, Wolności, Parkową w kierunku istniejącego ciągu pieszo-jezdnego wzdłuż brzegu zbiornika wodnego w Morawicy.

2. Przebudowa ul. Wspólnej i ul. Leszczynowej.
3. Przebudowa łącznika drogowego ścieżki pieszo-rowerowej i ul. Złotej.

Gminy Bodzentyn i Górno

1. Budowa ścieżki pieszo-rowerowej o dł. 3,67 km prowadzącej przez teren ŚPN, wzdłuż drogi woj. nr 752 od Krajna (Gm. Górno), przez Św. Katarzynę w kierunku Bodzentyna do msc. Podgórze. Inwestycja ukończona w 2021 roku.

Gmina Zagnańsk

1. Budowa 5,5-kilometrowej ścieżki rowerowej zlokalizowanej na drodze prowadzącej od Gminy Zagnańsk w kierunku m. Kielce.

Gmina Masłów

1. Budowa ścieżki rowerowej w ciągu drogi powiatowej nr 0314T na odcinku od km 0+000 (miejscowość Mąchocice Kapitulne skrzyżowanie drogi powiatowej 0314T z drogą wojewódzką 745) do km 2+177 (Kolonia Ameliówka). Inwestycja ukończona w 2020 roku.

Gmina Piekoszów

1. Budowa 2 ciągów ścieżek rowerowych w gminie Piekoszów o łącznej długości 3,08 km wraz z oznakowaniem.

Gmina Nowiny

1. Budowa dwóch odcinków 3-kilometrowej ścieżki rowerowej, łączącej miasto Kielce z gminą Nowiny oraz dalej z gminą Chęciny. Inwestycja ukończona w 2020 roku.

Gmina Chęciny

1. Budowa utwardzonej ścieżki rowerowej o długości 1,90 km na terenie gminy Chęciny, na 3 odcinkach wzdłuż: ul. Partyzantów, ul. Zelejowej tzw. I etap i ul. Piłsudskiego. Inwestycja ukończona w 2020 roku.

Gmina Górno

1. Budowa ścieżek rowerowych, o nawierzchni z mieszanek asfaltowych o długości 2,9 km w miejscowości Górno-Parcele i Krajno-Parcele.

2. Renowacja starego kamieniołomu tzw. „Mała Kadzielnia”. W ramach inwestycji wykonane zostały: **place edukacyjne, parking, nowe chodniki, ścieżki rowerowe, mała architektura, schody widokowe i iluminacja świetlna oraz odnowienie istniejącego boiska piłkarskiego.** Inwestycja ukończona w 2021 roku.

Gmina Strawczyn

1. W 2020 roku został zrealizowany kolejny etap dużego przedsięwzięcia w gminie, jakim jest Centrum Sportowo-Rekreacyjne „OLIMPIC” w Strawczynku. Obszar objęty inwestycją zlokalizowany jest w następujących miejscowościach: Hucisko, Kuźniaki, Małogoskie, Niedźwiedź, Promnik, Strawczyn i Strawczynek. W ramach tego etapu wykonano m.in.: altanę z tężnią solankową, ścieżkę narciarsko-biegowo-rowerową, elementy małej architektury, oświetlenie terenu, samoobsługową stację naprawy rowerów i stojaki rowerowe oraz drewnianą altanę piknikową (wyposażoną w stoły i ławy).

Zadania z zakresu turystyki, sportu i rekreacji w większości realizowane są na poziomie lokalnym. Nie wpływa to bezpośrednio na zagospodarowanie przestrzenne województwa, jednakże z uwagi na ilość oraz znaczenie tych inwestycji dla społeczności lokalnych i rozwoju tych dziedzin powinny być one uwzględnione w kierunkach regionalnej polityki przestrzennej oraz w modelu aktywizacji poszczególnych centrów i obszarów turystycznych.

Podsumowując należy stwierdzić, że zrealizowane w latach 2017–2021 inwestycje zakresu turystyki, sportu i rekreacji przyczyniły się do poprawy lokalnej bazy w poszczególnych miastach i gminach oraz podniesienia atrakcyjności poszczególnych regionów województwa.

5.11. PRZEDSIĘWZIĘCIA FINANSOWANE W RAMACH KONTRAKTU PROGRAMOWEGO DLA WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Po zakończeniu prac nad „Raportem ...” 1 lutego 2022 r. został podpisany w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej Kontrakt Programowy dla Województwa Świętokrzyskiego, który jest jednym z najważniejszych dokumentów określających kierunki i warunki dofinansowania programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego na lata 2021–2027. Ważne miejsce w Kontrakcie Programowym zajmują przedsięwzięcia priorytetowe czyli projekty o szczególnym znaczeniu dla rozwoju regionu świętokrzyskiego. Na liście tej znalazło się 38 kluczowych zadań, obejmujących różne obszary.

Wykaz przedsięwzięć priorytetowych finansowanych w ramach Programu Regionalnego

Tabela 43. Wykaz przedsięwzięć priorytetowych finansowanych w ramach Programu Regionalnego.

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Fundusz	Szacunkowa wartość dofinansowania UE (EUR)	Szacunkowa wartość całkowita (PLN/EUR)	Beneficjent / grupa beneficjentów
1.	Świętokrzyski Kampus Laboratoryjny Głównego Urzędu Miar — etap II	EFRR	21 186 909 EUR	191 500 000 PLN 42 373 819 EUR	Główny Urząd Miar
2.	Centrum Badań Molekularnych (Świętokrzyskie Centrum Onkologii w Kielcach)	EFRR	28 212 334 EUR	150 000 000 PLN 33 190 981 EUR	Świętokrzyskie Centrum Onkologii Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kielcach
3.	Rozbudowa Zespołu Inkubatorów Technologicznych KPT — Budowa Inkubatora California Inc.	EFRR	15 489 125 EUR	140 000 000 PLN 30 978 250 EUR	Gmina Kielce
4.	Informatyzacja placówek Medycznych Woj. Świętokrzyskiego — InPlaMed województwa — etap II	EFRR	22 569 867 EUR	120 000 000 PLN 26 552 785 EUR	Województwo świętokrzyskie
5.	Rozwój usług cyfrowych Administracji Publicznej Województwa Świętokrzyskiego	EFRR	18 808 223 EUR	100 000 000 PLN 22 127 321 EUR	Województwo świętokrzyskie
6.	Projekt promocji gospodarczej regionu	EFRR	9 957 294 EUR	45 000 000 PLN 9 957 294 EUR	Województwo świętokrzyskie
7.	Inteligentne Świętokrzyskie — przedsiębiorczość, konkurencyjność, innowacje	EFRR	4 093 554 EUR	18 500 000 PLN 4 093 554 EUR	Województwo Świętokrzyskie — Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Departament Inwestycji i Rozwoju, Oddział ds. Innowacji i Transferu Wiedzy
8.	Modernizacja źródła ciepła dla Świętokrzyskiego Centrum Onkologii (ŚCO) i Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego (WSzZ) w Kielcach	EFRR	3 197 398 EUR	17 000 000 PLN 3 761 645 EUR	Świętokrzyskie Centrum Onkologii/ Wojewódzki Szpital zespolony w Kielcach
9.	Budowa zbiornika wodnego Bzin na rzece Kamienna w Skarżysku-Kamiennej	EFRR	11 943 221 EUR	63 500 000 PLN 14 050 849 EUR	Państwowe Gospodarstwo Wody Polskie
10.	Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury w mieście Kielce – kompleksowe zagospodarowanie Doliny Silnicy w Kielcach	EFRR	5 642 467 EUR	30 000 000 PLN 6 638 196 EUR	Gmina Kielce
11.	Przebudowa instalacji termicznego przekształcania odpadów medycznych i	EFRR	5 642 467 EUR	30 000 000 PLN 6 638 196 EUR	Szpital Specjalistyczny Ducha Świętego

	weterynaryjnych przy Szpitalu Specjalistycznym Ducha Świętego w Sandomierzu				
12.	Kompleksowe działania związane z ochroną bioróżnorodności Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych, w szczególności: – Rozbudowa Centrum Edukacji Przyrodniczej oraz budowa Ośrodka Rehabilitacji Zwierząt przy siedzibie Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych w Kielcach, – Odtworzenie krajobrazu przyrodniczo-kulturowego poprzez budowę sieci alei wierzbowo-lipowych, – Budowa ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych na obszarach Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych, – Czynna ochrona owadów poprzez przywrócenie integralności siedlisk i zachowanie bioróżnorodności na obszarze województwa świętokrzyskiego, – Budowa Centrum Ochrony Bioróżnorodności i Edukacji Przyrodniczej Ziemi Sandomierskiej	EFRR	9 027 947 EUR	48 000 000 PLN 10 621 114 EUR	Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych w Kielcach
13.	Bank nasion roślin rzadkich i chronionych	EFRR	940 411 EUR	5 000 000 PLN 1 106 366 EUR	Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
14.	Ochrona bioróżnorodności na terenie miasta Kielce, w szczególności: – Ochrona i rewaloryzacja Parku Staszica w Kielcach, – Zagospodarowanie części północnej Ogrodu Botanicznego w Kielcach, – Zagospodarowanie terenów cennych przyrodniczo, administrowanych przez Geonaturę Kielce dla wzmocnienia marki terytorialnej Światowego Geoparku UNESCO	EFRR	12 037 262 EUR	64 000 000 PLN 14 161 485 EUR	Gmina Kielce
15.	Rozpoznanie uwarunkowań i ochronna czynna cennych terenów w województwie świętokrzyskim	EFRR	4 890 138 EUR	26 000 000 PLN 5 753 103 EUR	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Kielcach

16.	Budowa portu przeładunkowego w miejscowości Grzybów — I etap	EFRR	7 523 289 EUR	40 000 000 PLN 8 850 928 EUR	Gmina Staszów
17.	Przedsięwzięcia drogowe wynikające z Regionalnego Planu Transportowego	EFRR	120 000 000 EUR	638 018 824 PLN 141 176 471 EUR	Województwo Świętokrzyskie — ŚZD/Gmina Kielce
18.	Zakup niskoemisyjnego lub hybrydowego taboru kolejowego do obsługi połączeń regionalnych	EFRR	11 063 660 EUR	100 000 000 PLN 22 127 321 EUR	POLREGIO Sp. z o.o./Województwo Świętokrzyskie
19.	Przebudowa i rozbudowa Zespołu Szkół Ekonomicznych przy ul. Langiewicza 18 w Kielcach	EFRR	4 137 809 EUR	22 000 000 PLN 4 868 011 EUR	Gmina Kielce
20.	Rozwój infrastruktury turystycznej służącej prezentacji walorów dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego na obszarze Geoparku Świętokrzyskiego dla wzmocnienia marki terytorialnej Światowego Geoparku UNESCO	EFRR	3 761 644 EUR	20 000 000 PLN 4 425 464 EUR	Gmina Chęciny, Gmina Morawica, Gmina Nowiny, Gmina Piekoszów (projekt partnerski)
21.	Europejskie Centrum Bajki w Pacanowie — Instytut Bajki	EFRR	4 100 193 EUR	21 800 000 PLN 4 823 756 EUR	Europejskie Centrum Bajki w Pacanowie
22.	Kompleksowa ambulatoryjna onkologiczna opieka specjalistyczna z profilaktyką onkologiczną dla województwa świętokrzyskiego	EFRR	15 046 578 EUR	80 000 000 PLN 17 701 856 EUR	Świętokrzyskie Centrum Onkologii Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kielcach
23.	Utworzenie Zintegrowanego Bloku Operacyjnego w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Kielcach	EFRR	11 284 934 EUR	60 000 000 PLN 13 276 392 EUR	Wojewódzki Szpital Zespolony w Kielcach
24.	Ambulatoryjny Ośrodek Kompleksowej Diagnostyki Raka Płuca	EFRR	3 197 398 EUR	17 000 000 PLN 3 761 645 EUR	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Św. Rafała w Czerwonej Górze
25.	Zwiększenie dostępności usług medycznych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień w Świętokrzyskim Centrum Psychiatrii w Morawicy: 1. Rozbudowa Poradni Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii w Morawicy 2. Utworzenie Centrum Zdrowia Psychicznego obejmującego powiat kielecki z dostosowaniem infrastruktury Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii w Morawicy	EFRR	489 013 EUR	2 600 000 PLN 575 310 EUR	Świętokrzyskie Centrum Psychiatrii w Morawicy

	3. Rozwój Centrum Zdrowia Psychicznego Kielce – utworzenie drugiego punktu konsultacyjnego				
26.	Budowa i wyposażenie budynku specjalistyczno-zabiegowego dla potrzeb bloku operacyjnego, Szpitalnego Oddziału Ratunkowego, centralnej sterylizacji i oddziału intensywnej opieki medycznej Szpitala Specjalistycznego Ducha Świętego w Sandomierzu	EFRR	13 165 756 EUR	70 000 000 PLN 15 489 124 EUR	Szpital Specjalistyczny Ducha Świętego w Sandomierzu
27.	Realizacja strategii terytorialnej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	EFRR	26 791 458 EUR	142 445 454 PLN 31 519 362 EUR	Gmina Kielce
28.	Realizacja strategii terytorialnej z uwzględnieniem utworzenia szlaku turystycznego NIDA	EFRR	11 284 934 EUR	60 000 000 PLN 13 276 392 EUR	Partnerstwo Ponidzie
29.	Realizacja najważniejszych tras rowerowych Eurovelo 11, Wiślana Trasa Rowerowa, oraz trasy regionalne przede wszystkim na Ponidziu i w Górach Świętokrzyskich oraz dalszy rozwój Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo	EFRR	18 808 223 EUR	100 000 000 PLN 22 127 321 EUR	Województwo Świętokrzyskie i inne JST
30.	Realizacja strategii terytorialnej z uwzględnieniem realizacji projektu: Poprawa dostępności oraz ochrona ekosystemów Świętokrzyskiego Parku Narodowego i jego otuliny oraz innych obszarów chronionych i najcenniejszych przyrodniczo na obszarze Gór Świętokrzyskich poprzez rozwój infrastruktury ułatwiającej zwiedzanie i zmniejszającej antropopresję, w tym budowę i wyposażenie Centrum Edukacji Przyrodniczej Świętokrzyskiego Parku Narodowego w Nowej Słupi – Etap I	EFRR	11 284 934 EUR	60 000 000 PLN 13 276 392 EUR	Związek Gmin Gór Świętokrzyskich
31.	Realizacja Gminnego Planu Rewitalizacji dla miasta Kielce	EFRR	8 557 741 EUR	45 500 000 PLN 10 067 931 EUR	Gmina Kielce
32.	Realizacja strategii terytorialnej z uwzględnieniem realizacji projektu:	EFRR	2 765 915 EUR	25 000 000 PLN 5 531 830 EUR	Powiat Opatowski

	Budowa Świętokrzyskiego Centrum Przedsiębiorczości Rolniczej — etap I: Świętokrzyski AGRO FRESH PARK — Centrum Logistyczne				
33.	Świętokrzyska edukacja zawodowa	EFS+	12 000 000 EUR	63 801 882 PLN 14 118 000 EUR	Samorząd Województwa Świętokrzyskiego/ Departament Edukacji, Sportu, Turystyki i Spraw Zagranicznych
34.	Tworzenie lokalnych systemów wsparcia dla seniorów	EFS+	10 000 000 EUR	53 168 235 PLN 11 765 000 EUR	Samorząd Województwa Świętokrzyskiego / Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej / powiaty / gminy
35.	Profilaktyka świętokrzyskich pracowników	EFS+	15 000 000 EUR	79 752 353 PLN 17 648 000 EUR	Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w partnerstwie z podstawowymi jednostkami służby medycyny pracy z terenu województwa świętokrzyskiego oraz jednostkami podległymi UM województwa.
36.	Programy stypendialne skierowane do uczniów zdolnych	EFS+	4 500 000 EUR	23 925 706 PLN 5 295 000 EUR	Samorząd Województwa Świętokrzyskiego / Departament Edukacji, Sportu, Turystyki i Spraw Zagranicznych
37.	„ BU duj swój Rozwój ” — Baza Usług Rozwojowych	EFS+	13 000 000 EUR	69 110 458 PLN 15 295 000 EUR	Samorząd Województwa Świętokrzyskiego / Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach
38.	Pracownik kapitałem firmy. Postaw na jego rozwój z Bazą Usług Rozwojowych	EFS+	13 000 000 EUR	69 110 458 PLN 15 295 000 EUR	Samorząd Województwa Świętokrzyskiego / Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach

VI. PODSUMOWANIE

Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się nadal niższym poziomem rozwoju od większości regionów w Polsce. Co prawda wciąż widoczne są korzystne zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym, związane z realizacją inwestycji w różnych dziedzinach gospodarki (głównie w zakresie infrastruktury i komunikacji), przy dużym wsparciu dofinansowania unijnego, jednak nie mają one spodziewanego przełożenia na wzrost gospodarczy regionu. Nie sprzyjają temu również niezakończone procesy restrukturyzacji przemysłu i rewitalizacji terenów poprzemysłowych. Pozytywnym aspektem jest wyodrębnienie inteligentnych specjalizacji gospodarczych regionu, których rozwój musi jednak uzyskać właściwe wsparcie. Nadal słabszy od średniej krajowej jest rozwój budownictwa mieszkaniowego, które praktycznie skupia się tylko w strefach oddziaływania większych miast.

Niestety dużym mankamentem widocznym w przestrzeni jest nieład. Nie sprzyja to zarówno mieszkańcom, którzy mają w otoczeniu funkcje kolizyjne z zamieszkaniem, jak i inwestorom. Nadmiar i niekontrolowana ekspansja terenów budowlanych na tereny otwarte nie tylko zmienia rodzaj użytkowania tych terenów (m.in. powstają wówczas konflikty z dotychczasową zabudową zagrodową i prowadzoną działalnością rolniczą), co wpływa w następstwie na niedobór terenów „żywielskich”, ale prowadzi również do chaosu przestrzennego i generuje duży ruch komunikacyjny, poprzez dojazdy do pracy i usług w pobliskich miastach. Ma to również wpływ na problem z zapewnieniem odpowiednich terenów pod lokalizację dużych inwestycji.

Nadal bardzo istotnym zagrożeniem dla rozwoju województwa świętokrzyskiego jest utrzymujący się proces depopulacji. Dodatkowo prognozuje się dla naszego województwa największy w skali kraju ubytek ludności. Nie napawają optymizmem również inne negatywne tendencje demograficzne jak: spadek liczby dzieci i młodzieży, czy znaczny wzrost populacji ludzi starszych. Niezbędne jest więc podjęcie właściwych działań mających na celu zapewnienie odpowiedniego klimatu dla rozwoju prokreacyjnego rodzin, a także odpowiedniej bazy zarówno w zakresie opieki zdrowotnej, społecznej, jak i możliwości rozwoju i spędzania wolnego czasu dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz położenie nacisku na kształtowanie przestrzeni urbanistycznych przy uwzględnieniu potrzeb tych grup społecznych. Ponadto należy położyć nacisk na przyspieszenie procesu otwarcia komunikacyjnego regionu oraz przygotowania atrakcyjnych, uzbrojonych terenów pod rozwój przemysłu i lokalizację firm zapewniających atrakcyjne miejsca pracy.

Pozytywną zmianą jaką odnotowano w zakresie rynku pracy w ostatnich latach jest spadek bezrobocia oraz wzrost liczby nowych miejsc pracy. Niestety nie jest to zmiana na tyle duża, żeby udało się zniwelować bariery rozwojowe dzielące województwo świętokrzyskie od innych dużo bardziej rozwiniętych województw. Nadal w regionie świętokrzyskim jest większe zagrożenie ubóstwem niż w pozostałych regionach kraju. Nie powstają tu również większe zakłady pracy i przedsiębiorstwa, które mogłyby mieć istotny wpływ na rozwój regionu. Nadal słabe jest powiązanie szkolnictwa z bazą innowacyjną i przedsiębiorczością. Niska jest innowacyjność gospodarki.

W województwie nadal utrzymuje się spadek liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym powolnym wzroście ich średniej powierzchni. W dalszym ciągu ważnym problemem jest utrzymująca się, niekorzystna struktura obszarowa gospodarstw indywidualnych. Gospodarstwa te nie są w stanie osiągnąć poziomu produkcji towarowej oraz uzbrojenia technicznego umożliwiającego konkurencję na rynku krajowym i europejskim. Ze względu na brak opłacalności produkcji rolniczej i perspektyw rozwoju tej produkcji na słabszych jakościowo gruntach pojawia się niechęć producentów rolnych do szerszego działania. Natomiast na obszarach o najlepszych glebach we wschodniej i południowej części województwa słabo wykorzystany jest potencjał rolnictwa.

Nadal niedostateczne jest wyposażenie w infrastrukturę techniczną, głównie na terenach wiejskich. Wiele gmin wymaga gazyfikacji. Choć nastąpiła poprawa w zakresie gospodarowania odpadami to zachodzi potrzeba budowy instalacji do termicznego przekształcania odpadów. Istotne jest też położenie nacisku na potrzebę realizacji działań mających na celu ochronę jakości powietrza, a zwłaszcza walki z niską emisją.

Wciąż istotną barierą rozwoju jest słaba dostępność komunikacyjna województwa. Co prawda widać pewną poprawę w tym zakresie (zrealizowana droga ekspresowa S-7, realizowana łącznica kolejowa linii nr 61 z CMK, przygotowywana realizacja drogi ekspresowej S-74) jednak w porównaniu z innymi województwami, które posiadają autostrady, system obwodnic większych miast czy transport lotniczy, świętokrzyskie nadal oferuje gorsze warunki w zakresie połączenia z europejską siecią transportową, co ma wpływ na przykład na pozyskiwanie inwestorów. Zarówno postęp w realizacji inwestycji drogowych, jak i wyjaśnienie kwestii regionalnego portu lotniczego wpływa na potrzebę aktualizacji Planu województwa w tym zakresie.

Ponadto również zmiany w zakresie innych dziedzin, wymienione poniżej, spowodowały, że Plan województwa w pewnym zakresie staje się nieaktualny.

Uchylenie Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, głównego dokumentu w oparciu o którego ustalenia sporządzono Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego również ma wpływ na dezaktualizację dokumentu wojewódzkiego.

W ustawie o zmianie ustawy w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu z 2015 r. (Dz. U. 2015, poz.774) przewidziano nowe zadanie dla samorządu województwa — sporządzenie audytu krajobrazowego, który ma określić krajobrazy występujące na terenie województwa, wskazać krajobrazy priorytetowe oraz rekomendacje i wnioski dotyczące ich kształtowania. W 2019 r. ukazało się rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 roku w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz. U. 2019 poz. 394). W 2020 roku Zarząd Województwa Świętokrzyskiego podjął uchwałę nr 2015/20 z dnia 22 kwietnia 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia projektu audytu krajobrazowego dla województwa świętokrzyskiego oraz wyznaczenia jednostki odpowiedzialnej za realizację zadania. Jako jednostką odpowiedzialną za wykonanie projektu dokumentu, wyznaczono Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego. Audyt krajobrazowy jest obecnie w trakcie opracowania, po jego przyjęciu rekomendacje i wnioski zawarte w tym dokumencie powinny zostać uwzględnione w Planie województwa.

Z przeprowadzonych analiz wynika potrzeba wprowadzenia w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego korekt w zakresie obszarów funkcjonalnych, na podstawie obszarów strategicznej interwencji (OSI) wynikających ze Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. W dokumencie tym należy uwzględnić nowe granice: OSI Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego, OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne Miast Średnich, OSI Góry Świętokrzyskie, OSI Obszar Uzdrowiskowy, OSI Dolina Wisły, OSI Poniemie. Ponadto uzupełnienia wymagają zagadnienia wynikające z ustaleń nowych dokumentów strategicznych na poziomie krajowym.

W Planie województwa należy również uwzględnić zmiany w układzie osadniczym regionu, które zaszły w ostatnich latach. Prawa miejskie w latach 2018–2021 odzyskały miejscowości: Łągów, Radoszyce, Wiślica, Nowa Słupia, Pierzchnica, Szydłów, Nowy Korczyn, Oleśnica, Opatowiec, Pacanów, Klimontów i Wodzisław.

W zakresie ochrony przyrody konieczna jest korekta granic obszarów prawnie chronionych oraz liczby indywidualnych form ochrony przyrody.

Istotną kwestią, wymagającą uwzględnienia w Planie województwa jest uchylenie „*Programu małej retencji dla województwa świętokrzyskiego*” oraz związana z tym potrzeba weryfikacji zadań wojewódzkich w nim zawartych. Należy również zaktualizować obszary szczególnego zagrożenia powodzią z uwagi na zakończony II cykl planistyczny obejmujący lata 2016–2020. Ważną zmianą w gospodarce wodnej była likwidacja Zarządów Melioracji Wodnych. W chwili obecnej kompetencje w zakresie gospodarki wodnej sprawuje Państwowe Gospodarstwo Wody Polskie.

W przypadku zmiany Planu województwa należy też położyć nacisk na większe wykorzystanie potencjału województwa jakim jest wyjątkowa budowa geologiczna, uwzględnić fakt, że Geopark Świętokrzyski 21 kwietnia 2021 roku uzyskał status światowego geoparku UNESCO, co powinno mieć przełożenie na aktywizację turystyki edukacyjnej w regionie świętokrzyskim. . Istotne znaczenie dla rozwoju turystyki kulturowej, co należy również uwzględnić w Planie województwa, ma wpisanie w 2019 roku na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO — Krzemionkowskiego Regionu Prehistorycznego Górnictwa Krzemienia Piasistego oraz wpisanie w latach 2018–2019 na listę pomników historii 4 założeń z województwa świętokrzyskiego: ruin zamku Krzyżtopór w Ujeździe, pokamedulskiego zespołu klasztorowego w Rytwianach, pałacyku Henryka Sienkiewicza wraz z parkiem w Oblęgorku, kolegiaty Narodzenia NMP wraz z relikiami kościoła św. Marcina i grodziskiem w Wiślicy.

WNIOSKI KOŃCOWE

Z niniejszego Raportu wynika, że potrzebna jest aktualizacja Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.

Należy jednocześnie mieć na uwadze, zmiany systemowe, które się dokonują. Ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. *o samorządzie województwa* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1668, z 2021 r. poz. 1038 z późn. zm.) za pośrednictwem art. 11, ust.1c, pkt. 4, wprowadzono obowiązek uwzględniania modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa w strategii rozwoju województwa. Ta zmiana jest konsekwencją ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. *o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378), która w art. 31 ust.1 wprowadziła termin (31 grudnia 2025 r.), do którego wszystkie strategie województw mają być dostosowane do nowych przepisów, a tym samym w założeniu na poziomie województw obowiązywałby tylko jeden dokument programowo-przestrzenny — zintegrowana strategia, zbędnymi staną się wówczas plany zagospodarowania przestrzennego województw. Ma to związek ze zmianami, jakie rząd planuje w zakresie systemu zarządzania rozwojem. Przewiduje się bowiem uchylenie obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego województw i utratę mocy obowiązywania dotychczasowych planów z dniem 1.01.2026 roku. Na obecną chwilę nie wiadomo jednak z jakim dokumentem na szczeblu wojewódzkim i w jakim zakresie będą uzgadniane lokalne dokumenty planistyczne.

Aktualnie prowadzenie krajowej polityki regionalnej i miejskiej oraz koordynacja prowadzonych w Ministerstwie projektów i programów w zakresie zachowania spójności z krajową polityką regionalną i miejską należy do zadań Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

Tymczasem przygotowywana przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii reforma systemu planowania przestrzennego w projekcie *Ustawy o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz o zmianie niektórych innych ustaw* pozostawia w dalszym ciągu plan województwa jako dokument nadrzędny w stosunku do planu ogólnego oraz planu miejscowego. Na chwilę obecną trudno więc przesądzić, czy plany województw nadal będą obowiązywały, czy też może będą sporządzane inne dokumenty dotyczące warstwy przestrzennej, a może pozostanie tylko zintegrowana strategia rozwoju.

Niemniej jednak należy mieć na uwadze fakt dezaktualizacji niektórych istotnych ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, o czym mowa w końcowym podsumowaniu oraz we wnioskach do zmiany Planu województwa zamieszczonych w niniejszym Raporcie, w poszczególnych dziedzinach zagospodarowania.

W odniesieniu do Oceny realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, w obowiązującym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego i jego zmianie istnieje zapis: *„Za zgodne z Planem województwa uznaje się uwzględnianie inwestycji celu publicznego i innych zadań o zasięgu ponadlokalnym (niewymienionych w tabeli i niezamieszczonych na mapach) wynikających z dokumentów przyjętych w nowym okresie programowania 2014–2020. Jedynie w przypadku określenia w nowych programach, inwestycji strategicznych (szczególnie ważnych dla kraju bądź województwa) konieczna będzie zmiana Planu województwa w tym zakresie”*.

Jednak postęp w realizacji inwestycji zwłaszcza komunikacyjnych oraz pojawienie się nowych, nie uwzględnionych dotychczas w dokumencie wojewódzkim inwestycji, w tym zwłaszcza wynikających z Wykazu przedsięwzięć priorytetowych finansowanych w ramach Kontraktu Programowego dla Województwa Świętokrzyskiego, który został opublikowany tuż po zakończeniu prac nad Raportem (projekt przyjęty przez Zarząd Województwa 26 stycznia 2022 r, podpisany w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej 1 lutego 2022 r.) również sugeruje potrzebę uwzględnienia ich w Planie województwa.

Niniejszy Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego na lata 2018–2021 został ukończony w styczniu 2022 roku. Fakt przedłożenia tego dokumentu do zaopiniowania przez Wojewódzką Komisję Urbanistyczno – Architektoniczną oraz uwzględnienia uwag tego organu opiniodawczego, wykorzystano na dodanie bardzo istotnej informacji — wojny na Ukrainie (24 lutego 2022 r. agresja Rosji na Ukrainę), która w znaczący sposób wpłynęła i będzie nadal wpływać na rozwój wielu regionów na całym świecie. Konflikt ten spowodował wysoką skalę migracji ludności (przede wszystkim matek z dziećmi) z Ukrainy głównie do Polski, w tym również na teren województwa świętokrzyskiego. Prawdopodobnie część ludności ukraińskiej powróci do swojego kraju po wojnie, część jednak pozostanie. Już obecnie mamy do czynienia ze wzrostem zapotrzebowania na

mieszkania, opiekę nad dziećmi, pracę, usługi administracyjne, oświatowe, zdrowotne itp. W związku z powyższym wiele negatywnych tendencji, opisywanych w tym raporcie, zarówno demograficznych jak i na rynku pracy i innych może się zmienić na lepsze. Niestety z drugiej strony wpływ tego konfliktu zbrojnego na sytuację geopolityczną ma również swoje negatywne strony. Pracujący, również w Polsce i w naszym województwie, mężczyźni z Ukrainy wyjechali bronić swojej ojczyzny, co w sposób wyraźny odbiło się na rynku pracy (deficyt pracowników, zwłaszcza w budownictwie, w obsłudze rolnictwa itp.). Brak dostaw niektórych towarów eksportowanych z Ukrainy, bądź z innych krajów z wykorzystaniem surowców z Ukrainy, a także z Rosji (ze względu na wprowadzone sankcje), ma już obecnie swoje odbicie we wzroście cen oraz deficycie niektórych produktów. Wszystko to będzie miało przełożenie na wiele dziedzin zagospodarowania przestrzennego, w tym zwłaszcza na gospodarkę i będzie wymagało uwzględnienia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

VII. WYKAZ TABEL, MAP, WYKRESÓW, RYSUNKÓW I SCHEMATÓW

7.1. WYKAZ TABEL

Tabela 1. Wybrane dane statystyczne dotyczące województwa świętokrzyskiego.....	18
Tabela 2. Obszary prawnie chronione w województwie świętokrzyskim.....	74
Tabela 3. Wykaz punktów pomiarowych zlokalizowanych w jednolitych częściach wód podziemnych na terenie woj. świętokrzyskiego badanych w 2018 roku.....	88
Tabela 4. Aktualne Zestawienie wojewódzkich magazynów przeciwpowodziowych na terenie województwa świętokrzyskiego.....	92
Tabela 5. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności.....	93
Tabela 6. Pobór wody w przemyśle.....	93
Tabela 7. Pobór wody — eksploatacja sieci wodociągowej.....	94
Tabela 8. Długość sieci wodociągowej.....	94
Tabela 9. Sieć wodociągowa rozdzielcza na 100 km ²	94
Tabela 10. Sieć kanalizacyjna rozdzielcza na 100 km ²	95
Tabela 11. Długość sieci wodociągowej w stosunku do kanalizacyjnej.....	95
Tabela 12. Wykaz aglomeracji w województwie świętokrzyskim.....	98
Tabela 13. Struktura wieku ludności województwa świętokrzyskiego na tle kraju w latach 2013–2050*.....	128
Tabela 14. Dynamika stanów ludności województwa świętokrzyskiego w latach 2013–2050*.....	138
Tabela 15. Stopień gazyfikacji gmin.....	188
Tabela 16. Sieć drogowa województwa świętokrzyskiego w latach 2016 i 2020.....	204
Tabela 17. Procentowy rozkład ocen stanu nawierzchni dróg krajowych w województwie.....	204
Tabela 18. Stan nawierzchni dróg krajowych w poszczególnych oddziałach GDDKiA oraz wskaźniki natychmiastowych i łącznych potrzeb remontowych.....	205
Tabela 19. Ocena stanu technicznego dróg wojewódzkich w roku 2020.....	207
Tabela 20. Infrastruktura kolejowa województwa świętokrzyskiego w latach 2014–2020.....	215
Tabela 21. Liczba i struktura pojazdów samochodowych w województwie w latach 2006–2020.....	219
Tabela 22. Wskaźniki wypadków i ofiar na drogach województwa w roku 2016 i 2019.....	220

Tabela 23. Zestawienie turystycznych szlaków rowerowych w województwie świętokrzyskim (stan na kwiecień 2020 r.).....	243
Tabela 24. Obiekty noclegowe ogółem w Polsce w latach 2017–2020.....	245
Tabela 25. Obiekty i miejsca noclegowe powiatami w latach 2017–2020.....	245
Tabela 26. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych powiatami w latach 2017–2020.	246
Tabela 27. Turyści zagraniczni w obiektach noclegowych w województwie świętokrzyskim.....	246
Tabela 28. Obiekty noclegowe w latach 2017–2020.	247
Tabela 29. Miejsca noclegowe w latach 2017–2020.	248
Tabela 30. Kategoryzacja obiektów noclegowych w województwie świętokrzyskim i mieście Kielce.....	248
Tabela 31. Stopień wykorzystania obiektów noclegowych w województwie w latach 2017–2020. ..	249
Tabela 32. Korzystający z miejsc noclegowych w latach 2017–2020.....	249
Tabela 33. Udzielone noclegi w obiektach noclegowych w latach 2017–2020.	250
Tabela 34. Placówki gastronomiczne w obiektach noclegowych turystyki według rodzajów obiektów.....	252
Tabela 35. Placówki gastronomiczne w obiektach noclegowych turystyki według rodzajów obiektów.....	254
Tabela 36. Rolnictwo w województwie świętokrzyskim.	259
Tabela 37. Inwestycje ujęte w Planie województwa/Planie MOF OW.....	277
Tabela 38. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym — geologia i surowce mineralne.....	288
Tabela 39. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym — dziedzictwo kulturowe.....	288
Tabela 40. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym — Infrastruktura społeczna. ..	301
Tabela 41. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym — transport i komunikacja. ...	311
Tabela 42. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym — baza ekonomiczna.....	313
Tabela 43. Wykaz przedsięwzięć priorytetowych finansowanych w ramach Programu Regionalnego.	320

7.2. WYKAZ MAP

Mapa 1. Planowanie przestrzenne — pokrycie MPZP w 2016 i w 2020 r.....	28
Mapa 2. Planowanie przestrzenne — wydane decyzje wz i ulic w 2016 roku i w 2020 roku.....	31
Mapa 3. Główne obszary funkcjonalne — kierunki rozwoju.....	42
Mapa 4. OSI Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego.....	44

Mapa 5. OSI Góry Świętokrzyskie.	45
Mapa 6. OSI Obszary Uzdrowiskowe	46
Mapa 7. OSI Dolina Wisły.....	47
Mapa 8. OSI Ponidzie	48
Mapa 9. Propozycje delimitacji MOF ośrodków miejskich, tracących funkcje społeczno-gospodarcze (na podstawie kryteriów przyjętych w Wariancie I)	52
Mapa 10. Propozycja delimitacji MOF ośrodków miejskich, tracących funkcja społeczno-ospodarcze. (na podstawie kryteriów przyjętych w Wariancie II).....	55
Mapa 11. Obszary problemowe wg KSRR 2030.....	58
Mapa 12. Typologia obszarów problemowych wg stanu na 2018 rok.	62
Mapa 13. Osi regionalne: MOF OW, MOF miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.....	65
Mapa 14. OSI w PZPWŚ.	66
Mapa 15. Osadnictwo.	72
Mapa 16. Ocena stanu/potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w 2018 roku.	85
Mapa 17. Ocena stanu jcwp w województwie świętokrzyskim w 2018 roku.	86
Mapa 18. Zbiorniki wód podziemnych.....	87
Mapa 19. Klasa jakości wód podziemnych w punktach sieci monitoringu operacyjnego w województwie świętokrzyskim w 2018 r.	89
Mapa 20. Rzeki lub odcinki rzek, dla których sporządzono MZP i MRP w II cyklu planistycznym. ..	91
Mapa 21. Planowana realizacja przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie województwa świętokrzyskiego.	96
Mapa 22. Dynamika zmian liczby ludności w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich w latach 2013–2020.	122
Mapa 23. Wskaźnik gęstości zaludnienia w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich województwa.....	125
Mapa 24. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich w 2020 roku.	130
Mapa 25. Udział ludności w wieku produkcyjnym i obciążenie demograficzne w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich w 2020 roku.....	131
Mapa 26. Przyrost rzeczywisty ludności województwa świętokrzyskiego w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich w 2020 roku.....	137

Mapa 27. Zmiany w stanie ludności w 2030 roku na podstawie „Prognozy ludności dla gmin na lata 2017–2030”.....	143
Mapa 28. Pracujący w gospodarce narodowej według powiatów.	160
Mapa 29. Bezrobocie — główny problem i zagrożenie dla rozwoju województwa świętokrzyskiego.	166
Mapa 30. Szkoły branżowe I-go stopnia oraz licea ogólnokształcące dla młodzieży na tle ludności w wieku 15–18 lat.	175
Mapa 31. Księgozbiór bibliotek na 100 ludności w 2020 roku.	177
Mapa 32. Porady lekarskie na 1000 mieszkańców w gminach oraz ratownictwo medyczne w 2020 roku.....	180
Mapa 33. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej.....	182
Mapa 34. Przeciętna miesięczna liczba, dzieci, które otrzymały świadczenia 500+ w 2020 roku.	183
Mapa 35. Długość czynnej sieci gazowej ogółem w km na 100 km ²	192
Mapa 36. Ludność korzystająca z sieci gazowej w 2019 roku.	193
Mapa 37. Stopień gazyfikacji gmin w 2021 roku.	194
Mapa 38. Stopień gazyfikacji gmin w 2019 roku.	195
Mapa 39. Podstawowe elementy infrastruktury energetycznej.	196
Mapa 40. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w 2020 r.....	229
Mapa 41. Podmioty gospodarki narodowej w sektorach oraz lokalizacja kapitału zagranicznego w 2020 roku.....	230
Mapa 42. Wybrane elementy infrastruktury turystycznej i sportowo-rekreacyjnej.	257
Mapa 43. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego i użytków rolnych ogółem według powiatów.	262
Mapa 44. Główne obszary problemowe rolnictwa i leśnictwa.	266
Mapa 45. Lesistość w województwie świętokrzyskim w 2020 roku. Grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia w 2020 roku.	268
Mapa 46. Mieszkania oddane do użytku w województwie świętokrzyskim w 2020 roku.....	272

7.3. WYKAZ WYKRESÓW

Wykres 1. Ludność województwa świętokrzyskiego w 2020 roku na tle kraju.	120
Wykres 2. Dynamika zmian liczby ludności w latach 2013–2020 w województwie świętokrzyskim.	120
Wykres 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku na tle kraju.....	129
Wykres 4. Ruch naturalny ludności w latach 2013–2020.....	132

Wykres 5. Tempo przyrostu/ubytku składników rozwoju liczebnej ludności województwa świętokrzyskiego.	135
Wykres 6. Przyrost rzeczywisty (na 1000 ludności) województwa świętokrzyskiego na tle kraju. ...	136
Wykres 7. Zmiana liczby ludności województwa świętokrzyskiego w latach 2002–2050*.....	139
Wykres 8. Struktura wieku ludności województwa świętokrzyskiego w latach 2002–2050*.	140
Wykres 9. Zmiana liczby ludności miasta Kielce w latach 2013–2030*.	141
Wykres 10. Dynamika zmian liczby pracujących w województwie świętokrzyskim na tle kraju w latach 2013–2019.	155
Wykres 11. Zmiana liczby pracujących w województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020.....	156
Wykres 12. Zmiana liczby pracujących w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2013–2019.....	157
Wykres 13. Struktura pracujących (według sekcji) w stolicy regionu mieście Kielce.....	159
Wykres 14. Struktura pracujących w województwie świętokrzyskim.	159
Wykres 15. Przeciętne zatrudnienie w województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020.....	161
Wykres 16. Struktura przeciętnego zatrudnienia* w województwie świętokrzyskim.	162
Wykres 17. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie świętokrzyskim na tle kraju w latach 2013–2020.....	163
Wykres 18. Stopa bezrobocia w powiatach w latach 2013–2020.....	164
Wykres 19. Liczba osób bezrobotnych w województwie świętokrzyskim w latach 2013–2020.....	165
Wykres 20. Udział ludności województwa świętokrzyskiego według poziomu wykształcenia w latach 2002–2019.....	169
Wykres 21. Wartość wskaźników natychmiastowych i łącznych potrzeb remontowych na drogach krajowych.....	206
Wykres 22. Porównanie stanu nawierzchni dróg krajowych w skali kraju i województwa w latach 2012–2019 według Systemu Oceny Stanu Nawierzchni.	207
Wykres 23. Struktura rodzajów pojazdów samochodowych w województwie świętokrzyskim w 2020 roku.	219
Wykres 24. Mieszkania wyposażone w instalacje — w % ogółu mieszkań.	271

7.4. WYKAZ RYSUNKÓW

Rysunek 1. Gminy dla których wykonano III etap realizacji projektu SOPO.....	108
Rysunek 2. Transeuropejska drogowa sieć transportowa w obszarze województwa świętokrzyskiego.....	200
Rysunek 3. Transeuropejska kolejowa sieć transportowa w obszarze województwa świętokrzyskiego.	201
Rysunek 4. Istniejąca sieć dróg krajowych i wojewódzkich.	203
Rysunek 5. Planowane inwestycje na sieci kolejowej województwa.....	215
Rysunek 6. Istniejąca sieć lotnisk i lądowisk województwa. Rysunek 6. Istniejąca sieć lotnisk i lądowisk województwa.	218

7.5. WYKAZ SCHEMATÓW

Schemat 1. Cel główny Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.	11
Schemat 2. Wyzwania rozwojowe Województwa Świętokrzyskiego.	12
Schemat 3. Wizja rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.	13
Schemat 4. Misja rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.....	13
Schemat 5. Cele strategiczne rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.	14

VIII. BIBLIOGRAFIA

1. Aktualizacja delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy), Przemysław Śleszyński, Instytut geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa, 29 listopada 2019 r.
2. Aktualizacja delimitacji obszarów problemowych na 2018 rok, Przemysław Śleszyński, Jerzy Bański, Marek Degórski, Tomasz Komornicki, współpraca: Marcin Mazur, Marcin Stępnia, Warszawa, 13 grudnia 2019 r.
3. Aktualizacja „Krajowego Programu Zwiększania lesistości 2014”, Sękocin Stary 2014 r.
4. Aktualizacja „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego na lata 2018–2021 z perspektywą do 2026”, UM woj. świętokrzyskiego.
5. „20 lat specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. Przewodnik po SSE”, KPMG.
6. „Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce”, wg stanu na 31 XII 2020 r. PIG Warszawa 2021 r.
7. „Bilans zasobów eksploatacyjnych wód podziemnych w Polsce”. PIG, wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.
8. Geologia i surowce mineralne Polski. R. Osika, Warszawa 1970 r.
9. „Gospodarka Województwa Świętokrzyskiego”, Janina Wrońska-Kiczor, Kielce 2017 r.
10. Informacja o poziomie i strukturze bezrobocia w województwie świętokrzyskim w 2020 roku, WUP w Kielcach, Styczeń 2021 r.
11. Inwentaryzacje złóż kopalin i ujęć wód podziemnych dla gmin województwa. Archiwum geologiczne Urząd Marszałkowski Kielce.
12. „Konceptja przebiegu tras rowerowych na terenie Województwa Świętokrzyskiego”. Województwo Świętokrzyskie, Zespół Rowerowy, Kielce 2021 r.
13. Kopalin mineralne regionu świętokrzyskiego. J. Gągoł, D. Gielżecka-Mądry, PIG Kielce 2013 roku.
14. Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021–2030.
15. Krajowy Plan Odbudowy.
16. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022, Warszawa 2019 r.
17. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 r.
18. Materiały Świętokrzyskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach za 2020 r.

19. Narodowy program kultury „*Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004–2013*”. Warszawa 2004 r.
20. Ochrona georóżnorodności w regionie świętokrzyskim. T. Wróblewski, Warszawa 2000 r.
21. „*Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego*” 2016–2022 r.
22. „*Polityka energetyczna Polski do 2040 r.*”
23. „*Polska strategia wodorowa do roku 2030 z perspektywą do 2040 r.*”
24. Pracujący i wynagrodzenia w województwie świętokrzyskim w 2019 r. Urząd Statystyczny w Kielcach, 2019 r.
25. Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014–2050, Warszawa 2014 r.
26. Prognoza ludności gmin na lata 2017–2030. GUS, Warszawa 2017 r.
27. Prognoza ludności na lata 2014–2050, GUS, Warszawa 2014 r.
28. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2013–2016, Kielce 2013 r.
29. Programy pomocowe UE, krajowe i wojewódzkie.
30. Program Regionalny na lata 2021–2027. Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego.
31. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020, MRiRW, Warszawa 2013 r.
32. Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2015–2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025.
33. Projekt Strategii Demograficznej 2040 r.
34. Propozycje delimitacji obszarów funkcjonalnych miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze w województwie świętokrzyskim, ZPPW ŚBRR, Kielce, Lipiec 2020 r.
35. Raport o stanie województwa świętokrzyskiego w 2020 roku, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2021 r.
36. Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w Polsce. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C). Narodowy Instytut Dziedzictwa, 2017.
37. Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego 2020, Urząd Statystyczny w Kielcach.
38. Raport pt. „*Monitoring i ocena stanu zdrowotnego lasów w latach 2018–2020*”, Sękocin Stary 2020.
39. Regionalny Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia.
40. Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020.
41. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

42. Rejestr zabytków archeologicznych województwa świętokrzyskiego, 2019.
43. Rejestr zabytków nieruchomości województwa świętokrzyskiego, 2021.
44. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2020, GUS.
45. Serwis MIDAS — złoża PIG 2021r.
46. SOPO — system osłony przeciwosuwiskowej PIG 2021 r.
47. Sprawozdanie z realizacji „*Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego za lata 2017–2019*”.
48. Stan środowiska w województwie świętokrzyskim. Raport 2020 r. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Kielcach.
49. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, przyjęta Uchwałą NR XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 marca 2021 r.
50. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030, MRiRW, Warszawa 2019.
51. Surowce mineralne województwa kieleckiego, S. Kozłowski, Warszawa 1971 r.
52. „*Turystyka w województwie świętokrzyskim w 2018, 2019 i 2020 r.*” Urząd Statystyczny Kielce.
53. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski wg gmin, JUNG, Puławy 1981 r.
54. „*Województwo Świętokrzyskie. Informator Turystyczny 2020*”. Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2019.
55. Zabytki architektury i budownictwa w Polsce. Województwo kieleckie, Z.15, Warszawa 1995.
56. Zabytki architektury i budownictwa w Polsce. Województwo tarnobrzeskie, Z.42, Warszawa 1990 r.
57. Program rozwoju Infrastruktury transportowej województwa świętokrzyskiego na lata 2014–2020, Kielce, Wrzesień 2016 r.
58. Czasopisma i wydawnictwa branżowe.
59. Dane Generalnej i Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.
60. Dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa, 2021 r.
61. Dane pozyskane od Polskiej Spółki Gazownictwa.
62. Dane pozyskane od Urzędu Regulacji Energetyki.
63. Dane przekazane przez Polskie Sieci Energetyczne.
64. Dane statystyczne GUS, Bank Danych Lokalnych.
65. Dane statystyczne z Urzędu Statystycznego w Kielcach.
66. Dane z Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach.
67. Dokumentacje geologiczne poszczególnych złóż.

STRONY INTERNETOWE:

<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

<https://www.wrota-swietokrzyskie.pl/>

<http://www.sse.com.pl/efekty-strefy/>

<https://tsse.arp.pl/>

<http://www.czarnalistabariel.pl/>

<https://www.gov.pl/web/tarczaantykryzysowa>

https://www.psgaz.pl/mapasystemu/PSG_data/index_2507.html

<https://wody.gov.pl/>

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020>

<https://mapadotacji.gov.pl/>

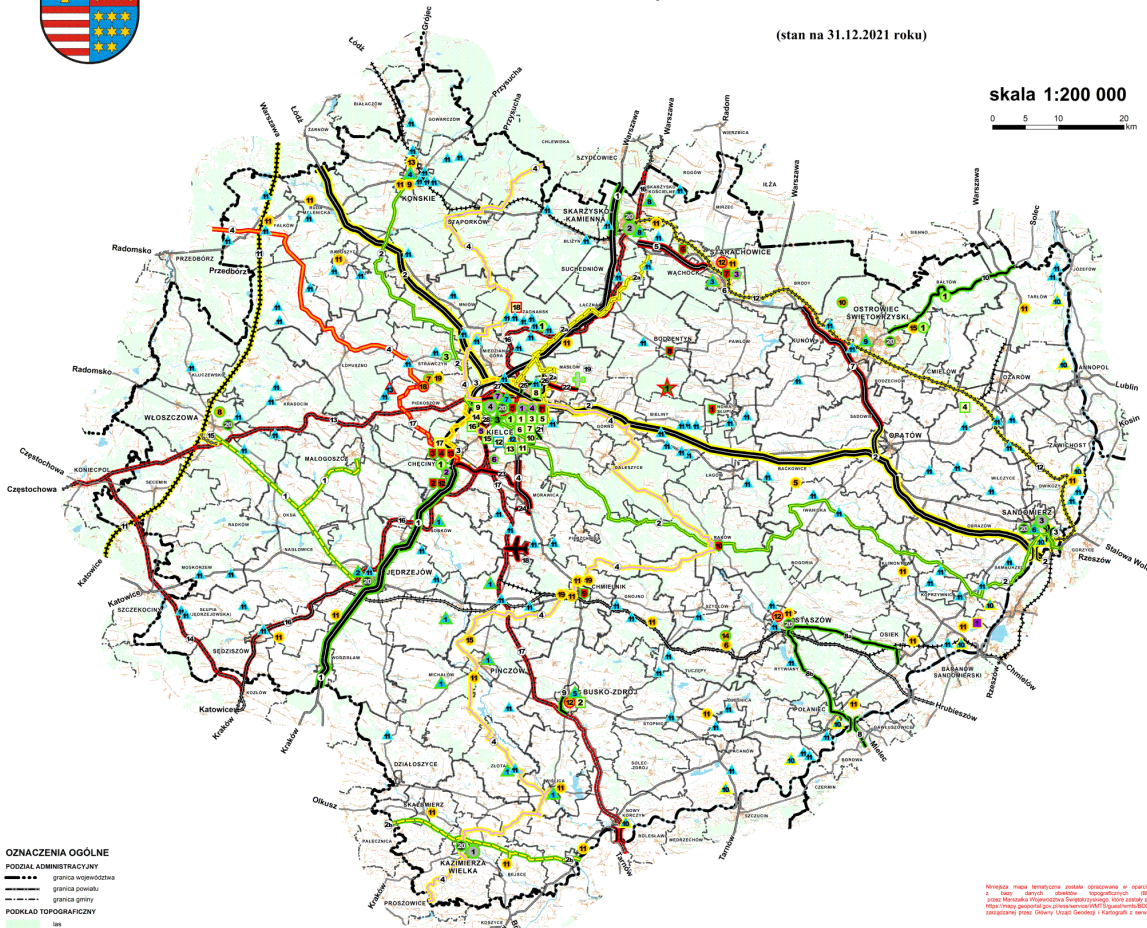
www.polskawliczbach.pl

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W LATACH 2018-2021 ORAZ OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM UJĘTYCH W PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

(stan na 31.12.2021 roku)

skala 1:200 000
0 5 10 20 km

OZNACZENIA OGÓLNE

- PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY**
 - - - - - granica województwa
 - - - - - granica powiatu
 - - - - - granica gminy
- PODKŁAD TOPOGRAFICZNY**
 - - - - - las
 - - - - - woda powierzchniowa
 - - - - - zabudowa

STAN REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM WSKAZANYCH W PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIEGO:

- (kolor linii obwodu symboli)
- linia zielona - inwestycja zrealizowana
  - linia czerwona - inwestycja w trakcie realizacji
  - linia żółta - inwestycja nie zrealizowana
  - linia niebieska - inwestycja z uchyłonego "Programu Małej Retencji dla Województwa Świętokrzyskiego"
  - linia czarna - obecnie nie przewidywane są realizacje inwestycji

INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO W POSZCZEGÓLNYCH DZIEDZINACH ZAGOSPODAROWANIA

INWESTYCJE PUNKTOWE:

- 1 - 20 numer inwestycji zgodnie z opisem w tabeli zamieszczonej w tabeli dokumentu
- ☆ ochrona przyrody
  - ⬢ geologia i eksploatacja surowców mineralnych
  - ⬢ dziedzictwo kulturowe
  - ⬢ infrastruktura społeczna
  - ⬢ komunikacja (w tym stacje S200)
  - ⬢ baza ekonomiczna
  - ⬢ gospodarka wodna
  - ⬢ turystyka
  - ⬢ infrastruktura techniczna
  - ⬢ obrona i bezpieczeństwo

INWESTYCJE LINIOWE:

- 1 - 20 numer inwestycji zgodnie z opisem w tabeli zamieszczonej w tabeli dokumentu

TRANSPORT

- ISTNIEJĄCY URZĄD DROGOWY**
 - - - - - droga krajowa
 - - - - - droga wojewódzka
- INWESTYCJE DROGOWE**
 - - - - - droga krajowa ekspresowa
 - - - - - droga krajowa pospolita
 - - - - - droga wojewódzka
- PRZEPRAWY MOSTOWE**
 - - - - - istniejąca
 - - - - - do realizacji

KOLEJE

- Centralna Magistrala Kolejowa (CMK)
  - Linia Policzna Szarotorowa (LPS)
  - linia normalizowana
  - linia normalizowana do przebudowy
  - projektowana linia normalizowana
- LOTNISKA**
 - - - - - istniejące lotnisko lokalne w Masłowie
 - - - - - planowany Regionalny Port Lotniczy Kielce w Obicach

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- linia energetyczna 400 kV
- linia energetyczna 220 kV
- gazociąg wysokiego ciśnienia

TURYSTYKA

- Miejscowość Turaś Rowenna
- Proponowany przebieg międzynarodowej trasy rowerowej EuroVelo 11 - Szlak Europy Wschodniej

Wszystkie dane i informacje zostały opracowane w oparciu o dane pochodzące z: 1. Bazy Danych "Jednostki Organizacyjne" (JEDNO) 2. Planowania 3. Planu Małoczasnego (Planowania Turystycznego), 4. Wskaźnika Oceny na poziomie woj. 5. Planu gospodarki przestrzennej (PWPZ) 6. Dokumentacji S200 7. Zarządzenia Prezesa Urzędu Geodezji i Kartografii z dnia 2018.05.04

Zespół redakcyjny:
 mgr inż. Andrzej Błaszczak - kierownik zespołu, geometra projektant
 mgr inż. Andrzej Błaszczak
 mgr inż. Andrzej Błaszczak
 mgr inż. Andrzej Błaszczak
 mgr inż. Andrzej Błaszczak
 mgr inż. Andrzej Błaszczak
 mgr inż. Andrzej Błaszczak
 mgr inż. Andrzej Błaszczak
 mgr inż. Andrzej Błaszczak
 mgr inż. Andrzej Błaszczak
 mgr inż. Andrzej Błaszczak

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO
 ul. Kościelna 10, 26-100 Radom
 tel. (48) 26 22 44 19 81 84 83 82, e-mail: biuro@brr.krakow.pl
 Biuro Regionalnego Planowania i Zagospodarowania
 tel. (48) 26 22 44 21, fax: 26 22 44 22, e-mail: brr@brr.krakow.pl

